T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SOSYAL DEĞİŞME VE MODERNLEŞME

BEYKOZ'DA 1960 YILINDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞME VE DİNAMİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sibel KAYA KUŞTEMİR

15 11 27 201

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ

Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul, Aralık 2017

T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SOSYAL DEĞİŞME VE MODERNLEŞME

BEYKOZ'DA 1960 YILINDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞME VE DİNAMİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sibel KAYA KUŞTEMİR

15 11 27 201

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ

Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul, Aralık 2017

SOSYAL DEĞİŞME VE MODERNLEŞME: BEYKOZ'DA 1960 YILINDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞME VE DİNAMİKLERİ

ÖZET

Sosyolojinin konuları içinde yer alan sosyal değişmenin önemli bir yeri vardır. Her toplum değişir, değişme kaçınılmazdır. Modern olmanın temelinde sosyal gelişme ve değişme yatmaktadır. Bu modern toplumlarda değişim yavaş yavaş gerçekleşmektedir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm, sanayileşme, kentleşme, küreselleşme, yerelleşme ve yeniden yapılanma süreçleri doğrultusunda oluşan sosyal değişmeler günümüze dek varlığını sürdürmüştür. Özellikle sanayileşmenin hızlandığı 1950'li yıllar ve sonrasında artan göç hem nüfus hem de yapısal değişiklik ile birlikte, 2000'li yıllarda bu kez küreselleşmenin oluşturduğu yeni bir göç hareketinin odak noktası haline gelmiştir. Bu süreçte oluşan yapılaşma ile nüfus artışı beraberinde değişim ve dönüşümü getirmiştir.

Araştırmanın başlangıç noktasını Beykoz'da 1960 yılından önce ve sonra modernleşmenin etkileriyle birlikte oluşan sosyal değişmenin dinamikleri oluşturmaktadır. Araştırmamız derinlemesine görüşme tekniği ile değişim ve dönüşümü anlama temelinde olup, Beykoz'un tarihsel geçmişi ile birlikte geçirdiği değişim ve dönüşümü, gündelik yaşamı, yapısal değişimin ve dönüşümün yarattığı sosyal değişme ve modernleşmenin olgularını, anlamayı ve açıklamayı hedeflemektedir.

Araştırma alanı olarak İstanbul ili Beykoz ilçesinin sahil bandında bulunan "Anadolu Hisarı, Kanlıca, Anadolu Kavağı ve özellikle fabrikaların bulunduğu Paşabahçe, Beykoz Merkez, Yalıköy, Ortaçeşme" mahallelerinde 2017 yılı Mart ve haziran ayları arasında görüşmeler yapılmış olup, bu görüşmelerin 43'ü (DG) derinlemesine görüşme ve 5'i (OGG) odak grup görüşmesidir. Bu görüşmelere katılanların özellikleri, 50 yaş ve üzeri olup, 12'si kadın, 51'i erkek olmak üzere toplam 63 kişi ile görüşülmüştür. Buna ek olarak, 45 kişinin Beykoz doğumlu, 5 kişinin Üsküdar doğumlu, diğer katılımcıların doğum yerlerinin farklı iller olduğu görülmüştür. Ancak bu katılımcıların ortak

noktalarının hayatlarında en uzun yaşadıkları yerin Beykoz olduğu yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular arasındadır.

Araştırmada veriler derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak toplanmıştır. Görüşmelerde katılımcılara yaşları, eğitimleri, meslekleri, medeni durumları, bildiği diller, varsa çocuk sayısı/eğitimleri ve ne kadar zamandır Beykoz'da oldukları gibi kişisel sorular yöneltilerek katılımcı profilleri elde edilmiştir. Görüşmelerin devamında ise on ana bölümde sorular yöneltilmiştir. Bulgularda görüşmelerden elde edilen Beykoz'un tarihi Beykoz'lu olmanın kimlikleri, Beykoz'da yaşam Beykoz'un yapısı ve değişimi, sanayileşme öyküsü, işçi profili, göç olgusu, ekonomik ve istihdam yapısı ve Beykoz'lu katılımcıların geleceğe dair beklentileri hakkında bilgiler elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler ve literatürle değerlendirmiştir.

Bu tezin birinci bölümünde araştırmanın sorunu/sorunsalı belirlenmiştir ve bu bağlamda yapılan literatür taramasıyla kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın amacı ve önemi bu bölümde ortaya koyulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde evreni ve örneklemi hakkında temel bilgiler verilmiştir. Araştırma yönteminin belirlenmesi, verilerin toplanması ve analizi, uygulanan metodoloji detaylı olarak bu bölümde anlatılmıştır. Araştırma esnasında sahada ve metotta karşılaşılan güçlüklerden de bu bölümde bahsedilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümde bulgular sunulmaktadır. Beykoz'un dünden bugüne değişiminin dinamiklerine ait bulgulara ve literatürle tartışmalar aktarılmıştır. Bulguların ham kaynağı olan önemli katılımcı ifadeleri ise orijinal cümleleri ile sunulmuştur. Araştırmanın dördüncü ve son bölümünde ise Beykoz'un dünden bugüne değişimini etkileyen unsurlar bağlamında, bulgular eşliğinde sonuçlara ulaşılmış ve Beykoz'un sosyal refahı için bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Değişme, Yapı, Modernleşme, Beykoz, Kentleşme, Değişme, Dönüşüm

SOCIAL CHANGE AND MODERNIZATION: TODAY'S CHANGE AND DYNAMICS IN BEYKOZ IN 1960

ABSTRACT

Social change in sociology has an important place. Every society changes, change is inevitable. The basis of being modern lies in social development and change. Change in these modern societies is slowly taking place. Rapid change and transformation in the world and our country, the social changes that occur in the direction of industrialization, urbanization, globalization, localization and restructuring processes have maintained their day-to-day existence. Especially in the 1950s and 1950s, when the industrialization accelerated, the increased migration became a focal point for a new migration movement of globalization this time in the 2000s, with both population and structural change. With the formation of this process, population growth has brought about change and transformation.

The starting point of the research is the dynamics of the social change that occurred together with the effects of modernization before and after 1960 in Beykoz. Our research is based on an understanding of change and transformation with an in-depth interview technique and aims at understanding and explaining the events of social change and modernization that Beykoz has made with the historical past and the transformation and transformation of daily life, structural change and transformation.

As a research area, negotiations were held between March and June 2017 in the neighborhoods of "Anadolu Hisarı, Kanlıca, Anadolu Kavağı and Paşabahçe, Beykoz Merkez, Yalıköy, Ortaçeşme" where especially the factories are located in Beykoz district of İstanbul province. 43 (DG) in-depth interview and 5 (OGG) focus group interview were conducted in these area.

The characteristics of those who participated in these negotiations were aged 50 and over, with a total of 63 people, 12 of whom were women and 51 were men. In addition, it was seen that 45 people were born in Beykoz and 5 people were born in Üsküdar, and the birth places of the other participants were different. However, these participants are

among the findings of the interviews that the common points of Beykoz are the places where they live the longest in their lives.

In the study, the data were collected by applying in-depth interview technique. The profiles of the participation were obtained by directing personal questions such as participant ages, education, professions, marital status, languages, if any, number of children / trainings and how long they have been in Beykoz. In the interviews, questions were asked in ten main sections. Information on the identities of Beykoz's historical, information on the structure and change of life in Beykoz, industrialization story, worker profile, the phenomenon of migration, economic and employment structure and expectations for the future of Beykoz participants were obtained from the interviews. Evaluated with data were obtained from interviews and literature.

In the first part of this thesis, the problem / problematic of the research was determined and a conceptual framework was established by searching the literature in this context. The aim of the research and the prospect have been laid out in this section. In the second part of the research, basic information about the universe and sample is given. The determination of the research method, the collection and analysis of the data, the methodology applied are explained in detail in this section. Difficulties encountered in the field and method during the research are also mentioned in this section.

In the third part of the study, findings are presented. The findings of the dynamics of the change of Beykoz from today to today and the discussions with the literature have been reported. Significant participant expressions, which are the raw source of the findings, are presented with original sentences. In the fourth and last part of the study, in the context of the factors affecting the change of Beykoz from today to the present, results were obtained in the presence of findings and some suggestions were given for Beykoz's social welfare.

Keywords: Social Change, Structure, Modernization, Beykoz, Urbanization, Change, Transformation

ÖNSÖZ

Değişen ve farklılaşan dünyada, değişme olgusunun kaçınılmaz gerçekliği, sosyal değişme sürecinde olduğumuzu göstermektedir. Sosyal hayatta hemen hemen her şey az ya da çok zamana, mekâna ve şartlara bağlı olarak değişip farklılaştığı bir süreçte, sosyal şartlar ve ilişkiler de değişmektedir.

Bu çalışmada sosyal değişme ve modernleşmenin önemine istinaden, literatüre katkı sağlama düşüncesinden yola çıkılarak, Beykoz'un değişim süreci içerisinde olduğundan, eşitsizlikleri yaratan ve sürdüren değişmenin dinamikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma konusu ve yer seçimi konusunda, Beykoz ile ilgili literatürde özellikle sosyoloji alanında herhangi bir saha çalışmasının olmayışından dolayı tercih edilmiştir.

Araştırmam boyunca, Beykoz'un eski sakinlerine ulaşma konusunda bana destek olan Beykoz'lu büyüklerime ve dostlarıma, değerli vakitlerini ayırarak benimle görüşmeyi kabul eden tüm Beykoz'lu katılımcılara teşekkürü bir borç biliyorum.

Tüm araştırma sürecimde yanımda olan yol göstericim olup, beni gelecek çalışmalar için cesaretlendiren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Nurgün Oktik'e ve tezimi onaylayan Sayın Yrd. Doç. Dr. Şebnem Gülfidan'a ve Doç. Dr. Esra Köten'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Yüksek lisans eğitimime başladığım günden itibaren kendimi anlamamda, kişisel deneyimlerimi daha geniş toplumsal ortamlarda konumlandırmamda, içinde yaşadığım dünyayı farklı bir bakış ile kavrayabilmeme ve eleştirel bakıp yorumlayabilmeme, yaşamsal kaynağımız olan sosyolojiyi bana daha da çok sevdiren T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün çok değerli akademisyenleri olan Sayın Prof. Dr. Nurgün Oktik'e, Sayın Prof. Dr. Bahattin Akşit'e, Sayın Prof. Dr. Belma Akşit'e, Sayın Prof. Dr. Sabahattin Güllülü'ye, teşekkürü bir borç biliyorum.

Ayrıca yüksek lisans yapmaya karar verdiğim günden itibaren hep arkamda duran ve çalışmam boyunca bana sabırla katlanarak, her daim en büyük destekçim olan değerli eşim Ersin Kuştemir'e, destekleri ile her daim yanımda olan sevgili anneme ve son olarak yakın dostlarıma tüm kalbimle minnettarım.

Sibel KAYA KUŞTEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR VE KISALTMALAR	vi
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. Değişme	3
1.2. Sosyal Değişme	3
1.3. Toplumsal Değişme	6
1.4. Modernleşme	9
1.5. Modern Toplum	12
1.6. Yapı	12
1.7. Kentleşme	13
1.8. Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kentleşme Çalışmaları	15
1.9. Türkiye'de Literatürde Sosyal Değişme İle İlgili Çalışmalar	19
1.10. Beykoz'un Tarihsel Gelişimi	22
1.11. Literatürde Beykoz Üzerine Yapılan Çalışmalar	23
1.12. Tezin Önemi	24
1.13. Tezin Amacı	25
BÖLÜM 2. YÖNTEM	27
2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	27
2.2. Veri Toplama Teknikleri	28
2.3. İşlem	29
2.4. Araştırmanın Kısıtlamaları, Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar	30
BÖLÜM 3. BULGULAR VE TARTIŞMA	32
3.1. Katılımcıların Genel Profili	32
3.2. Beykoz'lu Olmak ve Beykoz'u Tanımlamak	34
3.3. Geçmişte Beykoz'da Yaşam	42
3.4. Beykoz'da Sanayileşme	55
3.5. Beykoz'un Ekonomisi ve İstidam Yapısındaki Değişimler	68
3.6. Beykoz'da Göç ve Kentleşme Olgusu	72
3.7. Beykoz'da Dünden Bugüne Değişimin Yönü	91
3.8. Beykoz'da Gelecek ve Gelecek üzerine Katılımcıların Düşünceleri	98
3.9. Literatür Tartışması ve Değerlendirme	106
BÖLÜM 4. SONUÇ	123
4.1. Öneriler	133
KAYNAKLAR	136
EKLER	143

EKTE VERİLEN TABLOLAR

EK1: Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

EK:2 Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Durumları

EK:3 Tablo 3. Beykoz'un Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

EK:4 Tablo 4. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

EK:5 Resim (Eski Beykoz'lu Sporcular Derneği Üyeleri)

EK:6 Resim (Eski Beykoz'lular)

EK:7 Resim (Eski Beykoz'lu Milli Sporcular)

EK:8 Resim (Eski Beykoz'lular)

EK:9 Resim (Geçmişte Beykoz)

EK:10 Resim (Beykoz'un Bugünü)

EK:11 Derinlemesine Görüşmenin Senaryosu

EK:12 Derinlemesine Görüşmenin Senaryo Geliştirme Formu

EK:13 Derinlemesine Görüşmenin Veri Analiz Formu

KISALTMALAR

OGG	Odak Grup Görüşmesi
DG	Derinlemesine Görüşme
Akt	aktaran
v.d.	ve diğerleri
ed	editör
ss	sayfa
çev	çeviren

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Sosyal değişme konusu sosyolojinin ele aldığı ve en çok tartışılan, işlenen, araştırılan konulardan biri olmuştur. Bu çalışmada İstanbul'un ufak bir ilçesi iken sanayileşmeyle birlikte yoğun bir göç alan Beykoz'un değişimine bakmak ana amaçtır. Çalışma Beykoz'da dünden bugüne sosyal değişmenin dinamiklerini Beykoz'un geçmişine tanık olanlarla yapılan görüşmeler ışığında hazırlanmıştır. Bu nedenle Beykoz'un yapısında oluşan dönemsel değişimlerin yaşanan bölge ve İstanbul'a etkilerini araştırmaya çalışan bu tez, yapısal değişim ve dönüşümlerin bölgeyi nasıl etkilediğini anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır.

Birinci bölümde sosyal değişme ile ilgili klasik ve çağdaş kuramlar ile ilgili konulardan bahsedilmiş, Türkiye'de ve Beykoz'da yapılan saha çalışmalarının yanı sıra literatür taramasına yer verilmiştir. Sosyolojinin anahtar kavramları ile araştırmanın amacı ve önemi de yine bu bölümde yer verilen diğer konu başlıklarıdır. İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması, araştırmada karşılaşılan güçlükler anlatılmıştır. Üçüncü bölümde, Beykoz'un dünden bugüne değişiminin dinamiklerine ait bulgulara ve literatür tartışmasına yer verilirken, dördüncü ve son bölümde ise, sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Bu temelden hareketle katılımcılara yöneltilen sorular dokuz soru altında gruplanmıştır. Birinci soruda kişisel özelliklerinin bulunduğu; yaş, en son bitirdiği okul, doğduğu il/ilçe/köy, hayatta en uzun yaşadığı il/ilçe/köy, yaptığı mesleği/işi ve bu mesleği/işi kaç yıldır yaptığı, medeni durumu, (varsa) çocukları hakkında bilgi (cinsiyetleri, yaşları, vb.), bildiği/konuştuğu diller gibi demografik özellikleri yer almaktadır. İkinci soruda, katılımcılara Beykoz'da yaşam nasıl ve Beykoz'u bir yabancıya nasıl anlatırsınız? Gibi sorularla katılımcıların Beykoz'lu kimlikleri öğrenilmiştir. Üçüncü soruda, Beykoz'un yapısı hep böyle miydi, eskiden nasıldı şu an ki yapısı nasıl? Gibi sorularla Beykoz'un yapısı hakkında bilgiler elde edilmiştir. Dördüncü soruda, Beykoz için bir değişimden söz edebilir misiniz? Değişme ne zaman başladı ve neler değişti? Gibi sorularla Beykoz'un dünden bugüne değişimine dair önemli ipuçları elde edilmiştir. Beşinci soruda, Beykoz'da faaliyet gösteren sanayileşmenin konumunda ne tür değişimler oldu? Bu sanayi kuruluşları Beykoz'u bıraktı mı? Bıraktıysa nedenleri nedir? Kapandıktan sonra

hangi anlamda ve ne gibi değişmeler oldu? Gibi sorularla Beykoz'un sanayileşme öyküsü hakkında bilgiler elde edinilmiştir. Altıncı soruda, Beykoz'da faaliyet gösteren fabrikalar kapanınca işçilere ne oldu? Bu işçiler hala Beykoz'dalar mı, yoksa göç mü ettiler? Gibi sorularla Beykoz'un işçi profili hakkında bilgiler elde edilmiştir. Yedinci soruda, Beykoz fabrikalar kapanmadan önce ve kapandıktan sonra göç aldı mı? Göç aldıysa ne zaman bu göçü almaya başladı ve bu göçün nedeni/sebebi nedir? Gibi sorularla Beykoz'daki göç olgusu hakkında bilgiler elde edilmiştir. Sekizinci soruda, günümüzde Beykoz'un geçim ve gelir kaynakları nelerdir? Sorusuyla Beykoz'un ekonomik ve istihdam yapısı hakkında bilgiler elde edilmiştir. Dokuzuncu soruda, görüştüğümüz konular çerçevesinde Beykoz'la ilgili olarak bizimle paylaşmak istediğiniz ya da eklemek istediğiniz bir şey var mı? Sorusuyla katılımcıların geleceğe dair beklentileri hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Modernliğin beraberinde getirdiği sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yeni durum karşısında dönemin sosyologları çeşitli teoriler geliştirmişlerdir. Sanayi toplumunun şekillendiği bu dönemde her sosyologlar yaşanan değişim sürecini analiz etmeye yönelmişlerdir (Akşit, 1985, akt; Kaya, 2012;1).

Bu değişme sürecini dönemin sosyologları dikotomik (ikili) ayrımlarla açıklamışlardır. Tönnies "cemaat-cemiyet" (Freyer, 1963, akt; Demirkan, 2003;11), Durkheim "mekanik dayanışma-organik dayanışma" (Sjoberg, 2002, akt; Demirkan, 2003;12), İbn-i Haldun "edevi-hadari" (Haldun, 1988, akt; Demirkan, 2003;12), şeklinde kır ve kent ayrımı yaparak sosyal değişmeyi tanımlamışlardır (Demirkan, 2003;16).

Günümüzde sosyal değişmeye en bariz örnek olarak kentleşme gösterilebilir. Sanayileşme süreciyle ortaya çıkan bilimsel teknolojinin kullanımı sanayileşen kent patlamasını ortaya çıkarmış, kent sayısında önemli artışlar sağlarken, kentlerin sosyal ve ekolojik yapıları da hızlı bir değişmeye sahne olmuştur. Teknolojide, tıpta, ulaşımda, üretim tekniklerinde sağlanan gelişmeler kentlerin oluşumunda önemli rol oynamış ve insanlara birçok hizmeti sunmaya başlamıştır. Sanayileşme ve ticaretin gelişmesi ile toplumda yeni iş bölümü, yeni meslekler ve ihtisaslaşmaya bağlı olarak iş türüne dayalı sosyal organizasyonlar ortaya çıkmıştır. Kentleşmeyle ortaya çıkan bir takım sosyo-kültürel değişimler, dini inanç, pratik ve düşüncelere yansımıştır (Çelik, 2000, akt; Demirkan, 2003;2). Bu tanımlar çerçevesinde kentlerde nüfusun yoğunlaşmasıyla birlikte

kültürel ve sosyal değişmeler görülmektedir. Bu nüfus oranının artması sosyal değişmeyi gerekli kılmaktadır. Sosyal değişme insanların davranışlarında ve değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde gerçekleştirdiği farklılıkların oluşma sürecidir (Tatlıdil, 1989, akt; Demirkan, 2003;16).

1.1. Değişme

Değişme, bir yapının biçiminde, birimlerinde ve fonksiyonlarında meydana gelen bir farklılaşma ve yeni bir yapılanmanın oluşmasıdır (Smith, 1976, akt; Türkkahraman ve Tutar, 2009;4). Değişme aslında, yeni bir denge ve uyum arayışıdır. Çünkü toplum hayatında uyumun olmadığı veya egemen olmadığı durumlarda toplum ya çözülmüş ya da çözülüyor demektir (Ozankaya, 1999, akt; Türkkahraman ve Tutar, 2009;4). Ozankaya'nın ifadesine göre, değişme herhangi bir zaman dönemi içinde bir şeyde gözlemlenen "farklılaşmayı" anlatır (2007;655).

Bottomore ve Nispet'e göre, değişme doğal kabul edilmekte ve beklenmekte, bu özelliğiyle de toplumsal ve kültürel olanın bir karakteristiği olarak anlaşılmaktadır. Değişme, yavaş, kademeli ve sürekli olarak görülmektedir. İnşa edilen bütün toplumsal ve kültürel biçim dizilerinde, değişme sürecinin büyümeyi andıran özelliğinin altı çizilmektedir. Değişmenin hızı farklı olabilir, ama birbirini izleme kesindir. Süreç bir yönseme içerir biçimde temsil edilmektedir, yöneldiği bir amaç vardır. İlerici okul bünyesinde yayılma ya da başka kültürlerden kapma olgusunun kabul edilmesine karşın değişmenin içkin niteliği benimsenmektedir (2014;93).

Kongar değişme ile modernleşmenin arasında bir ilgi olduğunu düşünür. Modernleşmenin genellikle az gelişmiş ülkelerin ileri derecede endüstrileşmiş ülke modeline uygun değişmeleri anlamına geldiğini, bu nedenle modernleşme değişmenin özel bir hali olduğunu ifade etmektedir (2012;59).

1.2. Sosyal Değişme

Sosyal sistem "farklılaşma" ve "farklılaşamama" şeklinde değişime uğramaktadır. Örneğin; aile çiftlikleri, daha az iş bölümü ile sistemin bir parçasıdır. Buna karşılık modern ekonomilerde yer alan uzmanlaşmış gıda üreticileri, tekstilciler, demir yolları ve diğer iş alanları daha yüksek düzeyde bir iş bölümüne sahiptirler. Aile, din ve diğer

kurumların toplumsal yapıya katkısı bakımından işlevleri düşünüldüğünde, toplumun farklılaşmamış bir yapıdan yüksek düzeyde farklılaşmış bir yapıya doğru ilerlediği görülebilir. Toplum daha karmaşıklaşıp farklılaştıkça kültür de gelişir, daha soyut ve daha genel bir hale gelir. Bununla birlikte farklılaşma birtakım sorunları beraberinde getirir (Collins & Makowsky, 2014;192). Farklılaşma, bir iş bölümüne yol açan süreçtir. Farklılaşma ne kadar artarsa, aktörlerin oynadığı roller o kadar uzmanlaşır ve dolayısıyla bireyselleşmeye de o kadar yer açılır ve bu son kertede (dünya çapında) heterojenliğin artmasına neden olur (Wallerstein, 2012; 173).

Özellikle uzmanlaşmış parçalar arasındaki iş bölümü arttıkça, sistemle bütünleşme yönündeki baskılar da artmaya başlar. Sosyal değişmedeki farklılaşmanın artması sonucu siyasi yollarla (devlet destekli eğitim, refah, yaşlılık sigortası vs.) çözülmesi gereken bazı sorunları ortaya çıkarır. Buradan hareketle toplumları bir farklılaşma düzeyinden başka bir farklılaşma düzeyine doğru değişmesine etki eden sebepler nelerdir? sorusundan yola çıkarak, değişimin uzun ve kısa vadedeki sebeplerine değinmek gerekir. Bir toplum için bilim bir değişimin sebebi olurken, bir başka toplum için ekonomik büyüme de bir değişimin sonu olabilmektedir (Collins & Makowsky, 2014;193).

Sosyal değişme, farklı zaman dilimlerinde sosyal yapı unsurlarında meydana gelen nitel ve nicel farklılaşmalardır (Erkal, 2004, akt; Türkkahraman ve Tutar, 2009;4). 1950'li yıllardan itibaren dünyada ve ülkemizde köklü sosyal değişmeler yaşanmıştır (Demirkan, 2003;1). İnsan varoluş itibariyle sosyaldir. İnsan sosyal ihtiyacını içinde yaşadığı toplumda karşılamaktadır. Toplum zaman içerisinde değişime tabii olmaktadır. Sosyal değişme, toplumun yapısındaki değişmedir. Toplumun yapısı sosyal kurumların belirlediği sosyal ilişkilerden meydana geldiğine göre, değişme, ilişkilerin değişmesidir (Doğan, 2000, akt; Demirkan, 2003;1). Bunların ardında bireylerin davranış değişmeleri yatar (Kongar 1995, akt; Demirkan, 2003;1).

Sosyal değişmenin üç farklı türü ya da dinamiği vardır: Bunlar planlama faaliyetleri yani toplumu yönetenlerin kendi istekleri doğrultusunda yön verdikleri değiştirme süreçleri, kendiliğinden oluşan sosyal değişmeler ve sosyal hareketlerdir. Sosyal hareketler bir toplumda sosyal değişmenin hem bir ürünü hem de bir üreticisidir. Bir toplumun yapısını ve bu yapıdaki değişmeleri, o toplumu oluşturan insanlardan ve onların özelliklerinden ayrı olarak ele alıp inceleyebilmek olanaklı değildir. Nüfus toplumsal yapının, temel

öğelerinden biridir. Bir toplumun sosyal, ekonomik ve siyasal yapısının değişmesi, o toplumu oluşturan kişilerin ve ailelerinin özelliklerinin, tavır ve davranışlarının değişmesi ile yakından ilgilidir (Kartal, 1992, akt; Çayboylu, 2002;96). Sosyal değişme bir sosyal yapıdaki maddi, normatif, düşünsel koşullar, unsurlar ve güçler arasındaki niceliksel ve niteliksel ilişki ve bağıntılar arasındaki değişimdir. Diğer bir deyişle sosyal değişme, sosyal yapıdaki ve normlardaki (ya da düşünce, duygu ve eylem kalıplarındaki) temel dönüşümleri içermektedir. Bunlar bilgi, inanç ve değerlerde; teknoloji ve maddi kültürde, aile, eğitim, din, ekonomi gibi çeşitli kurumlarda; sanatta, sosyal tabakalaşma gibi gruplar arası ilişkilerde; aynı zamanda insanların dünya ve kendilerine ilişkin kabullerinde görülen değişmelerdir (Çayboylu, 2002;96). Sosyal değişme, teknolojik gelişmenin toplum yapılarında oluşturduğu ve bunun öncelikle bireyler arası ilişkilere yansıyarak bireyler arasındaki ilişkiler denetiminde farklılıkları ortaya çıkarmasıdır (Yılmaz, 1993;17).

Kıray'a göre sosyal değişme, derece derece değişerek gerçekleşir. Belirli bir dereceden sonra da bunun bütünü ile bir yapı değişikliği halinde geldiği görülür. Onun için, belirli bir anda, toplumda bazı özellikler derece, bazıları da yapı farklılığı halinde göze çarpmaktadır. İster ilkel, ister feodal, ister modern temel yapıda ya da bunların değişim içindeki çeşitlenmeleri halinde olsun, her sosyal yapı, bu yapıyı meydana getiren sosyal kurumların, insan ilişkilerinin ve bunların karşılıklı etkileşimlerinden doğan sosyal değerlerin birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri bir bütündür. Bu bütün her zaman aynı olmayan hız ve tempoyla değişir. Bu yapıyı meydana getiren öğelerin birbirlerine bağlı ve bağımlı oluşları da değişmenin rastgele olmamasına, alternatiflerin sınırlı kalmasına sebep olur. Böyle karşılıklı ilişkiler bütünü halinde oluş, aynı zamanda, sosyal yapının bir tarafının değişip diğer yönlerinin değişmeden kalmasına izin vermez. Değişik derecelerde de olsa sosyal yapı dediğimiz fonksiyonel bütünün her cephesi belirli yönlerde değişikliğe uğrar. Değişme, sosyal yapının her tarafında zincirleme reaksiyonlar şeklinde kendini gösterir. Onun için her toplum daima değişme halinde olmakla beraber, birbirine bağlı ve bağımlı kurumların, ilişkilerin ve değerlerin her zaman denge halinde kaldığı bir sistemdir. Değişme oluşumunda kurumların ya da değerlerin bir bütün içerisinde göreli yerleri, fonksiyonları ve bu fonksiyonların bütününün konfigürasyonunu belirleme rolü ve önemi değişir. Bu bakımdan iç değişme oluşumları her zaman denge koruma mekanizmaları halinde belirir. Kıray tampon mekanizmalar kavramını açıklarken denge ile değişim arasındaki ilişkiyi detayına daha çok girerek değişim ile ilgili düşüncesini

tanımlamaktadır. Buna göre; "Denge halini sürdüren, toplumdaki çeşitli kurum ve değerlerin birbirleri ile bağlantısını devam ettiren, değişmenin hızına ve yönüne bağımlı iki oluşum göze çarpar. Bu iki oluşum genellikle yapının daha çabuk değişen yönleri ile daha yavaş değişen yönleri arasında beliren açıklığın doldurulmasını temin eder. Dolayısıyla çözülmeyi ve bunalımı önler. Değişme çok yavaş olduğu zamanlar, sık sık eski düzene has kurum ve değerlerin yeni yapı içerisinde ya da yeni düzenin kurum ve değerlerinin eski yapı çerçevesinde anlamlar, fonksiyonlar kazandığı, yoruma uğradığı görülür. Göreli olarak daha hızlı ve daha kapsamlı değişme hallerinde, her iki temel yapıda da görünmeyen, fakat oluşum içerisinde beliren ve bütünleşmeyi sağlayan kurumlar ve ilişkiler ortaya çıkar ya da eski kurumlar yeni fonksiyonlar kazanır. Bu hal, sosyal yapının her kurumu, ilişkisi ya da bunlarla ilgili değerlerin hepsinin aynı anda ve aynı hızla değişip, aynı süre içerisinde yeni bir yapı haline gelmemesinden doğar. Değişmenin bunalımsız olmasını sağlayan, çözülmenin önüne geçen ve her iki sosyal yapıya da ait olmayan bu yeni beliren kurumlar, ilişkiler, değerler ve fonksiyonları biz "tampon mekanizmalar" terimi ile ifade ediyoruz. Bu «tampon mekanizmalar» sayesinde, sosyal yapının çeşitli yönleri birbiri ile bağlanır, fonksiyonel bütünün parçası olmayan taraflar kaybolur. Bu şekilde toplumun orta hızda bir değişme oluşumunda da göreli bir denge halinde kalması olanağı bulunur" (Kıray, 2000;18,20).

1.3. Toplumsal Değişme

Ozankaya'ya göre toplumsal değişme, toplum düzeninin demokratikleşmesidir. İnsanın hem doğal hem toplumsal çevresini gittikçe daha çok bilgili denetimi altına alarak özgürleşmesi, kendisinin toplum dahası dünya içindeki yerinin Tanrı buyruğu olmadığını kavrayıp toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırması, soyuna, uğraşına, inancına bakılmaksızın insanın en yüce değer düzeyine yükselmesi sürecidir (2007; 606).

Oktik, toplumsal değişmeyi toplumsal yapıda ve tarihsel süreç içerisinde gerçekleşen farklılaşmalar şeklinde ifade etmiştir. Toplumsal yapının bir bölümünde ya da tamamında meydana gelen bir değişmenin tüm toplumsal yapıyı etkilediğini belirtmiştir (2002;11,17,18 akt: Oktik, 2016;9).

Ozankaya toplumların durağan olmadıklarını, tarih içinde nitelik değişmelerine uğradıklarını belirtmekte ve bunun gibi toplum yaşamının göreli de olsa denge ve uyumun

egemen durumda bulunması ile olanaklı olduğunu, toplum yaşamındaki değişmelerin hep yeni koşullara uygun yeni denge ve uyumluluk durumlarını arama anlamını taşıdığını vurgular. Dengesizliğin ve uyumsuzluğun sürekli egemen olduğu bir toplum yaşamı düşünülemeyeceğini ifade eder. Buna istinaden toplumsal değişme olgusunu bu çerçeve içerisinde akışkan bir süreç olarak görmek gerektiğini belirtir. Ozankaya toplumsal değişmelerin üç ayrı düzeyde incelenebileceğini ifade eder. İlki kısa boyutlu toplumsal değişme incelemeleridir. Bunlar bir topluluk ya da toplumun yaşamının herhangi bir kesiminde ortaya çıkan "yeni" bir öğenin hangi görünür etkenlerin sonucu olduğunu ve nasıl sonuçlara yol açtığını, toplum bütünlüğü içindeki yerini ve tarihsel süreci göz önünde tutmaksızın inceleyen çalışmalardır. İkincisi orta boyutlu toplumsal değişme incelemeleridir. Bunlar kimi ekonomik siyasal ya da ekinsel sıçramaların sonuçlarını ve etkilerini 30-40-50 yıllık dönemler içinde izleme çalışmalarıdır. Üçüncü büyük boyutlu toplumsal değişme incelemeleridir. Bu tür incelemeler ise bir toplumun yapısını bütünlüğü içinde, bir toplumsal düzenleniş biçim (toplum modeli) olarak ele alan ve bunda yüz yıl ya da daha uzun tarih dönemleri içinde ortaya çıkan değişmeleri, başka deyişle yeni bir toplumsal yapı biçiminin oluşması sürecini inceleyen çalışmalardır (2007; 591, 592).

Toplumsal değişimi sürekli olarak etkileyip, biçimlendiren üç ana öğe vardır. İnsanın bir toplumsal yapı içerisinde yaşamını sürdürdüğü coğrafya olan fiziksel çevre, toplu yaşamı düzenleyen politik örgütlenme biçimi ve üretim biçimlerinden, gündelik yaşam alanlarına, gelenek-göreneklerden, iletişim biçimlerine kadar tüm sosyolojik etkenler vardır (2002;17, 18 akt; Oktik, 2016;9).

Toplumsal değişme hem bir toplumsal olay hem de bir toplumsal bir olgudur. Toplumsal olay ve olgular gibi, toplumsal değişmenin de sosyolojide en çok tartışılan, araştırılan ve işlenen konulardan biridir. Toplumsal değişme, temelinde teknolojik değişmenin yattığı, insanlar arası ilişkilerin değişmesidir. Bu noktada maddi kültür ve maddi olmayan kültür ayrımı ortaya çıkmaktadır. Maddi kültür bütün araç ve gereçleri kapsarken, maddi olmayan kültür gelenek, inanç, manevi değerler ile belirlenir. İnsanlar arası ilişkilerin değişmesi demek olan toplumsal değişme, hem üretim ve mülkiyet ilişkisinin değişmesine, hem de anlamların, değerlerin, kuralların değişmesine bağlıdır. Genel olarak, toplumsal değişmenin temelinde belli bir anda, belli bir toplumda ya teknoloji ya da ideoloji yatar. Değişme bir defa başladıktan sonra teknoloji ve ideoloji birbirlerini

etkilemeye başlarlar. Manevi kültür (ideoloji) bu süreç içinde kimi durumlarda toplumsal değişmenin başlatıcısı, kimi durumlarda ise toplumsal değişmenin sonucu olarak ortaya çıkar (Kongar, 2012;23,24).

Bu değişimin hızlı ve yavaş olduğu dönemler olduğu gibi, çoğu zaman değişimin yönü de açık değildir. Değişimin hızlı olduğu dönemler özellikle devrimler ve rejim değişikliklerinin olduğu dönemlerdir. Politik, ekonomik ve sosyal yapıdaki önemli değişiklikler, politik grupların, sosyal güçlerin etki ve baskılarının sonucu gerçekleşen reformlar bazen ileriye ve bazen de geriye doğru sosyal değişmeler üretebilmektedir. Toplumsal değişmeyi sağlayan nedenler çeşitlilik gösterdiği gibi, bu nedenlerden bazılarının ön plana çıkması toplumdan topluma farklılık göstermektedir **(**Eserpek, 1978, akt; Tezcan, 1994, akt; Eskicumalı, 2001;2).

Giddens toplumsal değişmenin tek başına ele alınamayacağını, değişme olasılığının toplumsal yaşamın her anında var olduğunu, değişmenin süreklilikle birlikte ele alınması gerektiğini vurgular (Giddens, 2001, akt; Oktik, 2007; 22,23).

Marshall'a göre, genel olarak toplumsal değişme ve modernleşme ile ilgili yaklaşımlar, Avrupa'yı saran iki büyük değişim dalgasını- Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi açıklamak gerekliliğinden kaynaklanmaktadır (Marshall, 1999, akt; Oktik, 2016;10). Auguste Comte, toplumsal dinamikle ilgili kuramında toplumların insanın bilgilerinin gelişmesine bağlı olarak bir dizi önceden görülebilir aşamada geçerek ilerlediği önermesini oluştururken, Spencer, toplumsal değişmeyi açıklamada kullanılan ilk sistematik kuram olan evrim kuramından yola çıkarak, nüfusun çoğalması ve yapısal farklılaşma temelinde bir değişim kuramı geliştirmiştir (Smıth, 1996, akt; Aron, 2000, akt; Oktik, 2016;10). Bu bağlamda on dokuzuncu yüzyılda, dönemin özellikleri doğrultusunda evrim ve tarihsel çözümlemeyi merkez alan değişme kuramları oluşturulmuştur. Özellikle Comte, Spencer, Morgan'ın bu tarihçi ve evrimci yaklaşımlarında değişmenin temel nedeni olana pozitivist aşamaya geçişin amacı ise insan aklının mükemmele ulaşama çabası olarak değerlendirilmektedir (Etzioni & Etzioni, 1964, akt; Oktik, 2016;10). Özellikle Comte, toplumların değişmesi ve olgular arasındaki düzenliliklerden, bilimsel yasaları bulabileceğini kabul ederken, toplumların değişme ve yapılaşma sırasındaki dinamikleri, süreçleri, mekanizmaları ve nedensel

ilişkilerini göz ardı etmiştir (Akşit, 1985, akt; Oktik, 2016;10). Durkheim, Comte'un değişme anlayışındaki olgular arasındaki düzenlilik yerine, toplumsal düzen nasıl sağlanırı sorgularken, organik dayanışmanın temel olduğu toplumlara geçişte toplumsal dayanışmanın iş bölümü ve uzmanlaşma temelinde sağlanacağını savlayarak, yaptığı karşılaştırmalı çalışmalarda yeni bir toplumsal değişme anlayışı gelişmiştir (Haralambos & Holborn, 1991, akt; Oktik, 2016;10). Karl Marx'ın anlayışında değişme ise, sınıflar arasındaki ekonomik üstünlük mücadelesinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda toplumsal değişme olgusu da alt yapı ve üst yapı diye adlandırdığı örüntüler arasında meydana gelen etkileşimler sonucu ortaya çıkmaktadır (Aron, 2000, akt; Oktik, 2016;10). Weber, toplumsal değişmeyi, Durkheim'dan farklı olarak, dayanışma temeline değil, otoritenin yapısına göre sınıflandırıp, kapitalizme geçiş sürecinde düz çizgisel bir değişme çizgisi ile açıklamaya çalışırken Marx'ın tarihsel maddeci açıklamasını da göz önünde tutmuştur (Haralambos & Holborn, 1991, akt; Akşit, 1985, akt; Oktik, 2008, akt; Oktik, 2016;10).

1.4. Modernleşme

Modernleşme geleneksel yapıdan modern toplumsal yapıya geçiş sürecidir. Modernleşme tüm yapısal değişmeleri kapsar. Bu süreç içerisinde geleneksel toplumlardaki kurumlar, değerler, ilişkiler çağdaş toplumlardaki gibi özellikler kazanmaya başlarlar. Sosyal ve kültürel sistemin sentezi olan toplum, iç ve dış dinamiklerin etkisiyle sürekli bir değişim içinde bulunur (Oktik, 2007;35). Çağdaş olana ve güncel olana uyum sağlama süreci olarak açıklanabilir. Bu süreç bir yerde geleneksel olandan koparak, Batı ile benzeşme süreci şeklinde açıklanabilir. Bu benzeşme süreci pek çok farklı yolla başlatılabilirse de daha çok, teknoloji ve değerlerdeki değişimlerin öncül olduğu süreçtir (Oktik, 2016;9).

Modernleşmenin kavramsal arka planına baktığımızda "19. yüzyıl Batı düşüncesinde egemen olan evrimci, ilerlemeci toplumsal değişme anlayışı, 20. yüzyılda modernleşme kuramı ile yeniden canlılık kazanır. 19. yüzyılda ilkel toplumlardan uygar Batılı toplumlara doğru olan toplumsal değişmenin yönü, modernleşme kuramında geleneksel toplumların modern Batılı toplumlara doğru evrilmeleri şekline dönüşür" (Coşkun, 1989, akt; Çetin ve Yücedağ, 2010;7). Geleneksel-modern, ileri-geri gibi sınıflandırmalar temeline dayanmıştır. Bu temellendirmenin kaynağı Auguste Comte, Ferdinand Tönnies, Emile Durkheim, George Simmel, Max Weber gibi sosyologların toplumları açıklamada kullandıkları diktomileri esas almıştır (Kızılçelik, 2007, akt; Çetin ve Yücedağ, 2010;7).

> Auguste Comte, toplumları 3 temel evrede tespit etmektedir. İnsan bilgisi bu evrelerden geçerek gelişir. Comte'a göre, tüm toplumlar dinin egemen olduğu teolojik aşamayı yaşar ve ardından metafizik aşamaya geçer. Metafizik aşamada toplumdaki tüm olayların arkasında "tanrı fikri yerine niteliği belli olmayan ruh gibi varlıklar ön plana çıkar. Pozitif aşamada, bireyler toplumda meydana gelen olayları ruh ya da tanrı yerine daha somut nedenlere dayandırmıştır (Comte, akt; Slattery, 2015;73).

Tönnies, Gemeinschaft ile Gesellschaft arasındaki farkı şöyle özetlemektedir; "cemaat tüm bölücü faktörlere rağmen birleşik (united) kalan; cemiyet ise tüm birleştirici faktörlere rağmen bölünmüş olan bir varlıktır" (Sarıbay, 1995, akt; Kaya, 2012;3). Cemaat ve cemiyet olarak anılan söz konusu tipoloji, modernleşme kuramlarına temel kazandıran klasik ayrımlardır. Cemaat, yapısal olarak homojenleşmenin hâkim olduğu nüfus yoğunluğunun az, enformel normların hâkim olduğu, akrabalık ve dayanışma bağlarının çok güçlü olduğu, tarım ekonomisine dayalı geleneksel toplum özellikleri gösterir. Cemiyet ise artan nüfus ve iş bölümü ile birlikte kurum ve ilişkiler düzeyinde yapısal farklılaşmanın başladığı, formel normlarla birlikte yazılı kurallar ve bürokrasinin yerleştiği, bireyselleşmenin hızlandığı, sanayileşmiş modern toplum niteliklerini yansıtır. Tönnies, Gemeinschaft sosyal dokusundan Gesellschaft'a değişim sürecinde ilerlemeci ve evrimci bir bakış açısına sahiptir (Kivisto, 2008, akt; Kaya, 2012;3).

Modernleşme ile birlikte başlayan köklü toplumsal değişimleri bireyin zihinsel yapısı ve toplumsal ilişkileri bağlamında analiz eden Simmel, yapısal farklılaşma sonucu geleneksel toplum yapılarının kısmen ortadan kalkması ya da zayıflaması ile bireyin eski toplumsal yapılardan kurtulup ve büyük bir özgürlüğe kavuştuğunu belirtir (Loo ve Reijen, 2006, akt; Kaya, 2012;7,8). Simmel, toplumsal farklılaşma sürecinin etkileşim örüntülerinde iki temel değişiklik oluşturduğunu belirtir. İlk olarak grup oluşumunun temel ilkesi, kendi deyimiyle organik kriterden rasyonel kritere doğru kayar. İkinci olarak toplumsal farklılaşma insanların katılabilecekleri grupların miktarında artışa yol açar. Gruplar organik bir temele dayandıklarında insanlar sadece çok az gruba ait olurlar. Ancak modern toplumlarda insanların birçok gruba katılması ve bilinçli tercihler yapması söz konusudur (Turner vd., 2010, akt; Kaya, 2012;7,8).

Durkheim, toplumsal iş bölümünü esas alarak kavramsallaştırdığı "mekanik" ve "organik dayanışma" tipolojilerinden hareketle modernliği çözümlemektedir. "Mekanik ve organik ayrımı hem geleneksel ve modern toplumların betimsel bir sınıflamasıdır, hem de toplumsal bütünleşme biçimlerinde toplumsal yapının giderek farklılaşmasıyla ortaya çıkan değişimlerin teorik bir ifadesidir" (Turner v.d., 2010, akt; Kaya, 2012;4,5). Sanayi toplumu ve sanayi öncesi topluma ilişkin onun bu tipolojisi iki farklı toplumsal düzen açısından ortaya çıkar; mekanik ve organik. Durkheim sanayi toplumlarını organik, sanayi öncesi toplumları ise mekanik olarak tasvir eder (Kivisto, 2008, akt; Kaya, 2012;4,5). Geleneksel toplum olan mekanik dayanışma biçiminden modern toplum olan organik dayanışma biçimine geçişte dominant faktör ise nüfus artışıdır. Artan nüfusla birlikte iş bölümü gelişir, iş bölümünün ortaya çıkması, toplumları mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya götürür. Durkheim toplumsal değişmenin temelinde iş bölümünü dolayısıyla teknolojiyi esas neden olarak görür (Kongar, 1972, Cirhinlioğlu, 1999, akt; Kaya, 2012;4,5).

> Slattery'e göre, toplumlar gelişip modernleşirken, mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçişte; sanayi ekonomileri ve karmaşık iş bölümleri gelişir. İnsanlar kırdan kente göç ederken, sonuçta mekanik dayanışma topluma dar gelmeye başlar. Farklı meslekler, hayat tarzları ve alt-kültürlerin çoğalması ve yasallık kazanmasıyla, benzerlik yerini farklılaşmaya, homojenlik heterojenliğe bırakır. Kolektivizm yerine bireycilik, ortak mülkiyet yerine özel mülkiyet, komünal/toplumcu sorumluluk yerine bireysel haklar, ortaklaşalık yerine sınıf ve statü farklılıkları geçmeye başlar (2015;114).

Marx modernleşmeyi daha ziyade ekonomi temelli ve sınıf mücadelesi merkezli analiz etmektedir. Marx'ın modernlik analizinde sınıf mücadelesi/çatışması esaslı konuların başında gelmektedir. O, burjuva toplumu olarak nitelediği kapitalist ekonomik düzendeki egemenlik ve sömürü ilişkilerini irdeleyen analizinin merkezine üretim ilişkilerini yerleştirir. Toplumları üretim ilişkileri ve mülkiyet biçimlerine göre aşamalı olarak tasnif eden Marks bu yönüyle evrimci ve determinist, işçi sınıfına yüklediği devrimci misyon ve kehanetle de evrenselci ve ütopik bir duruş sergiler. Weber, modern çağın ruhunun, modern toplumu geçmişteki toplumlardan ayıran temel dinamiğin rasyonalite olduğu konusunu Batıya eşsiz bir misyon yükleyerek açıklar. Bu eşsiz özelliğin de ilk olarak Batı'da ortaya çıktığını ve sadece Batı'ya ait olduğunu iddia eder. Önceki toplumlar din, gelenek veya kişisel karizma gibi irrasyonel inançlar veya düşünce sistemlerine

dayanırken, modern toplumun düşünce ve örgütlenme sistemini temel olarak akla dayanmaktadır (Weber, 1999, Slattery, 2008, akt; Kaya, 2012;11-17).

1.5. Modern Toplum

Avrupa'da "on dokuzuncu yüzyılın ortalarından başlayarak hızlanan ve günümüze dek uzanan" (Connerton; 2012, akt; Ateş, 2013; 7) tarihsel bir çizgi içinde yaşanan devrimler zihinsel bir dönüşüme aracılık etmişlerdir. Bu zihinsel dönüşümün getirdiği hemen her şeye modernlik, modernliğin hayat bulduğu toplum yapılarına modern toplum diyebiliriz. Bu anlamda modern toplum yapıları modernlik etkileriyle oluşan ve aynı zamanda onun taşıyıcıları olan birer araçtırlar. Bu durum modernliğin "ideolojiyi aşan bir kapsam ve içeriğe sahip" (Kahraman; 2007, akt; Ateş, 2013;7) olduğunu göstermektedir.

1.6. Yapı

Ozankaya yapı kavramını, bir düzenin ya da bütünün kurucu parçaları ve öğeleri arasındaki yasallık gösteren, durağan bağlar ve karşılıklı ilişkiler olarak tanımlamıştır. "Yapı" kavramı yasallık, biçim, zorunluluk kavramlarıyla yakından ilişkili bulunmaktadır. Yapı, işte bu yasallık, zorunluluk, belli biçim gösterme özellikleri dolayısıyladır ki kendisini oluşturan parça ve öğelerdeki ve bütündeki sürekli değişmelere karşın varlığını sürdürür ve ancak bütün, bir nitelik değişimini gerçekleştirdiği zaman yapı değişir (2007;200).

Sosyal yapıda kararlılığı sağlayan şey, ne yaptığını bilen insan özneler tarafından sürekli olarak üretilmek ve yeniden üretilmektedir. Bu nedenlerden ötürü, bir yerin sosyal yapı ve değişmesini saptamayı amaçlayan alan çalışmalarında "nereden ve nasıl" hareket edilmeli sorunsalı, birçok kuramsal yaklaşımın alanda sorgulanıp sınanması sürecini beraberinde getirmiştir. Bunun yanı sıra zaman ve uzam "sosyal sistemin özelliklerini somut bir şekilde anlama" isteğini doğurur. Bu istek farklı sosyal sistemlerin "neye benzediklerini ve kendilerini zaman ve uzamda nasıl gördüklerini ve nasıl kavramsallaştırdıklarını" gösterir (Giddens, 2001, akt; Oktik, 2007; 22,23).

Oktik yapı çalışmalarında genel olarak Le Play'in başlattığı ve günümüzde de kullanılan monografi tekniğinin yol gösterici olduğunu belirtmiştir. Monografi aile, köy gibi belirli bir toplumsal grubun, belirli bir plan içerisinde bütün ayrıntılarıyla incelenmesidir.

1995'ten bu yana gerçekleştirilen yapı çalışmalarında Giddens'ın yapılaştırma kuramı teknik olarak kullanılmış ve özellikle küçük yerleşim yerlerinde hem bütünsel bakış hem de onu destekleyen insan eylemlerinin zaman ve uzamın göz önünde bulundurularak çözümlenmesi araştırmanın akışını kolaylaştırmıştır (2007;21,24).

1.7. Kentleşme

Giddens'ın belirttiği gibi ilk kent kuramcıları kentsel sosyoloji üzerine derin ve kalıcı bir etkiye sahip olmuşlardır. Chicago Okulunun önemli temsilcileri olan Robert Park, Ernest Burgess ve Louis Wirth'in çalışmaları, Chicago Okulunun geliştirdiği iki kavram olan kentsel analizde ekolojik yaklaşım ve kentleşmenin bir yaşam tarzı olarak nitelendirilmesi üzerinden özel ilgiye sahip olmuştur (Wirth 1938, Park, 1952, akt; Giddens, W. Sutton, 2016;215). Chicago Okulu, kentsel yerleşimlerin konuşlandırılması ve bunlar içinde farklı türden semtlerin ve toplumsal grupların dağılımı, benzer ilkelere göre anlaşılabileceğini belirtmişlerdir. Böylelikle kentlerin rastlantısal olarak büyümediğini, çevre özelliklerinin avantajlarına bir tepki olarak böyle bir gelişmeyle ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Kentlerin büyüme aşamasında, sanayilerin gereksinim duydukları hammaddesi için uygun ve tedarik hatlarına yakın alanlarda yoğunlaştıklarını, insanların da bunların çevresini sardığını belirtmişlerdir. Kentsel imkanların bunları izlemekte olduğunu, arazilerin değerleri ve emlak vergilerinin yükseldiği, kiraların hala düşük olduğu yerlerdeki sıkışık koşullarda ya da kötü evlerde yaşamın haricindeki aileler için merkezi semtlerde yaşamlarını sürdürmelerinin ne denli zorlaştığını belirtmişlerdir. Kent merkezinin iş ve eğlencenin egemenliği altına girdiğini, daha hali vakti yerinde olan sakinlerin yeni oluşan banliyölere taşınmakta olduğunu ifade etmişlerdir (Giddens, W. Sutton, 2016;216).

Giddens'ın belirttiği gibi kentsel analizlerde önde gelen iki yazar David Harvey ve Manuel Castells'in Marx'tan güçlü bir şekilde etkilendiklerini belirtmiştir. Daha çok Marksist düşüncelerden yararlanan David Harvey'in kentleşmenin sanayi kapitalizminin oluşturduğu "yaratılmış çevrenin" bir yönü olduğunu ileri sürdüğünü belirtmiştir. Harvey'in modern kentliliğin sürekli olarak mekânı yeniden yapılandırdığına işaret ettiğini belirtmiştir (Giddens, W. Sutton, 2016;219). Harvey gibi Manuel Castells'in de toplumun mekânsal biçiminin, kendi gelişiminin bütün mekanizmalarına yakından bağlı olduğunu vurgulamış ve kentleri anlamak için, mekânsal biçimlerin yaratıldığı ve

dönüştürüldüğü süreçleri kavramak zorunda olduğumuzu ifade etmiştir. Kentlerin ve semtlerin yerleşim ve mimari özelliklerinin toplumdaki değişik grupların arasındaki mücadeleleri ve çatışmaları yansıttığını, bir başka deyişle kentsel ortamların daha büyük toplumsal güçlerin sembolik ve mekânsal görünümünü temsil ettiğini belirtmiştir. Castells Chicago Okulunun tam tersine kenti yalnızca farklı bir mekân ve kentsel alan olarak değil aynı zamanda sırasıyla sanayi kapitalizminin içkin bir yönü olan ortak tüketim süreçlerinin bir parçası olarak görmektedir (Giddens, W. Sutton, 2016;222).

Slattery, Castells'in kent teorisine bakış açısını şöyle ifade etmektedir. Castells kentle ilgili bütün teorileri burjuva ideolojisi olarak reddeder. Çünkü onlar suç yoksulluk ve çevre kirliliği gibi sosyal problemleri kapitalist sistemin temelini oluşturan acımasız kar güdüsünün doğrudan yansımaları olarak görmezler. Castells'e göre modern kapitalizmde kent sadece bir üretim merkezi değil (modern fabrikalar esas olarak kentlerin dışında kurulmaktadır), aynı zamanda dünya kapitalist sisteminde önemli bir kontrol merkezidir. Kent, günümüz çok uluslu şirketlerinin merkezi birimleri ve finansal kurumlarını içinde barındırır ve daha da önemlisi bir kollektif tüketim ve işçi üretim merkezi olarak çalışır. Castells'e göre refah bir sınıfsal kontrol biçimidir ve eğitim ve konut gibi kolektif olarak tüketilen mallar yerel yönetimler özellikle de kent yönetimleri tarafından dağıtılır, zira çalışan nüfusun büyük çoğunluğu kasabalar ve kentlerde yaşamaktadır (Slattery, 2015;291).

Dolayısıyla Harvey ve Castells'in çalışması Chicago Okulunun geliştirdiği kavramlardan biri olan kentsel analizde ekolojik yaklaşımın tersine, kentlerin içindeki doğal ya da mekânsal süreçlerin değil aynı zamanda yaratılmış çevrenin de toplumsal ve ekonomik iktidar sistemlerini yansıttığını vurgulamaktadırlar. Bu noktada Harvey ile Castells'in ve Chicago Okulunun kuramları birbirlerini yararlı bir şekilde tamamlamakta ve kentsel süreçlerin daha kapsamlı bir resmini vermek için birleştirilebilmektedirler (Giddens, W. Sutton, 2016;222-223).

Kentle ilgili açıklamaları ile dikkat çeken isimlerden biri de H. Lefebvre'dir. Lefebvre göre sanayileşme ve kentleşme arasında sıkı bir ilişki vardır. Lefebvre şehri üç tip kategoriye ayırmaktadır. Bu kategoriler; siyasi şehir, ticari şehir ve sanayi şehridir (Açıkgöz, 2007, akt; Güneş, 2014;10). Ona göre önceleri, sanayi şehri üretirken artık bu durum değişmiş şehir, sanayiyi üretir hale gelmiştir (Harvey, 2009, akt; Güneş, 2014;10).

Lefebvre, sermaye birikim süreçlerinin içinde bulunduğu krizleri, mekânı kullanarak çözdüğünü düşünmektedir. Ona göre kentlerdeki dönüşümle beraber, somut ve kullanım değerinin yerini soyut ve değişim değeri almaktadır (Şengül, 2001, akt; Güneş, 2014;10).

Günümüzde kent merkezindeki alanların yenilenmesi beraberinde kentsel haklar ve soylulaştırma kavramlarını da gündeme getirmektedir. Soylulaştırma kavramı (muteberleştirme kavramı daha uygun düşmektedir), İngilizce "gentrification" kavramının Türkçe karşılığı olarak kullanılmaktadır. Soylulaştırma eski kent merkezlerinin özellikle yeni orta sınıf tarafından yeniden keşfedilmesi ve kent merkezinde yaşayan işçi sınıfı ile diğer kent yoksularının yerinden edilmesi biçiminde özetlenebilecek bir yeniden yapılanmadır (Şen, 2011, akt; Güneş, 2014;33). Seçkinleştirme, mutenalaştırma, nezihleştirme olarak ta ifade edilebilen soylulaştırma günümüzde yerinden edilme ve kentsel dönüşüm uygulamaları içinde anlamı ve uygulamaları yönü ile en çok tartışılan konu olmuştur. Soylulaştırmanın yerinden edilmelerine neden oluyor olması yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarına bakıldığında soylulaştırma kavramı daha çok tartışılacağı görülmektedir (Güneş, 2014;33).

1.8. Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kentleşme Çalışmaları

Türkiye'de ilk olarak kırsal alan ve kente ilişkin çalışmalar yapan Mübeccel Kıray'dır. Kıray'ın temel ilgi noktası, geleneksel tarım toplumundan modern sanayi toplumuna geçiştir. Yapmış olduğu araştırmaları, ilk olarak yaptığı 1964 yılında "Ereğli; Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası" adlı çalışması, yine Ege bölgesinde yaptığı "Yedi yerleşme noktasında Turizm ile ilgili Sosyal Yapı Araştırması: Söke, Selçuk, Kuşadası, Davutlar, Yenihisar, Balat, Doğanbey" adlı çalışması, yine Adana'da "Çukurova bölgesinde tarımda yaşanan modernizasyonun toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini ve toplumsal değişim sürecini izlediği" bir çalışması, İstanbul'un metropoliten alanının etkisi altında olan Yalova Taşköprü Köy'ünde gerçekleştirdiği çalışması ve son olarak "Örgütleşemeyen Kent: İzmir" adlı çalışması bulunmaktadır. Kıray'ın çalışma yaptığı kırsal alan ve kente ilişkin bu çalışmalarına baktığımızda Kıray için esas olan toplumsal değişme olduğunu görmekteyiz. Ayrıca toplumsal değişmenin yanı sıra temel olarak yapı değişimi kavramını da kullanmıştır. "Temel toplumsal yapılar; kapitalizm ve feodalizm, sanayi toplumu ve sanayi öncesi toplum ile modern ve geleneksel toplumlardır. Bu

toplumu belirleyen özellikler; mekân, nüfus özellikleri, teknoloji kullanımı, örgütlenme ve inanç sistemleridir" (Kahraman, 2009).

Kıray'ın "Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası" adlı 1962 yılı ile başlayan araştırmasında, Türkiye'de yapılan ilk kent araştırması olup, günümüzde de oldukça tanınan bu çalışmada Ereğli'nin demir-çelik sanayi tesislerinin kente getireceği toplumsal değişim ve dönüşüm izlenmiştir. Kıray, değişme konusunda makro düzeyde evrimci bir yaklaşımı benimser. Kıray'a göre önemli olan belirli yerlerde ve zamanlarda ne derecede ve biçimde değişme olduğunu bilmek ve olanaklı olduğu ölçüde bu konuda genellemelere varmaktadır. Kıray, bu evrimci görüşüyle, gelişme ve değişmeyi şu çizgide ifade eder. Toplumların gelenekselden moderne, ya da feodalden moderne doğru geliştiğini belirleyen modelleri izler. Gelişmekte olan bir ülkedeki toplumsal değişmenin dinamiklerini elen alan çalışmalarında daha çok kullandığı "tampon kurum" ya da "tampon mekanizma" kavramının orta hızdaki değişimler için geçerli olduğunu belirtir (Kongar, 2012;172).

Kıray'a göre tampon kurumlar, feodal toplumdan kapitalist topluma ya da geleneksel toplumdan modern topluma geçişte toplumsal değişmenin buhransız olmasını sağlarlar. Toplumsal çözülmenin önüne geçerler. Gerek yapı gerekse işlev bakımından hem eski hem de yeni toplumsal yapı içindeki öğelerden farklı nitelikleri vardır. Bu kurumlar, toplumsal yapının çeşitli yönlerini birbirlerine bağlarlar. Bütünün bir parçası olarak, bütünleşmesi sağlanamayan yapı ve işlevler kaybolur. Bunların yerini tampon kurumlar doldurur. Böylece toplumun, orta hızda bir değişmede dengeli kalması sağlanır. Kıray, tampon kurumların ortaya çıkışını toplumun orta hızda bir değişme geçirmesine bağlıyor. Değişme çok yavaş ya da çok hızlı olursa tampon kurumlar ortaya çıkmayabilir (Kongar, 2012;174).

Kongar'ın aktarımına göre Kıray, tampon kurumlar içinde oturttuğu değişme modelini şöyle ifade ederek, değişme hakkında şu temel ilkeleri belirlediğini aktarır;

1. Toplumsal yapının öğeleri birbirlerine bağlı olduğu için, değişme rasgele olmaz.
2. Toplumsal yapının bazı öğelerinin değişmesi öteki öğeleri de etkiler.
3. Bir öğenin değişmesi tüm toplumsal yapıyı değiştirir.

4. Toplumsal yapının bütün öğeleri aynı hız ve miktarda değişmediği için, arada boşluklar olur.
5. Değişmenin meydana gelmesi, toplumsal yapının bütünlüğünü bozmaz.
6. Bütün bunlardan dolayı toplumsal yapının iç değişme oluşumları, her zaman denge koruma mekanizmaları halinde belirir (Kıray'dan akt; Kongar, 2012;173).

Kıray'ın değişme ile ilgili ifadesinde, her şeyin her an değişme halinde olduğunu ve bu temel değişmenin de yavaş ya da hızlı olabileceği gibi, çeşitli yönlerin karşılıklı etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini belirlemek ve yorumlamak açısından da sosyal değişmenin her yönüyle ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. 1960'lardan beri toplumun hem iç, hem de dış dinamiklerle değişe değişe nasıl yeni bir temel yapıya ulaştığını, öte yandan, zaman gibi soyut bir kavramın değişmesinden, metropolleşme süreçlerinin izlenmesine, küçük ya da büyük toprak sahipliği yörelerinde köylülüğün bitişinin izlenmesinden, nüfus yapısının değişmesine, kentte ya da batı ülkelerine göçenlerin yeni düzene uyum için oluşturdukları yaşam stratejilerine kadar değişmenin çok çeşitli yönlerinin ele alınabileceğini aktarmıştır. 19. yy ve 20. yy. başlarında süregelen dış müdahaleler, harpler, siyasi göçler, siyasal ve ekonomik krizlerden sonra Türk toplumunun her yönü etkileşe etkileşe milli mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapı değişikliği bakımından en büyük sıçramayı yapmıştır. Hukuk, siyasal yapı, eğitim ve özellikle yaşam tarzı düzenlemeleri ile çok yönlü ve etkili bir alt yapı oluşmuştur. Buna karşın yönelinen farklılaşmış, uzmanlaşmış, örgütlenmiş ve sonuçta "sanayileşmiş, şehirleşmiş" bir yapının oluşması 1950'leri bulmuştur. Şehirleşme, nüfusun ücretlileşmesi, işçileşmesi, yeni ve iş düzeninin ortaya çıkması, aile düzeninin büyük değişikliğe uğraması geri dönülemez (irreversible) yapısal değişmeyi başlatmıştır. (2000;9,10).

Sanayileşme süreciyle ortaya çıkan bilimsel teknolojinin kullanımı, sanayileşen kentlerin ortaya çıkmasını sağlamış ve kentteki nüfusta önemli artışlarla beraber sosyal ve ekolojik yapıların da değişmesine sebep olmuştur. Günümüzde sosyal değişmeye en bariz örnek olarak kentleşme gösterilebilir. Modern anlayışla kentin ortaya ise çıkışı sanayi devrimi sonunda olmuştur. Sanayi devrimi ile beraber kentler yapısal ve işlevsel olarak hızlı bir dönüşüm sürecine girmiş artan nüfus hareketleri ile beraber kentleşme ortaya çıkmıştır. Sanayileşme ve tarımda makineleşme, kentleşme sürecini harekete geçirmiş ve sanayi kentleri ortaya çıkmıştır Türkiye'de gecekondulaşma olgusu 1950'lerde başlamış, kent

içinde yasal yollarla barınma sorununu çözemeyenler kentleşme olgusunun önemli bir boyutu olan "gecekondulaşma" denilen olgunun ilk adımlarını atmışlardır. Dolayısıyla bu yapılar gerek ekonomik gerekse de kültürel bir ayrımı yani kutuplaşmayı da beraberinde getirmiştir. Kentlerin geçirmiş olduğu bu değişim ve gelişim süreçleri dinamik yapılar olup, sosyal bilimlerin özellikle de kent sosyolojisinin önemli inceleme konularından olmuştur.

Chicago Okulunun geliştirdiği kentsel analizde ekolojik yaklaşım modeline göre kentsel yerleşimlerin konuşlandırılmasıyla beraber kentlerin rastlantısal olarak büyümediğini ve sanayilerin gereksinim duydukları hammaddesi için uygun gördükleri alanlarda yoğunlaştıklarını ifade etmişlerdir. Kent merkezlerinin, ailelerin özellikle de dar gelirli yoksulların barınmalarını zorlaştırdığı gibi aynı zamanda da iş merkezlerinin egemenliği altına girmesiyle hali vakti yerinde olan sakinlerin yeni oluşan banliyölere taşınmakta olduğunu belirtmişlerdir. Harvey'in modern şehirlilik sürecinde mekânın sürekli olarak yeniden yapılandırıldığına dikkat çekmesi, Castells'in, toplumun mekânsal biçiminin kentin gelişimini sağlayan unsurlarla bağlantılı olduğunu ve şehirlerin insanlar tarafından yaratılan yapay çevreler olduğunu belirtmesi dikkat çekmiştir. Kentler tarih boyunca geçirilen süreçlerden etkilenmiş dinamik yapılardır. Kentlerin yaşadığı bu değişim ve gelişim süreçleri sosyal bilimlerin özellikle de kent sosyolojisinin önemli inceleme konularındandır. Kentsel dönüşüm kavramı Türkiye'nin gündemine 1980'lerden sonra girmeye başlamış ve kentsel dönüşüm sürecinde kent merkezinde bulunan eski yerleşim alanları ve gecekondu bölgeleri yıkılarak yerine lüks konut ve iş alanları inşa edilmektedir. Yeni yapılan bu projeler kentlere güzel bir görünüm ve sermaye açısından zenginlik getireceği düşünülmesiyle birlikte banliyöleşme ve rant farkının ortaya çıkması, sanayisizleşme ve beyaz yakalı istihdamın büyümesi, mekânın merkezileşmesi ve aynı zamanda sermayenin merkezileşmesi, kar oranlarının düşüşü ve sermayenin döngüsel hareketi, tüketim biçimlerindeki değişme ile demografik değişmeler beraberinde soylulaştırmayı ve yarattığı olgular olan sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Kent merkezinde yapılan dönüşümler ve arazilerin değerli olmasından ötürü, bir sınıf değişimini de beraberinde getirmektedir. "Soylulaştırma" ya da "mûtenalaştırma" (gentrification) diye adlandırılan bu durum, kent dışına ya da kent merkezinin çevresine göçlerin yaşanmasına yol açmaktadır.

Kıray, bu evrimci görüşüyle, gelişme ve değişmeyi, toplumların gelenekselden moderne, ya da feodalden moderne doğru geliştiğini belirleyen modelleri izler. Değişme konusunda orta boy kuramlardan yapısal fonksiyonalist modelden ve makro düzeyde evrimci bir yaklaşımı benimseyen Kıray'ın toplumsal değişme ve yapı değişiminde yola çıkarak temel alınan bu çalışmada sanayileşmenin getirdiği göç olgusuyla birlikte zaman içerisinde oluşan kentsel dönüşümün sosyal boyutu olan soylulaştırma kavramı üzerinden geçirdiği değişim ve dönüşümün yarattığı dinamikleri dünden bugüne klasik ve çağdaş kuramlar ile harmanlayarak anlamak temelli olup, bu alanda literatüre katkı sağlayacağı düşüncesinden yola çıkılmıştır.

1.9. Türkiye'de Literatürde Sosyal Değişme İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Sosyal değişme, değişim, dönüşüm, modernleşme ve değişimin yansımaları anlamında kavramsal olarak EBSCOhost, Google akademik, Ulak bilimden ve Yök Tez merkezinde 1930- 2016 yıllarını kapsayacak makale, doktora ve yüksek lisans çalışmalarında tarama yapıldığında, geleneksel toplum ve modern toplum kavramlarına bakıldığında, geleneksel toplum ile ilgili 158 kayıttan 39'u sosyoloji alanında yapılmış olup, modern toplum ile ilgili 494 kayıttan 69'u sosyoloji alanında yapılmıştır. Yine aynı şekilde modernleşme kavramına bakıldığında 2194 doktora ve yüksek lisans çalışmaları yapıldığını ve bunlardan 208 tanesinin sosyoloji alanında yapıldığını, sosyal değişme kavramına bakıldığında, 718 doktora ve yüksek lisans çalışmalarından 141 tanesinin sosyoloji alanında olduğunu görmekteyiz. Çalışmaların özellikle son 15 yılda yapıldığı görülmektedir. Sonuç itibari ile sosyal değişme, değişim, dönüşüm, modernleşme ve değişimin yansımaları anlamında yapılacak araştırmaya katkı sağlayabilecek nitelikte iki doktora tezi, bir makale, bir kitap ve dört yüksek lisans tezine değinilmiştir.

1. Akın'ın 2007 yılında yazmış olduğu "Kentsel Değişme ve Kentsel Rantlar: Ankara Örneği" adlı doktora tezinde, kentlerin kentsel rant temelinde ve belli dönemlerle ayrışan farklı mekânsal biçimlenmeler/değişimler göstermekte olduğu ve bu olgunun kapitalist üretim sistemi içerisinde sermayenin dolaşımı ve devlet müdahaleleri ile açıklanabileceğini belirtmiştir. Rantın varlığı, mekânın örgütlenmesi ve kapitalist gelişme üzerinde çeşitli denetim biçimlerini zorunlu kıldığını, sermayenin talebi doğrultusunda devlet müdahaleleri ve mekânın örgütlenmesinde belirleyici rolü olduğunu ifade etmiştir (Akın, E. 2007).

2. Arlı'nın 2009 yılında yazmış olduğu "Sosyal Mekânda Farklılaşma: Denizli'de Kırsal/Kentsel Dönüşüm (1990/2000)" adlı doktora tezinde, alan analizleri aracılığıyla, kentsel ve kırsal değişim ve farklılaşma süreçlerini Denizli örneği üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır. Mevcut en kapsamlı veri setlerinden olan genel nüfus sayım verilerini kullanarak, istatistikî mütekabiliyet (correspondence) analizi ve hiyerarşik kümeleme (hierarchical cluster) analizi araştırma dilleriyle kentsel ve kırsal dönüşüm biçimlerinin yapısal ve ilişkisel boyutlarını ortaya çıkarabilmek mümkündür. Kent sosyolojisinin temel parametrelerinden olan ölçek, yoğunluk ve farklılaşma kavramları çerçevesinde kent ve kırlardaki değişimleri formelleştirme olanağı veren bu teknikler, bütünsel-ilişkisel bir araştırma programı kurmaya da imkân tanır. Çalışmada hem 1990/2000 döneminde Türkiye illerinin tamamındaki dönüşüm ve kümelenmelerin niteliği ve yörüngesi, hem de bu bütün içinde Denizli ilindeki kentsel ve kırsal tabakalaşmanın özgün yönleri sektörel yapılar üzerinden araştırılmıştır. Ayrıca çalışmada toplumsal cinsiyet (erkek ve kadın emeği) değişkeni üzerinden analizler yapılmıştır. Türkiye istihdam mekânında olduğu kadar, Denizli istihdam mekânında da toplumsal cinsiyet değişkeni toplumsal mekânların kuruluşu ve yeniden üretiminde anahtar faktör olarak bulgulanmıştır. Çalışmada küreselleşme sürecinde Türkiye geneli ve Denizli'deki çarpıcı sosyal değişimlerin toplumsal mekândaki dönüştürücü etkileri kent ve kırlardaki boyutlarıyla bulgulanmaya çalışılmaktadır. 1990-2000 döneminde Türkiye genelinde dört büyük kentsel profil (küme) oluşumu, Denizli'de ise yedi-on aralığında değişen yerleşme profili tespit edilmiştir. Kümeler arasındaki farklılıkların benzerliklerden fazla olduğu görülmüştür. En belirgin kutuplaşmanın ise tarımcı yerleşme yapıları ile mavi ve beyaz yakalı erkek-kadın emeğine dayanan metropol yapıları arasında olduğu görülmüştür. Bu farklılaşmalar içinde Denizli ilinin tekil bir profile sahip olduğu ve ülke genelinde iller arası kutuplaşma içinde açıklanamayan özgünlükler gösterdiği bulgulanmıştır (Arlı, A. 2009).

3. Atik'in 2014 yılında yazmış olduğu "Yenilenen Kentler Dönüşen Kentliler: Zeytinburnu Örneği" adlı yüksek lisans tezinin amacı kent yapısındaki dönüşümün, kentte yaşayan bireylerin hayatına etkilerini irdelemektir. Bu nedenle İstanbul Zeytinburnu'ndan anket yoluyla elde edilen veriler ışığında, yaşanan dönüşüm, bireylerin kentsel yaşama uyumu, kentten beklentileri, yerel yönetim

hizmetlerinin yeterliliği ve dönüşüme ilişkin yaklaşımları değerlendirilmeye çalışılmıştır (Atik, M. 2014).

4. Baycan'ın 2011 yılında yazmış olduğu "Parçalanan Kentsel Dokuda Yeni Bir Mekânsal Oluşum: Tampon Mekân" adlı yüksek lisans tezinde, Mübeccel Kıray'ın tampon mekanizma nosyonundan devşirilerek oluşturulmuş tampon mekân kavramı, kentsel mekânda zıtlıkların meydana getirdiği gerilimleri yumuşatan ve kentlerde yeni ilişkiler oluşturan bir mekân formu olarak tanımlanmıştır. Tez kapsamında bu yeni mekânsal oluşumu ortaya çıkaran küresel kentsel koşullar incelenmiş, kentsel çağ kentlerindeki hızlı kentleşme, kentsel mekânın yapısında gerçekleşen değişimler ve kentlerin güncel sosyo-fiziksel durumları ortaya konmuştur. Tampon mekanizma kavramının kentsel durumların uzantıları ile beraber düşünülmesi, bu mekanizmaların kentte mekansallaştığı durumların keşfedilmesine önayak olmuştur. Tampon mekanizmaların kentsel mekâna yansıması ile tezin temel konusu olan tampon mekân kavramı oluşturulmuştur. Çalışmada bir arada mekânsal bir oluşum olarak tasvir edilen tampon mekânların kentte filizlendiği ortamlardan, bu mekânları yaratan gündelik yaşam pratiklerinden, bu mekânların oluşumunu mümkün kılan aktörlerden ve kentte oluşturdukları yeni kamusal alan potansiyellerinden bahsedilmiştir. Tampon mekanların varlığı, İstanbul metropolünde gözlemler yapılarak keşfedilmiş; kavram, bu mekanlara İstanbul üzerinden verilen örneklerle somutlaştırılmıştır (Baycan, İ. 2011).

5. Güneş'in 2014 yılında "Kentsel Dönüşümde Kentsel Haklar ve Soylulaştırma: İstanbul Şerifali Çiftliği Bölgesi İmar İskân Evlerinde Yapılan Niteliksel Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde, İstanbul'da Ataşehir semtinde bulunan Şerifali Çiftliği kentsel dönüşüm alanındaki İmar İskân evlerinde halkın dönüşüme bakışı, geleceklerini nerede ve nasıl kurguladıkları ve dönüşüm sürecinde, haklar bağlamında örgütlenme yapıp yapamadıkları araştırılmıştır (Güneş, S. 2014).

6. Güreşçi'nin yazmış olduğu "Kente Göçün Köydeki ve Kentteki Yansımaları: Akpınar Köyü Üzerinden Bir Değerlendirme" adlı makalede, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde köyden kente göç önemli bir olay olarak

değerlendirilmektedir. Köyden kente göçün, sosyo-ekonomik birçok nedeni olduğu gibi yine sosyoekonomik birçok soncu vardır. Bu çalışmada Akpınar Köyü'nde yaşanan ağır ve ileri düzeydeki göçün nedenleri ve sonuçları ortaya konularak bu göçün köydeki ve göç edilen kentteki yansımaları değerlendirilmesi amaçlanmıştır (Güreşçi, E. 2010).

7. Oktik'in 2007 yılında yazmış olduğu "Dünden Bugüne Yalıkavak'ta Sosyal Yaşam Projesi" adlı kitabında, Yalıkavak'ta dünden bugüne yaşam ve değişimlerin deseni saptanmaya çalışılmıştır. Yalıkavak'ın bugünkü yapısını tarihi özelliklerini göz önüne alarak monografi tekniği ile sosyolojik betimlemeler yapılmıştır (Oktik, N. 2007).

8. Yılmaz'ın 1993 yılında yazmış olduğu "Sosyal Değişmede Sanayileşme Etkisi: Bayrampaşa'da Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinde, sanayi kuruluşlarının varlığıyla 1000 kişilik olan bir köyün 40 yılda 400.000 bin nüfuslu bir ilçeye dönüşmesi konu edinir. Sanayinin toplum üzerindeki etkisini inceleyebilmek, toplumdaki nitelik değişikliklerini gözlemleyebilmek ve özellikle sosyal değişmeyi Bayrampaşa örneği üzerinden görebilmek şeklinde özetlenebilir (Yılmaz, G. T. 1993).

1.10. Beykoz'un Tarihsel Gelişimi

Traklar Beykoz'a geldiklerinde, Kralları Amikos'un ismine binaen, buraya "Amikos" adını vermişlerdir. Amikos, Beykoz'un bilinen en eski adıdır. Boğazı geçerek Beykoz'a gelen Traklar burada Bebrik devletini kurmuşlardır. Bebrikler M.Ö. 337 yılında Bitinyalıların saldırısına uğramış ve Bebrik Devleti uzun süren kanlı mücadele ve savaşların ardından yıkılmıştır. Bitinya dönemi, Beykoz'un yavaş yavaş gelişmeye başladığı bir dönemdir. M.Ö 65 yılında on yıllık bir mücadele neticesinde Bitinya Roma İmparatorluğu tarafından ele geçirilmiştir. Beykoz, İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethinden 51 yıl önce, Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içerisine dahil edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına dahil edilen kentin adı Amikos değil, Beykoz olmuştur. Beykoz İlçesi'nin adı ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bunlardan ilki Amikos'dur. İkincisi ise; İzmit Sancağı beylerinin burada oturduğuna atıf yaparak Beykoz'un "Bey köyü" anlamına geldiği ve adının "Beykos"

olduğudur. İlk olarak kimlerin yerleştiği kesin olarak bilinmemektedir. Fakat Roma döneminde Anadolu Kavağında bir adak yerinin olduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminde semte ilişkin ilk bilgiler Fatih dönemine dayanmaktadır. Fatih'in Tokat Kalesi'nin düştüğü haberini burada aldığı ve Beykoz'un yamaçlarında "Tokat Bahçesi" adlı bir mesire yeri kurduğu bilinmektedir. Evliye Çelebi 17.yy. da Beykoz'u büyük bir liman kenarında 800 haneli bağlık bahçelik bir kasaba olarak anlatmaktadır. 18 yy. da ise Beykoz'da Türklerin ve Ermenilerin beraber yaşadığı ve burada bir kilise bulunduğu bilinmektedir. 19. yy. dan itibaren ise Beykoz özellikle cam, çömlek, deri eşya üretimine dayalı sanayinin merkezlerinden biri olmuştur (http://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce).

1.11. Literatürde Beykoz Üzerine Yapılan Çalışmalar

Literatür taramasında anahtar kavramımız olan "Beykoz" ile ilgili yapılmış çalışmalar 1983-2016 yılları arasında toplam yüz otuz altı tane farklı farklı alanlarda yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Bunlar sosyoloji anabilim dalı haricinde farklı anabilim dallarında yapılmış çalışmalar olup, araştırmamıza kaynak oluşturabilecek on bir adet çalışma vardır. Bunların biri kitap, biri makale, yedisi yüksek lisans tezi, ikisi doktora tezidir. Bu çalışmaların özellikle biri hariç diğerlerinin yakın zaman içerisinde çalışılmış olması da ayrıca dikkat çekmektedir. Ayrıca 3. Bölümde elde edilen bulgular sonucunda 3.9. Literatür Tartışmasında ayrıntılı olarak ele alınıp tartışılmıştır.

1. Akıncılar'ın 2013 yılında yazmış olduğu "Türk Cam Sanayide Şişecam Fabrikalarının Rolü: Paşabahçe Fabrikası Örneği" adlı yüksek lisans tezi, (Akıncılar, A. 2013).

2. Koçak'ın 2009 yılında yazmış olduğu "Paşabahçe Semtinde İşçi Sınıfının Oluşumu, Cam İşçi Hareketinin Gelişimi ve Yönelimleri" adlı doktora tezi, (Koçak, M. H. 2009).

3. Kurtuluş'un 2005 yılında yazmış olduğu "İstanbul'da Kentsel Ayrışma adlı kitabında, "İstanbul'da Kapalı Yerleşmeler: Beykoz Konakları Örneği" (Kurtuluş, H. 2005).

4. Müderrisoğlu'nun 2006 yılında yazmış olduğu "Kentsel Rantın Dönüşümü ve Yerel Yönetimler" adlı yüksek lisans tezi, (Müderrisoğlu, B. 2006).

5. Öncel'in 2015 yılında yazmış olduğu "Özelleştirilen Beykoz Kundura Fabrikasının Sosyal Bir Komplekse Dönüştürülmesi" adlı yüksek lisans tezi, (Öncel, M. U. 2015).

6. Şahin'in 2013 yılında yazmış olduğu "Nüfus Coğrafyası Açısından Bir Değerlendirme: Beykoz'da Nüfus Artışının Seyri ve Mekânsal Dağılışı" adlı makalesi, (Şahin, V. 2013).

7. Şal'ın 2008 yılında yazmış olduğu "Kaçak Yapılaşmanın Önlenmesi İle İlgili Sorunlar; Boğaziçi Öngörüm Bölgesi Örneği" adlı yüksek lisans tezi, (Şal, H. 2008).

8. Tolga'nın 2006 yılında yazmış olduğu "Endüstriyel Alanların Dönüşümü, Kentsel Mekâna Etkileri: Beykoz Kundura ve Deri Fabrikası İçin Bir Dönüşüm Senaryosu" adlı yüksek lisans tezi, (Tolga, H. B. 2006).

9. Tüfekçi'nin 1998 yılında yazmış olduğu "Maliye Nezareti Temettuat Defterlerine Göre 1844 Yılında Kartal ve Beykoz Kazalarının Sosyo-Ekonomik Durumu" adlı yüksek lisans tezi, (Tüfekçi, A. 1998).

10. Urhan'ın 2014 yılında yazmış olduğu "Türkiye'de Sosyal Yardım Rejiminin Yerel Düzeyde Örgütlenmesi: Beykoz Örneği" adlı doktora tezi, (Urhan, G. 2014).

11. Yerlitaş'ın 2013 yılında yazmış olduğu "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sümerbank Beykoz Deri Kundura Fabrikası" adlı yüksek lisans tezi, (Yerlitaş, O. 2013).

1.12. Tezin Önemi

Sanayileşmenin yoğun olarak yaşandığı iki asırlık dönemin ardından, kapanan fabrikalara rağmen hızla yükselen nüfus Beykoz'da bir sosyal değişmenin olduğu varsayımına dayanmaktadır. Sanayileşme döneminde ve sanayileşmenin bittiği dönemde birçok farklı

şehirden göç alıp vermiş olan Beykoz ilçesi, Osmanlı döneminden günümüze dek zengin kültürel yapısını günümüzde de sürdürmektedir. Beykoz'un tarihsel geçmişinin yanı sıra, aldığı ve verdiği göçlerle oluşan sosyal yapısı da incelemeye değer olup, araştırmaya gereksinim hissettirmektedir. Ayrıca Beykoz'un oldukça geniş bir alana sahip olması ve kapatılan sanayi alanlarının yerlerine yeni kurulmakta olan turizm ve kentsel dönüşüm alanlarının varlığı, ilçe ile ilgili yazılı bir tarihi kaynak oluşturmayı gerekli hale getirmiştir. Hızla gelişip büyüyen ve turizme, kentsel dönüşüm alanına ev sahipliği yapmakta olan bu ilçe, sosyoloji alanında daha önce herhangi bir araştırmaya konu olmamıştır. Bu sebeple araştırmanın bu alandaki eksikliği bir ölçüde gidereceği ve bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynak niteliğinde olabileceği düşünülmektedir.

Birçok farklı yerden göç almış olan Beykoz Osmanlının çok kültürlü yapısını günümüzde de sürdürmektedir. Bu çok kültürlülüğün getirmiş olduğu sosyal ve kültürel zenginlik Beykoz'un sosyolojik yapısını araştırmaya değer kılmaktadır. Beykoz'un İstanbul metropolünde coğrafik olarak çok geniş bir alana yayılmış olması, ilçenin aldığı göçlerle oluşan çok kültürel yapısı genel olarak değişimi mümkün kılmıştır. Bu değişim ve dönüşüm süreci araştırmanın gerekliliğini mümkün kılmıştır.

1.13. Tezin Amacı

Sanayileşmenin ilk adımları olan "Kâğıt, Deri Sanayi, Tekel, Şişecam" fabrikalarının temelleri Cumhuriyet dönemi öncesi Beykoz'da atılmış olup, bu fabrikalar 2000'li yıllara kadar bölgede faaliyet göstermişlerdir. 2000'li yılların başında fabrikalar, boğaz kıyısında bulunmasından ötürü boğazın bitki örtüsünün ve doğal güzelliklerinin bozulmaması ve korunması amacıyla kapatılmıştır. Fabrikalar kapatıldıktan sonra yaşanan işçi göçü ile ve sonrasında tekrar aldığı iç göçlerle ilçe yeni bir değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Bu süre zarfında kapanan fabrikaların ardından ilçede turizm sektörü canlanmış ve kentsel dönüşüm çalışmaları başlamıştır. Günümüzde Beykoz bir yandan modern nitelikler taşırken, diğer yandan geleneksel değerlerini devam ettirmektedir.

İstanbul Boğazında bir ilçe olan Beykoz'da sanayileşmeyle başlayan istihdam olanakları göçü, dolayısıyla 1950'lerden itibaren hızlı kentleşme ve değişimi tetiklerken, 2000'lerde fabrikaların kapatılmasıyla oluşan yeni yapıda geriye doğru işçi göçü yaşanarak Beykoz'u farklılaştırmıştır. Son dönemde hızla soylulaştırılan Beykoz yeniden farklı bir kimliğe

bürünmektedir. Bu genel bilgilerden hareketle, tezin amacı, Beykoz'da yaşanan sosyal değişimlerin dinamiklerini irdeleyerek anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Araştırmada Beykoz'un tarihsel süreçte geçirdiği değişim ve dönüşümlerin karşılaştırmalı olarak ele alınıp, her dönüşümün parametreleri kanaat önderleri ile görüşülmüştür. Görüşmelerin tamamı Beykoz'un sahil bandında bulunan mahallelerde (Anadolu hisarı, Anadolu kavağı, Beykoz, Çubuklu, Kanlıca, Orta çeşme, Paşabahçe, Yalıköy) yapılmıştır.

Görüşme yapılan bu kişilerin yaşadıkları dönemde şahit oldukları olaylar hakkında daha önceden bilgi sahibi olmaları açısından 60 yaş üstü bireylerden oluşmalarına ve bu kişilerin en az 30 senedir Beykoz'da ikamet ediyor olmalarına dikkat edilmiştir. Her mahallede yaşayan kişilerle derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu çerçevede görüşme yapılan kişiler, Beykoz'a işçi göçü ile gelen ilk yerleşenler, kapanan fabrikalardaki üst düzey yöneticiler, kamuda üst düzey müdürler, iş adamları, esnaflar, mahalle muhtarları ve kanaat önderleri ile görüşülmüştür. Kartopu örneklemi ile niteliksel veri toplama sürecinin uygulanan araştırmada, sosyal değişmenin sonucunda ortaya çıkan değişmenin dinamikleri katılımcıların yaşamları ve anlatımları üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmada yöntem ve veri toplama teknikleri konusunda "Derinlemesine Görüşmeler, Odak Grup Görüşmeleri" teknikleri esas alınmıştır. Derinlemesine görüşme yapılacak kişiler önceden tespit edilerek gün ve saat konusunda randevu alınarak görüşme planlanmıştır. Görüşme öncesi katılımcıdan görüşmenin ses kaydına alınıp alınamayacağı konusunda izin istenmiştir. Görüşme karşılıklı güven ortamında ve önceden hazırlanmış sorular dahilinde yapılmıştır.

2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem

Beykoz İstanbul'un Anadolu yakasında batıda İstanbul Boğazı, kuzeyde Karadeniz, doğuda Şile ve Çekmeköy İlçesi, güneyde ise Üsküdar ve Ümraniye İlçeleri ile sınırlanmış 310,26 km2'lik alana sahip bir Boğaziçi yerleşmesidir. Önceleri 19 köy, 25 mahallesi olan Beykoz köylerinde mahalleye dönüşmesiyle 45 mahallesi olmuştur. "Trabzon, Rize, Mesudiye, Ordu, Sinop, Kastamonu, Bayburt" gibi Beykoz'da ağırlıklı olarak hemşeri dernekleri bulunmakta Beykoz'un sosyal ve siyasi hayatında aktif olarak yer alan gruplardır. Nüfus bakımından 1960 yılında 58,317 nüfusa sahip olan Beykoz ilçesinin nüfusu 2016 yılında 250.410 olmuştur.

https://www.yerbilgisi.com/istanbul-haritasi-ilceler/

2.2. Veri Toplama Teknikleri

Veri toplama teknikleri iki grup altında incelenebilir.

a. Niceliksel: Sayılar şeklinde veri toplama (Deney, Sörvey (tarama), Reaktif olmayan (tepkisiz)).

b. Niteliksel: Kelimeler, anlamlar, şekiller, resimler şeklinde veri toplama (Alan araştırması, Tarihsel-Karşılaştırmalı araştırma) (Akşit, 2015; 21).

Niteliksel araştırma tekniğiyle gerçekleştirilecek bu araştırmada Tarihsel-Karşılaştırmalı araştırma, derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmeleri aracılığıyla veri toplanılacaktır. Niteliksel araştırma yorumsamacı ve eleştirel sosyal bilim yaklaşımını benimsediğinden (Akşit, 2015;21), Yorumsamacı Sosyal Bilim çoğunlukla nitel araştırma yöntemi olarak adlandırılır (Neuman, 2014;130). Yorumsamacı Sosyal Bilim Yönteminin bir tekniği olan niteliksel araştırmaların amacı, anlamak, araştırma faaliyetinin sonucu gerçekliği olduğu gibi tanımlamak olduğundan, niçin sorusundan çok bu tip araştırmalar, ne ve nasıl sorularına odaklanmaktadır. Sosyal gerçekliği derinlemesine kavramak isteyen, sosyal dünyayı oluşturan bireylerin profilini vermeye çalışan, bu oluşturma sürecinin hem bireylerce hem araştırmacının kendisince bir yorumlama, anlamlandırma faaliyeti olduğunu kabul eden "araştırma problemini katıldığı, mikro bilimlerin, sosyal hayatlarına dair sorular sorar ve buradan hareketle araştırma planını" oluşturur (Holiday, 2002, akt; Kümbetoğlu, 2015;34). Araştırmanın

ana sorusu, ne, nerede, kim, nasıl, biçiminde olabilir. Araştırma sorusu günümüz olaylarına, süreçlerine odaklanabileceği gibi geçmişe dönük bir anlama çabasını da kapsayabilir (Kümbetoğlu, 2015;34).

Yorumsamacı yaklaşım, sosyal gerçekliğin 'var olan', dışarıda bir yerde 'hazır duran' bir şey değil de birey ve grupların kendilerinin inşa ettiği, oluşturduğu bir bütünlük olduğunu ileri sürmektedir. "Niteliksel yorumsamacı yaklaşım sosyal gerçekliğin ve sosyal olgunun bu nedenle fiziksel olgudan farklı olduğunu ve fizik bilimlerinin yöntem ve teknikleri ile sosyal olgunun kavranamayacağı ilkesinden hareket etmektedir" (Clarke, 2001, akt; Kümbetoğlu, 2015;42). Sosyal dünyanın karmaşık, ayrıntılı, kapsamlı yapısını anlayabilmek için, niteliksel yöntemin zengin ayrıntılı, kapsamlı verisine ihtiyaç duyulmaktadır (Mason, 1996, Silverman, 1993, akt; Kümbetoğlu, 2015; 42).

Niteliksel araştırmada kullanılan derinlemesine görüşme tekniği, sosyal dünyadaki "görünür" birçok olgu, süreç, ilişkinin görünümünden çok özüne inmeyi, bunların ayrıntılarını kavramayı ve bütüncül bir biçimde anlamayı mümkün kılan bir veri oluşturma aracıdır. Araştırılan konuya odaklanan, bu konu etrafında, bireylerin görüş, düşünce ve değerlendirmelerini bir araya getirerek veri oluşturmayı amaçlayan etkin bir tekniktir (Kümbetoğlu, 2015;72).

Derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılar. Bir konuşma ve ilişki başlatma sürecini kapsar. Bu süreç teknik beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, karşı tarafı anlama, içe bakış ve disiplin gerektirir. Derinlemesine görüşmede, araştırmacı, tanımadığı bir kişiyle ayrıntılı sohbet gerçekleştirmek üzere bir araya geldiğinden özen ve dikkat çok önemlidir (Kümbetoğlu, 2015;71,72).

2.3. İşlem

2016 yılı Ekim ayı içerisinde tez danışmanıyla birlikte, araştırma konusu belirlenmiştir. Tez önerisi Maltepe Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Şubat 2017'de teslim edilmiştir. Öncelikle görüşme çerçeveleri oluşturulmuştur. Ardından 2017 Haziran ayına kadar derinlemesine görüşmeler tamamlanmıştır. Aynı süreçte literatür okumalarına

devam edilmiştir. Yapılan görüşmelerin senaryolaştırılmasına temmuz ayında başlanılmış olup aynı süreçte veri analizleri de yapılarak Eylül ayında tüm çözümlemeler yapılmıştır. Araştırmanın bulguları Ekim ayında yazılmış olup beraberinde sonuç ve öneriler hazırlanmıştır. Kasım 2017'de Tez danışmanına teslim edilerek üzerinden gerekli son düzeltmeleri yapılıp Aralık 2017'de tezin savunması yapılarak Sosyal Bilimler Enstitüsüne teslim edilmiştir.

Araştırmada veriler, tarihsel analiz ve derinlemesine görüşme teknikleri kullanılarak toplanılmıştır. Görüşmelerin başında katılımcılara araştırma hakkında kısaca bilgi verilip orada hangi amaçla bulunulduğu belirtilmiştir. Katılımcıların kendisini rahat hissedeceği ve görüşmenin kaydedilebilmesi için uygun ortam ve düzen oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra, önceden hazırlanmış sorular katılımcılara yöneltilerek görüşme gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırmada kullanılacak olan yöntemlerle toplanan veriler çözümlenerek senaryolaştırılmıştır. Araştırma esnasında derinlemesine görüşmelerde ses kaydı alınarak ve detaylı not tutularak (beden dili, jest ve mimikler, duygu durumu) veriler kaydedilmiştir. Ses kaydı, detaylı alınan notlar ve gözlemler doğrultusunda, görüşmenin tüm detayları atlanmadan görüşmecinin dilinden harfiyle aktarılarak cümleler, katılımcının ağzından çıktığı gibi yazılmıştır. Her cümlenin sonunda parantez içinde katılımcıya verilen kod yer alarak senaryosu oluşturulmuştur. Senaryo araştırmacı tarafından, detaylı ve kapsamlı bir şekilde değerlendirerek veri analizi gerçekleştirilmiştir.

2.4. Araştırmanın Kısıtlamaları, Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar

- Araştırma hakkında detaylı ön bilgi verildiği halde görüşmeyi reddedenler olmuştur. Genelde bu grup Beykoz'un yerli halkı olmayıp son 30 yılda Karadeniz'den göç eden kişiler olmuştur.

- Araştırma hakkında ön bilgi verildikten sonra görüşmeyi kabul ettikten bir müddet sonra görüşme esnasında tereddüt edip endişe ve kaygılarını dile getiren katılımcılar

olmuştur. Katılımcıların “lütfen bu kısmı ses kaydı altına almayın” ifadelerine istinaden güven oluşturmak ve kaygılarını gidermek adına istedikleri an ses kaydına ara verilmiştir. Yazılı olarak notlar alınmaya devam edilmiş, tekrar istedikleri takdirde ses kaydı alınmıştır.

- Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 60 yaş üzeri orta ve yaşlı insanlarla görüşülmüştür. Dolayısıyla yaşlı insanların konuşma isteklerinin fazla olması nedeniyle genelde konuyu kendi belirledikleri çerçevede anlatmaları bazen konunun dışına çıkılmış ve görüşmelerin uzun saatler almasını sağlamıştır. Katılımcıların dikkatlerinin dağılmaması ve güven ortamının kaybolmaması adına uzun uzun anlatılanlar dinlenilmiş, büyük bir titizlikle katılımcı tekrar konunun içeriğine adapte edilmiştir.

BÖLÜM 3
BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma bulgularında, hem araştırmanın nitel çalışma olması nedeniyle hem de Beykoz ilçesinin toplam yüzölçümü ve nüfusu göz önünde bulundurulduğunda, toplanan verilerle bir genelleme yapmak mümkün olmasa da görüşmelerden toplanan verilerle Beykoz'da 1960 yılından bu yana yaşanan değişim ve dönüşümün izleri sürülerek sosyal değişmenin dinamiklerine dair önemli görülen bulgular irdelenmiştir. Bu bölümde katılımcıların genel profili ve araştırmanın amaçlarına göre çeşitlendirilmiş bulgular sunulmaktadır. Alt bölümde belli başlıklar altında değerlendirmeler yapılmakta ve katılımcılar tarafından söylenen sözler, referans (kod no) verilerek yer almaktadır. Görüşülen kişilerle ilgili ayrıntılı bilgi ekte bulunan tablo 2'de ve tablo 3'de detaylı olarak verilmiştir.

Araştırmanın verileri İstanbul ili Beykoz ilçesinin sahil bandında bulunan "Anadolu Hisarı, Kanlıca, Anadolu Kavağı ve özellikle fabrikaların bulunduğu Paşabahçe, Beykoz Merkez, Yalıköy, Ortaçeşme" mahallelerinde 2017 Mart ile 2017 Haziran aylarında görüşmelere başlanmış ve toplam 63 kişi ile 48 görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerin 43'ü (DG) derinlemesine görüşme 5'i ise (OGG) odak grup görüşmesidir. Bu görüşmelere katılanların özellikleri özetle şunlardır:

3.1. Katılımcıların Genel Profili

- Araştırmaya katılan katılımcılar cinsiyete göre sınıflandırıldığında 12'si kadın, 51'i erkek olmak üzere toplam 63 kişidir. Araştırmanın başında görüşmelerin 60 yaş üzeri kişilerle yapılması planlanmış, ancak 50 yaş ve üzeri katılımcılarla da görüşülmüştür. Bu nedenle katılımcıların yaş grubu 50 – 90 yaş aralığında olmaktadır.

- Görüşmelerin bir kısmı katılımcıların evlerinde işyerlerinde yapılmış olup, bir kısmı ise Beykoz'da sahilde bulunan çay bahçelerinde ve kafelerde yapılmıştır.

- Doğum yerlerine göre bir değerlendirme yapıldığında, büyük bir kısmının Beykoz doğumlu olduğu görülmüştür. Katılımcılardan birkaçının İstanbul'un diğer semtleri olan Üsküdar, Fatih, Sarıyer doğumlu olup yine hayatlarında yaşadıkları en uzun yerin Beykoz olduğu görülmüştür. Ancak, bir kısım görüşmecilerin Beykoz'da doğup büyüyüp yaşadıkları halde, doğum yerleri, kütükleri yani nüfus kayıt yerleri

Adapazarı, Düzce, Edirne, Bolu, Rize, Trabzon, Kastamonu, Giresun şeklinde olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcı erkeklerde 32 kişinin Beykoz, 4 kişinin Üsküdar, 1 kişinin Sarıyer, 4 kişinin Rize, 1 kişinin Kastamonu, 1 kişinin Giresun, 1 kişinin Ordu, 2 kişinin Trabzon, 1 kişinin Düzce, 1 Kişinin Kırşehir, 1 kişinin Bolu, 1 kişinin Edirne doğumlu oldukları görülmüştür. Ayrıca katılımcılardan 1 kişi ise doğum yerini görüşme esnasında paylaşmaktan kaçınmıştır. Katılımcı kadınlarda 10 kişinin Beykoz doğumlu, 1 kişinin Beyoğlu doğumlu, 1 kişinin ise Adapazarı doğumlu olduğu görülmüştür.

- Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumlarına göre değerlendirildiğinde kadın ve erkek olarak asgari düzeyde formel ve düzenli bir eğitim aldıkları görülmektedir. Katılımcı kadınlarda 1 kişinin üniversite, 5 kişinin lise, 3 kişinin yüksekokul, 2 kişinin ortaokul, 1 kişi ilkokul, eğitimi aldıkları görülmüştür. Katılımcı erkeklerde 3 kişinin Üniversite üstü, 12 kişinin Üniversite, 4 işinin yüksekokul, 12 kişinin Lise, 14 kişinin Ortaokul, 3 kişinin ilkokul eğitimi aldıkları görülmüştür.

- Görüşmecilerden erkek katılımcıların Deri Kundura fabrikası, Tekel Fabrikası ve Şişecam fabrikasından (işçi olarak) emekli olanlar, küçük esnaf, tüccar, mahalle muhtarlığı yapanlar, kamuda görev alanlar ve bürokrasi çevresiyle birlikte üniversitede öğretim görevlisi olarak çalıştıkları gözlemlenmiştir. Kadın katılımcıların tamamı emekli olup, herhangi bir işte çalışmadıkları, bir kısmının gönüllü olarak dernek faaliyetlerinde etkin rol aldıkları gözlemlenmiştir.

- Görüşmelerde katılımcıların gelir durumlarını belirleyecek sorular sorulmadığından, yalnızca meslekleriyle ilgili sorular doğrultusunda bilgiler alınmıştır. Yapılan görüşmeler ve yaptıkları meslekler gözlemlenerek katılımcıların ağırlıklı olarak orta ve üst sosyo-ekonomik yapıya sahiptirler.

- Katılımcılara Beykoz'da yaşam süreleri ile ilgili yöneltilen sorularda erkeklerin yaşam süresi en az 13 yıl ile en fazla 86 yıl olduğu görülmüştür. Kadınlarda ise bu durum en az 14 yıl en fazla 72 yıl olduğu görülmüştür.

- Görüşmelerde katılımcıların çocuk sayılarını belirleyen sorulara yöneltilmiş olup, en az 1 çocuk en fazla 4 çocuk sahibi oldukları görülmüştür. Katılımcılardan 5 kişinin çocuk sahibi olmadıkları gözlemlenmiştir.

- Görüşmelerde katılımcıların medeni durumlarını belirleyen sorular yöneltilmiş olup, 46 kişinin evli, 17 katılımcıdan 9 kişinin bekar olduğu görülmüştür. Bunlardan 7'si erkek 2'si kadındır. 4'ü kadın, 2'si erkek katılımcının eşinin vefat ettiği ve dul olduğu görülmüştür. Medeni durumları bekar olanların çoğunluğunun erkeklerden oluştuğunu, medeni durumları dul olanların çoğunluğunun ağırlıklı kadınlardan oluştuğu gözlemlenmiştir.

- Görüşmelerde katılımcıların Türkçenin dışında herhangi bir yabancı dil bilgisine sahip olup olmadıkları yönünde sorular yöneltilmiş olup, 15 kişinin İngilizce, 5 kişinin Almanca, 2 kişinin İtalyanca, 1 kişinin Fransızca, 1 kişinin Arapça, 1 kişinin Rumca, 1 kişinin Ermenice dil bilgisine sahip oldukları görülmüştür.

3.2. Beykoz'lu Olmak ve Beykoz'u Tanımlamak

Araştırmaya katılanların bazıları Beykoz'lu olmanın ayrıcalıklı bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle yerli insanlarının kibar, nazik ve kaliteli kişilerden oluştuğunu hatta Beykoz'u "bir nevi sığınak, yani arka bahçe" olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla Beykoz'daki belli bir kesimin sosyo-kültürel yapıya ve benzer hayat tarzına sahip bireylerden oluştukları şeklinde bir durum karşımıza çıkmıştır.

> "Beykoz'da yaşamak Beykoz'lu olmak bir ayrıcalık. Burası ayrı bir dünya ayrı bir keyif, buradan her sabah çıktığında ölüyorsun, her akşam buraya döndüğünde tekrardan hayata dönüyorsunuz. Yani demem o ki Beykoz özel bir yer, çok da güzel bir yer, insanları da çok özel ve kalitelidir. Çünkü burası böyle bir sığınak gibi, hani böyle yağmurdan kaçtın saklandın, nefes aldığın arka bahçen gibi" (OGG2).

> "Kuzguna yavrusu Anka kuşu görünürmüş derler eskiler. İnsana her zaman yaşadığı yer tabi çok daha güzel gelir, herkesin yaşadığı yer gerçekten güzeldir, herkes yaşadığı yeri sever" (DG40).

Araştırmaya katılanların pek çoğu, Beykoz'u İstanbul'un en sakin, en bakir ve en uzak köşesi şeklinde tanımlarken aynı zamanda kavga ve gürültü gibi birtakım hadiselerin olmadığından dolayı Beykoz'u yaşanılabilir bir yer olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

> "Beykoz sakindir pek fazla olay falan olmaz, fazla sorunu olan bir bölge değildir" (DG3).

> "Burası kavgası olmayan bir yerdir. Beykoz'da yaşam sürdürülür" (DG10).

"Eğer sakin bir hayat istiyorsanız Beykoz keyifli bir yer" (DG23).

Beykoz'un gerek kent merkezinin dışında olması gerekse kara ve deniz yoluyla kent merkezine ulaşımın kolay olması açısından "İstanbul'un incisi" olduğunu katılımcılardan ifade edenler olmuştur.

"Beykoz İstanbul'un, hatta Türkiye'nin incisi. Yani şimdi şöyle düşünün! Hem İstanbul'un merkezindesiniz hem de İstanbul'un dışındasınız. On dakikada şehrin göbeğindesiniz, on dakikada tatil bölgesindesiniz" (DG1).

Bazı orta sosyo ekonomik gruba mensup katılımcılar, Beykoz'da yaşarken kendileri ile aynı sosyo-ekonomik duruma sahip insanlarla bir arada yaşadıklarını, insanların birbirleriyle olan temasları ve komşuluk ilişkilerinin "daha sıcak ve samimi" olduğunu ifade etmişlerdir. Bu da onların gözünde Beykoz'u diğer semtlerden daha avantajlı bir yer haline getirmektedir. Katılımcılardan bazıları, Beykoz dışına çıktıklarında toplum içindeki farklılıklar içerisinde kendilerini dışlanmış ve zaman zaman "ötekileştirilme duygusu" ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Ancak dışlanmayı ve öteki olmayı Beykoz özelinde hissetmediklerini aktarmışlardır.

"Şimdi ben mesela buradan çıktığım zaman kendimi böyle başka yerlerde sanki yabancıymışım gibi hissediyorum işte o yabancılaşmayı sonuçta İstanbul'da yaşayan biri olarak burada yaşamıyorsunuz. Bizim burada hala böyle bir bozulmamışlık vardır burada yani modernleşme henüz buralara gelmedi" (OGG2).

Beykoz eski bir yerleşim yeri olduğundan dolayı, aldığı göçlere rağmen, hala yerli insanların mahalle ortamındaki ilişkilerinin devam ettiği, esnafın ve halkın birbirini tanıdığı, selamlaşmanın olduğu ve çocukların özgürce sokakta oynayabildiği bir yer olarak görülmektedir.

"Yabancı birine burası belki çok keşmekeş gelebilir ama aslında öyle değil, mahallelere çıkıldığı zaman hala mahalle havası var, hala komşuluk ilişkileri var. Hala biz çocuklarımızı sokaklarda oynatıyoruz, gönül rahatlığıyla" (OGG2).

"Beykoz'un güzelliklerinden biri de mesela küçük yer olması ve herkesin birbirini tanıyor olması insanları mutlu eden bir ilçe o bakımdan" (DG9).

"Aaaa farklı bir karakter olduğu bir gerçek Beykoz'un. Ya çok merabanın verildiği bir yer mesela burası yani" (DG32).

"İnsanlar birbirini tanır göç almasına rağmen" (OGG26).

"Dost ahbap ilişkisi çok fazladır, genelde sokağa çıktığınızda 10 kişiden 8 'ini tanırsınız" (DG7).

Katılımcıların birçoğu Beykoz'un geçmişteki yaşam biçimini dışa kapalı ve kendine özgü olarak tanımlamışlardır. Bunun sebebini ise nüfusun o dönemde az olmasına ve ilçenin kendine ait bir dinamiği olmasına bağlamışlardır. Katılımcılar büyük bir aidiyet duygusu ile kendilerini bir ailenin üyesiymiş gibi hissettiklerini ancak günümüzde bu duyguların kaybolduğunu ve artık geçmişte kalan bu yaşamı özlediklerini ifade etmişlerdir.

"Beykoz'da yaşam; şimdi uzaktan bakınca yaşadığım yıllara, Beykoz'da sanki bütün Beykoz'lular tek bir ailenin parçasıymış gibi yaşanıyordu. Kapalı bir yaşam olduğunu düşünüyorum ve biz orada küçük bir bölge olarak yaşıyorduk. Aynı zamanda bir kan bağı olmayan akrabalardan oluşuyorduk. Bizim yaşadığımız dönemlerde bir defa nüfusu azdı Beykoz'un" (DG41).

"Beykoz'un eski kendine özgü bir şeyi vardı dinamiği vardı" (DG33).

Yukarıdaki ifadelere ek olarak, katılımcıların Beykoz'daki geçmiş yaşantılarını ve buna bağlı olarak kendi kimliklerini idealize ettikleri gözlemlenmiştir. "Beykoz'u biz yaşamıştık" diye ifade eden katılımcılar, Beykoz'a aidiyet duygusunu geçmişten günümüze dek hissettiklerini ancak o eski Beykoz'un kalmadığını ve eskilere özlem duyduklarını aktarmışlardır.

"Eskiden Beykoz'un bir yerli grubu vardı, bir de İstanbul'a eski gelenler vardı, o biz oluyoruz. Mesela benim ailem Giresun'dan geldi ama Beykoz ortaokulunu bitirdim ben" (DG33).

"Beykoz'u biz yaşamıştık, Beykoz olarak" (DG19).

"Şimdi bunları ben hep arıyorum" (DG9).

Beykoz'da yapılan görüşmelerde kendisini "Beykoz'lu" olarak görenlerin, Anadolu'dan göçle gelenleri benimsemeyerek bir kimlik çatışması yaşandığı görülmüştür. Bazı katılımcıların ifadelerinde belirttiği Beykoz dışında hissettikleri dışlanmışlığı "ötekileştirilme duygusunu" katılımcılardan birçoğu ise Beykoz'a yeni gelenler için

"ötekileştirilme duygusunu" özellikle hissettirdiklerini açıkça ifade etmektedirler. Katılımcılara göre, Beykoz'a dışardan gelen birinin buraya kolaylıkla adapte olmasının basit olmadığını ve çaba harcaması gerektiğini belirtmişlerdir.

> "Aslında biraz kasaba formatında burası hala, mesela dışarıdan gelecek için burada yaşamak buraya adapte olmak Beykoz'luların geleni içine almaması sıkıntılı olabilir. Şöyle bir dezavantajı var. Eski Beykozlular için yeni gelenler aslında bir problemdir pek içine almazlar kolay kolay. Çünkü onların birbirine çok girift bir hayatı var hani eski Beykoz'lular kendileri gibi olanları etraflarında toplarlar, dışarıdan alırlar belki ama çok samimi olmak için çok uzun zamanlar harcaması gerekir, girdiği gibi adapte olamayacağı bir yerdir Beykoz" (DG23).

Katılımcıların çoğu Beykoz'u orta halli insanların ve emeklilerin yaşayabileceği bir işçi muhiti olarak tanımlamışlardır. Beykoz'da yaşamın ekonomik açıdan İstanbul'un diğer semtlerine nazaran daha kolay olduğunu, nüfusun az olduğundan ötürü daha çok emekli insanların yaşayabileceği ideal bir yer olduğunu ifade etmişlerdir.

> "Beykoz'da yaşam emekli yaşamı daha çok işçi emeklisi. İşte boğazın en küçük nüfuslu ilçesi. Genellikle orta halli insanların yaşadığı" (DG16).

> "Beykoz fabrikaların oluşturduğu insanların kurduğu bir yerdi, işçi muhitiydi. Yani işte Zonguldak'tan nasıl derler? Burası da öyleydi" (DG17).

> "Beykoz bir emeklinin yaşayabileceği çok mukaddes olan bir yerdir. Emekliyseniz şayet yani ben burayı tavsiye ederim emekli olduktan sonra rahat yaşamaları için, ucuzluk bakımından" (OGG1).

> "Beykoz'da farklı farklı konseptler var mesela atıyorum Çubuklu eski fabrika bölgesidir, Paşabahçe işçi semtiydi, Beykoz'a gelim işçi semtiydi. Beykoz'un tarihi falan eskidir. Burası olsun Poyraz olsun, Anadolu fenerindeki buralardaki emekli yaşantısı için yapılmış bir yer sanki. Yani sanki demişler ki buraya toplayın emeklileri burada otursunlar" (DG4).

Katılımcıların aktarımlarına göre, Beykoz geçmişte paşaların, alimlerin, büyük insanların, dinlenme ve konaklama yerleri olmuştur. Beykoz'un dini yapıları, Boğaziçi'nin en önemli tarihi sanat eserlerinden olan kasırları, yalıları, mesire alanları ve eşsiz doğal güzellikleri ile İstanbul'un içinde bakir kalmış nadir bölgelerden olmuştur. Yapılaşmanın dar bir alanda oluşu sebebiyle, katılımcılar Beykoz'u "İstanbul'un akciğerleri" olarak tanımlamışlardır.

"Beykoz denildiği zaman bakın şöyle bir gözünüzün önüne getirin Göksu Deresi, Küçüksu Çayırı, Küçüksu Kasr-ı, Hıdiv Kasr-ı ve o vadi olduğu gibi Mihrişah Valide Sultan Mesiresi, Anadoluhisarı, Toplar önü bunların hepsi bir arada. Beykoz çayırı, Beykoz Korusu eski adı Abraham Paşa Korusu tarihi bir piknik alanıdır, aynı zamanda yine Beykoz'a bağlı olan Küçüksu çayırı da öyleydi" (DG8).

"Beykoz'un bakıldığı zaman %84'ü orman bütünlüğüne sahip olan, %16'sı açık kalan eee ormanı yeşili bol olan bir ilçemiz. Doğası ile ormanı ile İstanbul'un akciğeri diyebiliriz, akciğeri pompalayan bir ilçe" (DG2).

"İstanbul'un en bakir en uzak köşesi diyoruz ama en güzel yeridir diyoruz. Tabi bizim için duygusal bağlar da var da ama genel anlamda öyle" (DG35).

"Beykoz yaşanılacak olan tarihi doğal şeylerini kaybetmeyen çok güzel bir beldedir" (OGG1).

"Beykoz yeşil alanları bol temiz bir yerdir. Gerçekten böyle gelip de oturabilecek bir yer burası" (DG10).

"Yani yeni yapılaşma yok eski kültür hala belki İstanbul'un birçok yerlerinde devam etmeyen kültür bizim burada devam ediyor" (DG7).

Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz'un paçası meşhurdur. Beykoz Paçasını en iyi Rum aşçılar pişirirmiş. Fakat 1920'li yıllarda Rum vatandaşlar Beykoz'u terk ettiklerinde bir süre eski şöhretini yitirmiştir Beykoz Paçası. 1960'lı yıllarda yeniden akıllara düşen lezzeti Oflu Ahmet ile Rizeli Cahit Usta Beykoz'da ve Paşabahçe'de paça çorbası kaynatmaya başlamışlardır. Şimdilerde aynı uğraşın emektarları Beykoz'un çeşitli noktalarında "Rum tarifi paça çorbası yapmaktadırlar" şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır.

Katılımcılar dalyanlarıyla ve lezzetli balığıyla tanımladıkları Beykoz'u, Ara Güler'in "Benim aklıma, Beykoz denildiğinde ilk önce dalyanları gelir" bir sözü ile tanımlamışlardır. Boğaziçi'ne bugüne kadar kurulan 32 dalyanın her biri mevkilerine göre adlandırılmış; Beykoz Kasrı Dalyanı, Umur Yeri Dalyanı, Fil Burnu Dalyanı, Anadolu Feneri Dalyanı, Taptaş Dalyanı gibi tarihi dalyanların yer aldığını belirtmişlerdir. Bugün sadece akıllarda kalanın Subaşıların sahibi olduğu Beykoz Dalyanı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar dalyanı balık avlamak için körfezlerde ağlarla kurulan sabit ve büyük tuzaklar şeklinde tanımlamışlardır. Ayrıca Beykoz'da geceleri sandallarda lüks lambalar ışığında lüfer avlandığını, Beykoz'un boğazın incisi olduğunu

belirtmişlerdir. Yine Onçeşmeler civarında bulunan büyük ceviz ağaçlarının çokluğu nedeniyle semtin adının Binkoz'dan geldiği rivayet edildiğini, koz'un ceviz olduğunu belirtmişlerdir.

"Paçamız var mesela bizim meşhur Beykoz paçası, esasında bir simgedir Beykoz için paça" (DG8).

"Beykoz mesela cevizi ile yani kozuyla meşhurdur. Koz dediğiniz zaman Beykoz'un cevizidir mesela" (DG2).

"Anadolu kavağından modaya kadar boğazdaki dalyanları sayısı 20'ye yakın" (DG13).

"Beykoz'un balığı meşhurdur oldukça lezzetli olur" (OGG1).

"Beykoz için gerçekten konum itibari ile çok güzel bir yerde tam boğazın ortasında" (DG3).

Katılımcıların çoğu Beykoz'un Osmanlı'dan günümüze dek gelen lezzetli kaynak sularına sahip olmasına ve Barok mimarisiyle yapılmış tarihi Onçesme'sine vurgu yapmış ve doğal zenginliklere sahip bir yerleşim merkezi olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle katılımcılardan bazıları "buranın suyunu içen buradan bir daha kopamaz" şeklindeki ifadelerinde Beykoz'daki içme sularının ne denli önemli olduğunu belirtmişlerdir.

"Sultan Abdülhamit'in yaptırdığı tarihi On çeşmelerde 4 tane bir tarafta, 4 tane bir tarafta, 8 tane lülesi, 2 tane de ortadan akan büyük lülesi toplam 10 tane lülesi vardır ve bunlar kireçlidir" (OGG1).

"Buranın suyunu içen bir daha buradan kopamaz. Beykoz'un suları meşhurdur. Bakın sayayım size Karakulak, Sırmakeş, Aqua, Haznedar, o bölgeden Deli Osman, bu saydıklarımın hepsi Akbaba, Dereseki sularıdır. Fabrika olanlar vakfın suyu var Karakulak. Sırmakeş suyu ile Karakulak suyu çok güzel. Hakikaten kıymetli sularımız var İstanbul'un ve Türkiye'nin her tarafına gidiyor" (DG8).

Beykoz'un bir Anadolu kasabası formatında olduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur. Katılımcılar, Anadolu'dan ve Karadeniz'den göç eden insanların burada kendi kültürel kodlarıyla ve yaşam pratikleriyle bir yaşam biçimi oluşturduklarını, bundan dolayı da Beykoz'un kasaba formatında kaldığını ifade etmişlerdir.

"Beykoz'da yaşam bir Anadolu kasabası gibi, yani Anadolu'da suv bir kasaba düşünün, İstanbul metropolünde de Beykoz hala bir Anadolu kasabası gibidir" (DG2).

"Beykoz'u ben size şöyle söyleyeyim Anadolu'yu Beykoz'lu burada yaşıyor, oradaki yaşamı buraya taşımışlar burada farklı bir yaşam var. Köy derseniz köy, şehir deseniz şehir hepsini bir arada bu Beykoz'da yaşayabiliyorsunuz" (DG7).

"Beykoz'un tabi ki şöyle köyleri çok ilginç. Anadolu'yu da yaşayabiliyorsun Karadeniz'i de. Senin Kastamonu'ya, Giresun'a, Rize'ye, Trabzon'a gitmene gerek yok. Gidersin ne bileyim mesela Mahmut Şevket Paşaya, Kastamonu'daki hayatın aynısını görebilirsiniz direk. Gidersin işte karalahanasını, domatesini bahçesinden alırsın. İşte bunu İstanbul'da tek yaşanan bu şekilde yaşayabileceğimiz insanları tek bölgesidir. Bu da doğayı seven insan için çok cazip geliyor" (DG11).

Bazı katılımcılar, Beykoz'un eski sakinlerinin ortak bir kültürel koda sahip olduklarını ve bu kültürel kodların yerlilerin buradan gitmeleriyle yok olduğunu ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, göçlerle gelenler Beykoz'daki yaşamlarını Anadolu'ya özgü kültürel izler barındıran bir tarzda yaşamaya devam etmişlerdir. Beykoz'a göç eden insanların Beykoz'un yaşam tarzına adapte olmakta zorluk yaşamaları, ilçenin eski yerlilerinin zaman zaman rahatsızlık duymalarına sebep olmaktadır. Bazı katılımcılar sonradan gelenleri tanımlarken, varoş ve getto gibi kelimeleri kullanmışlardır.

"Valla Beykoz'da yaşam benim için şimdi güzel değil. Çünkü benim Beykoz'a indiğim zaman tanımadığım kimse yok bizim zamanımızda çok ehli insanlar çok temiz insanlar vardı. Temiz dediğim aile öyle kendine saygılı sevgili böyle bir Beykoz'umuz vardı. Şimdi Beykoz'umuzda Beykozlu yok" (DG31).

"Beykoz biraz Anadolulaştı, biraz daha da varoşlaştı. Yani bunu iki kelimeyle böyle anlatabilirim" (DG18).

"Mesela Giresunlular, Trabzonlular, Ardahanlılar dernek kurarak bir anlamda burada gettolaştılar. Bu kenti yabancılaştırdı, Beykoz'luluk bilinci kayboldu" (DG40).

Katılımcıların aktarımlarına göre, Beykoz geçmişte sanatçıların ve edebiyatçıların gözdesi olmuştur. Evliya Çelebi, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Veli, TRT'ye bağlı dönemin ses sanatçıları gibi bazı sanatçıların yaşadığı yer olan Beykoz, birçok roman ve hikâyede kendine yer bulmuştur.

"Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 5 şehir adlı eserinde Mısır'a sürgün giden yaşlı bir kadının ölmek üzereyken sayıkladığı şeyi söyler. Ne olur der bana dudağıma Çırçırdan, Hamidiye'den, Karakulaktan bir damla su damlatın da öyle öleyim der" (DG40).

"Bir de şöyle bir özelliği var Beykoz'un Türkiye'nin en büyük şairleri burada yetişmiştir mesela Orhan Veli. Yine Ahmet Mithat Efendi gibi bir değerimiz vardı resmen burada ölmek istemiş" (OGG2).

"Ahmet Mithat Efendi'yi bilirsiniz? Edebi bir insan yazar, Ahmet Mithat Efendi sağlığında demiş ki; Beykoz'dan ya balıkçı çıkar ya oduncu çıkar. Niye öyle söylediniz beyefendi? Çünkü önümüz deniz arkamız orman demiş" (DG8).

Katılımcılar Beykoz'da bulunan dini ve tarihi mekanların yanı sıra plajlarıyla ünlü Poyrazköy ve Riva'da günübirlik turizmin olduğu yönünde aktarımlarda bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra Beykoz'un, eski tarihi dokusunun hala muhafaza edildiğini dik yokuşları, dar sokakları, ahşap cumbalı evleriyle birçok filme ve diziye ev sahipliği yapmakta olduğu ifade etmişlerdir. 2000'li yıllarda Beykoz bu kez TV ekranlarında Türk dizilerinin en görünür semti olmuştur. Kendini korumuş tarihi dokusu, koruları, körfezleri, iskeleleri, yalıları, köyleri, yeşili, ormanları, Beykoz'un mübalağasız her köşesi, en çok izlenen dizilerin kullandıkları mekanların uğrak noktası olmuştur. Şimdilerde Türkiye'nin en büyük açık hava film platosuna ev sahipliği yapmakta olduğunu katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Beykoz'da günübirlik piknik yapılan yerler yıllar ilerledikçe e artık piknik alanları bizim eski köylerimize doğru kaydı Cumhuriyet, Polonez, Riva gibi. Poyraz ve Riva biliyorsunuz plaj bakımından bayaa insanın ziyaret ettiği bir yerdir. Ama Cumhuriyet, Polenezköy, Öğümce, İshaklı'ya kadar olan bölgede buralarda da günübirlik turizm vardır. Esasen Beykoz turizm cenneti bana göre diye düşünüyorum" (DG8).

"Beykoz hakikaten gerek dini bakımdan gerek yaşam şartları bakımından İstanbul'un en güzel yerlerinden biri diyebilirim. Kanlıca'dan Dereseki 'ye kadar 12 tane evliya vardır" (OGG1).

"Bu arada bir film stüdyomuz var. Eski Sümerbank deri kundura fabrikası, şimdi orada filmler, diziler çekiliyor. Şu an izlediğiniz birçok film dizi bu bölgede çekiliyor" (DG3).

Katılımcıların ifadelerine göre, ilk aydınlatma müzesinin ve ağaç hastanesinin Beykoz'da hayat bulduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Beykoz'un simgesi haline gelen saya atölyelerinin ve cam dekor atölyelerinin geçmişte sayıca fazla olduğunu ancak günümüzde bir iki tane atölyenin ayakta kalabildiğini ifade etmişlerdir.

"Mesela Türkiye'deki ilk aydınlatma müzesi ve ağaç hastanesinin Beykoz'da olduğunu biliyor muydunuz?" (DG11).

"Eskiden cam sanayi fabrikası çevresinde en az 100 tane dekor atölyesi vardı tabi şimdi bu sayı ço çok az" (DG18).

"Beykoz'da kundura ustası ve saya ustaları onların hepsi sayacılık yapıyorlar yine, emekli olmuş birçoğu ama emekli olmasına rağmen çalışıyorlar ama merdiven altı tabir edilen yerlerde eden yerler var, ayakkabı imal eden arkadaşlarımız var ama bir camcılar gibi değil tabi" (DG8).

Beykoz'da yaşamak istemek ile ilgili katılımcıların ifadeleri incelendiğinde iki grup dikkat çekmiştir. Katılımcılardan bir kısmı hep Beykoz'da yaşamak istediklerini ifade ederken, diğer grup asla Beykoz'da yaşamak istemediğini vurgulamıştır. İki grubun temel özelliklerine bakıldığında en belirgin farklılığın sosyo ekonomik düzey farklılığı olduğu görülmüştür. Eğitim ve gelir durumu yüksek olanlar Beykoz'da yaşamak isterken, eğitim ve gelir durumu diğer gruba göre düşük olanlar yaşamak için Beykoz'u tercih etmemektedirler.

"Dünyada ben birçok yerde kaldım ama Beykoz her zaman için geriye dönmek istediğim yer oldu. Hiçbir zaman burası ordan daha iyidir dediğim bir yer bugüne kadar olmadı" (DG23).

"15 sene 20 sene evvel Beykoz'u terk edipte başka yere gidenler şimdi buraya geri dönüyorlar. Ben hayrola falan diyorum samimi olduklarım var, ya gittik ama çocuğa uyduk, kıza uyduk ama Beykoz'u çok aradık orada mutlu olamadık deyip te gelen çok var" (OGG1).

"Valla Beykoz'u nasıl anlatırım derseniz yani bunu olduğu gibi söylerim bir yabancıya. Bu haliyle söylerim yani kalkıp ta buraya gel yerleş demem, çünkü ben kendim yerleşmek istemiyorum Beykoz'a" (DG39).

3.3. Geçmişte Beykoz'da Yaşam

Katılımcıların ifadelerine göre Beykoz, özellikle yeşil alanları doğal güzellikleriyle meşhur bir Boğaziçi köyü olarak bilinmektedir. Beykoz'un geçmiş zamandaki yapıları, günümüzdeki yapılardan daha ziyade iki katlı ahşap evlerden, yalılardan oluşan bir yer olmuştur. Geçmişteki yapıların sayılarının azlığı ve Beykoz'da yaşayan halkın birbirleriyle olan münasebeti oldukça samimi ilişkiler temeline dayanmaktadır.

"Çocukluğumda burası çok farklıydı. Geçmişteki komşuculuktan tutun da o sokaklardaki oyunlarımıza kadar çok güzel çocukluk ve gençlik yaşadım esasında. Doğduğum ev yok, birlikte yaşadığım insanlar yok, komşuculukta arkadaşlarım da kayboldular" (DG13).

Görüşme yapılan katılımcıların aktarımlarına göre, 1960 yılında 58,317 nüfusa sahip olan Beykoz'da kapıların kilitli olmadığı, her kapıda bir ipin bulunduğu çekilip içeriye girildiği, herkesin birbirini tanıdığı, komşuluk ilişkilerinin çok iyi olduğu, kimin aç kimin tok olduğunun komşular tarafından bilindiği paylaşımların olduğu bir dönem olmuştur.

"Beykoz'un geçmişi bugünden güzeldi, yaşantısı güzeldi. Eskiden örnek veriyorum, halkta bir kaynaşma vardı, iç içe bir samimiyet vardı" (DG1).

"Kapılarımız kilitli değildi, her kapıda bir ip vardı çektiniz mi içeri girerdiniz ve gece de kilitlenmezdi o kapılar. Çıkarken çekerdin kapıyı, girerken ipi çeker girerdin" (DG14).

Katılımcıların görüşlerine göre, Beykoz'un geçmişinde geleneksel (birincil) ilişkilerin olduğu düşünülmektedir. Zaman içerisinde bu ilişkiler değişime ve dönüşüme uğrayarak geleneksel ilişkilerin yerini daha çok modern ilişkiler yer almıştır. Geçmişte insanların birbirleriyle borç para alışverişi gizli mahrem tutulurken günümüzde ufacık bir yardımın bile ifade ediş şekilleri değişmiştir.

"Eskiden çok ah ah ah âşık olurdunuz. O zamanlarda komşuluk ilişkileri olsun arkadaşlık ilişkileri olsun çok iyiydi "medeni bir yaşam vardı" şimdi maalesef o şeyi göremiyorum" (DG36).

"Burada mahallelerde insanlar birbirine yardım eder, benim babam memurdu bu mahallede kaç tane memur var onlara borç para verir annemin bile haberi olmazdı. Mesela kahvede her şeyi öğrenirsiniz şimdi kahveye gidiyorum bakıyorum adam birine borç veriyor ama o eski gizlilik yok diyor ki şuna bak 50 lira verdim daha bana parayı vermedi diyor. Bunlar çok ayıp şeyler!" (DG9).

Katılımcılardan bazılarının ifadelerine göre, geçmişte Beykoz'da ataerkil aile yapıların olduğunu fakat zaman içerisinde göçlerle birlikte aile yapılarının değişime uğrayıp bu yapıların dejenere olarak gündelik hayatta düzenin bozulmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.

"Bakın eskiden ataerkil aile sistemi vardı burada. Büyüklerin sözünü dinleyen, büyüğüne danışmadan iş yapmayan insanlar. Sonradan çok fazla göç alınca aileler de parçalandı. Çocukları başıboş kaldı. Beykoz'daki dengeyi bozan da bu" (DG21).

Katılımcılardan bazıları Beykoz'da, geçmişte ulaşımın bu kadar çeşitlilik göstermediğini belirtmişlerdir. Ulaşımın kara yoluna nazaran daha çok vapurlarla ve sandallarla yapıldığını belirtmişlerdir. İstanbul'a gidiyorum diye (Eminönü-Karaköy) sabah vapura binip akşam yine vapurla döndüklerini ifade edenler olmuştur. Ayrıca o dönemde vapur ulaşımı olan Şirket-i Hayriye'nin dışında yine küçük sandalların çok sık kullanıldığını belirtenler olmuşlardır.

"1943 senesinde o zaman Şirket-i Hayriye'ydi vapur. Şey değildi deniz yolları değildi. Şirket-i Hayriye vapuru bizi bedava getirdi. Niye getirdi bizi bedava Paşabahçe'ye? Müşteri olsun diye. Sen İstanbul'a gideceksin ya bizi bedava getirdi Paşabahçe'ye. Kimse yoktu burada. Hele 43 senesinde Paşabahçe'de in cin yok. Sonra fabrikalar şey yaptıkça Anadolu'da işsizlik azaldı. Herkes göç etti fabrikalara girdi" (DG10).

"Ben 50 senesini hatırlıyorum o zaman 7 yaşındayım. Yahudi olan bir büyüğümüzün bir tek 50 senesinde otobüsü vardı. 25 kişi alıyordu sarı bir otobüs bütün millet o otobüse binerdi Üsküdar'a giderdi. İşte bizim çocukluğumuzda 3 tane faytonumuz vardı. Beykoz'un halkı ekseri vapurla gidip gelirdi" (OGG1).

"Vapur çok sıktı daha sıktı, buraya Cumartesi-Pazar vapurlar denizlen aynı seviyede gidip gelirdi. Şimdi zaten bir sabah bir akşam var eskisi gibi çok sık yok" (DG14).

"Öyle bir yaşantı vardı ki burada şimdikiler anlayamazlar çok güzel sandal kültürü vardı" (DG13).

"Eskiden bizim en büyük zevkimiz sandala binip kürek çekmekti başka bir şeyimiz yoktu" (DG43).

Katılımcılardan bazılarının ifadelerine göre, geçmişte Beykoz'da ulaşımın deniz yolunun haricinde faytonlar ve derme çatma yapılan bir otobüsle yapıldığını aktarmıştır. Ancak Yahudi asıllı Solomon adlı kişiden bahseden katılımcının aktardığı bilgiler ışığında geçmişte Rum ve Ermenilerle olan ilişkileri dikkat çekmiştir.

"Burada dört tane ulaşım aracı vardı. Çift beygirli dört tane fayton vardı, ulaşım faytonlarla yapılıyordu. 40'larda falan işte, 50'lerde falan da devam etti faytonlar. Birde otobüs vardı kamyondan bozma Anadolu Fener'ine gidiyordu o, sabahleyin oradan gelecekleri getirir, akşam da buradan Beykoz'dan gidecekleri götürürdü. Bir tek otobüs daha vardı Postaneden kalkan o Mercedes'ti, Gaffur'un arabası Arnavut Gaffur derseniz eskiler bilir onu, onun arabası, Salomonla ortak şoförü de Salomon'du Yahudi, Musevi o da Postaneye giderdi" (OGG2).

Ayrıca geçmişte Beykoz'da ulaşımın, teknolojinin ilerlemesiyle değişime uğradığı yılları anlatan bir katılımcı hafızasında kalan anısını şu ifadelerle aktarmıştır.

> "Bize bir haber geldi bu Üsküdar-Beykoz hattında bir otobüs gelmiş kapısı kendiliğinden açılıyor, nasıl diye 1952-1953 yılları koşup tepeden izlerdik o kapının kendiliğinden açılıp kapanmasını çocukluk işte" (DG9).

Geçmişte Beykoz'daki yaşamı özlemle anlatan katılımcılar kadın ve erkek ilişkilerini ve insanların birbirlerine karşı duydukları saygıyı bir anısını anlatarak paylaşmışlardır.

> "(…) hatta şöyle bir şey daha var vapurda birinci mevki, ikinci mevki, üçüncü mevki vardır üç mevki vardır. Birinci mevkide memurlar otururlardı kimse kimsenin yerine oturmazdı çünkü herkes herkesin yerini oturduğu yeri bilirdi oturmadı herkesin yeri belliydi. Ondan sonra hanımların kompartımanı vardı hanımların yerine kimse oturmazdı saygı vardı. Vapur hareket etti herkes işlerini alır iş işler, tığ işler bilmem birtakım işler yaparlardı. Sonra vapur yanaşırdı biz erkekler ayağa kalkardık, önce bütün hanımlar ve çocuklar inerdi, ondan sonra erkekler inerdi öyle itiş kakış olmazdı" (OGG1).

> "Bizim babalarımız hiç kavga etmezdi, ben annemin hiç kimse ile kavga ettiğini bile hatırlamıyorum" (DG9).

Geçmişte Beykoz'da yaşam nasıl? Sorusuna yanıt veren katılımcılardan birçoğu özellikle eğitim olgusuna değinmişlerdir. Katılımcıların birçoğu almış oldukları eğitimden ve sonrasında bulundukları girişimlerinden ve beklentilerinden memnun olmadıkları görülmektedir. Geçmiş yıllarda Beykoz'da yaşayanlar Ahmet Mithat Efendi ilkokulu ve Beykoz ortaokulundan mezun olduklarını, o yıllarda Lise'nin olmadığını ifade etmişlerdir. Liseye gitmek isteyen gençler Haydarpaşa Lisesine, Kabataş Erkek lisesine, Sarıyer lisesine, Kandilli kız lisesine gitmek zorunda kalmışlardır. Özellikle kara ulaşımının zor olduğu bu yıllarda gençler okula yaya gitmek durumunda kalmışlardır. Ancak Beykoz dışında bulunan bu okullara gidip gelmek ve ulaşımın yetersizliği nedeniyle zorluklar ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla Beykoz'da göçü tetikleyen nedenlerden biri olarak da gerek eğitim ve öğretim yapan okulların yetersizliği gerek kente uzaklığı nedeniyle azınlıkların ve Beykoz'un yerlilerinin bir kısmı buradan göç etmek zorunda kalmışlardır.

> "Köylerde değil de işte Beykoz'da birkaç tane okul vardı mesela, bütün millet yayan gider yayan gelirdi, bizim burdan (Elmalı) 3 km'dir Beykoz. Ücretler çok pahalıydı" (DG6).

“Beykoz’da lise yoktu, yani Beykoz’un ortaokulunu bitiren kişi ya Kabataş’a gitmek zorundadır ya da Haydarpaşa’ya gitmek zorundadır. Beykoz coğrafya olarak İstanbul’da eğitim kurumlarının bulunduğu mekanlara çok uzak olduğu için insanlar burayı yetişkin yetişmiş sosyal ve ekonomik sorunlarını çözmüş insanların, zaman içinde de çocuk geleceği yüzünden o mülazalarla burayı terk etmesine yol açan bir sebep haline gelir. Yani üniversite dediğimiz zaman Beykoz’dan her gün çeşitli üniversitelere gitmek çok kolay değil, liseye gitmek çok kolay değil. Yani bu münazaralarla Beykoz’un nüfusu eğitimli, kentlileşen, kentli olmayı başarıp sporla falan tanışan bir nüfus, zaman çerisinde birtakım kaygılarla Beykoz’u terk eder. Aynı kaygılar bizden daha önce Rumlar ve Ermeniler için vardır, onların çocukları kendi kültürlerini de muhafaza etmek ihtiyacındalar, onlarda Rum ve Ermeni okullarına, ortaokullarına ve liselerine gitmek zorundadırlar aynı sıkıntı onlar içinde vardır, onlar da geliştikçe terk ederler. Bu sebep çok belirgindir ve çok önemlidir” (DG18).

“Daha evvel Üniversite falan yoktu. Bir tarafta Ferit İnal Lisesi, Balıkçılık Lisesi vardı, birde Paşabahçe ortaokulu vardı. Başka okul yoktu” (DG1).

“Mesela benim zamanımda burada lise yoktu 55 sene öncesinden bahsediyorum” (DG9).

“Beykoz’un birde yol problemi var, motora ya da vapura bağlı kalıyorsunuz. Şimdi köprü falan yapıldı. Ama ulaşım olarak köprüden de gelmek kolay değil ki Beykoz’a. Git gel işin bitmiyor” (DG43).

“Mesela karşıda çalışıyorsunuz işe giderken 3 saat 4 saatiniz yolda geçiyor. E ne yaptı vatandaş ta evini işyerine yakın bir yere taşıdı” (DG7).

“Burası okullara biraz da uzak kalıyordu tabi, mesela Paşabahçe okula gidecek olan çocukları olanlar daha fazla şehre doğru merkeze doğru gittiler. Bugün maalesef kimse yok, şimdi cemaatler azaldı, cemaat hemen hemen yok gibi” (DG25).

“Biz çocukken ortaokula yürüyerek giderdik Akbaba’dan böyle vasıta yoktu. Fayton arabası vardı iki üç tane onlara rastlarsan binilirdi. Bir tane otobüsümüz vardı onu kaçırdığımız zaman yürüyerek giderdik biz okula. Birde ulaşım vapurlaydı çoğunluk” (DG38).

“Şu anda Anadolu kavağında okulumuz boş, nüfus azalmış neredeyse okulumuz kapanacak. Nüfus az diye biz sağdan soldan öğrenci topluyoruz getiriyoruz ki okul kapanmasın diye (taşımalı eğitim sistem var) 5 seneden beri boş duruyor. Ulaşım desen bizim burada, burası diyorum ki turistik bir bölge buraya insanlar vapurla gelip otobüsle geri dönmek istiyorlar maalesef yok” (DG4).

"Beykoz'da birkaç tane okul vardı mesela, bütün millet yayan gider yayan gelirdi, Ulaşım bir tek vapurlar vardı yolcu vapurları onlarla başka yoktu doğru düzgün otobüsler falan yoktu, taksi falan yoktu. Taksiye de binmek şeydi e o zaman nasıl bineceksin taksiye? Ücretler çok pahalıydı" (DG6).

Katılımcıların aktarımlarına göre, geçmişte Beykoz'da sağlık kurumlarının yetersizliğinden dolayı Kadıköy'de bulunan Haydarpaşa Numune Hastanesine gitmek zorunda kaldıklarını ifadelerinde görülmüştür.

Sağlık desen yine eskiden gittiğim bir tek Haydarpaşa Numune hastanesi vardı, orada çözülürdü sağlık sorunları" (OGG2).

Geçmişte yani 1950'li yıllardan önce Beykoz'un kent merkezine uzaklığı, eğitim kurumlarının yetersizliği, ulaşım ve altyapı sorunlarının olması özellikle insanların sobalı evlerde yaşaması doğalgazın olmaması, Beykoz'un yerlilerinin buradan göç etmelerine neden olmuştur.

"Buraya 1974 senesinde elektrik geldi anlayın yani. Bir tek bizim burada jeneratörümüz vardı. Ondan önce buralarda ne yol vardı ne elektrik vardı ne su vardı. Doğalgaz yoktu odunla ısınırdı insanlar. Doğalgaz şuraya geleli 5 – 6 sene falan oldu. İnsanlar odun kömürle ısınırdı. Buralarda yol falan yoktu toz toprak içindeydi stabilize yol vardı oda bir tek araba geçebilecek kadar. Ne zaman ki bu yollar asfaltlandı o zaman inşaat sektörü burada faaliyete geçmeye başladı" (DG6).

"Eskiden uzaklığı nedeniyle insanların ya Beykoz'da da evet oturulmaz. İkinci fikirler vardı mesela, burdaki birçok insanın evini satması sobadandır. Doğalgazın olmaması, "ya bu soba da çok bela başımıza bak Kadıköy'de bir ev varmış kaloriferliymiş, bizim eve de bu kadar veriyorlar ordan daire alabiliriz" fikri o insanları Kadıköy'e taşıyan fikirdir" (DG23).

Beykoz'daki sosyal kültürel hayat, kültür derneğinin etrafında şekillenmiştir. Sosyal ve kültürel etkinlik olarak Beykoz'da eskiden bir canlılık olduğunu fakat bugün eski canlılığını yitirdiğini ifade etmişlerdir. Geçmişte Beykoz'daki sosyal yaşantının daha hareketli olduğu yönünde katılımcıların ifadeleri olmuştur.

"Şimdi Beykoz'daki yaşam bir kere çok güzelken çok geri gitti. Bizim ömrümüz burada denizde geçti. Şu an denize giremiyoruz" (DG21).

"Eskiden Beykoz'un yapısı eskiden herkes birbiriyle tanıyordu. Sahil kesim kısmında yalılarda yolun üstünde tam yalı değil de yolun üstünde oturanlar bornozunu giyer karşıdaki yalıdaki komşusunun rıhtımından denize girer. Tekrar bornozunu giyer evine gider. Böyle bu kadar çok

dinsel çağrışımlarda bulunan insanları kıyafet olarak kadınlarda görmezdim. Başörtüsü vardı. Ama dinsel simge gibi gösterilen o anda ona çağrıştırılan şey yoktu" (DG28).

"Bizim çayıra bir sürü sanatçı gelirdi Beykoz çayırına, konserler verilirdi gece festivaller yapılırdı bunların hiçbirisi yok şimdi. Şey yok daha doğrusu böyle halkı birleştirecek halkı şey yapacak bir şey kalmadı Beykoz'da, Beykoz bitti" (DG1).

"Beykoz'un en güzel özelliği şöyledir. Sokağa çıktığınız zaman birbirinizi tanırsınız. Yani köy gibi bir yerdi. Şu son 10 seneye kadar öyleydi. Şu an yeni yeni yüzler değişti" (DG17).

"Beykoz'daki yaşam oldukça sakin bir yaşam olduğundan Beykoz'un eski insanlar biraz daha rahattı. Bugün daha çekingen daha içine kapanık. Özellikle Beykoz'un eskileri evine çekildi. Ama mesela eskiden benim çocukluğumda biraz daha eğlence… daha doğrusu keyfe dönük bir yaşam vardı" (DG22).

Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz eskiden bağ ve bahçeli mamur bir kasaba olduğu, halkı odunculuk, balıkçılık ve bahçıvanlık yaparmış. Çarşısı ve pazarı ulu ağaçlarla süslü olup, bir rivayete göre ise, zamanında bölgeye yerleşen Kocaeli Beylerinin varlığıyla ilintili olduğunu Bey ve Farsça'da köy anlamına gelen Kos'un birleşmesiyle Beyköyü yani Beykos ismine ulaşıldığını belirtmişledir.

"Beykoz'un tarihi Fıratlara kadar dayanır. Yani aşağı yukarı 4-5 bin yıl öncesine kadar dayanır. Osmanlıdan önce de beylikler dönemine Selçuklu dönemine Anadolu Selçuklular dönemine İzmit'te oturan beylerin ziyaret ettiği bir yerdir. Bey de o beylerdir ve tarihi süreci çok eski bir yerleşim olduğunu bu yerleşim tabii bazı köyleri o zaman Boğazdaki yerler şimdi bildiğimiz semtler köylermiş. Bunların içinde de tabi daha sivrilmiş kasaba diyebileceğimiz bir yer Beykoz. Evliya Çelebi'nin kitabında takip edebildiğimiz kadarıyla sularıyla ünlü bağlarıyla bahçeleriyle yeşillikleriyle ünlü bir yer olduğundan bahseder" (DG29).

"Daha evvelden İstanbul'un Beykoz köyü balıkçıların, oduncuların olduğu bir semtti, fabrikalarla beraber toplumun sıradan ortalama halkın üstünde biraz sanattan biraz şeyden anlayan insanların buraya gelmesine yol açmıştır. Bunlarda cemaat anlayışı içerisinde gelip yerleşmeye başlamışlardır. Evet 1850'ler diyelim biz buna, ondan sonra bu fabrikalar üretime başlayınca tabiki semtte esnafların falanda sayısının artmasına çeşitliliğinin artmasına falan yol açmıştır" (DG18).

Katılımcıların ifadelerine göre, Ahırdan bozma "Ali Bey'in Sineması" dışında ikinci bir kışlık sinema ise Kundura Fabrikası'nda olup, spor salonu büyüklüğündeki yemekhanenin dev duvarından Hollywood'un parlak yıldızlarını izlediklerini

belirtmişlerdir. Fabrikada yabancı filmlerin oynatıldığını, Ali Bey'de ise hep yerli filmlerin oynatıldığını aktarmışlardır. Beykozlular Türk sahnelerinin büyük yıldızlarını Fabrika sayesinde görebilme ayrıcalığına sahip olduklarını her yıl Temmuz veya ağustos aylarında Beykoz Çayırı'nda yapılan devasa sünnet düğünlerini fabrikaların organize ettiklerini belirtmişlerdir. Zeki Müren, Sevim Çağlayan, Muzaffer Akgün, Gönül Yazar, Berkant, Celal Şahin gibi dönemin yıldızlarının sabaha kadar şarkıları ve türküleriyle Beykozluların sosyo kültürel bağlamda birbirlerine kenetlenmelerinin vesilesi olmuşlardır.

> "Yani mutluluk o dönemlerde daha çokmuş geliriniz az bile olsa yine de insanların yüzü gülüyordu. 1955 yılları yazlık sinemanın sahibi de Ajda Pekkan'ın babası Ali Pekkan'ın sinemasıydı. Akşam yazlık sinema vardı. Bir tanesi Beykoz'un içindeydi, bir tanesi Ermeni mahallesindeydi, o zaman ki bilet fiyatları 30 kuruştu. Düşünebiliyor musunuz sinemada 5 matine olurdu ful dolu. Ali Pekkan'a bir gün bir adam şöyle diyor. Ali bey diyor şu sinemayı bir büyütsen, dedi ki hiç unutmam sen biliyor musun dedi televizyon diye bir şey çıkacak millet evinde film seyredecek dedi. (Televizyonun Türkiye'ye geliş yılları aşağı yukarı)" (DG9).

> "Sümerbank'ta 2 tane vardı yazın ayrı, kışın ayrı hep ecnebi filmler getirilerdi. Kışlayı bilir misiniz Beykoz kışlasını? yazlık sinema vardı askeriyenin içinde. Beykoz çayırının pazar kurulan yerin hemen arkasında Göksu sineması. Beykoz merkezde Ali beyin sineması derlerdi hatta af edersiniz Ali beyin ahırı derlerdi. Niye? Ahırdan bozma bir sinema vardı orada ama yaz kış çalışırdı. Bir de ayrıyeten yazlık sineması vardı. Birde şimdi Beykoz korusuna giden Onçeşmelerin arkasında giderken Mehmet yavuz caddesinde Mavi Karadeniz TV'nin olduğu yer vardı orası bahar sinemasıydı. Kanlıca'da vardı Paşabahçe'de 2, 3 tane sinema vardı bunların hepsi Kavacık'ta şimdi ne o Kavacık'ta Rüzgarlıbahçe'ye doğru olan bölgede 1 tane sinema vardır" (DG8).

> "Benim eşim fabrikada 18,5 sene de Sümerbank'ta çalıştı. Sümerbank'ta fabrikanın içerisinde memurların şeyi olurdu gecesi olurdu katılırdık. Fabrikanın içinde sinemalar vardı sinemalara giderdik. Beykoz'da gazinolara çay bahçelerine inerdik başka bir yere gitmezdik" (DG37).

Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz'da bulunan fabrikaların getirmiş olduğu bir sosyo kültürel yapıyla birlikte çeşitli "kürek, basketbol, voleybol, futbol" gibi spor dallarında önemli sporcular yetiştirmiş ve bu kulüplere sponsor olmuşlardır. Ancak Beykoz spor kulübü ve Beykoz derneğindeki sosyal ve kültürel faaliyetlerin (futbol, yüzme, kürek, güreş, basketbol, voleybol) zaman içerisinde kaybolduğunu belirtmişlerdir. Yine eskiden var olan sinemaların Beykoz halkının ortak bir paydada buluşmasına sahip iken zamanla bu sosyal kültürel faaliyetlerin yitirildiği ifadelerde yer almıştır.

"Bütün sosyal yaşam spor kulübü etrafında dönüyor. Kürek, yüzme, sonra basketbol, voleybol işte futbol zaten ekseni takımın ve bunların etrafında dönen hayat var. Zaten futbol takımının da sponsoru kundura fabrikası. Bir futbolcu Beykoz takımına geldiği zaman 20'li yaşlarda askerliğini yapmış, Kundura fabrikasında memur olarak alınırdı. Antrenman saatlerinde fabrikadan izinli olarak dikkat edersen kundura fabrikası demiyorum fabrika diyorum. 2000 metre kürek yarışları tekelin önünden başlardı. Yarışlar 1500 metre Şişecam fabrikasının önünden başlardı Beykoz'a giderdi. Fabrikalarla sporcuların bağı o yıllarda bizim hayatımızdaki yeri böyleydi. Hatta daha sonra Paşabahçe Fabrikası bir spor kulübü oluşturdu" (DG41).

"Beykoz kürek sporları vardı, sporcu kadınlar vardı, basketbol takımı vardı maçları olurdu Serk sarayında giderdik gençken şimdi onlar yok" (DG38).

"30 sene önce bir kürek takımı vardı şimdi kürek takımı yok. 30 sene önce ben çok çok iyi biliyorum, 1 Temmuz kabotaj bayramlarında Anadolu yakası ve Rumeli yakası kürek yarışları olurdu belki sizlerde hatırlarsınız, etkinlikler vardı onlarda bitti. Bence yaşam daha da eskilere hatta çok çok daha altına gidiyor" (DG4).

"Beykoz kundura fabrikasında çalıştığım için biliyorum. Eskiden futbolcular Beykoz'da yetişirdi. Mesela fabrikadan para toplardık, aidat verirdik, destek de verirdik ama sonra gittikçe düştü. Bugün Beykoz'un bulunduğu mevki Sümer amatörde" (DG10).

"Beykoz eskiden böyle daha çok sporla ön plana çıkmıştır" (OGG3).

"Beykoz mesela Türkiye'nin dört büyüklerinin içinden bir takımdı Beykoz spor kulübü. Şu an süper amatörde oynuyor. Geçmişte bu birincilikte, ikincilikte, üçüncülükte top oynamış. Beykoz'da yirmi otuz bin kişiye oynardı ayrıca diğer ilçelerden daha fazla spora şeye olan eğilimi olan taraftarı olan bir ilçeydi. Mesela Kelle İbrahim falan zamanında birincilikte top oyanmış mesela, katı Nusretler, falan biz çocuktuk tabi, yani o zaman eeee Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş gibi Beykoz'da aynı konumdaymış artı bu takımlara bu büyük takımlara Fenerbahçe fitbolcu yetiştirip fitbolcu satıyormuş. Yani hangi dönemler derken 1960-1970 dönemlerinden bahsediyorum" (DG2).

"Şimdi bakın eskiden denize de girebiliyorduk deniz baya temizdi. Ben yüzmeyi orada öğrendim şimdi denize parmağınızı sokamıyorsunuz leş gibi. Yani hangi olumlu yönü kaldı Beykoz'un? Hiçbir yeri" (DG43).

Eskiden bir işçi semti olan Beykoz, fabrikalarıyla, doğal güzellikleriyle, tarihi dokusuyla, sahip olduğu kültürel çeşitliliğiyle, yerel halkın anlayışı ve hoşgörüsüyle, farklı sosyal statülere mensup karakterlerin hep bir arada yaşadıkları bir yer olmuştur. Beykoz geçmişte çok kültürlü, çok dinli, farklı etnik kökenli bir bölge olup, farklı kültürleri ve

yaşam şekillerini bünyesinde barındırmaktaydı. Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Müslümanlar ve balkanlardan gelen muhacirler ile Anadolu'dan gelen göçmenler hep birlikte yaşamışlardır.

> "Beykoz'da yaşam bundan 30 sene öncesinde çok renkli, 35-40 sene de diyebiliriz hatta, 40 sene öncesinde çok renkli, çok kültürel kimlikli bir yaşam vardı. Nasıldı bu? Eeee bir kere Beykoz'da hem Rum hem Ermeni hem Yahudi ve Müslümanlar bir arada Türkler bir arada yaşıyorlardı. Ama bunların özellikle yoğunlaştığı yaşam alanı Ermeni mahallesi dediğimiz Beykoz on çeşmelerin etrafında şekillenmişti. Zaten iki tane de Ermeni ve Rum kilisesi o cadde üzerindedir. Birde Paşabahçe'deki o da ayrı bir bölüm" (DG18).

> "Biz onlarla beraber büyüdük. Hiç hayatımızda bir sorun olmadı" (DG26).

Paşabahçe ve Beykoz merkez mahallerinin vaktiyle tüm sakinleri Gayr-i Müslim Hristiyan nüfus olmuş, zamanla bu nüfus azalmış olup, günümüzde sayıca yok gibi denilebilir. Beykoz'da 1955 yılında 6-7 Eylül hadiselerinden dolayı; azınlıkların sayıları azalmaya başlamıştır. Katılımcıların ifadelerine göre, her ne kadar da İstanbul genelinde yaşanan olaylar Beykoz özelinde daha az hissedilir olmuşsa da sonuçta bu olaylar bölgede bulunan o dönemki azınlıkların kaybolmasına neden olmuştur.

> "55'ten sonra bizim cemaat dağılmaya başladı". Bir kere o dönem 6-7 Eylül hadiseleri oldu, biz pek fazla bir zarar görmedik. 3 tane Rum esnaf vardı, onların dükkanları kırıldı, başka bişeye dokanılmadı" (DG25).

> "Gayrimüslimlerle beraber inanılmaz bir ortak kültürle birlikte yaşıyorduk, tabi farklı insanlardı. Buranın zaten yerleşik insanlarıydı Yahudi, Rum, Ermeni, buranın yerleşik insanları ve esnaflarıydı. Bütün davranışları öğretici, insancıl, medeniydi. İnançlarını yaşayabildikleri bir yerdi Beykoz. Kiliseleri açıktı şimdi bir tane Ermeni kilisesi burda açık oda çok az bir ayin günleri yapıyorlar ama Rum kiliselerinde şu an cemaat de yok ayin de yok. Tabi o süreçler olmasaydı, onlarda burda yaşıyor hayatlarını devam ettiriyor olabilirlerdi. Hatta geçenlerde Yahudi bir arkadaşı gördüm, Ortaçesme'de öyle sessiz sedasız oturuyorum dedi" (DG32).

Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz merkez mahallesinde bulunan Surp Nigoğayos Kilisesi 1776 yılında inşa edilmiş, 1834 yılında yeniden revize görerek günümüze dek varlığını korumuştur. Ayrıca yine Paşabahçe'de 1894 yılında Ayios Kontantinos Rum Ortodoks Kilisesi yapılmış olup, Aya Kiryaki Ayazması ise hala günümüzde bulunmaktadır.

"Rum Ortodoks kilisemizde cemaatimiz vardı aşağı yukarı 20-30 hane vardı" (DG25).

"Şu anda 241 yıllık geçmişi olan bir binanın içindeyiz. Ben bu vakfın uzun yıllardır yönetim kurulu başkanlığını yapıyorum. Uzun süredir tabii kendimi bildim bileli diyebilirim. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinden Beykoz'da bir Ermeni Kilisesi olduğundan da bahsediyor. Fakat bizim patrikhane kayıtlarımızda Ermeni Kilisesinin yapılışı 1776 I. Abdülhamid dönemine tekabül ediyor. Yani tırnak içinde Corç Wasington Amerika'yı kurduğu yıl Beykoz'un cemaati de burada bir kilise kurmuş kendilerine ibadethane kurmuş öyle söyliyim" (DG29).

Bu çok kültürlülüğün Beykoz halkını zenginleştirdiğini ve bugünkü şekillenmelerinde bunun çok önemli bir etkisi olduğunu ifade etmektedirler. Bu çok kimlikli kozmopolit yaşamda insanların birbirini tanıdığı, yardımlaşmanın ve komşuluk ilişkilerinin olduğu, bir dönem olmuştur.

"Benim yaşadığım dönemde (1950-1960) Beykoz çok kültürlü, çok dinli, çok milliyetli bir bölgeydi, yani yaşadığımız yerde Ermenilerde vardı Rumlarda vardı, Yahudilerde vardı, Müslümanlar işte balkanlardan gelen muhacirler Anadolu'dan gelen göçmenler hep böyle birlikte yaşardık, çok kültürlülük bizi zenginleştiriyordu, burada yaşamamızın ve bugünkü şekillenmemizin bunun çok önemli bir etkisi var. Yaşadığımız yere bir aidiyet duygumuz vardı, mahallelik duygumuz vardı oda bizi buraya bağlardı" (DG40).

Katılımcılardan birçoğu çocukluk yıllarında Rumların ve Ermenilerin kendilerinde bıraktıkları izleri özlemle aktarmışlardır. Hafızalarında yer eden bir anılarını şöyle ifade etmişlerdir.

"Beykoz'da Rumlarla ve Ermenilerle biz 50 sene oturduk. Biz onların arasında büyüdük yani bizim komşularımızdı. Tabi şimdi benim bulunduğum mahallede Rum, Ermeni, sokaklar dardı büyüklerimiz tembih etmişti ben yedi yaşındaydım elimde bir siyah torba babam siyah torbayı yaptırdı ki içindekileri başkaları görmesin olurda şimdi başkaları alamazsa… O file torbalar çok sonraları çıktı. İlk önceleri siyah torba içi gözükmesin diye oda ne alıyorduk ekmek alıyorduk işte" (OGG1).

"Burada mesela Vasili amca vardı çocukluğumda. Onunla ilgili bir anımı anlatayım, ben küçük çocuğum bana para verirdi babam para verdiği de işte şey 50 kuruş 1 lira git domates al derdi. Böyle patika bir çalıların içinden inerdim giderdim oraya Vasili amca derdim domates babam istiyor, tamam derdi koyardı torbayı doldururdu, Vasili amca ben bunu taşıyamam, olsun kuzum siz 5 nüfussunuz derdi, işte biz böyle insanlarla yaşadık. İlk defa midye dolmasını onlarda gördük" (DG9).

Beykoz'da Osmanlıdan günümüze de varlığını koruyan tarihi, kültürel ve dini yapılar bugün hala varlığını sürdürmektedir. Beykoz'un tarihi dokusunu kaybetmemiş Göksu'nun, Çubuklu'nun, Paşabahçe'nin, İncirköy'ün, Anadolu Kavağı'nın, Poyraz'ın, Anadolu Feneri'nin, Riva'nın, Akbaba'nın, Dereseki'nin, Kılıçlı'nın mahalleleri cumbalı evleri, Boğaz'a diklenen yokuşlu sokakları, eski konakları, sokak aralarındaki kahvehaneleri daha birçok eski mahalle dokusunu hala canlı tutan Kanlıca ve Anadoluhisarı'ndaki yalılar günümüzde hala varlıklarını muhafaza etmektedirler.

Küçüksu ve Hıdiv kasırları; Mihrabat korusu, Anadolu Kavağı, Yoros, Poyraz ve Riva kaleleri, Polenezköy ya da Cumhuriyet Köyü'nde orman içindeki yaşam alanları, balık ve deniz turizmi açısından oldukça zengin kaynaklara sahip olup, aynı zamanda sosyal statünün de göstergesi olarak yansımaktadır. Ayrıca tarihi dokusundan bahsetmek gerekirse, 200 dönüm arazi üzerine kurulu kasır eskiden harap durumdayken, önce Darüleytam ve Trahom Hastanesi olarak hizmet vermiştir. Bir süre göçmenlerin iskân edildiği yapı daha sonra onarılarak 1953 yılında klinik, 1963'te de Beykoz Prevantoryumuna dönüştürülmüş. 1997 yılına kadar Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları uzun müddet âtıl bir şekilde kaldığı fakat yıllar sonra bugün bu tarihi yapının restore edilerek Beykoz Kasr-ı olarak hizmet verdiğini aktarmaktadırlar.

> "Orada Alman harbinde (Alman harbi dediği 2. Dünya savaşı 1939-1945 döneminden bahsediyor) şimdi belediyeye ait kışla dedikleri yer eski Darüleytam okulu idi. Darüleytam ne idi? Doğuda kimsesiz olan çocukları toplayıp getirip Darülacezenin bir başka sınıfı, o Kazım Karabekir zamanında deniliyordu toplanmış getirilmiş kimsesiz çocukların okuduğu okul çayırda gördüğünüz büyük muazzam bir kışla bizim bildiğimiz askeri kışla deniliyordu bizim zamanımızda hep öyleydi. Beykoz'daki turizm konusuna Kavak mesela, vapur yanaşırdı bir vapur insan oraya inerdi balık yemek için, bir vapur boşalır gazinolar pay eder gelen turistleri. 70 sene evvel hafta sonu sıcak havalarda sabah 7.10'da giden vapur akşam 7.10'da gelen vapurla Aksaray'dan, Eyüp'ten, Kasımpaşa'dan, insanlar cumadan gelirken azıkları ile gelirlerdi şiltelerini serip çayırda olsun Yuşa'da olsun yatarlardı pazartesi sabah ilk vapurla giderlerdi. Yine Sütlüce iskelesinden "orayı daha sonra Alman Harbinde askerler işgal etti 1940'lardı", Eminönü tarafından gelenler Yuşa'nın altı Kavakta vapur oraya yanaşırdı insanlar orada denize girerdi. Yine eskiden ekmek fırınımız vardı bugün bir fırın dahi yok, ekmek fırınımız yok düşünün" (OGG2).

Yine katılımcıların hafızalarından silinmeyen Boğaziçi'nde yaşanan tanker kazalarından ve Tuna nehrinden gelen buzullardan dolayı boğazın tamamen buz tuttuğu yıllar katılımcıların ifadelerinde yer aldığı görülmüştür.

> "Bir sabah kalktık okula gidicem annem dedi ki deniz dondu dedi, anne dedim deniz donmaz! Lise 1'e gittiğime göre 1952-1956 yılları arasında falan (1954 yılında Tuna nehrinden gelen buz kütleleri hadisesinden bahsediyor), ondan sonra e çık ta bak dedi. Bizim o eski gecekondunun da manzarası iyiydi, bir baktım deniz olduğu gibi buz. Paşabahçe'den bir motor çıktı, burun bahçeye kadar gitti buzların içinde kaldı işte Tuna nehrinden gelen buzlar buraya gelmiş. 1960 senesinde de burada Peter Zoraniç ve World Harmony diye iki gemi çarpıştı, 50 kişi öldü. O zaman Kabataş lisesindeydik ama 40 gün filan sürdü, akşamları bütün buralar hep insan dolu olurdu o yangını seyreden, orada babamın çekilmiş bir resmi var, o resim o yılın fotoğrafı oldu" (DG9).

Geçmişte Beykoz'un önemli gelir kaynaklarından birine sahip olan dalyanlar Türkiye'de tek kalmış ve çok çeşitli balıklar tutulmaktadır. Katılımcıların ifadelerine göre, özellikle iskele önünde kurulan dalyanlarında kılıç balığı avları yapılırmış. Orkinos ve kılıç balığı avı halk tarafından şölenle izlendiğini ifade etmişlerdir.

> "Beykoz'da eskiden önemli gelir kaynağıydı dalyan vardı. Bugün dalyan da artık eskisi kadar yoğun çalışmıyor. Çok kısa süreli kuruyorlar kaldırıyorlar. Karadeniz'den Sinop'tan zannediyorum veya Samsun'dan dalyancılar gelir onlar da mevsimlik işçidir. Kurarlar dalyanı işte avlandığı kadar avlanır. Eskiden çok büyük orkinoslar avlanırdı" (DG22).

> "Beykoz'da kurulan dalyanın özelliği tarihi bir şeydir çünkü bu bizim dalyan her sene bu zamanda kurulur 2-3 ay kalır ve gider" (DG36).

> "Dalyan orkinos çekerdik seyretmeye gidiyorduk. Feci bir şeydi, orkinosu alabilmek için üzerine kanca takıyorlardı. Feci bir şeydi yani o bir an deniz de kıpkırmızı oluyordu tabi. Şimdi ben gidip de o vahşeti seyredemem" (DG43).

> "Balıkçılık vardı sizin şimdi hiç görmediğiniz kılıç balığı çıkıyordu buradan, hiç görmediğiniz orkinos balıkları çıkıyordu inanamazsınız anlatırsam 500 kg'a kadar bir orkinosun ağırlığı oluyordu. Kılıç balıkları buradan çıkar, tekir buradan çıkar, lüfer buradan çıkar, uskumru buradan çıkar hepsinin yeri ayrı. Meşhur Beykoz balığı, Beykoz'un kalkanı, ha var mı bugün Beykoz'un kalkanı bu anlattıklarımın hiçbir tanesi yok. İstavrit olsun çaça olsun, Lüferciler ayrı bir zevkti gece lüfer zamanı" (OGG2).

Geçmişte Beykoz'daki dalyanlarda tutulan balıkların bolluğu nedeniyle bila bedelsiz Beykoz halkına dağıtılması sosyal dayanışma olgusunun ne denli güçlü olduğunu katılımcılardan birinin ifadelerinde açıkça görmekteyiz.

> "Balık bol herkes balık yerdi burada fakir fukara, büyük balıkçılar tuttukları balıkları satamazlar getirir burada iskeleye şurada motor iskelesi vardır motor iskelesine boşaltırlardı balıkları vatandaş bedava alsın diye. Böyle bir güzellik böyle bir tatlılık letafet vardı buralarda" (OGG2).

3.4. Beykoz'da Sanayileşme Olgusu

19. yüzyılda Beykoz'un sanayi alanı olarak seçilmesindeki en önemli etken sanayilerin kent dışında kurulması ve deniz ulaşımından yararlanılması fikri olmuştur. Tokat deresinin ve Beykoz deresinin bu olanakları sağlaması, Ayvalıdere'nin de Cam fabrikasının ihtiyaçlarını sağlaması, fabrikaların hep bu bölgede kurulmasında etken olmuştur. Beykoz'daki Çuha ve Kâğıt fabrikası, Deri Kundura fabrikası ve Askeri Çulhuhane (bugünkü kışla binasının olduğu yer) ilk sınai fabrikalar olarak askeri ihtiyaçtan kaynaklanan sebeplerden kurulmuştur. Kanlıca'dan başlayıp Çubuklu, Paşabahçe'yi içine alan bölge, yani Beykoz koyu denilen bölge, boğazın en derin koyunu oluşturmaktadır. Bu koyun bir özelliği akarsu kaynaklarına sahip olması, yani hem memba sularına hem de akarsu kaynaklarına sahip olmasıdır. Bu durum, fabrikaların olmazsa olmazı olan su kaynaklarının temel altyapısını oluşturmuştur.

1805'te dönemin ilk sanayi kuruluşlarından olan Çuha ve Kâğıt fabrikaları ile 1810'da kurulan Deri Kundura fabrikası (eski debbağhane) Beykoz'da kurulmuş ve yakın zamana dek üretimini sürdürmüştür. Türkiye'nin en eski fabrikaları olma özelliğine sahiptirler. 1837'de Demir Madeni işletmeleri, Paşabahçe Cam Fabrikası (ilk Beykoz camlarının üretildiği yer) 1845'te Çini ve Cam fabrikası, Tuğla fabrikası, 1853'te Çuha ve Kilim fabrikası, 1857'de İspermeçet Mumu fabrikası, 1892'de Çini ve Tabak fabrikası, 1910'da kiremit ve Tuğla fabrikaları, 1923 İspirto ve İçki fabrikası dönemin ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuşlardır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Mobil, Standart Oil, Sokoni Vakum, bunu takiben 1934'de Paşabahçe Şişecam fabrikası kurulmuştur. Bu fabrikalarla beraber Beykoz zaman içerisinde Boğaziçi köyünden bir işçi semti hüviyetine kavuşup, dönüşüme uğramış ve değişimin temel dinamiklerini oluşturmuştur.

"Daha evvel bölgemizde üç tane fabrika vardı. Sümerbank Deri Kundura Fabrikası, Paşabahçe Şişecam Fabrikası ve Paşabahçe Tekel Fabrikası. Bu fabrikalar Beykoz'un can damarlarıydı. Bu üç fabrikada aşağı yukarı yaklaşık 10.000 bin işçi çalışıyordu" (DG3).

Fabrikalar Beykoz'un hayatında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. İlk yıllarda bu fabrikalar Beykoz'da yaşayan insanların kültürel ve sosyal anlamda gelişmelerine etkide bulunmuştur. Bu fabrikaların yarattığı üretim gücü ve istihdam Beykoz'un ekonomik anlamda gelişmesinde önemli etkenlerden biri olmuştur. Beykoz Deri Kundura fabrikasının içerisinde bulunan yazlık kışlık sinemaları, düğün salonu, dayanışma ve yardım sandıkları, fabrikaların sosyal yaşam üzerindeki etkilerini açıkça göstermektedir. Yapılan görüşmelerde fabrikaların aynı zamanda insanların ortak bir paydada buluşmaları, komşuluk ilişkileri ve sosyal paylaşımlarda bulunmalarına vesile olmuştur. Fabrikaların sosyal hayat içerisindeki önemli konumunu ve insanların günlük yaşamlarına yansımalarını göstermiştir. Sümerbank'ta çalışmış bir kişiyle yapılan görüşmede;

"Sümerbank'tan 2.000 bin kişi birden işten çıkınca ya öğlen paydosunda ya akşam 5'te herkes çay içmeye gelirdi. 1980'li yıllarda ama daha öncesi 1960'lı yıllarda da aynıydı. Yani bizim fabrikada düdük çaldığı zaman anormal bir durum söz konusuydu yani 2.100 işçi, 400 civarında bir memur olan bir fabrikanın boşalma anını düşünün ve bir yerden boşalıyor bir kapıdan çıkış var. Şunu da söylemek istiyorum o fabrikada öyle şeyler yaşadık ki biz mesela ben eşimi orada tanıdım evlendim" (DG8).

Bu fabrikalarda çalışanlar sosyal ortamda birbirleriyle tanışarak evlenmişlerdir. Fabrikaların çalışanlarının arasında sosyal bir birlikteliğin oluşmasında etkili olduğu görülmüştür.

"Orada çalışıp ta aile yuva kurmayan çok az insan vardır çok az, bir çoğumuz orada çalışırken bulmuşuzdur ya da çalışanın kızı ya da oğlu en yakınlarında olanlar hep orada yuva kurmuşlardır Sümerbank'ın en büyük özelliklerinden bir tanesi budur. O fabrikanın bir kenarına da yardımlaşma sandığımız vardı, öyle bir sandık yani ortak olur, marketimiz vardı her şeyi bulursunuz sobaya kadar yiyecek, içecek her şey zairesi her şeyi vardı orada ve bunları işçi alırdı taksit taksit öderdi o kadar birlikteliği sağlam olan bir yer. Düğün salonu vardı içeride ben nişanımı orada yaptım mesela, kantinimiz vardı. Sümerbank'ta 2 tane sinema vardı yazın ayrı, kışın ayrı hep ecnebi filmler getirilerdi" (DG8).

"Çok güzel sünnet düğünleri olurdu. Deri Kundura'da yapıyordu. Şişecam'da yapıyordu. Bir sürü işte yine fabrikalar çalışanlarının çocuklarını sünnet ettirirlerdi. Ondan sonra işte sanatçılar falan geliyordu" (DG43).

"Eskiden tabi çok daha sosyal ilişkiler vardı Beykoz'da. İşte 5.000 bin kişinin yaşadığı yerde 7 tane sinema vardı, yazlık sinema dört taneydi. Yani toplam 10 tane sinema vardı" (DG33).

"Fabrikalar bize dostluk anlamında dayanışma anlamında çok şey kattığını düşünüyorum. Fabrikanın üçü için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Fabrikalarda büyük bir çoğunluk herkes birbirini tanır, işte o bağ vardır buralarda. Daha iç içedirler herkes kimin ne olduğunu bilir. O yardımlaşma inanılmazdı çok güzel bir hiyerarşik bir düzen vardı. Böyle bir tatlı sertlik ama altında da bir kibarlık. Hiçbir şekilde kabalık yoktu, her şey çok daha farklıydı" (DG35).

Deri Kundura fabrikası, Şişecam fabrikası ve Tekel İspirto fabrikalarının kendi işçilerinin barınma ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte yapmış oldukları işçi evlerinin varlığı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"… vardı tabi o zaman fabrikaların çalışanlarına evler yapıldı işçi evleri adı altında yapıldı. Tabi o işçi evleri yapıldığı için, adamlar biraz kira ödemediği için rahat ettiler" (DG9).

Mesela benim rahmetli babam Sümerbank deri kundura fabrikasından emeklidir. Evvelden bostancı nasıldı? Ağaçlar içinde çok güzel bir yerdi. Bostancı nasılsa bizim bu fabrikanın Sümerbank'ın evleri de öyleydi" (DG36).

"Şimdi o fabrika yolunun üzerinde sağda işçi evleri dediğimiz bir işçi evleri var. Fabrikanın kapısının karşısı ileriye doğru gidiyor o Sokoni fabrikasına gidiyor, orası işçi evleri. Kundura fabrikası 1950'lerde işçilerine 150 m2 arsa içerisinde 50 m2 ev olarak yapmış birer kat" (DG18).

Fabrikalar Beykoz'luların sosyal anlamda özellikle spor dalında gelişmelerine de katkıda bulunmuşlardır. Özellikle fabrikaların Beykoz Spor kulübüne vermiş olduğu destekleri ve bu desteklerle beraber spor kulübünün fabrikada çalışan işçilerin kendilerine ve çocuklarına sağladığı sosyal statünün önemi, katılımcıların beyanlarında göze çarpmaktadır. 1950'li yıllarda Beykoz spor kulübünde kürek, yüzme, futbol, güreş, atletizm, boks, basketbol, voleybol gibi branşlarda faaliyetler olmuştur. Özellikle, kürek ve yüzmede Galatasaray, Fenerbahçe, İstanbul yüzme ihtisas kulübü ve Beykoz, 1 Temmuz Denizcilik ve Kabotaj bayramlarında yüzme yarışları ve diğer müsabakalarda kıyasıya mücadele etmişlerdir.

"Bütün sosyal yaşam spor kulübü etrafında dönüyordu. Futbol takımı vardı, kürek, yüzme, basketbol, voleybol ve bunların etrafında dönen hayat vardı. Zaten futbol takımının da sponsoru kundura fabrikasıydı. Bir futbolcu Beykoz takımına geldiği zaman yaşı 20'li yaşlarda askerliğini yapmış, Kundura fabrikasında memur olarak alınırdı. Antrenman saatlerinde fabrikadan izinli olarak antrenmanlara giderdi" (DG41).

"Fabrikalar döneminde Beykoz spor kulübünün maçı vardı, Beykoz o zaman 2. ligde oynuyordu şimdi Beykoz amatörde, o insanlar kulübe destek veriyorlardı" (DG4).

Kundura fabrikasında veyahutta Rakı fabrikasında çalışan insanlar aynı zamanda spor yapıyorlardı. Kundura fabrikasında boks takımında çalışan insanlar vardı onların arasında kundura fabrikasında çalışıyor ama boks takımındaydılar" (DG33).

"Bu üç tane fabrikanın üst düzey yöneticileri de dahil onların çocukları orta sınıf insanlar ve küçük kırsal dediğimiz insanların çocukları Beykoz kulübünde yıllarca spor yaptılar ve en iyi sporcularımız o zaman kırsal kesimden gelenlerdendi. Ama bütün o branşlarda o sporlarda yıllarca yapıldı" (DG18).

"Şurda bizim spor kulübümüz vardı. İçerisinde her türlü sporun yapıldığı yani şimdi insanlar için hayal işte basketbol, voleybol, yüzme, kürek, (Şule hanımı göstererek) işte voleybol oynamıştır Şule ve Suzan ablamız kürek çekmiştir. Ondan sonra hatta bi de kapalı basketbol salonu, kapalı voleybol salonu olan, futalarının altında olduğu, hayal edilemeyecek bir şeydi" (DG32).

Fabrikaların bölge halkının gelecekteki ekonomik anlamda yaşamalarına devam edebilmeleri için yine emekli olan her işçinin ailesinden bir kişinin işe alınması gibi birtakım gelenekleri devam ettirmiştir. Bu fabrikaların işsizliğin azalmasına katkıda bulunmuş olmaları yine katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Fabrikaların etkin olduğu yıllarda Beykoz halkının ekonomik ve sosyal yaşantısının rahat olduğu yıllar olarak bilinmektedir. Gerek esnafın gerekse halkın ekonomik olarak rahat bir yaşam sürdüğü katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır.

"Düşünün 10.000 kişinin maaşı fabrikalardan geliyordu ve bu para Beykoz'da harcanıyordu. Zaruri ihtiyaçlar için ve eğlence için harcıyorlardı. Güzel bir gelenek te vardı burada, emekli olan işçinin yerine ailesinden birini alıyorlardı. İşsizlik te azalmış oluyordu" (DG3).

Bölge halkın iş hayatının getirmiş olduğu mutlu ve huzurlu enerjiyi ortak bir paydada paylaşmışlardır. Katılımcıların ifadelerinde tam bir sosyal paylaşım örneği görülmektedir.

> "Şimdi sabah erkenden fabrikanın düdükleri öter binlerce insan evinden çıkar yola dökülür işyerine giderdi. Paydoslarda keza yine öyle fabrikadan insanlar çıktığı zaman esnafta da bir hareketlilik başlardı. Evine bir şeyler alır götürür çünkü işçi maaşını almıştır, ya da ikramiyesini almıştır. Gider esnafa borcunu verir çünkü karşılığı var esnafta borç verir" (DG3).

> "Tabi fabrikalar varken düşünün Cam fabrikasında 5.000 kişi, Rakı fabrikasında 3.500 kişi, Kundura fabrikasında 3,500 kişi çalışıyordu. Bu fabrikalardaki insanlar Beykoz'a büyük bir zenginlik kazandırıyordu. Yani fabrikadan çıkınca fırın, bakkal, market, kuyumcu birçok işyeri bunlarla yaşıyordu" (DG40).

Fabrikalarla birlikte ekonomik canlılığın artmasındaki bir diğer etken yine fabrikaların bir alt faktörü olan fason iş yapan atölyelerdir. Bunlar, Deri Kundura fabrikasının saya atölyeleri ve Şişecam fabrikasının dekor atölyeleri olup, her evin altında bulunan bu atölyeler bölgenin ekonomik can damarlarını beslemiştir.

> "Şişecam fabrikasına fason işçilik yapan bir sürü atölyeler vardı. Bunların hepsi cam işliyorlardı. Şişecam düz camı veriyordu o atölyeler 100 kişi 200 kişi çalıştıran atölyeler vardı. Keza Sümerbank'a da iş yapan fason iş yapan saya atölyeleri vardı. Bunlar saya dikerlerdi, ya bu fabrikaların yetiştirme imkânı yok dışarıya verirdi fazlasını fabrikada da bir sirkülasyon vardı" (DG3).

Fabrikaların yansımaları olan cam dekor ve saya atölyelerinin yanı sıra bu atölyelere malzeme temin eden esnafların varlığı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

> "Şimdi burada farklı iştigal alanları da vardı, o sanayilerin yansımaları vardı. Cam sanayi fabrikası çevresinde en az 100 tane dekor atölyesi vardı. Kundura fabrikası kendi bünyesinde saya atölyeleri falan vardı. Tabi onlara mal verenler de vardı. Şimdi ben mesela bir ton dekor yapan insanlara taşlar satıyordum, dekor taşları satıyordum o dönemler" (DG18).

1950'li yıllarda Türkiye'de yaşanan kırdan kente göçün olduğu dönemde sanayileşmenin yarattığı iş gücü ve istihdam olanakları bu göçü tetiklemiştir. Ondan evvel bu fabrikalar kendi ihtiyaçlarını Beykoz'lulardan karşılamıştır. Ancak Beykoz insanı bu fabrikaların ihtiyaçlarına bir dönem sonra yetemediğinden, kırsal kesimden insanların buraya iş aramaya geldikleri bilinmektedir. 1950'li yıllarda Beykoz özellikle Karadeniz bölgesinden ve Anadolu'dan oldukça işçi göçü almıştır. Bu dönemde işçilerin barınma ve sosyal yaşam koşullarıyla ilgili sorunlar da ortaya çıkmıştır. Kundura fabrikası ve

Şişecam fabrikası kendi bünyelerinde birtakım girişimlerde bulunmuşlarsa da (işçi evleri gibi) ancak yeterli olmadığından, aileleriyle göç eden bu işçilerin ihtiyaçlarını kendi çabalarıyla karşılamaları beraberinde gecekondulaşmayı da getirmiştir. Bu durum Beykoz'un zaman içinde yapısının değişmesine neden olmuştur.

> "Bugün daha çok Trabzon, Rize, Ordu, Giresun, Kastamonu, Kars, Ardahan'dan gelenler için ağırlıklı bir Beykoz yerleşkesi var. Neden? İşte sanayileşmenin getirdiği iş gücü oralardan buraya geldi" (DG40).

> "Bu evler böyle çok modern evler değildir, daha gecekondumsu evlerdir. Bunlar da fabrikada çalışanlar işte gelip bir kenarına oda yapmış ondan sonra yanına bir oda eklemiş. Kaçak bir üst kat yapmış falan bu şekilde gelişmiş evler" (DG35).

Anadolu kırsalından gelen insanların yasadışı olarak çevirdikleri 2B arazileri, günümüzde bu insanların çok zengin bir konuma kavuşmalarına olanak sağladığı katılımcıların ifadelerinde rastlanmıştır.

> "Mesela bugün Karlıtepe, 12 yaşındayım hatırlıyorum yukarıda insan topluluğu vardı ki oralarda hiç ev olmamasına rağmen bende anneme soruyordum anne onlar orada ne yapıyorlar diye sormuştum? Yer çeviriyorlar demişti. Yer çevirmek nedir demiştim? Böyle etrafına kazıkları dikiyorlar orası benim diyorlar. Şu anda 2B adı altında zengin olan insanlar bunlar. Anneme dedim ki peki biz ne yapıyoruz? Olur mu öyle şey dedi çok ayıp dedi, onlar köyden gelmişler dedi işte öyle yapıyorlar. Şu anda o insanlar yer sahibi değil trilyonerler. Belli bir değerleri olmayan insanlar yapıyorlar bunu" (DG35).

> "Kırsal kesimden insanlar buraya iş aramaya geldiler ve zaman içinde bu şeyi dengeyi bozmaya başladılar" (DG18).

1983 yılından beri 2960 sayılı Boğaziçi imar kanunu gereği imar planlarında turizm tesisi olarak belirlenen 200 yıllık geçmişe sahip bu fabrikalar bölgesinin 1993 yılında fabrikaların boğazı ve çevreyi kirlettiği yönünde Bakanlar Kurulu kararı alınmıştır. Boğaziçi ön görünümde bulunan bu fabrikaların özelleştirilip satılması da o yıllarda gündeme gelmiştir. Ancak dönemin yerel siyasi kanatları siyasi kaygılar nedeniyle bu durumu her ne kadar ertelemişlerse de 2000'li yıllarla birlikte tekrar gündeme gelmiştir. Katılımcıların ifadelerine göre fabrikaların kapanmaları kademeli olarak yıldan yıla planlı olarak geçiş yapılıp kapatılmıştır.

"1995- 2000 yıllarında turizmle kalkınacak denildi, bu yüzden kapatıldı. 2000 yılında kapatma kararı alındı buda tabi 2005'lerde falan kapandı" (DG2).

"Cumhuriyet devrinde yapılmış olan fabrikaların sonradan boğazda olmaması kararını çıkardılar. Nitekim 10 yıl sonra da kapattılar burayı" (DG10).

"2009/60 sayılı kanunun geçici maddesine istinaden boğazlarda tabir aynen budur sanayi kaldırılacak. Beykoz'da bu fabrikalar kaldırılırken İstinye'de kibrit fabrikası vardı oda kaldırıldı. Beykoz'da bulunan 3 büyük fabrikaların kapanmaları da 2000 yılını buldu. Çünkü 90'dan yılından sonra Şişecam işçi almamaya başladı. Mesela burada en son 600 adam vardı fabrika kapandığı zaman" (DG8).

"Demokrat parti zamanı karar alındı İstanbul'da ne kadar sanayi varsa hepsi kaldırılacak" (DG27).

"Mesela buradaki yanlış konumlanma yani sanayileşmenin konuşlanması ne kadar yanlışsa o fabrikaların dönüştürülmeden burdan kapatılıp gitmesi ayrı bir yanlıştı" (DG40).

Boğazın rekreasyon alanı olarak temizlenip estetik bir görünüm kazandırılması için bu fabrikalar birbiri ardına kaldırılması devletin öngörüsü olmuştur.

"Fabrikaların kapanması tüm boğazı kapsayan bir projedir en arka bunlar gitti, mesela ilk bu boğazdaki temizlik faaliyeti ilk önce boğazdan kum, kireç, çakıl depolarının kaldırılmasıyla başlar. Kuruçeşme'de kömür depolarının kaldırılmasıyla başlar. Öncesinde Beykoz'da kireç depoları boğazda, boğazda çirkinlik yaratan, mesela şimdi Feriye Sarayı vardır Feriye sinemasının orada, orası kum deposuydu şehrin içi yani sarayların bitişiği. Vaniköy'de mısır özü yağı fabrikası vardı. Boğaz rekreasyon alanıdır, buradaki fabrikaların şehrin dışına taşınması gerekli görülmüştür. Fabrikaların hepsi teker teker kalktı o önüne geçilmeyecek bir olaydı kimse onu engelleyemezdi, en son kundura fabrikası gitti" (DG18).

"Ben devlet politikası olarak görürüm ama özelleştirme devlet politikası ama Şişecam'ın gitmesi kendi iç politikası. Boğaziçi ön görüm yasası da bunlara zaten izin vermezdi. Bunlara tadilat ruhsatı bile ruhsatı vermez düşün" (DG11).

Beykoz'da bulunan sanayi girişimlerinin bir kısmı ekonomik hayattan çekilip zaman içerisinde kaybolmuşlardır. Ancak bunların içerisinde devam eden üç fabrika olan Deri Kundura fabrikası, Tekel farikası ve Şişecam fabrikası olmuştur. 2000'li yıllara gelindiğinde önce Deri Kundura fabrikası 2003 yılında özelleştirilerek satılmıştır. Şu anda mevcutta olan fabrika binasının tarihi dokusu bozulmadan film platoları olarak

kullanılmaktadır. Bu girişim Beykoz halkı tarafından benimsenmemiş ve herhangi bir getiri sağlamadığı için olumlu karşılanmamıştır. Yine Tekel fabrikası 2004 yılında özelleştirilerek satılmış, yeni planlarda otel yapılması öngörüldüğü gibi şu an fabrika binası yıkılmıştır. Şişecam fabrikası ise 2003 yılında üretimine son vermiştir. Satışı 2003 yılından beri her ne kadar gündemde olsa da henüz bir satış işlemi gerçekleşmemiş, mevcutta bulunan fabrika binasının yıkımı yapılmış âtıl bir vaziyette geleceği muamma şekilde beklemektedir. Bu durum Beykoz halkını hem endişelendirdiği gibi umutsuzluğa sürüklediği de açıkça ifadelerde yer almıştır.

> "Bu şişe cam kapatıldı. Deri kundura kapatıldı. Oradaki bütün halk ne yapacağını şaşırdı. Orada kalsalar olmuyor. Gitseler olmuyor. İkilem içinde kaldılar. Dolayısıyla da bu yaşantıya aksetti" (DG43).

> "Deri kundura fabrikası film platosu oldu, film çekiliyor. Devletten alan ihaleyi alan film şirketi film çekiyor. Beykoz'a işsizliğe bir faydası var mı? Hiçbir faydası yok, film şirketleri orda filmleri çekiyor bütün dizilerde burada çekiliyor ooo izlediğimiz bütün dizilerin %80'i burada çekiliyor" (DG2).

> "Tek yapılan şey Sümerbank arazisinde bol bol film çevriliyor. Onun ne kimseye ne bize bir faydası yok Beykoz halkı olarak. Alan adama bir getirisi vardır, Beykoz'a bir getirisi hiç yok. Hiçbir şekilde!" (DG5).

> "Paşabahçe Şişecam fabrikasının olduğu yeri marina olarak gösteriyorlar, arka tarafını otel, işte Tekel fabrikasını yine öyle, burası film platosu olarak çalışıyor hiçbir faydası olmadı olmayacak ta" (OGG1).

Özellikle Şişecam fabrikasının kapanma sebeplerini katılımcıların bazıları şu nedenlere dayandırmaktadır.

> "Şişecam fabrikası Türkiye'nin en büyük kuruluşlarından biridir. Burda en önemli sorun da bunların iç rekabete ve dış rekabete dayanamaması, fiyatların pahalılığı, maliyetlerin yüksek olması sebebiyle. Cam fabrikası iş bankasının bir iştirakıdır. Cam fabrikası bu ketum, sert yöneticiliğinden dolayı ülkesinde bütün cam fabrikalarıyla, rekabetçi yapısıyla ufak tefek şeylerle rekabet edebiliyordu, hala birçok cam fabrikası var. Mesela Güralların Kütahya cam var bilmem ne var. Onların hepsiyle rekabet edebiliyordu, yetmiyor küresel rekabeti de yapıyor. Dünyanın yoğun emek iş gücünün en ucuz olduğu ülkelerle yani Bulgaristan'da, Romanya'da, Avusturya'da, cam fabrikaları kuruyor hala ve dünyanın en rekabetçi ekonomileriyle Çinlilerle, Endonezyalılarla, cam konusunda rekabet edebiliyor. Dünyanın her tarafına mal ihracatı yapıyor. Bir disiplini var, bir

doktrini var o doktrinle yürüyor. Yani sponsorluk muponsorluk tanımam benim işim kar kardeşim diyor, benim işim başarılı olmak, bununla meşgul olacağız diyor ve yürüyor. Bu sorunun cevabı orada işte, ketumluğu…" (DG18).

Fabrikaların kapanma sebepleri arasında katılımcıların bazılarının ifadelerine göre, sendikaların almış olduğu kararlar neticesinde fabrikaların kapatılma süreci başladığı yönünde aktarımlar olmuştur.

"Daha doğrusu şimdi işçiyle şey arasında bir anlaşmazlık söz konusu oldu. Sendika arasında bir sürtüşme oldu ve bu uzun sürdü. O zaman 2004 dönemiydi tam kapanışıydı ama bir süreç yaşandı. Sendikayla Şişecam şirketi zıtlaşma bir süreci yaşadılar. İşte işçiler boykot ettiler, çalışmadılar. Bu süreçte karar alındı, yani Şişecam'ın aldığı bir karar olarak düşünüyorum. Onlarda bunu bildiler artık şehrin içinde boğazda fabrika olmaz diye fabrikayı buradan kaldırma kararını aldılar. Sonuçta Tekel gitti deri kundura gitti öteki de gidecekti. Böyle bir süreç yaşandı" (DG11).

"Tekel Fabrikası, Şişecam Fabrikası biri de Sümerbank fabrikasıydı. Bu fabrikalar kapandı, yerleri itibari ile zamanında doğru yerler seçilmiş ama sonra metropol büyüyünce bunların hepsi de boğaz kenarında olunca hem imar sıkıntısı bakımından hem de KİT'lerin işlevini kaybetmesi bakımından bunlar kapatıldı" (DG5).

Beykoz'un sosyokültürel simgelerinden olan bu fabrikaların kapanması ekonomik anlamda bir çöküş yaşanmasına, ilçenin can damarlarından birinin kesilmesine neden olmuştur. Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir, çünkü Beykoz'un ekonomisi durağan bir döneme girmiştir. Fabrikaların kaldırılması faktörüyle Beykoz halkının bu duruma uyum sağlayamama yönünde oldukça zor ve uzun süreçler yaşadıkları katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Fabrikaların kapanmasından sonra Beykoz bir durağan ve ne yapacağını bilemediği bir döneme geçti" (DG23).

"Kapandıktan sonra herkes dağıldı bir yere gitti. Yani yazık oldu dünyanın işçisi" (DG37).
"Fabrikaların gitmesi işçileri yok etti, halk daha fakirleşti, oturan halk yani geçinemeyecek duruma geldi, fabrikaların gitmesi büyük bir yaradır Beykoz'da" (DG14).

"Özelleştirme dediler sadece fabrikaları ve arazilerini de sattılar. Yani bu özelleştirme değil, özelleştirme işverenin değişmesidir iş de devam eder, istihdam da devam eder. Ama burada özelleştirme adı altında fabrikanın arazileri de satıldı" (DG3).

Öncelikle fabrikaların yansımaları olan cam atölyeleri ve saya atölyeleri birbiri ardına kapanmıştır. İşsiz kalan işçilerin bir kısmı fabrikaların taşındığı yere göç etmiş, bir kısmı erken emekli edilmiş, geriye kalanların bazıları diğer illerdeki fabrikalara giderek çalışma hayatlarına devam etmişler ve çoğunluğu da işsizlik nedeniyle köylerine göç etmek zorunda kalmışlardır. Beykoz'un geriye kalan nüfusunun çoğunluğu emekli kesimi oluşturduğundan işsizlik ve gelir seviyesinin düşmesi esnafın iş yapamaz hale gelmesine neden oluştur. Bu durum Beykoz'un yapısında köklü sosyal değişimlere neden olmuştur.

"Fabrikaların hepsi bir anda bir günde kapanmadı. Birer sene birer sene arayla kapandılar öyle diyelim. E göçte onunla beraber bir 5 sene sürdü zaten. Fabrikadaki çalışan insana diyorlar ki bizim fabrikamız Mersin'e taşındı adam diyor. E kimisi emekli maaşını alıyor diyor ki ben diyor artık İstanbul'da bir nedenim kalmadı ben memleketime döneceğim diyor e bir de bu var" (DG4).

"Bu fabrikaların kapanması demek Sümerbank'ın, Şişecam'ın, Tekel'in filan hepsinin bir anda 10.000 (on bin) civarında çalışan diyorum yani ailelerini de katarsak bu işe, 20.000 (yirmi bin) ailenin aç kalması demekti bu. Ayda eline 3.000 TL (üç bin) geçse, işte bir anda kesiliyor bu. O ekonomik olarak çok sıkıntı başladı Beykoz'da, esnafta eridi gitti. Mesela çeşitli işler yapan esnafların hepsi maalesef kapandı gitti. Gazinolar kapandı gitti, çay bahçeleri kapandı gitti. 1990'dan bu tarafa artık Beykoz'da istihdam olanağı yok kalmadı" (DG8).

"Beykoz'un işte bir de emekli maaşları var ki, artık ne kadar sosyal ihtiyaçları harcayabiliyorsa tabi bu hepimizin malumu zaten. Sümerbank olmayınca fason işçilik yapan atölyeler de kapandı. Çünkü işi oradan alıyorlardı. Bu üç fabrikanın kapanmasıyla birlikte ekonomiye çok büyük zarar verdi" (DG3).

"Cam fabrikası varken birçok atölye dekor atölyeleri evlerin altında onlara faaliyet veriyordu, küçük küçük evlerin altında cam dekorları yapıyorlardı, e fabrika gidince otomatik olarak onlarda gitti" (DG7).

"Beykoz'da küçük küçük saya atölyeleri vardı. Bunlar da yavaş yavaş asimile edilerek tamamı yok oldu. Varsa yani bir iki tanedir" (DG15).

"Bunlar kapanınca o fabrikalarda çalışan insanların çoğu da memleketlerine gittiler" (DG19).

"Çok yüksek sayıda genç emekli var burada gördüğüm kadarıyla. 50 yaşında falan adamlar emekli olmuşlar. Yani öyle de büyük bir kesim var. Yani bir lokma yeter kesimi var" (DG30).

"Son 15 senedir göç verişinin sebebi ise işsizlik" (DG27).

Fabrikaların aktif olduğu dönemde var olan sosyokültürel yaşam, fabrikaların kapanmasıyla kaybolmuştur. Beykoz'un demografisi değişmiştir.

> "Bugün 1 tane doğru dürüst sinema yok. Çünkü müşteri yok. Niye müşteri yok? Çünkü para yok. Niye para yok? Çünkü insanlar işsiz. Niye işsiz? Fabrika yok. Şimdi fabrikalar olmadığı için ne voleybol takımı ne boks takımı ne kürek takımı var bütün bunlar ortadan kalktı. Dolayısıyla böyle zararları da oldu. Yani dolayısıyla Beykoz'daki bu fabrikaların kapatılması çok kötü oldu Beykoz için" (DG33).

> "Fabrikalar kapandıktan sonra fabrikada çalışanlar kahveye bile girmedi. Neden? Çünkü paraları yok belki bir arkadaşıma çay söylerim ödeyemem diye, o hale birden düşüldü" (DG9).

> "Sosyal hayat ve ekonomi anlamında çok düşüş var hayatımızda" (DG16).

Katılımcılardan bazıları fabrikaların Beykoz'a bir kültür getirmediğini, hatta bilakis var olan kültürü yok ettiğini ve verdiği göçlerle Beykoz'un sosyal yapısını değiştirdiğini öne sürmektedirler.

> "Yani ben fabrikaların bir kültür getirdiğine de ben inanmayanlarındanım. Ama bir başka fikir de onların Beykoz'u işte bir kültür ama ne kadar bilmiyorum çok emin değilim yani benim fikrimi soruyorsanız eğer fabrikalar bize bir kültür getirmedi hatta olan kültürümüzü geriletti ve bizi kendimize daha çok bağladı. Yani dışarıya daha böyle konservatif bir hale getirdi" (DG23).

> "İlçe daha bi kapalı değerlerini daha bir korumak isteyen ama bu fabrikalardan sonra bu özelliği kalmayan bir bölge haline geldi burası" (DG32).

Bazı katılımcılar fabrikaların boğazda yanlış konumlanması kadar, plansız bir şekilde dönüştürülmeden kapanmasının ve yerlerine ikame edilecek herhangi bir iş alanının açılmayışının Beykoz halkının beklentilerinin olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir.

> "Fabrikalar burda ekonomiye bir katma değer yaratmadan burdan bırakıp bir anda gitmesi binlerce insan işsiz binlerce esnaf mağdur oldu. Tabi bu çok plansız bir gelişti ve plansız bir gidiş oldu. Zamansız olarak fabrikaların kapanması, dönüştürülmeden, bir turizm ve eğitim yatırımı yapılmadan bunların ayrılması Beykoz için tam bir felaket olmuştur yani" (DG40).

Beykoz'un kaybedilen istihdam gücünün yerini alabilecek bir turizm tesis alanının kurulmasını savunan katılımcılar mevcuttur. Bunlar mesela bir saya atölyesi, cam atölyesi

veya otel, marina, hastane, üniversite, sosyal donatı alanları gibi birtakım projelerin hayata geçirilmesi yönünde destekleyici ifadelerde bulunmuşlardır. Ancak henüz bu yönde bir girişimin bulunmadığını belirtmişlerdir.

"Ama bugün mesela Sümerbank dediğin zaman Beykoz akla geliyordu burada sembolik bir Deri bölgesi yapıla bilinirdi. Orada insanlar istihdam edile bilinirdi. Bunun yanı sıra o açığı kapatacak herhangi bir yatırım da yapılmadı" (DG3).

"Bunların yerine mutlaka o KİT'lerin arazileri üzerinde ya Üniversiteler kurulmalıydı ya hastaneler kurulmalıydı ya sosyal tesisler ya turizm tesisleri kurulmalıydı. Şişecam fabrikaları kaldırıldığına göre bu Camköy projesi devreye sokulabilirdi. Mesela dinlenme yerleri, çocuk oyun alanları, alışveriş yerleri yapılabilirdi. KİT'lerin kapanmasıyla onların yerine bu arazilerde ciddi istihdam sağlanacak yatırımların yapılacağını düşünüyorduk bu yapılmadı" (DG5).

"Şimdi Şişecam Beykoz için Paşabahçe diyoruz bakın simgedir. Biz dedik ki Beykoz'un bir köyünü cam köyü yapalım. Çünkü sanatı bilen çok ya burada. İncirköy 'de yaşayan insanların hepsinin neredeyse o boyama sanatı var ya o kadar güzel biliyorlardı ki oda bitti mesela. Beykoz'da bir köyü cam köyü yapsak veya imalat yapsak Beykoz'da çalışacak binlerce insan var" (DG11).

"Hayalimiz Üniversite yani üniversite Beykoz'un kültürel hayatına çok şey katar ve çok kolay ulaşılabilen bir yer olur. Sadece Beykoz'a katmaz boğaza da katar! Mesela bunun bir örneğini Anadolu Hisarı'nda Marmara Üniversitesi kampüsü Anadolu Hisarı'nı çok değiştirdi, e Göksu deresi de önemli bir coğrafya olduğu için, etrafı şekillendi birçok cafeler, özgür şefler, şunlar bunlar markalar geldi, talebeler geldi bir potansiyel oluşturdu. Beykoz'da maalesef bunlar karşılığını bulamadı. Sadece kapatıldı, yerine hiçbir şey konulmadı, belirsizlik hala devam ediyor" (DG18).

"Bizim arka görünümünde kalan açık alanlarımız var. Bunların hepsini deniz kenarından alırsın arka görünüme getirirsin hem işsizliği önlerdin, burada da bu fabrikalara servisler çekilirdi, hem de Beykoz ekonomisine katkıda bulunurdun. Beykoz'un bir sorunuysa bu hepimizin sorunu burası bizim evimiz buraya hepimizin sahip çıkması gerekirdi" (DG2).

"Buradan Beykoz'dan bunlar gitmeyebilirdi de 25 tane köyümüz vardı bizim herhangi birine taşınabilirdi de. Ama hep taşıdılar hep götürdüler" (DG7).

Yapılması planlanan otelin turizm anlamında Beykoz'a bir katkısı olmayacağı yönünde görüş belirten katılımcılar da olmuştur.

"Burada yapılacak bir otelin Beykoz'a hiçbir faydası olmaz!" (DG40).

Bazı katılımcıların ifadelerinden fabrikaların artık boğazda olmaması gerektiği bu fabrikaların çağını doldurduğundan taşınmasının doğru olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Hatta bu görüşlere göre, Beykoz'da çağını doldurmuş geleneksel üretim yapan fabrikaların mekân ve üretim olanakları gibi birtakım sıkıntılardan ötürü taşınarak, otomasyon sistemine ve modern sanayiye dönüşmesi olumludur.

> "KİT'ler çağını doldurmuştu, kapatılması doğruydu. Şimdi biz bu fabrikaların kapanmasından üzülmemize rağmen Beykoz'un tamamiyla bir işçi KİT'lerin getirdiği belirli bir maaşa bağlı ne uzayan ne kısalan bu hayat tarzından da şikâyetçiydik aslında" (DG5).

> "Şişecam fabrikası kapanınca, Kırklareli'nde modern cam sanayi var ziyarete gittik. Makine imalatı pırıl pırıl, orada doğalgaz ile yapıldığı için tertemiz. O kadar güzel. Tabi buranın fabrikasının imalatıyla oranın imalatı arasında büyük fark vardı. Otomasyon tabi oradaki öyle üflemecilik kalktı. Mesela burada Çekoslovaklar vardı yani parmaklarıyla harikalar yaratırdı" (DG10).

> "İşte Almanların kendi kullanmadıkları teknolojisi geçmiş makinaları getirdiği söylendi son olarak. O makinaları bize kullandırdıkları söylendi. Tabi o kısımları çok net bilmiyorum. Bir anlamda tabi ki haklılar" (DG35).

> "Mesela yeni kurulan cam fabrikası falan şeyde Çerkezköy'de daha farklı, onlarda daha çok modernleşme var. Evet buradaki teknoloji eskiydi kesinlikle teknoloji eskiydi" (DG39).

Katılımcıların ifadelerinde Boğaziçi ön görünümde bulunan fabrikaların yerlerinin değerli olduğunu ve ileride imar planlarında yapılacak olan değişikliklerle birlikte karlı yatırımların odağı olacağı ifadelerde yer almıştır.

> "Şimdi bunların kapanma gerekçeleri bana göre, dikkat edin satılanlar hep sahilde bunlarda ileride hep meskene açılacak. Bu durum eşittir ranttır" (OGG2).

> "Onlar (Şişecam fabrikası) sonradan buranın değerini anladılar, boğazın ön görünümünde böyle bir yer dünyalar eder birde turistik damga vurulmuş üstüne bunu çok büyük fiyatlara satarız niyetiyle gittiler. Fabrikayı böldüler Kırklareli, Mersin, Eskişehir buralara dağıttılar" (DG8).

> "Bir coğrafya üzerindeki üretilebilir alanlar daraldığı zaman yeni bir alan üretme şansınız yok ise o alanın değeri artar. Fabrika dediğiniz şey her yerde kurulabilecek bir şey. Bu alanların sürdürülebilir imar alanlarına dönüştürelim. Bu fikirden başlayan akıntı bugün artık buna kadar geldi" (DG23).

Yapılan görüşmelerde fabrikaların boğazı kirlettiği yönünde düşüncelere de rastlanmıştır. Katılımcılar Deri Kundura fabrikasının derileri yıkamak için kullandığı asitli kimyasallar ile Şişecam fabrikasının kimyasal atıklarının çevrede bıraktığı tahribat ve ağır kokuya dikkat çekmişlerdir.

> "Bazı kanunlar tabi bunu engelledi. Boğaz kenarındaki fabrikaların atıkları konusu. Sümerbank'ın olduğu yere bi gitsenize denizden, mümkün değil leş gibi kokar. Tabakhane, derilerin asitle yıkandığı yer. Eskiden boğaza herkes çöpünü de atıyordu bir sorun yoktu yani bizde atardık açıkçası. Boğaz çünkü bazı şeyleri tolere ediyor, içindeki tuz eritiyor birçok şeyi ama bu popülasyonla alakalı, yani on kişininkini elli kişinin yüz kişinin tamam apsorte ediyor ama gidip te oraya iki bin kişi atınca bir anda çöplük formatına ulaşıyor. Dolayısıyla şu andaki durum bu, fabrikalar da bundan dolayı aslında yok oldu ve olmalıydı da tabi" (DG23).

Katılımcıların bazıları arasında kapanan fabrikalar yerine okulların açılmasının olumlu etkilerine dikkat çekenler de vardır.

> "Şu anla kıyaslıyorsak artık tekrar fabrikalar belki gitti ama okullar geldi. Şimdi okullar gelmeye başladı, yarın öbürsügün burada 30.000 bin oluşum bekleniyor burada. Yani üniversitelerle beraber onun arkalarda da üniversiteler yapılıyormuş duyduğum kadarıyla doğrumu bişey mi bilmiyorum o kadar" (DG32).

> "Gerçi bir Alman Üniversitesi geldi yani çok şükür öğrenci alıyor ama esas binaların işi yapılıyor şu anda 500- 600 veya 800 öğrencisi var, bir anda 6.000 bin öğrencisi olacak. Bugün 6.000 bin öğrenci demek çok önemli bir rakam" (DG18).

Fabrikaların kapanması ve işsizliğin yarattığı açığı Acarlar bölgesinin yarattığı istihdam gücünün kapattığı yönünde görüş belirten katılımcılar olmuştur.

> "Şimdi o açığı biraz şey kapattı Acarlar kapattı, iş anlamında Acarlar kapattı. Fabrikalar kapanınca buranın %80'ini orada çalışmaya başladı. Nasıl çalışma; işte ne bileyim güvenlikti, şoförüydü, bahçıvanıydı, öyle bir 8.000-10.000 kişi orada çalışmaya başladı. Dışarıdan da gelen vardır ama ağırlıklı buranın insanı çalışıyor" (DG7).

3.5. Beykoz'un Ekonomisi ve İstihdam Yapısındaki Değişimler

Beykoz'un köylerinde eskiden tarıma dayalı seracılık sebze ve meyve yetiştiriciliği, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, arıcılık, odunculuk gibi gelir elde edebilecekleri işler yapılmaktaydı. Bunun yanı sıra yine köylerinde balıkçılık oldukça popüler bir meslek ve

gelir olmuştur. Zamanla balıkçılık, tarım, hayvancılık, odunculuk gibi meslekler eski canlılığını yitirmiştir.

> "Eskiden tarım vardı hayvanımız vardı. Ahırımız vardı büyük baş hayvan besiciliği yaptık, sütçülük te yaptık. Mesela benim kayınpederim bahçıvandı, sebze yetiştirirdi. Aynı dönemde hem hayvanımız vardı hem çiçekçilik yapıyorduk. Benim eşim çiçekçi biz 20 sene çiçekçilik yaptık. Glayör yetiştirdik biz, 70'li yıllardan 95'e kadar çiçekçilik yaptık. Sera kullanmadık glayör tarla çiçeğidir. Mezat'a satıyoruz çiçek büyük iş, Ankara Mezat'ına, burda Mezat Beyoğlu'ndaydı oraya götürüyorduk. Ama tabi sonra yemler pahalandı (gülümseyerek) artık bahçıvanlık ta kalmadı" (DG38).

> "Mesela eskiden balıkçılık olsun, hayvancılık, besicilik olsun, tarım olsun, seracılık, çiçeklik bunlar vardı ama ufak tefekti yani çok eskidendi. Mesela eskiden bizim burda çiftliğimiz vardı 60 tane ineğimiz vardı zamanında yani süt yoğurt yapıyorduk o zaman mesela sütçülük yoğurtçuluk vardı" (DG39).

> "Bir de balık mevsiminde balıkçılık olur. Eskisi kadar var mı diye sorsanız yok derim. Dalyanlar bir mevsim geliyor ama eski randımanını veremiyor. Mayıs'ta gelir 1 sene, onlar da Amasya tarafından gelir. Bir ay kalır giderler, eski randımanı yok. Olta balıkçılık da işte mevsimine göre. O da az çok böyle çok azaldı, bayağı azaldı" (DG16).

> "Eskiden tamamen tarım, hayvancılık, balıkçılık vardı. Bugün ise tarım yok, hayvancılık ta yok" (DG6).

Beykoz'da bulunan Deri Kundura (Sümerbank) Fabrikası, Paşabahçe Şişecam Fabrikası ve Paşabahçe Tekel İspirto Fabrikalarında ilçede yaşayan nüfusun neredeyse tamamı çalışmaktaydı. Yine bu fabrikaların fason işler yaptırdığı her evin altında bulunan cam dekor atölyeleri, saya atölyeleri bulunmaktaydı. Fabrikaların kapanmasıyla birlikte dekor atölyeleri ve saya atölyeleri de zamanla ayakta kalamayıp birer ikişer kapanarak işsizliğin artmasına neden olmuştur. 2000'li yıllarla birlikte işçi muhiti olan Beykoz ekonomik anlamda bir dar boğaza girmiştir. Var olan ekonomik canlılık yitirilmiş ve yerini durgun bir esnaf yapısına bırakmıştır. Bununla birlikte işsiz kalan nitelikli ve niteliksiz işçilerin çalışma alanları değişiklik göstermiştir. Bir kısmı fabrikaların gösterdiği diğer fabrikalara gitmiştir. Bir kısmı farklı kurumlara yerleştirilmiş, çoğunluğun ise toplu paraları verilerek erken emekli edilmiştir. Dolayısıyla Beykoz'da bir göç hareketliliği de beraberinde yaşanmıştır. Gidenler gitmiş geriye kalanlar farklı alanlarda hayatlarını kazanma yollarına başvurmuşlardır.

"Eskiden fabrikalar ve cam atölyeleri vardı. Bugün ise fabrikada yok, ticari hiçbir faaliyet yok. Çoğu kişi emekli onun dışında herkes bir işyerinde çalışıyor. Buranın dışında iş için gidilen çok yer var mesela Kadıköy, Üsküdar. Gelir düzeyi şöyle oldu; ekonomi bozulunca fabrikalardan sonra herkes yerini bir bir satmaya başladı" (DG6).

"Şişecam fabrikası olsun, Deri kudura fabrikası olsun bunlar dışarıya fason veriyorlardı, cam hep dekor yaptırıyorlardı, her evin altında atölye vardı" (OGG2).

"Sayacılar, dericiler vardı kaybolup gittiler. Genelde Tokatköy civarındaydılar. Cam atölyeleri de sağda solda dağılmış vaziyette her yerde yok yani. İşte 3-5 tane ayakta duran var onlarda özel bir işler yapmaya çalışıyorlar. Paşabahçe'de var, Soğuksu'da var. Birde belediyenin kurmuş olduğu kaymakamlıkla beraber cam evleri var" (DG4).

"Fabrikalar kapanınca emekliliğine az kalanların hepsi göç etti. Diğerleri başka fabrikalara gittiler. Mersin'e gittiler, Eskişehir'e gittiler, Denizli'ye gittiler. Orada çalışanlar ailelerini de aldı gitti ve gelmediler geri" (DG17).

"Çok az bir kısmı köylerine tekrar göç ettiler ama büyük bir kısmı buralarda hala, erken emekliye girdiler" (DG21).

Beykoz'daki mevcut durumu değerlendirdiğimizde çoğunlukla emekli kesimin varlığı dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra küçük esnaf ve hizmet sektörü varlık göstermektedir. Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz genel olarak işsizliğin yoğun olduğu bir bölge olmuştur.

"Yani emekli bir kitle var genelde. Onun dışında Merter tarafına İkitelli tarafına, Gebze tarafına gidiyor yani iş sahası olan bölgelere bu insanlar hep oralara gidiyor. Özel sektörde çalışanlar var. Gidip farklı yerlerde çalışanlar" (DG2).

"Emekli maaşı işte böyle küçük esnaf" (DG16).

"Son dönemlerde özellikle Kavacık bölgesinde kurumsal firmaların gelmesiyle tahmin ediyorum bir firmada herhalde 1500'e yakın insan çalışıyor. Bunların hadi 1500'ü Beykoz'lu olmasa da ama 500'ü Beykozludur. Özel hastaneler var Medisane. 2500 gibi bir çalışanı var. Dolayısıyla hizmet sektörü ağırlıklı kendi çapında küçük esnaf var burada. Fazla bir nüfus dışarı gidiyor" (DG11).

"Beykoz'da çok işsiz var. Gençlerimizin çoğu zaten işsiz ekonomik açıdan da çok zor bir durumdalar. Bunun dışında bir de dışarıda memur olmuş bankasıcısı veya hizmet sektöründe çalışan ya da kamuda çalışan iş bulabilenler gidiyor" (DG3).

"Merdiven altı tekstil atölyeler var öyle şeyler ama çabuk patlıyor" (OGG2).

"Gençler hep dışarıda Kadıköy'de Üsküdar'da karşıda çalışıyor burada herhangi bir sosyal hayatları yok ciddi sıkıntı var o anlamda" (DG7).

"Beykoz belediyesinde çalışan bayağı bir personel var. Okullarda çalışan öğretmenlerimiz var" (DG9).

"Beykoz bugün şey öyle hayalet bir yer oldu, işsizlerin güçsüzlerin hırpanilerin gezdiği bir yer oldu. İnsanlar işsiz bugün Beykoz'da" (DG33).

Fabrikalardan sonra istihdama büyük katkı sağladığı düşünülen ekmek kapısı olarak görülen Acarkent gibi büyük çaplı lüks yaşam konutları hakkında bazı düşünceler dikkat çekmiştir.

"Şu anda Acarlarda tahmini bir şey söyleyebilirim 3.000 üzerinde insan çalışıyor orada. Bahçıvanından, şoföründen, bakıcısından, temizlikçisinden, güvenliğinden ve bunların yanı sıra sosyal tesislerinde marketlerinde çalışanlar bizim buradaki insanlarımızın çocukları. Mesela o kabadan yapılan natamam villaların bütün ince işlerini etrafa yerleşen esnaflar yapmaya başladı buda bir istihdama katkı" (DG8).

"Acarlarda çalışanlardan Beykoz'un yerlisi yok, göçlen gelenlerin kadınları Acarlarda çalışıyor erkekleri ise karşıda işte Ganyan bayisinde at koşturuyorlar. Doğunun insanı da Karadeniz'in insanı da genelde göçle gelenler Acarlarda o dediğim işleri yapıyorlar hep. Ben size şöyle söyleyeyim Beykoz'un şu anda erkeklerinden daha çok kadınları çalışıyor ama erkekleri de aylak aylak dolaşıyorlar akşama kadar" (OGG2).

Beykoz'un turizm bölgesi olduğunu ve günübirlik turizmin daha çok olduğunu belirten katılımcılar dikkat çekmiştir. Ancak turizmin var olması yeterli olmamakla birlikte, turizmin yarattığı hizmet sektörünün bu bölgede olmayışı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Yazın buraların plajları var turizme elverişli olarak, Poyraz plajı, Riva plajı gibi yerler çok aşırı şekilde yazlık turist günübirlik turist ağırlamaktadır." (DG2).

"Beykoz'da tarihi ve turizm alanlarımız var. Yuşa hazretleri vardır Yuşa tepesinde, Anadolu kavağında Yoros kalesi vardır. Anadolu kavağı tamamen turizme yönelik iç ve dış turizme yönelik çalışır. Bütün balık ve restoranlar vardır. Balık türlerinin hepsini bulabilirsiniz bu restoranlarda tam boğazın ortasındadır. Alkol yasağı var burada biliyorsunuz. Burada alkol yasak, fakat burada bir

müzikli mekânlar veya turiste hitap edecek içkili istediği gibi yiyip içeceği eğleneceği mekânlar yok. Sadece belli bir kesime hitap ediyor. Beykoz turizm alanı ama turizme yönelik bir henüz bir çalışma yok" (DG3).

"Günü birlik turizm en güzel o Beykoz'da var. Mesela camcılık efendim yoğurtçuluk ta var bizde, Kanlıca yoğurdu var meşhur tabi onlar istihdama çok büyük katkısı olan şeyler değil. Paçamız var mesela bizim meşhur Beykoz paçası, esasında bir simgedir Beykoz için paça" (DG8).

"Turizmle geçinebilen bazı köylerimiz var" (DG5).

"Fabrikaların kaldırılmasının ardından bu bölge turizm alanı olarak belirlenmesi, otellerin yapılması, yat limanı marina yapılması gibi bir takım yayalaştırma çalışmaları bu anlattıklarınızın hiç birisi gelmedi daha, yat limanı 10 senedir konuşuluyor gelmiyor. Valla turizm başka bir şey yok yani günübirlik turizm var sadece" (DG18).

Gelir kaynaklarının farklı yerlerden (rant) karşılanmasına yönelik olumsuz düşünceler de katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Yapmışlar sekiz, on tane gecekondu veriyorlar kiraya, devletin arazilerini hem kendileri çalıyorlar hem de birde kira alıyorlar geçiniyorlar Beykoz bu durumda" (DG19).

3.6. Beykoz'da Göç ve Kentleşme Olgusu

Beykoz'da 1950 yılından önceki yerleşik nüfusuna baktığımızda; aristokratların, Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin ve Müslümanların bir arada yaşadıkları çok kültürlülüğün bir arada olduğu bir yerleşim merkezi olmuştur. Genel olarak zanaatla uğraşan Gayri-Müslimler sosyal çevreleri tarafından da kabul görmüşlerdir. Gayri-Müslimlerin Beykoz'da toplanma sebepleri de Osmanlı döneminin sanayileşme çabalarının ortaya çıktığı dönemde olduğu şeklinde katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Fakat bu fabrikalar kurulduğunda her ne kadar yetişmiş birinci derecede nitelikli insanlar, istihdam edilmişse de bununun yanı sıra Rum, Ermeni ve Yahudilerden de bir iş gücü sağlanmıştır. Yahudiler daha çok ticarette, Rumlar ve Ermenilerin ise hem ticarette hem sanatta yatkınlıkları ile bilinmektedirler. Dolayısıyla fabrikalarda ikinci ve üçüncü ara elemanlar bu insanlardan oluşmuş ve bu nitelikteki insanlar istihdam edilmiştir. Nitekim bu insanlar istihdam edilmeye başlanınca zamanla buraya gelip yerleşmeye başlamışlardır.

"Şimdi Beykoz diğer boğaz köyleri gibi tarihi süresince üç etnik grubun fazlaca ikamet ettiği bir semt olarak karşımıza çıkıyor" (DG29).

"Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin Beykoz'a göçlerinin tarihi 1980'ler öncesine dayanmaktadır. Beykoz'dan dışarıya göç ise 1950'de, 1968'den, 1970'den itibaren dışarıya göç vermeye başladı. Ama dışarıya göç verdiğimiz insanlar nitelikli insanlardı. 1950'lerden başlayan Kıbrıs olayları "6-7 Eylül hadiseleri" dediğimiz hadiselerde o göçü hızlandırdı. Sonuç olarak bunları da gönderdik, e dolayısıyla işte bizim o kozmopolit yaşamımızda böylece bitti" (DG18).

"Fabrikalar büyüyünce genişleyince dışarıdan birçok insanlar alındı. Rumeli kökenliler var, Arnavutlar, Boşnaklar var, Karadenizliler var ağırlıklı bunlardandı. Daha önce de Rumlar, Ermeniler, Yahudiler vardı. Bu Arnavutlar, Boşnaklar, Gürcüler, Lazlar gelince yavaş yavaş onlar buradan göç ettiler. Hatta yakın zamana kadar da vardılar burada, 50'lere kadar falan vardılar burada hatta 70'lere kadar varlardı burada tenekecisi, Sobacı'sı vs. gayrimüslimdi hepsi Yahudilerdi, hırdavatçılar Ermeniler, Museviler, Yahudilerdi" (OGG2).

Dolayısıyla 1950'li yıllardan önce Beykoz'da bulunan yapılar da tarihi eser niteliğinde olup, tek katlı ahşap cumbalı evlerin olduğu yapılardan meydana gelmiştir. Beykoz'da yerleşim alanının dar olması nedeniyle yapılaşmaya müsait olmadığından yapılar daha çok kıyı şeridi boyunca yalı ve köşklerden oluşmuştur. Bu nedenle 1950'li yılından önce yapılaşmanın seyrek, nüfusun az olduğu bir yer olarak bilinmektedir.

"Beykoz'un eski nüfus yapısında, balkanlardan mübadele ile gelen veya muhacir gelen var, Kafkaslardan gelen bir nüfus var, bir de Karadeniz'den gelen insanlar var imiş, bugün o insanlardan neredeyse 3-5 aile kalmış durumda" (DG40).

"Eskiden burada padişahların, paşaların yaşadığı yer burasıydı, dolayısıyla binaların hepsi tarihi eser. Onların döneminde yapılan yapılar tarihi olarak kaldı, çoğu da boş yıkıma terkedilmiş binalar" (DG6).

"Coğrafi yapısı bakımından sahili çok dar. Sahil dar olunca arkası da dağ, fazla bir gelişme olmuyor. Çünkü yapı olarak da müsait değil. Beykoz'un belli bir kesimine kadar olan yerleri en eski yerleşim bölgesi, burada tarihi binalar var ahşap binalar var. Tabi birçoğu da şu an harap vaziyette. Buranın en eski yerleşim bölgesi Yalıköy'dür" (DG3).

"Beykoz'un yapısı gördüğünüz gibi eskiden daha derli toplu ahşap ağırlıklı oldukça da süslü ve cumbalı evler vardı. Buradan baktığınız zaman denize kadar görüyordunuz. Eskiden daha derli topluydu bu evler yoktu" (OGG2).

"Eskiden işte çok daha küçük dar bir alandı. Köşkler vardı, işte burada fidanlıkta birkaç ev vardı, buradan sonra hiçbir şey yoktu" (DG22).

"Yapılanma olmadığı için burada yaşayan insanlar genel anlamda Beykozlu. Yani burada olanların çoğu 30-40-50-60-70 senelik. Dolayısıyla halk genelde yerli burada. Beykoz'da özellikle İncirköy, Ortaçeşme, Yalıköy, Karlıtepe, Gümüşsuyu, Anadolu Kavağı, Anadolu Feneri, Poyraz, Riva bu tür yerler hepsi yerli halk var" (DG11).

Beykoz'da kentleşme sürecinin başlaması aslında fabrikaların bu bölgede konumlanmaya başladığı yıllarda olduğu katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Beykoz'da öncelikle yerleşim fabrikaların çevresinde oluşmuş 1940'lı yıllarla beraber göçler başlamış, Beykoz'un nüfusu artmıştır. Sanayileşmenin doğurduğu göç dalgasıyla orantısız nüfus artışı, Beykoz'da kıyı şeridinde bulunan fabrikalar ve çeperindeki alanlarda giderek artan çarpık yapılaşma plansız yapılaşmaya sebebiyet vermiştir. Nitekim fabrikaların olduğu ilk yıllardan başlayarak aldığı göçlerle giderek artan nüfusun barınma sorunları ve konut ihtiyaçları ortaya çıkmış ve Beykoz'da gecekondulaşma olgusu oluşmuştur. Kentleşme olgusu bu tarih itibariyle yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştır.

"Daha önce burası böyle göç alınan bir yer değildi. Biz buraya 1949'da memleketten geldiğimiz zaman 3 tane ev vardı başka yoktu. Şimdi aşağı yukarı 1100 tane ev var burada (Elmalı mahallesinden bahsediyor)" (DG6).

"Bugün daha çok Trabzon, Rize, Ordu, Giresun, Kastamonu, Kars, Ardahan ağırlıklı bir Beykoz yerleşkesi var. Neden? İşte sanayileşmenin getirdiği iş gücü oralardan buraya geldi" (DG40).

"30 yıl evvel böyle değildi, nüfus azdı o zaman. Dolayısıyla da ev sayısı da azdı. Daha yeşildi, daha bakirdi. Zaten görüyorsunuz şuradan baktığınızda da evler böyle çok modern evler değildir. Daha gecekondumsu evlerdir. Bunlar da fabrikada çalışanlar işte gelip bir kenarına oda yapmış ondan sonra yanına bir oda eklemiş. Kaçak bir üst kat yapmış falan bu şekilde gelişmiş evler. Eskiye göre çok göç aldı" (DG35).

"Şöyle sokak aralarına bakarsanız göreceksiniz evlerin hepsinde çarpık yapılaşma işte görüyorsunuz" (OGG2).

"Fabrikalarla birlikte nüfus çoğaldıkça fabrikaların etrafında gecekondular da çoğaldı, yoksa nüfus azdı evvelden. Fabrikalar varken çarpık yapılaşma ve göç başladı, fabrikalar kapanınca da gecekondular olduğu gibi kaldı hiçbir şey yapılamadı çirkin bir görüntü oldu" (DG1).

"Fabrikaların kuruluşundan sonra insanlar Anadolu'dan buraya gelmişler ama çoluk çocuklarını Anadolu'da bırakıp gelmişler. Çarpık yapılaşma da o günlerden bugünlere gelmiş" (DG2).

Beykoz ilçesinin kentleşme süreci çarpık yapılaşma ve gecekondulaşmayı getirmiş bununla beraber bir yabancılaşma olgusunu ortaya çıkmıştır. Anadolu'dan göç etmiş insanlar Beykoz'da homojen bir yapı oluşturarak çok kültürlü katmanları ile Beykoz'daki yapıya dahil olmuşlardır. Kendi adet ve geleneklerini (ritüellerini) Beykoz'da devam ettirerek hemşerilik bağlarıyla birbirlerine kenetlenmişler ve kendi mahallelerini oluşturmuşlardır. Ancak Beykoz dışarıdan göç aldıkça yerli halk ötekileştirildiğinden birbirlerine daha çok kenetlenmişlerdir. Ortaya çıkan tabloda komşuluk ilişkilerinin kopması, yabancılaşma gibi kültürel değerlerin kaybı söz konusu olmuştur. Ayrıca bu süreçten var olan hem kültürel hem de manevi değerler önemini yitirmiştir.

"30 yıl evvel üç fabrikaya alınan göç var bunlar Anadolu'dan geliyor ve entelektüel olarak çok yeterli olmayan insanlarda geliyor ve kültürün içine girmeye çalışıyorlar. Bunun içine girmeye çalıştıkça aslında Beykozlular birbirlerine biraz daha kenetleniyorlar. Çünkü onlarla çok iyi iletişim kuramıyorlar kuramayınca da kendi içlerinde kendi dünyalarını yaşıyorlar" (DG23).

"Beykoz'da farklı yerleşim bölgeleri var. Mesela, Paşabahçe Çiğdem mahalleleri Ordu Mesudiye. Yukarıdaki mahalleler Giresun Kars. Kavacık mahallesi Kastamonu, Tokat Gölcüğü, Sinop'un Boyabat'ı, Karadeniz'i osu busu. Yöresel gelişmeler belli bir yere genişletti. Kastamonular derneğinde eskiden 100 kişi varsa şimdi 1000 kişi var. Nüfusta tabi büyük bir artış oldu. İşte akrabalık ilişkileri. Hemşerilik ilişkileri. O geldi ona dedi gel, diğeri geldi buna dedi gel" (DG16).

"Yabancılaşma oldu, hemşericilik kültürü gelişti, bölgecilik başladı. İzolasyonlar oldu, ayrışmacılık oldu. Mesela Giresunlular, Trabzonlular, Ardahanlılar dernek kurarak bir anlamda burada gettolaştılar. Bu kenti yabancılaştırdı, Beykoz'luluk bilinci kayboldu, kentlilik bilinci kayboldu. Biz köyümüzdeki yaşantımızı kente getirdik, köyümüzdeki gibi kentte yaşamaya çalıştık ne kentli olduk ne köylü olduk. Köyümüzün güzelliği kaybolurken kentimizin çarpıklığını biz yaşantı zannettik. Eskiden Beykoz'da herkes Beykoz'luydu, kimse kimseye nerelisin diye sormazdı. Şimdi soruyorsun nerelisin diye? Giresunluyum, Trabzonluyum, Rizeliyim, Ardahanlıyım, Karslıyım, insanların böyle lokalize dernekleri var. Bu izolasyonlarla insanlar entegre olamadılar. Asimile olacağız diye korkup entegre olamadılar entegre olamayınca da kendi geldiği yerin kültürünü yaşamaya çalışıyor o da yarım oluyor" (DG40).

Fabrikaların varlığı göçleri tetikleyen dinamiklerden biri olmuştur. Bu göçler 1950'li yıllardan başlayıp özellikle Karadeniz bölgesinden bilinen Trabzon, Rize, İnebolu, Kastamonu, Tokat, Ordu, Mesudiye, Giresun, Sinop gibi illerden buraya bir göç dalgası

olmuştur. Ancak 1970'li yıllarla birlikte Anadolu'dan Ardahan'dan, Siirt'ten, Kars'tan, Sivas'tan göç almıştır. 1990'lı yıllardan itibaren de Güneydoğudan bir göç dalgası olmuştur. Beykoz'a göçün sebebi daha çok bu bölgenin gecekondulaşmaya müsait oluşu ve ekonomik anlamda yaşamın daha ucuz olduğu gerçeğidir.

"Beykoz 60'lı yılların sonu 70'li yılların başı falan göç almaya başladı. Mesudiye'den, Kars'tan büyük bir göç dalgası geldi. Karadeniz bölgesinden gelen zaten daha önceden de gelmiş olan Karadenizliler vardı. Çok eskiden buraya Karadeniz'den falan mevsimlik işçi gelirmiş. Mevsiminde gelirmiş ama işte 3-4 ay falan kalırmış işleri bittikten sonra göçer giderlermiş bunlar" (DG22).

"Sonradan 60'lı senelerin sonrasında bu gecekondulaşma başladı. Beykoz neredeyse yok olur bir pozisyona geldi" (DG26).

"Dışarılardan gelmişler ama artık Beykozluyuz diyorlar yani 40 yıldır buradalar" (DG30).

Bu göçler zaman içerisinde daha da çok güçlenerek birbirlerine kenetlenen akrabalık ve hemşerilik bağları aracılığıyla gerçekleşmiştir.

"Buranın çocuklarının hepsi 1930'da liselinin üniversiteli gibi göründüğü dönemdi. Hiçbir Beykozlu gidip fabrikada çalışmazdı. İşçiler göç etmeye başlayınca mesela, Mesudiyeli geliyor çok başarılı çalışkan, o adama diyorlar ki 5 ay sonra sen git köyüne 5 kişi daha getir" (DG21).

"Burası daha çok Mesudiye'den göç alıyordu. Fabrikada çalışan kişilerin ustabaşıların kendi köylerinde çalışanlara sahip çıkması vardı (akrabalık komşuluk gibi). Rakı fabrikasında Mesudiye'lilerdir, Şişe Cam fabrikasında bir başka bölgedir, Deri Kundura fabrikası başka bölgedir öyle topluyorlardı ve bu kalabalık aslında ordan elde edildi. Fabrikalar kapandıktan sonrada tabii yine de alıyor göç yine de alıyor. İşte gecekondu yapılanması, ucuz kira" (DG14).

"O ailelerin göç etme sebepleri de belli yine işsizlik ekonomik zorluklardır. Diğer akrabaları falan da şeydir burada öyle bir kümeleşme vardır ki bakarsınız bir yere gidersiniz hep Giresunlular vardır orda bir yere gidersiniz Kastamonulular vardır, bir diğer yere gidersiniz Mesudiyeliler vardır bunlar hep birbirini çağırdılar. Burada dediler iş imkânı da var yer de var, burada oturup bir gecekondu bir yer yapabilirsiniz işte bulabilirsiniz o amaçla Anadolu'dan göç eden insanlar burada nüfusu patlattı" (DG3).

"Genelde Karadeniz ve Ardahan ağırlıkta, ama tabi çok kapalılar muhafazakârlar bir kere bazı hususlarda. Kardeşim insanlar niye göç ediyor? E ucuz olduğu için bir, ikincisi de yer kapatıyor, Şahinkaya tepeleri falan hep ruhsatsız, orada tapusuz mapusuz. Biz Beykozluyuz burda hiçbir yeri kapatmadık. Bunu yapmak için öncelikle yokluk olması gerekiyor, cahil olman gerekiyor" (DG39).

"Eskiden buranın göçü daha çok Kastamonu, Ordu, Giresun'du ama oralardan göç durdu ama Güneydoğudan bir göç aldı" (DG5).

"Karadeniz'den ilk başlarda aldı, ama bugün daha çok Doğudan, Güneydoğudan çok göç aldı. Gelen göçlerde Siirtliler mahallesi, Karslılar mahallesi. Bir evde dede, oğulları, gelinleri, kızları, torunları, 37 kişi kalıyorlarmış. Dede çalışıyor, okuyan adamlar belediyede işçi olarak çöpçü olarak möpçü olarak iş buldu, bulamayanlar okumayanlar inşaatlarda iş buldu, kadınlar temizliğe gitti, çocuklar boyacılık yapıyorlardı. Kız çocukları da işte anneme manneme gelir gibi e şeyler temizlikler yapıyorlardı, bu yayıldı da yayıldı" (DG13).

"Yöresel gelişmeler belli bir yere genişletti. Kastamonular derneğinde eskiden 100 kişi varsa şimdi 1000 kişi var. Gece yaparlar, keşkek günü yaparlar, şunu yaparlar, bunu yaparlar. Nüfusta tabi büyük bir artış oldu. İşte akrabalık ilişkileri. Hemşerilik ilişkileri. O geldi ona dedi gel, diğeri geldi buna dedi gel. Kaçak inşaatla imar izinsiz mizinsiz kaçak yapılar işte. Şimdi bile hala yapılıyor çakan çakana. Bir kat atıyor adam mesela. Ondan sonra bir kat daha atacağım diyor ben" (DG16).

"İşte bu Boğaziçi imar planı kaçak yapılaşmanın önünü açıyor. Dolayısıyla adam gidip izin alacağına kaçak yapıyor mantıken, peşinden çarpık yapılaşmayı getiriyor" (OGG26).

Beykoz'da 1955 yılında İstanbul Büyükşehir belediyesi tarafından kadastro, parselasyon ve ifraz çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemde kamu hizmeti veren (hastane vb.) yapılar gibi kentsel örüntüler ortaya çıkmıştır.

"55'te burası ifraz oldu hep apartmanlar yapılmaya başladı (iki üç katlı apartmanlar). 55'de bağ satıldı e hastane yapıldı. "Yavaş yavaş betonlaşma başladı" (DG25).

Katılımcıların ifadelerine göre, 1970'li yılların başında hızla artan nüfus ve beraberinde getirmiş olduğu gecekondulaşma olgusu hemşeri derneklerinin giderek artmasına neden olmuştur. Yine bu dönemde sendikal hareketler hız kazanmış, SPK'ların varlığı giderek artmıştır. Beykoz'un yerli halkı ile Anadolu'dan göç eden insanlar arasında kutuplaşmalar oluşmuş, kültürel değerler yitirilmeye başlandığı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Ben 1970'lerden sonra değiştiğini düşünüyorum. Çünkü 70'lerden sonra Anadolu'dan İstanbul'a yoğun göçler olunca İstanbul'un sosyolojik yapısı nasıl değiştiyse Beykoz'da 70'lerden sonra değişti. Mesela sendikalaşma hareketleri de Beykoz'da o zamanlar oldu. Bugün hiç yok! Özellikle o zamanki Disk ve Türk-İş günlük yaşamda çok ağırlıklıydılar. 70'den sonra bir kültürel seviye düştü. Beykoz'un geçmişteki sportif zenginliği azaldı. Bakın biz eskiden her çeşit sporu yapardık.

Ne yazık ki şu an kaybolmuş durumda. Ama şimdi insanlar öyle kamplaşmış ki işte bu bilmem nereli, şu bilmem nereli, çünkü herkes kentte. Köy dernekleri arttıkça kutuplaşma artar, hemşeri dernekleri arttıkça yabancılaşma artar. Dolayısıyla çok kültürlülüğü de kayboldu. Bugün ne yazık ki kenti koruma, çağdaşlaşma ve yönetimine katılma anlamında hiç SPK'mız yok. Hani evlerimizin kapıları açık yatardık sözü belki duymuşsunuzdur ben tekrar edeyim. Biz kimin Ermeni kimin Rum olduğunu bilmezdik ki, hiç bilmezdik" (DG40).

"Dışardan gelenler de kendi derneklerini kurdular sonra da belediyenin düzenlediği dernekler festivali gibi şeyler olurdu çayırda. Beykoz da yaklaşık 350 tane dernek varmış ve bunların 250'den fazlası Beykozlu Amasyalılar falan filan, kalanların da birçoğu bu taraftar derneklerinden, söylediğiniz değişim deki en önemli aktör bu bana göre. Buraya kendini ait hissetmemek ve dolayısıyla bir kaynaşma da yok" (OGG29).

"Türkiye'nin Cumhuriyeti kuran o geleneğin devamı olan Türkiye'nin moderniteyle tanışmasını onu ileriye doğru götürmesine yol açan kültür hızla azınlığa düşmeye başladı ve ister istemez çok büyük kayıplar yaşamaya başladık. Deri kundura fabrikası ciddi bir sosyal yapıya sahipti, semtin sosyal sorunlarıyla bilmem neleriyle falan ilgilenen bir fabrikaydı" (DG18).

Göç verirken aynı zamanda göç almaya başlayan Beykoz'un nüfusu giderek artmış, profili de değişmeye başlamıştır. Beykoz'un yapısı zaman içerisinde kozmopolit bir yapıya dönüşerek yabancılaşmanın temelleri atılmıştır.

"O eski sosyal ilişkilerin hepsi koptu. Yani Beykoz'dan eski Beykozlular ayrıldı. Dolayısıyla da oradaki dostluk ahbaplık koptu. Bu kopmaların asıl sebebi göçlerdir. Giderek ahalinin bozulmasıyla, tutumlar da bozulmaya başladı" (DG43).

"Beykoz tabi çok bozuldu ve kozmopolit bir yer oldu, eskiden böyle bir yer değildi" (DG33).

"60 senesine kadar o senelerde kadınlar kahvesi vardı burda ve kadınlar gayet rahat giderdi kötü bir söz, ağır bir küfür, ağır bir laf, asla konuşulmazdı hep sohbetlen geçerdi. Şimdi kahvelerin önünden geçemiyorsunuz. O zaman ki ilişkiler şimdikinden çok daha iyiydi" (DG14).

Sanayileşmenin yarattığı Beykoz böyle bir potansiyeli taşıdığı için devamlı bir dış göç almıştır. Dış göç bir süre sonra kültürel bir baskı yapmıştır. Yani bir Anadolu kültürünün yerli kültüre bir baskısı olmuştur. Bu durum kendini mahallede hissettirmiş, okulda hissettirmiş, sınıfta hissettirmiştir. Yani bu kültürel baskı bir anlamda bir değer kaybına yol açıp toplumsal hayatın bütün alanlarında kendini iyiden iyiye hissettirmiştir.

"30 yıl evvel üç fabrikaya alınan göç var bunlar Anadolu'dan geliyor ve entelektüel olarak çok yeterli olmayan insanlarda geliyor ve kültürün içine girmeye çalışıyorlar. Bunun içine girmeye çalıştıkça aslında Beykozlular birbirlerine biraz daha kenetleniyorlar. Hani bugünkü kasaba formatının temeli belki de o zaman atılıyor. Çünkü onlarla çok iyi iletişim kuramıyorlar kuramayınca da kendi içlerinde kendi dünyalarını yaşıyorlar" (DG23).

"Şu anda biz de burda çok azınlığız şu an bizim duygularımızla düşüncelerimizle biz tabiki inanılmaz çok azınlığız. Yani artık bu bizim her yerimizden belli oluyor, cenazelerimizden belli oluyor, ee gittiğimiz yerden belli oluyor, e şimdi biz burda şeye döndük burdaki bir daha önceki göçe zorlanan korkup göçe zorlanan Türkiye'nin siyasi nedenlerinden dolayı, azınlıklar gibiyiz yani biz" (DG32).

"Bize aynı Rumlara yapılan muameleyi yaptılar, biz burada Rumlaştık bir anlamda, siz yerlisiniz ya gelen adam bizi kendinden saymıyor ama kendinin de nerede olduğunu bilmiyor" (DG18).

"Şu an Beykoz'un yerlisini artık bulamazsınız çok zor! Benim çocukluğumun Beykoz'unda bugün 5 aile kaldı biliyor musunuz? Beykoz'da Beykozlu sayısı Beykoz aile sayısı ben size söyleyeyim 30 filan vardır yani, 30 ailenin çocukları kalmıştır. Yazık!" (DG40).

Beykoz İstanbul Büyükşehir belediyesine bağlı şube müdürlüğü statüsündeyken, 1984 yılında ilçe belediyesi hüviyetine kavuşmuştur. Beykoz ilçe belediyesi olduktan sonra, aynı yıl içerisinde ve halen yürürlükte olan "2960 sayılı Boğaziçi imar yasasıyla" Beykoz'un ön görünümde bulunan yapılara imar kısıtlaması getirilmiştir. Bu dönemde kaçak yapılaşmanın azaldığı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Beykoz'da yaşayan insanlar 1990 yılında çıkarılan imar affından yararlanarak yaşadıkları meskenleri tescillendirip, ruhsat ve tapularını alarak hak sahibi olmuşlardır.

"Beykoz'da herkes evini belediyeye müracaat ediyordu mevcut imarını veyahutta eski binası varsa rahat rahat yapabiliyordu. Kenan Evren bu Boğaziçi imar yasasını çıkarınca Beykoz'da mevcut imarını insanlar kaybetti. Yani arazisinde artık çoluğuna çocuğuna yeni bir ev yapamaz, evini tamir edemez bir hale getirildi. Ondan sonra insanlar arazileri ellerinden alınmış gibi oldu" (DG5).

"Şimdi burası öngörüm bölgesi olduğu için yapılaşmaya izin olmadığından burada inşaat da yok, inşaat yapılamıyor" (DG3).

"Şu anda burada bırakın ev yapmayı evine tadilat bile yapamıyorsun. Hele bir de evin boğazı görüyorsa boya bile yapamıyorsun. Çünkü imar izni yok" (OGG2).

> "Beykoz'un iç şekli işte 1980-1990 arası ufak bir serbestlik bıraktılar yapan o dönemde bir iki sene içerisinde bir şeyler yapıldı yani yenilenme oldu" (DG6).

Mülkiyet sorunu olan Beykoz'da Boğaziçi ön görünümde bulunan yapılar, mevcut halini korumuş artan nüfusla birlikte kaçak yapılaşma süreci arka görünümde bulunan devletin arazilerine doğru kayarak hızla devam etmiştir. 1983 ve 1993 yılları arasında her ne kadar da 2960 sayılı Boğaziçi ön görünüm imar yasası çıkarılarak imarda kısıtlama yapılmış olsa da kaçak yapılaşma ve gecekondulaşma giderek artmıştır.

> "Beykoz'da en önemli sorun bugüne kadar mülkiyet sorunu. Şimdi sizin mülkiyetiniz yoksa, arsanız yoksa nasıl ev yapacaksınız? Ne yapacaksınız? Kaçak! Devletin yerine! Bugün 3 katlı, 4 katlı, 5 katlı binalar Beykoz'da %99'u kaçak yapılmıştır. Almıştır çalışırken fabrikadan bir ikramiye, 1 kat yapmış kafamı sokayım demiş, ileride kıdemli teşvikli ikramiye almış 1 kat daha yapmış, e oğlan büyüdü evlenecek demiş emekliliğinde 1 kat daha yapmış" (DG8).

> "… sonra da Beykoz'da ciddi bir şekilde kaçak yapılaşma başladı. Yani Boğaziçi imar yasasının Beykoz'a getirdiği şey budur. Hiçbir katkı sağlamamıştır, aynı şekilde orman arazileri dahil işgal edilmiştir hazine arazileri işgal edilmiştir ve burada her biri plansız kaçak yapılanma başlamıştır" (DG5).

1993 yılında Beykoz'un arka görünümünde bulunan arazileri doğal sit alanı ilan edilmesiyle birlikte, kaçak yapılaşma bu dönemde azalmıştır. Ancak bu dönemde mülkiyet sorunları ortaya çıkmıştır. 1994 yılı itibariyle bölgede plan çalışmaları yapılırken, 2B (tapu tahsis belgeli) araziler ortaya çıkmıştır.

> "Bu bölgede 93-94 yılında sit alanı ilan edildiği için burada yapılanma ve plan yapma çok zordu. O dönemde İstanbul'da 34 ilçede Sarıyer ve Beykoz'da sit ilan edildi. Sit ilan edildikten sonra bizim planlar yapma yapılanma şeyleri çok daha zorlandı. Dolayısıyla bu bizim önümüze de çok engel oldu bu süreç içinde. Bugün hala sit alanında ama bu dönemde planlar konusunda çok ciddi çalışmalar oldu. Beykoz'un %83 yeşil alan ve birçok arazisi de 2B arazisiydi" (DG11).

Beykoz'un en önemli sorunlarından biri mülkiyet sorunu olmuştur. Bu mülkiyet sorununun en önemli nedenlerinden biri de 2B arazilerinin dışında devlet arazilerinin (vakıflar, orman, milli emlak, arkeolojik sit alanları) gibi farklı statülerde sorunlu arazilerin var olmasıdır. Bazı gecekondular vakıf arazileri içerisinde olması dolayısıyla vakıflara işgal bedeli olan ecremisil yani kira bedeli ödemektedirler. İşgalciler daha sonra bu ecremisil ödedikleri meskenlerini vakıflara başvurarak satın almaktadırlar. 2014

yılında çıkarılan 2B yasasıyla mülkiyet sahibi olanlar belediyenin belirlemiş olduğu rayiç bedeller üzerinden satın alarak mülkiyet sahibi olmuşlardır.

> "2014'e kadar mülkiyet sorunu olan, mülkiyeti çok az olup 2B'de olan yerleşimdi" (DG2).

> "Beykoz'da mülkiyet çok büyük bir sorundu. 2B arazimiz var, hazine arazimiz var, vakıflar arazimiz var bunlar hep sorunlu arazilerimiz. Büyükşehir'in parselleri vardı burada. Ama bu dediğimiz yerler vakıfların ama üzeri dolu. Yıllardır vakıflara ecrimisil ödüyor vatandaşlar. İşkence çekiyorlardı, bu vatandaşlar kirada oturur gibi devlet arsasından kira alıyordu. Bir bedelle üzerinde oturana satıldı, bu bir sıkıntıydı aşıldı. Mesela büyükşehir parsellerimiz vardı Büyükşehirden takas edilerek oturan vatandaşlara verildi. Adamlar rahat bir nefes aldı. Düşünün artık elinde bir tapusu var, mülkiyet sahibi oldu" (DG11).

> "Buradaki yapı alanı gecekondudur, çoğunun tapuları yoktur. Burası hazine yeriydi sonra Büyükşehir'e devredildi, Büyükşehir'e buranın halkı ecri misil öderdi. Sonra Büyükşehir'e devrettikten sonra oda arazileri Beykoz belediyesine devretti. Herkesin bir tek sıkıntısı var oda kentsel dönüşümdür. İşte şimdi burası öngörünüm, kıyı görünüm, sit alanı ve öngörünüm alanı onların daraltılmasıyla ilgili bir çalışmalar var. Şu yukarıdaki tepelerde gördüğünüz yerler 2B arazileri satıldı" (DG9).

> "2B yasasıyla beraber aşağı yukarı 23.000 aileye tapu veriliyor burada 5 ile çarpın ne yapar? 115.000 yapar, 115.000 kişi zaten nüfusun yarısına denk geliyor neredeyse tapu veriyorsunuz mülkiyet hakkı sağlıyorsunuz, işte bu haklardan sonra inşaat ancak başlayabilecek" (DG8).

Kıyı şeridinde başlayan yerleşim zamanla köylere yani tarım arazilerine kaymıştır. Burada da nüfusun artmasıyla ormanlık alanlara doğru nüfus ilerlemiştir. 1986 yılında "3373 sayılı bir orman kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanuna göre arka görünümde olan özel orman statüsündeki yerlere %6 imar hakkı verilmiştir. Bu imar değişikliğinden sonra Acarlar 1987 yılında Beykoz'un arka görünümde bulunan büyük bir özel orman arazisi içerisinde 2.291.220 m2 alanda Türkiye'nin en büyük tek ada tek parsel üzerinde kurulu 1452 adet villa projesini hayata geçirmiştir. Ardından Tepe İnşaatın 1995 yılında yüzlerce yıllık geçmişi bünyesinde barındıran Saip Molla Paşa Korusu'nun içinde toplam 1.000 dönüm arazi içinde konumlandırılan 401 konaktan oluşan "Beykoz Konaklarını" hayata geçirmesi Beykoz'un arka görünümündeki alanların yapısında köklü değişimlere neden olmuştur. Katılımcıların ifadelerine göre, Acarkent'in ve Beykoz Konaklarının yapılmasıyla birlikte 1990'dan sonra bu bölgede bir rant oluşmuştur. Rantla beraber değerlenen arazilerin imara açılarak kentsel dönüşüme girmesi bölgede değişim ve

dönüşüm yarattığı ifadelerde yer almaktadır. Ancak bu değişimin daha çok zengin kesime ve elit tabakaya hitap ettiği gerçeğinin kaçınılmaz olduğu yine katılımcıların ifadelerinde yer almaktadır.

"Özal döneminde orman kanunu değiştiren 3373 sayılı bir kanun çıktı. O kanuna göre de buralarda %6 imar hakkı verildi. Bu imar hakkı verildikten sonra Acarlar bu işe girdi. 1990 yılında nüfusumuz 163.786 kişiyken, 2000 yılında 210.832 oldu. Acarlar geldikten sonra Beykoz'un şekli şemali değişmeye başladı. Bugün Acarlara gittiğiniz zaman bir ton zengin kitle geldi o tarafa. Şimdi onların gelmesi Beykoz'da bazı şeyleri değiştirdi" (DG8).

"Bu göç dalgası 80'den sonra daha fazla arttı. Bu defa Beykoz imara açıldı. Sadece göçle değil, hali vakti yerinde olan insanlarla da arttı. Mesela Turgut Özal döneminde boğazın ön görünüm alanı imara açıldı. Daha sonra Beykoz konakları işte Acar kenti vs. falan bu dönemde oldu yani 80-90'lı yıllarda. Beykoz'un bütün ormanları yapılaşmaya açıldı" (DG41).

"Buranın daha çok zenginlere yönelik olacağını düşünüyoruz. Acarkent var, Beykoz Konakları var" (DG35).

1990'dan itibaren bu değişimlerle beraber imar planlarında iyileştirmeler yapılmasına neden olmuştur. Bu durum Beykoz'a elit bir tabakanın yerleşmesine sebebiyet vermiş zengin kesimin Acarlara yerleşmesiyle Beykoz'un yapısı değişmiştir. 1987 yılında Acarlardan sonra 1995 yılında Beykoz konaklarının da bu bölgede yapılmasıyla Beykoz'un arka görünümü giderek değişmiştir. Kavacık coğrafik açıdan stratejik bir bölgede olması nedeniyle iş merkezlerinin ilgi odağı haline getirmiştir.

"1990'dan sonra çok büyük bir yapılaşma oldu. Ağırlıklı olarak Kavacık bölgesinde bir değişiklik oldu, oda iş merkezlerinin yapılmasıyla oldu bir değişim, Kavacık'ta kuleler yapıldı, iş merkezleri yapıldı. Kavacık denilen yer tamamen bir ormandı, bir bataklıktı. Şimdi Kavacık İstanbul'un en popüler yeri oldu" (DG7).

"Yapılanma ağırlıklı sonradan Kavacık oldu işte binalar oldu işte. Buranın merkezi neresiydi önceden? Beykoz'du ama şimdi Kavacık. Niye? Çünkü yapılanma bir yeri değiştiriyor" (DG11).

"İnanın Kavacık gibi bir yerde 4-5 katlı bir binada oturan bir insan alttaki komşusunun öldüğünü bile bilmiyor yani o hale geldi insanlar. Eskiden böyle değildi ki Beykoz'da aynı oldu" (DG8).

"Kavacık denilen yer tamamen bir ormandı, bir bataklıktı. E şimdi Kavacık İstanbul'un en popüler yeri oldu" (DG6).

"Kavacık'a köprünün gelmesi arkasından Beykoz konakları, Acarkent gibi yerleşimin oraya yapılması ve onların beklentileri o insanların beklentileri daha farklı çünkü Beykoz'u şekillendirmeye başladı" (DG23).

Beykoz'un bir diğer göç alma nedeni gittikçe gelişip büyüyen eskiden Beykoz'un bir mahallesiyken şimdi adeta ilçenin merkezi haline gelen Kavacık bölgesi olmaktadır. Kavacık Beykoz'un komün yaşam bicinin bir diğer yansıması olan modernleşmenin etkilerinin daha fazla görüldüğü bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki en büyük etken çevre bağlantı noktalarında olması, 1988 yılında tamamlanan Fatih Sultan Mehmet Köprüsünün hayata geçmesiyle, konutların daha modern bir yapıya sahip olması gibi birçok etken Kavacık bölgesinin ticari alan olarak popülaritesini günümüze dek arttırmıştır. Ayrıca son yıllarda iş merkezlerinin ve plazaların bölgeyi cazibe merkezi haline getirmesi, gerekse Üniversitelerin ve hastanelerin özellikle bu bölgede konumlanması burada bir kentlilik durumunun varlığını hissettirmektedir.

"2004'ten önceki yıllar Beykoz'da Kavacık 'da kaçak bir yapılanma oldu. Kavacık' da konut sayısı 1.000 ise bu 3.000 oldu. Bunun sebebi bir talep var çünkü cazip bir bölge. Cazip olmasının sebebi doğalar güzel gerçekten güzel ulaşım merkezi 2.köprünün yapılması, karşıya gitmek işte buradan çevre bağlantı yollarının olması birde dışarıdan gelen insan özellikle 15 sene önce hızlı bir yapılanma oldu. Bu yapılanma maalesef kaçaktı. Tabi bu sadece Kavacık' da oldu. Ağırlıklı Kavacık' da oldu. Çünkü Kavacık cazip bir bölge, merkezi olduğu için konutun olduğu yerde zaten nüfus artıyor ister istemez" (DG11).

"Kavacık çok değişti köprünün yapımıyla beraber değişip tamamen işyeri oldu. Çok değişti yani öyle böyle değil. Tamam eskilerden de var ama eskiler diyebilirim ki bir avuç kadar kaldı" (DG14).

"Artık ilçe Kavacık olur, burasıda mahalle olur. Eskiden Kavacık buranın mahallesiydi şimdi Kavacık ilçe olucak burası mahalle olucak çok yakında! Ormanın içinden başladılar yapmaya, koca NUN okulları devasa binaları kurdular. Onun altında gene şimdi Alman Liseleri oldu, onların karşısındaki yamaca belediye işte bilmem kaç bin tane bina yapacak, han yapacak, hamam yapacak, derken işte dağdan denize doğru böyle ite ite gelecekler buradaki en son denizin içine" (OGG2).

"90'lı yıllarda özellikle Kavacık bir değişime uğradı. Yapılanma ağırlıklı sonradan Kavacık oldu işte binalar oldu işte. Yapılanma bir yeri değiştiriyor, Kavacık'taki yapılanma Beykoz'daki nüfus oranını değiştirdi. Bir de özellikle ticari iş yerlerinin açılmasıyla Beykoz'da bir değişim uğradı. En azından trafik yoğunluğu, eskiden bu kadar trafik yoktu. Sokaklarda bu kadar insan yoktu. Beykoz özellikle son 7-8 yıldır 10 yıldır üniversitelerin gelmesiyle beraber Beykoz üniversitesinin 3-4 bin

öğrencisi, Medipol Üniversitesinin de yaklaşık 8-9 bine yakın öğrencileri var burada. Yani burada 15 bine yakın öğrenci var" (DG11).

Mesela yeni bir sürü üniversite açıldı burada, e bunların bir personel ihtiyacının %90'ını aşağı yukarı buralar karşılıyor Beykoz halkı tarafından. Kavacık'ta Medipol ve Beykoz Üniversitesi olmak üzere 2 tane var, Alman Üniversitesi var, şimdi burada çok büyük bir üniversite okul yapıldı Nun okulları henüz faaliyete geçmedi" (DG7).

Göçlerle birlikte İstanbul kentinin çeperinde bulunan Beykoz semtinde oluşan bu gettolarda bir dönem düşük gelirli insanların yaşadığı bir yer iken, 90'lı yıllardan sonra gelir seviyesi yüksek insanların yaşam alanı olarak tercih ettikleri bir yer olmuştur. Yani artık gettoların da yapısı değişmiştir. Beykoz artık hem kırsaldan gelen insanların hem de kentli insanların birer tüketim nesnesi "mekânın tüketimi" haline gelmiştir. "Beykoz'da kırsal bir insan sadece Beykoz'u tüketirken, kentin diğer yerlerini tüketememektedir. Gelir seviyesi yüksek kişiler ise Beykoz'a yerleşerek hem Beykoz'u hem de kentin diğer yerlerini rahatlıkla tüketebilmektedirler".

"Fabrikalar kapandıktan sonra nüfus 250.000 oldu, yani daha ziyade zengin nüfusuna dönmeye başladı" (DG20).

"Gelir seviyesi düşük olan insanlar Beykoz'daki sosyal dönüşümdeki yerlerine gelir seviyesi yüksek insanlar geliyor yavaş yavaş. Benim gelir seviyem düşük Beykoz'da yaşıyorum baktım ki sosyolojik yapı değişiyor ben Samandıra'dan, Sarıgazi'den, Ümraniye'den, Dudullu'dan bir daire alıyorum burayı gelir düzeyi daha yüksek birine satıyorum, bu kaçınılmaz" (DG40).

Yine 1999 Gölcük depremi sonrası yapılan zemin etütleri neticesinde en iyi zemine sahip bölgeler arasında bir Sarıyer iki Beykoz olduğu katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Bu durum gelir seviyesi yüksek kişiler tarafından Beykoz'u yaşam olanı olarak tercih etmelerine neden olmuştur.

2000 yılından sonra Beykoz'da bulunan üç fabrikanın birbiri ardına kapanmasıyla köklü değişimlere gidilmiş, Beykoz'da ciddi bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönemde işsizlik göçün tetikleyicisi olmuş, işsiz kalan insanlar aileleriyle birlikte buradan göç etmek zorunda kalmışlardır. İstihdam alanların olmayışı bölge halkını ekonomik ve sosyal anlamda olumsuz yönde etkilemiştir.

"Beykoz tabi kabuk değiştiriyor her geçen gün değişime uğruyor. Mesela Deri kundura fabrikası, Şişecam fabrikası, Tekel ispirto fabrikası, Petrol ofisi mobil gibi fabrikalar hepsi kapanmış durumda şu anda. Şimdi Beykoz'da 2000 yılına kadar işsizlik diye bir şey yoktu. Bugün yüzde seksen oranında işsiz dolaşan gençler var" (DG2).

"Fabrikalar kapanınca Beykoz'a giren gayrisafi milli hasıla çok büyük miktarda azaldı. Beykoz'un bu anlamda ciddi bir ekonomik sıkıntısı ve kaygısı var. Çok insan işsiz kaldı birçok insan burdan taşınmak zorunda kaldı. İşte Beykoz'un değişmesi ve dönüşmesinin nedenlerinden bir tanesi de bu. E eski fabrikada çalışan insanların çocukları işsiz kalınca bölgeyi terk etmek zorunda kaldılar ve daha çok yaşadıkları yeri de evlerini de arsalarını sattılar. İster istemez değişecek çünkü adam satıp gitmek zorunda burdan iş arıyor" (DG40).

"Beykoz bugün işsizliğin yoğun olduğu bir yer. Bizim Beykoz'umuzda bu üç fabrikada 5.000 bin kişi çalışıyordu. 5.000 bin kişi 4 kişilik bir aileye baksa 20.000 bin kişi yapıyordu. Beykoz'da bu fabrikalar kapatıldı fakat yerine ikame edilen başka bir şey yok" (DG33).

Tüm bu gelişmelere paralel olarak Beykoz'un potansiyeli rantı beraberinde getirmiştir. Beykoz'da imar uygulamaları iyileştirmelere gidilerek kentsel dönüşüm projeleri gündeme gelmiştir. Karlıtepe bölgesinin imara açılmasıyla beraber buradaki gecekondu sahiplerinin evlerini büyük inşaat firmalarına satıp gitmelerine neden olmuştur.

"99 depremine kadar Beykoz'da nüfus artışı yok. O depremden sonra zemin etütleri yapılmıştı jeolojik araştırmalar Beykoz'un en sağlam zemin olduğu açıklaması yapıldı. Ondan sonra işte Acarkent'in yapılmasıydı işte o zamanlar Acarlar yeni yapılmıştı hatta hiç talep yoktu işte sağlam etüt raporu çıktı onunla beraber Beykoz'a bir göç başladı" (DG4).

"99 depreminden sonra eee fay hattı olarak iki zemin Sarıyer ve Beykoz zemin etüdü çalışmalarında en sağlam yer seçildi" (OGG1).

"Beykoz'un üst tarafında Acarlar siteleri falan orada bir gelişme oldu. Oranın gelişme sebebi ileride olabilecek bir depreme karşı en dayanıklı yer orası. Sert arazi yani depreme dayanıklı yer. Ama Beykoz'da şu evler Allah korusun zaten bir depreme şu binalar eften püften yapı dayanıklı değil. Allah muhafaza öyle bir şey olsa zayiat veririz. İnşallah öyle bir şey olmaz" (DG10).

Fabrikalar kapatıldıktan sonra mevcut alanları turizm alanı olarak değerlendirilip, plato ve otel projelerinin hayata geçirilmesi bölgede değişim ve dönüşümü hızlandırmıştır. 2010 yılında Beykoz'da Türk Alman Üniversitesi kurulmuştur. 2014 yılında ise mülkiyet sorununa çözüm getirmek adına orman niteliğinde olan (sit alanı) 25 köy, köy statüsünden

çıkarılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Toplam 45 mahalle ile yeniden imar planlamaları yapılarak mülkiyet sorununa çözüm getirilmek istenilmiş, bu köyler içerisinde Riva bölgesi imara açılarak yapılaşma başlamıştır. Özellikle bu dönemde köylerin mahalleye dönüştürülmesiyle azda olsa bu köylerde bulunan tarım ve hayvancılığın yok olmasına neden olmuştur. Tarım arazilerinin imara açılmasıyla ve 3. Köprü bağlantı yollarının bu arazilerin çevresinden geçmesiyle bölge daha değerli bir hale dönüşmüştür.

> "Beykoz'un bugün, 21 köyü var, ki mahalle oldu onlarda Büyükşehir'e bağlı toplam 45 mahallesi var. Yani bu bölgedeki mahallesi en fazla olan kazalardan ilçelerden birisidir. Birincisi Şile'dir ikinci Beykoz'dur 45 muhtarlığı vardır" (DG3).

> "Köylerimiz içinde en önemli olan Riva imar açısından söylüyorum. Çünkü öteki köylerde imar yokken Riva'da imar vardı ve orda yapılan evlerin tamamı legal evler. Orda bir yerleşim başladı, bunlar yoğun yerleşimler aslında, bunlar merkeze kadar artık getirdiler yani daire genişten focusa doğru geldi" (DG23).

> "Tarım yok oldu, hayvancılıkta yok oldu, herkes bir işte çalışmaya başladı veya işyeri açtı, kimisi sattı gitti buradan. Eskiden burada kişi başı aşağı yukarı 30 dönüm 40 dönüm yeri vardı. Şimdi öyle bir şey yok, herkes sattı" (DG6).

> "3. köprünün geçtiği köylerdeki yer fiyatlarını %10 arttırıyor. Köprünün yollarının geçtiği yerler 100 lira iken şimdi 1000 liraya arttı. Burası 5 yıldızlı otel olacak fiyatlar artacak deniyor" (DG16).

> "Mesela biz Akbabada oturuyoruz orada da iki tane site yapıldı bir girişe bir bizden sonra köyün içinden şimdi Büyükşehire geçirdiler Akbabayı o köylülükten çıkarıyorlar orayı, mahalle yaptılar, Büyükşehire geçti. Eskiden öyle değildi köydü Dereseki Köyü, Akbaba Köyü, mahalle olarak isimlerini değiştirdiler. Çünkü hayvancılıkla, tarımla geçiniyordu bizim bu köylerin tamamı. Her hanede aşağı yukarı 3 tane 4 tane hayvan vardı, bağ-bahçe vardı yapılırdı, meyvacılık-tarım ama şimdi öyle bir şey yok" (DG38).

Tüm bu değişimlerden sonra Beykoz'da kentsel dönüşüm olgusu ortaya çıkmıştır. Beykoz'un ön görünümde imar kısıtlamaları devam ettiğinden çoğunlukla arka görünümde bulunan Tokatköy, Karlıtepe, Rüzgarlıbahçe, Kavacık gibi bölgeler imara açılarak yapılaşmaya uygun hale getirilmiştir. 2014 yılında çıkarılan 2B yasasıyla mülkiyet sahibi olanlar belediyenin belirlemiş olduğu rayiç bedeller üzerinden ödemelerini yaparak tapularını alıp mülkiyetleri üzerinde hak sahibi olmuşlardır. Ancak

belirlenen rayiç bedelleri, imkânları dahilinde ödeyemeyip tapusunu alamayan bir kısım Beykoz'lu ise yerlerini satmak zorunda kalmışlardır. Daha sonra bu bölgede rant oluşmuş yavaş yavaş kentsel dönüşümün yansımaları olan toplu konut projeleri ortaya çıkmıştır.

"Kentsel dönüşüm daha çok arka plandaki yerlerde hayata geçirilecek, ön görünüme almıyorlar" (DG8).

"Ha birde değişim şöyle oluyor, insanlar müteahhitlere verip verip gidiyorlar" (DG8).

"Valla şu anda 2B diye bir şey çıkardılar bütün köylü mağdur kimse yerinin parasını ödeyemiyor. Talan ettiler hep aldılar milletin yerini (büyük inşaat firmaları). Belediyenin belirlediği bir rayiç bedel var onu ödersen tapunu alacaksın ama kimse ödeyemiyor" (OGG2).

"TOKİ'nin gireceğini söylüyorlar Tokatköy'de mesela Beykoz Tokatköy'de anlaşılmış kentsel dönüşüm başladı bile. Tokatköy'den sonra Rüzgarlıbahçe'ye girecekler, girerse iyi olur ama bu insanlar orada oturabilecek mi oturamayacak mı ne biçim bir kentsel dönüşüm yapacaklar" (DG14).

"Beykoz bir rant bölgesi olacak Bever Hills gibi Amerika örneği, seçilmiş bölge olmak zorunda çünkü İstanbul tüm bölgeleri zaten belirli bir noktaya gelmiş. Artık Beykoz gibi yerlere geliyorlar ve dolayısıyla yeni burda bir kültür oluşacak çok yakın zamanda. Dolayısıyla Beykoz'un sonrası aslında bizimde çok tercih edeceğimiz bir Beykoz olacağını zannetmiyorum" (DG23).

Beykoz'un arka görünümlerinde tüm bu değişim ve dönüşümler yaşanırken ön görünümde bulunan mevcut yapılar imar izni olmadığından gerek tamirat gerekse yenileme yapılamamıştır. Bu nedenle ön görünümde bulunan yapılar yüksek oranda deprem riski ile karşı karşıyadır. Depremin taşıdığı riskler nedeniyle bu yapıların yüksek risk taşıdıkları can ve mal güvenliklerinin tehdit altında olmaları, yaşam kalitelerini de etkilemektedir.

"Bizler Boğaziçi ön görünümdeyiz imar bölgesi olarak yapı izni vermiyorlar. Belki düşünmüyorlar, belki yapmak istemiyorlar, belki de nüfus çok az. Yani bunların hepsi birer etken. İstanbul'un hemen hemen en az ilçelerinden bir tanesiyiz biz 250.000 kişi var Beykoz'da" (DG4).

"Buradakiler ölebilir diyorlar dönüşüme gerek yok diyorlar herhalde öyle düşünüyorlar. Şuradan öte çık bütün evlere git İncirköy, Gümüşsuyu, tepelere kadar çık hiçbirinde ev yapma şansın yok yıkılan evi yaptırmıyorlar ya göçenin evi kalıyor öyle. Yapılaşma izni olmadığından inşaatta yok dolayısıyla inşaat işiyle uğraşan nalburlar da iş yapamıyor, bu işi yapan esnafta iş yapamıyor, ustalık yapan ustalar aç kalmaya başladı. Yani bizim binalarımız canlı tabut bence. Yani tabut! İçinde bir

canlı olarak biz oturuyoruz çoluğumuzla çocuğumuzla, %70'i 80'i böyle bu Beykoz'un. Bugün binalarımız çatlak çatısı çöküyor yaptırmıyorlar. Benim evim baba evim 54 yılında alınmış. Yarın deprem 6 geldiği zaman ne yapacam ben çoluğum çocuğum ne olacak? Bunu düşünen insan da yok, ben şöyle düşünüyorum ön görünümdekiler ölürse ölsün diyecek. Allah muhafaza bir deprem 6'nın üzerinde bir deprem Beykoz'un yarısını alır götürür" (DG8).

Kentsel dönüşüm sürecinin başlamasıyla dönüşüm kapsamında ekonomik farklılıklar ve kentsel yaşam ile ilgili değişen talepler ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm sürecini olumsuz bir şekilde değerlendiren katılımcılar ifadelerinde yer vermişlerdir. Çünkü Beykoz halkı belli kültürel kodlara sahip olduklarını, dolayısıyla kentsel dönüşüm sürecinin kendilerini etkileyeceğini, kültürel miraslarını ve aidiyet duygularının yitireceklerini aktarmışlardır. Doğal kültürel miras değerlerinin kentsel değişim ve dönüşümle var olan sosyal ilişkilerinin silikleşmesinden, görünürlüklerinin azalmasından ve günlük ilişkilerinin dejenere olmasından yakınmaktadırlar.

"O araziler satılınca oraya böyle kırk kat binalar yapılacak. İşte böyle bir yerde yaşayamaz bizim insanımız. Bir arkadaşım bana dedi ki, 20 defa aşağı inip çıkıyorum diyor, gecekondudan gitme 20 defa aşağı inip çıkıyorum diyor biri merhaba desin diye kimseye rastlamıyorum, bir tek şey hoşuma gidiyor diyordu düğmeye basınca diyor şey ev ısınıyor diyor. (Gülerek) kaloriferden bahsediyor tabi, o şeyde yetişmiş tabi sobada! Tamam medeni ölçüde belki biraz daha gelişir ama buranın halkı rahatsız olur yani rahatsız olur gibime geliyor böyle bir şey var sıkıntı var" (DG9).

"Valla kentsel dönüşüme girerse iyi olur ama bu insanlar orada oturabilecek mi oturamayacak mı ne biçim bir kentsel dönüşüm yapacaklar. Çünkü buranın halkı emekli ve genelde fakirdir orada oturanlar e köylerinden gelmiş insanlar köye mi yeniden dönecekler" (DG14).

"Yani bıksın, buradan gitsin, faaliyet alanları da kapansın bıksın gitsin, sistem bu şekilde işliyor şu an. Beykoz'da bu zaman diliminde (araştırma süresince) halka sorarsınız, emekli halka sorun, aynı şeyi söyleyecekler ne zaman kovacaklar ne zaman gideceğiz ne zaman acaba şeyde olacağız diye…Tabi insanlar huzursuz zaten, şimdi düşünebiliyor musunuz? Yerlerinden edilme tehlikesi ile karşı karşıya bu insanlar. (Uzun bir sessizlik). Beykoz'lu Beykoz'da kalmak istiyor ama yeni yapılanmada yeni planlarda Beykoz'lu yerinde olamayacak" (DG1).

"Şu anda birçok kişi şeyi bekliyor Beykoz'da bu büyük inşaat firmaları insanların yerlerini yavaş yavaş almaya başlamışlar çok yüksek fiyatlara. Bölge bölge değişiyor tabiki her bölge aynı fiyat olmaz ama birçok kişi şu anda bunu bekliyor. Çünkü kendinin yapma imkânı yok, bir yerden bir daire alayım da geçip gideyim derdinde" (OGG2).

"Şimdi kentsel dönüşüm diye bir olay var, o da biraz Beykoz'u etkiliyor. Beykoz'da bizlerin içinde hep bir korku var şimdi burası ne olacak diye. Bakın şu yukarıda kentsel dönüşüme giren yerlerde yerlerini satanlar hiçbiri mutlu değil. Oraya baktığınızda 15 katlı binalar olacak olacak iş değil. Biz öyle bir şey istemiyoruz. Niye istemiyoruz? Biz burada çok rahat yaşıyoruz, şimdi bu yukarıda 2B arazileri satıldığı için oralarda belli binalar yapılacak, oraya zenginler gelecek. Bugün bu olaylar birtakım yenilikler getirecek diye düşünüyorum ama bana sorarsanız ben istemem. Neden? Biz klasik alışmışız böyle yaşamaya, kime sorarsanız istemez burada insanlar öyledir. Şimdi doğal yaşayan bir insanı öyle bir yere tıkadığın zaman mahvolur, çok kötü bir şey olur" (DG9).

"Buranın nüfusunu yarı yarıya düşürmeden siz buradan istediğiniz bir şeyi yapamazsınız. Buradaki insanları çıkartman için fabrikaları kapatman gerekecek. Sıkıntıya sokman gerekecek, buranın halkını yarıya indireceksin, ondan sonra da afedersin zengin olan adam gelecek 2 liralık yere 3 lira verecek alacak onu da köyüne gönderecek. Ondan sonra yani burayı boşaltacaklar yavaş yavaş kendi istedikleri gibi yapacaklar. Şimdi adam diyor ki mesela burada oturanlar söylüyorlardı zamanında, Acarlara gidiyorsun bir milyon dolar veriyorsun ev alıyorsun taşları görüyorsun sen burada işte bilmem ne kadar para ile az bir ücretle burada oturuyorsun boğazı görüyorsun. Hani burayı sana yedirmezler demişlerdi zamanında" (OGG1).

Beykoz günümüzde İstanbul'un göç unsuruyla giderek artan nüfusundan dolayı, Beykoz'un yeşil doğası ve boğazda olmasının da etkisiyle sosyoekonomik gelir seviyesi yüksek kişilerin merkezden çepere doğru sayfiye yer olarak tercih ettikleri bir yer olmuştur. Gelir seviyesi düşük olan insanlar Beykoz'daki sosyal dönüşümde yerlerini gelir seviyesi yüksek insanlara bırakmıştır. Beykoz'un bu değişen ve dönüşen yapısı nedeniyle sayfiye yer olarak tercih eden kişilerin daha özgür ve konforlu bir yaşam alanı oluşturdukları katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Dolayısıyla dönüşen kentteki değişen kimlikler ve kentliliğin getirdiği kültürel talepler ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz'daki dar ve orta gelirli insanlardan oluşan yapı değişim ve dönüşümle beraber yerini beyaz yakalı üst gelirli insanların yaşayacağı kentli bir yapıya bırakmıştır. Beykoz'un kentlilik bilinciyle berber eskiden kapısının önündeki ağacı kesen insanların yerine evinin önündeki ağacı sulayan bir yapıya kavuşacağını ifade etmişlerdir.

Yabancılaşmanın bir diğer yansıması bölgeye yerleşen elit zengin kesimin varlığıyla da ortaya çıkmaktadır. Bu durum yapılaşmanın artmasına doğal güzelliklerin yitirilmesine neden olduğundan yine yerli halkın tepkisini çekmiştir. Ayrıca artan trafik sorunu Beykoz'da yaşanılabilir olmayı çekilmez bir hale getirmiştir.

"Şimdi Beykoz'a elit tabaka fazla gelmeye başladı, yani kaynaşma çok zor oluyor" (DG8).

"Beykoz'un yapısı yani aslında fotoğraflarla bile görüle bilinir yani kültürel yapısı bir kere darmaduman olmuş bir yerin ta kendisi Beykoz. Aaa o eski ahşapları gidip yerine sürdürülebilir olması mümkün olmayan bir yapılaşmanın olduğu bir yer Beykoz. Kullanılan denizinin kullanılabilir olmadığı bir yer Beykoz. Kullanılan çayırlarının doğasının olduğu, ama kullanılır olmadığı bir yer Beykoz. Çok büyük koru gibi olan bize yerler, şimdi sanki benim arka bahçem gibi olan bir yer Beykoz. Çünkü Beykoz'a bir geliş, ama inanılmaz bir bu anlamda da küçülen bir Beykoz. Beykoz korusundan bir cumartesi, pazar günü arabayla geçmen mümkün değil! Hani nasıl evinizin içini eşyayla doldurursunuz aynı şey" (DG32).

"Çoğalan trafiği tıkadı tabi. Cumartesi Pazar hava açıkken geliyorum, boğaza gezmeye gidecek adam geri dönüyor trafikten" (DG16).

"Beykoz biraz da kentli ama bu kentli ifadesi son 25-30 yılda içeriği epey bir boşalan bir ifade" (DG18).

Kentleşme olgusunun yarattığı sosyal prestij ve kimliğin yanı sıra ortaya çıkan yozlaşmayla birlikte uyuşturucu, alkol, hırsızlık vb. şeylerin çok genç yaştaki nüfusta daha sık görülmeye başlanmıştır. Bu durum Beykoz halkını endişelendirmekte ve huzursuz etmektedir. Sıklıkla gündeme gelen ve son yıllarda artan uyuşturucudan ölen gençlerin giderek daha yaygınlaştığı yapılan görüşmelerde dikkat çekmiştir. Son yıllarda özellikle Doğu Anadolu bölgesinden göç ile gelen genç nüfusun bu uyuşturucu çete gruplarına dâhil olduklarını ve Beykoz kıyı şeridinin tenha yerleri ve atıl kalan fabrika alanlarının güvenilir olmadığı anlaşılmaktadır.

"Beykoz dışarıdan etkilenmeye başladı. Belki bir miktar daha buraya itlik, kopukluk, uyuşturucu gibi falan filan şeyler belki çok ok daha geç gelecekti. İlçe kapalı değerlerini daha bir korumak isteyen ama bu fabrikalardan sonra bu özelliği kalmayan bir bölge haline geldi burası" (DG32).

"Şimdi Beykoz'da her tarzda insan var uyuşturucu var, bilmem ne var" (DG39).

"Eskiden bir buluşma noktası vardı meyhanelerde. Meyhanelerde içerdik her şey daha rahattı. Şimdi meyhane kalmadı ki. Bir de şeyler çoğaldı, eskiden vardı da 30-40 sene önce çok az vardı. Aleni içemiyordunuz. Şimdi aleni dışarda sigarasını sarıyor herif. Açıyor tütünü sarıyor tur yapıyor. E esrarı ne yapıyorlar? Reabilite! İçimlik esrar bulunduruyorlar, eskiden cezası vardı şimdi ceza da yok. Çay bahçesinin oraya bir göz gezdirin, millet birikmiş en ucuz şarap, o ne diyorlardı? Papaz öldüren mi? Köpek öldüren mi? Sabah 9'da başlar orası akşama kadar. Eski tekele doğru göz

gezdirin, göreceksiniz manzarayı hava karardıktan sonra esrar var. Tekel varken yoktu, tekel kapandı oraya geldiler. Şişe camın karşısındaki yer mesela orası da aynı. Orada esrar daha çok hatta gündüzleri bile içiyorlar. Çayır zaten berbat bir durumda. Bunların sebebi de meyhanelerin kapatılması" (DG16).

"Bizim mesela eskiden burada hırsızlık diye bir şey yoktu, herkes kapısı camı açık yatardı. Şimdi kapıya üç tane kilit vursan yine hırsızlık devam ediyor. Beykoz'da mesela esrar, eroin böyle bir şey yoktu, şimdi İstanbul'un en popüler yeri burası" (DG6).

3.7. Beykoz'da Dünden Bugüne Değişimin Yönü

Beykoz'da dünden bugüne değişim hakkında görüşlerine başvurulan katılımcıların ifadelerine göre; 1970'li yıllarda başlayan bir değişim olduğunu ancak bu değişimin iyi yönde olmadığını ifade edenler olmuştur. Yerli halkın yerini yeni nesillere bırakması, bu yeni nesillerin eski kültüre sahip olmadıklarını bu durumun Beykoz'un genelinde bir rahatsızlık yarattığı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Eskiden herkesin birbirine karşı saygı ve hoşgörüsü olması dolayısıyla daha rahat bir hayat sürüldüğünü ancak bu durumun zaman içerisinde kaybolduğunu, ilişkilerin dejenere olduğunu ifade etmişlerdir. Beykoz'un kozmopolit yapısıyla insan profili değişmeye başlamıştır. Mahalle ortamı, karşılıklı komşuluk ilişkileri, güven ortamı ve özellikle huzurun kalmadığı dolayısıyla yerli halkın buradan göç etmesine neden olmuştur.

"Yani değişimden tabi ki bahsedebiliriz. 80 öncesi başlayan. Beykoz'un kendine has bir yaşam tarzı vardı. Gelen göç kendi âdetini getirdi. En basitini söyliyim. Kimse burada çekirdek yiyip yere atmazdı. Veya elindeki bir çöpü yere atmazdı. Şimdi bakıyorsunuz her yer çöp gibi" (DG21).

"Şimdi çok değişmiş Beykoz çok geri kalmış her açıdan hem kültürel hem yaşam olarak, yani şu an burada yaşayan insanlar Beykoz'u terk edip dışarıda ne var ne yok demeye çıkamıyorlar ya!" (DG39).

"Küçüksu deresi tertemizdi biz yüzmeyi derede öğrenirdik buranın çocukları hep derede yüzmeyi öğrenir sonra denizde yüzerdik. Tabi köprünün öbür tarafı öğretmenler evi tarafı Küçüksu çayırıydı mısırlar satılırdı. Mesela Big Chef'in orası yazlık sinemaydı, öğretmenler evi diye bir yer yoktu orası bizim okuduğumuz Güzelce Hisar ilkokuluydu. Plajın tamamen kalkması 70 sonlarıdır. Ne zamanki derenin yanındaki yapılar arttı atıklar çoğaldı plaj kalktı ve plajı gittikten sonra her şey bitti burda. Marmara Üniversitesi BESYO var oralar bostandı. Orda kontrplak fabrikası vardı, Türkiye'nin ilk halat kendir fabrikası vardı ip ve halat yapardı. Gözlerimi kapatıyorum, eskiden yemyeşildi şimdi betonlar gözüküyor, kalmadı o güzellik" (DG14).

Yine 80'li yıllarda ulaşımın daha çok vapurlarla yapılması halkın deniz yolu ulaşımına daha çok değer vermesi söz konusu olmuştur. Deniz kültürü, vapur sohbetleri, insanların birbirilerini daha yakından tanımaları bu ulaşımın ne kadar sosyal değerler içerdiğini göstermiştir. Zaman içerisinde boğazdaki ulaşımın eskiye nazaran daha az seferlere sahip olması ve kara yolu ulaşımının artması sonucu böylelikle deniz yolu ulaşımı eski değerini yitirmiştir.

> "Değişimler böyle 80'den sonra burada başladı. Eskiden daha fazla vapur geliyordu. Fakat şimdi halk vapurlara değer vermiyor otobüse biniyor daha kolay geliyor. Eskiden biz Üsküdar'a gitsek de vapura binerdik. Neden vapurlar sık sık çalışırken şimdi daha sık çalışmıyor. Eskiden sık sık vapur çalışırdı burada şimdi akşamları bir tane geliyor. Halk da daha fazla otobüse gitti. Değişen şey o işte" (DG10).

Değişimin köklü sebeplerinden bir diğer hadise ise Türkiye'de 1980 darbesinde yaşanan sağ sol çatışmalarının Beykoz özelinde de yaşanmış olması büyük korku ve paniğe yol açmıştır. Yine bu dönemde derneklerin kapatılması yönündeki devletin almış olduğu kararlar Beykoz'da bulunan Beykoz Kültür Derneğinin kapatılmasını doğurmuştur.

> "Beykoz Kültür derneğinin kuruluşu 1945, ortadan kalkması 1980 darbede! Bütün dernekler kapatıldı ya, oda orada güm gitti. Ama o gitmeden evvel biz zaten o nüfusu kaybettik. Yani onu besleyen nüfusu kaybettik dış göçlerle tabi. Beykoz gibi bir yerde çok büyük etkiler yarattı korkular yarattı panik yarattı. İşte bu Beykoz'da insanlar birbirlerini kovaladılar, kimisinin dükkanına bişeyler attılar, kiminin çocuğunu kovaladılar falan, bu küçük semtlerde insanları bu tip insanları rahatsız ediyor, kaçtılar. Beykoz kültür derneğinde tiyatro salonumuz vardı, orada bu tiyatro salonunda senede bir veya iki oyun sahneye koyabilirdik 1965'ten 1980'e kadar. Bu kültür derneğinde satranç müsabakaları yapılıyordu, sadece briç oynanıyordu. Bunlar kayboldu ya 1980'de, biz 1990'da bu işin acısını yüreğinde taşıyan insanlar olarak nasıl yapabiliriz diye bugünkü o Beykoz Vakfını kurduk. Beykoz'un böyle bir şeye ihtiyacı yokmuş. Yani biz bunu yaptık ama bizim esas burda görmek istediğimiz insanlar yok kimse gelmiyor sadece kütüphane ve tiyatro anlamını buldu" (DG18).

1980'li yılların sonu 1990'lı yılların başında hızlanan göçle birlikte giderek artan nüfus oranı gecekondulaşma yani çarpık yapılaşmanın artmasına neden olmuştur. Arazilerin değerlenmesi rantı beraberinde getirmiştir. Özellikle 2. Köprünün yapılmasıyla Kavacık bölgesinin coğrafik konumu dolayısıyla ticari alanların artması değişim en çok hissedilen bölgesi olmuştur. Kavacık bölgesindeki Acarkent ve Beykoz konaklarının yapılmasıyla

düzenli yapılaşmanın arttığı katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Bu yapılaşmayla Beykoz dönüşüme uğrayarak değişim yaşamış ve kabuk değiştirmiştir.

> "1980'den sonra hep göç aldı çok kötü gecekondulaşma oldu keşmekeş yani. 25 yıl evvel bu arkalar hep yemyeşildi çamdı, ormandı. Bir gecede ev yapıyorlardı, keser sesinden şey sesinden uyuyamıyordum ben pat pat pat pat sabaha kadar ev yapılıyordu" (OGG2).

> "90'lı yıllarda 2.köprü den sonra bu bölge bir değişime uğradı. 3.köprü tabi ki daha cazip hale getirdi. Buradaki arsa fiyatlarında katlama oldu. Riva'da 3. Köprü çevresi olması dolayısıyla bu bölgeye bir talep oldu. Yine 90'lı yıllarda özellikle Kavacık bir değişime uğradı. Kavacık'taki yapılanma Beykoz'daki nüfus oranını değiştirdi. Bir de özellikle ticari iş yerlerinin açılmasıyla Beykoz'da bir değişim uğradı. En azından trafik yoğunluğu arttı" (DG11).

> "Acarlarla beraber bir değer artışı geldi. Mesela şimdi Soğuksu diye bir yerimiz var Acarlara gitmeden boğaz köprüsüne daha yakın, eskiden 50 lira metresi olan yer şimdi 5000 lira 8000 lira istiyorlar metresine şimdi yani bayağı değer arttırdı" (DG8).

> "Değişim olmuş bir de ranta dönük de olmuş. Beykoz daha çok bakir olarak görülüyor" (DG2).

Lüks konutların yapılmasıyla kutuplaşmalar artmış, zengin fakir ayrımı belirginleşip yabancılaşma ortaya çıkmıştır. Bu durum Beykoz halkı ve üst gelir grubundaki insanların arasında uçurumun oluşmasına neden olmuştur. Ancak bu durum Beykoz halkına yeni iş imkanları da sağlamıştır. Ayrıca yerel siyasete de oy potansiyeli ile katkıda bulunulmuştur.

> "Her şey değişti, mesela oy potansiyelini bile etkileyen işler var Acarlarda şimdi. Tabi mesela oralar eskiden gecekonduydu. Şimdi oradaki insanlar belli bir görüş sahibi oluyorlar, zengin ile fakir pek aynı partide bağdaşamıyorlar" (DG8).

> "Kanlıca 'ya doğru gitmeye başladığın zaman gelir seviyesi yükseliyor, orada daha kaliteli daha bir yaşam değişiyor" (DG3).

Beykoz'un gelişime açık olduğunu burada fabrikaların yerlerine yapılacak olan otel projeleri, film platosu, kıyı şeridi boyunca yapılması planlanan kazıklı yol ve marina, arabalı feribot, yapılan Üniversiteler gibi yeniliklerin olduğunu ve bu gelişmelerin iyi yönde hizmet sağlayacağını, sosyal ve kültürel anlamda bölgede yenilikler olduğunu ifade eden katılımcılar görüşlerinde bu bilgilere yer vermişlerdir.

"Fabrikaların yerleri için imara başvurdular bunlar, işte kimisi otel olacak kimisi Camköy, kimisi şu anda stüdyo olarak Sümerbank kullanılıyor. Dolayısıyla bunlar tabi şimdi şu anda yapım aşamasında. Bunun dışında marinamız geliyor marina projesi geliyor. Beykoz'da şu an yolların ve ulaşımın bu kadar rahat hale gelmesi Beykoz'u oturulabilir haline getirdi. Beykoz çok kısa bir süre içerisinde değişime girecek biz o değişimin neresinde olacağız onu bilemiyorum, zaten bu 5 yıl sonra burdan bir şey almanız mümkün değil" (DG23).

"Çubuklu'dan Beykoz merkeze kadar körfeze marina yapılıyor. Hatta hafif hafif dolumlar da başladı. Cam fabrikası yıkılarak temizlendi, ne yapılacağıyla alakalı biliyorum ama otel yapılacak deniyor" (DG7).

"Beykoz belediyesi köprü şeylerini azaltmak için Çubuklu'dan İstinye'ye devamlı araba koydu. İşte Beykoz'daki yeniliklerden biri de bu" (DG10).

"Şöyle söyleyeyim bir Üniversite yapıldı, ikinci Üniversite yapıldı, Alman Üniversitesinden bilginiz vardır. Yani böyle bekliyoruz yavaş yavaş biz değişime uğruyoruz, o değiştikçe bizde değişeceğiz herhalde burada" (DG7).

"Sosyal yaşantı olarak bi kere okullar açıldı 4 tane üniversite, ilk ve ortaokul toplam 30.000 bin öğrenci var okullar çoğaldı. Bunların başarıları Beykoz'a birtakım yenilikler getirecektir tabi. İleride yeni nesil de herhalde bu değişime taraftar olur çünkü teknoloji ilerleyecektir" (DG9).

Beykoz'da 2000 yılı itibariyle hızlı bir değişimin olduğunu ancak bu değişimin betonlaşmayla birlikte doğaya zarar verdiğini bu durumun halkı rahatsız ettiği katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Doğal yaşantının ve tabiatın birçok şeyi tolere edebileceğini, betonlaşmanın bu durumu tolere edemeyeceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinde, yaşanan değişimlerin olumlu ve yapıcı yönde olmadığı görülmüştür.

"Mesela ben betonlaşmasını çok sevmiyorum. Daha doğal olmasını isterdim ya da Beykoz parkı çok tarihidir orasının beton olmasını istemezdim. Tam o çeşmelerin karşısındaki yer var ya orası daha ağaçlıktı eskiden. Mesela şu an işte kuşlar kirletiyorlar orayı, çimen olduğu zaman hissetmiyordunuz ama şimdi kokusunu hissediyorsunuz, hem de görüntü çirkinliğini hissediyorsunuz. Bu anlamda çok şikâyetçiyim ben. Bu yönetim deyin, teknoloji deyin, gereklilik deyin, bilemiyorum ama keşke daha farklı olsaydı daha farklı gelişseydi" (DG35).

"10 kat 20 kat böyle beton yığını veya sosyal donatı falan bilmem ne var, biz öyle bir değişim istemiyoruz. Biz burada doğayı bozmayacak şekilde normal mesela yapılan binalar depreme dayanıklı olsun. Yüksek binalar olmasın, üç beş katı geçmesin, yani beton yığınına girmesin, hem

doğaya hâkim olsun işte baktığın zaman boğazdan geçtiğin zaman şöyle görüntü kirliliği de yaratmasın, doğayla bir bütün olsun planlarında doğayla bir bütün olsun istiyoruz" (DG2).

"İmar izni çıkması lazım. 1. Etap Karlıtepe planlaması çıktı. 2. Etap planlar da Beykoz Kavacık, Çubuklu gördüğünüz yerler hep dönüşüp değişecek. Büyükşehir'in KİPTAŞ şu anda ortaklaşa projesi Tokatköyde yaptığı bir proje var. Şurada Rüzgarlıbahçenin hemen altında bir yer var orada da KİPTAŞ, Beykoz belediyesi ve Büyükşehir belediyesi ortaklaşa dönüşüm projesi var. Son dönemlerde özellikle Beykoz yapılanma eğitim, kültür ve sağlık olarak yapılanıyor. Yani planlarda böyle düşünülüyor. Turizm bölgesi denildiği zaman burada sadece görsel kısmı var. Görsel kısmı var diyoruz ki biz işte Polenezköy'ümüz var diyoruz. Poyraz kalemiz var diyoruz. Anadolu kavağı var diyoruz. Fener var diyoruz. Aslında tabiki bunlar Beykoz'a çok fazla bir şey katmıyor. Görüyorsun, ekonomik anlamda bir dönüşümü çok yok. Ne yapar adam? En fazla bir çay kahve içer. Kavak'ta oturur balık yer. Ama ekonomik anlamda çok dönen fazla bir şey yok mesela. Beykoz'a son yıllarda dışarıdan gelen insan yok" (DG11).

Beykoz'da imar çalışmalarıyla yapılaşmanın artması sonucu ekonomik anlamda dar gelire sahip yaşlı ve emekli nüfusun bu bölgede barınamayacağına dair katılımcıların ifadeleri yer almaktadır.

"Beykoz da yaşam zor düşünürseniz nüfusu yaşlı ekonomik seviyesi düşük dolayısıyla yaşlı nüfusun ticarete katkısı zayıf esnaf az sayıda çok fazla el değiştiriyor ve kapanıyor onun dışında sosyal yaşam bu şekilde" (ODG29).

"Beykoz'da imar yok, şimdi eğer zaten imar çıkıp bir şey girerse buraya hiçbir şey kalmaz, emekli de kalmaz burda" (DG1).

"Özellikle son dönemlerde kentsel dönüşüm projesiyle Beykoz'un hemen hemen tamamında ciddi bir derecede gidilecek dolayısıyla şu anda burada yaşayan o dar kesimli insanların birçoğu da büyük bir kısmı buradan çekilecek. Çekilmek zorunda bırakılacak. Dolayısıyla değişim eli kulağında. Yapılacak, yapılıyor" (DG15).

"Beykoz'a 2015'ten itibaren çok büyük bir değişimin olacağını buraları kimselere bırakmayacaklarına dair bir kısım söylentiler oluyor" (DG39).

Beykoz'da dünden bugüne yaşam olarak değerlendirildiğinde dünü ile ilgili daha yaşanılabilir ve üreten bir yapısı olduğu katılımcıların ifadelerinde yer almıştır. Bugünü ile ilgili yaşam anlamında pek bir şey kalmadığını değişim ve dönüşümle birlikte var olan ilişkilerin kaybolacağı, ileriye doğru bir değişimden ziyade geriye doğru gidildiği yönünde katılımcılar görüş bildirmişlerdir.

"Dünü Beykoz'un dünü cumhuriyet değerlerinin dolu dolu yaşandığı ve hiç kimsenin de rahatsız olmadığı büyük keyif aldığı bilgisayarların olmamasına rağmen kendi oyun araçlarını ve oyunlarını üreterekten toplumun içerisine katılmayı sağladığı fevkalade bir dönemdi. Bu dönemlere geri dönebilsek yeter" (DG28).

"Şimdi Beykoz'da yaşam nasıl dediğiniz zaman yaşam yok derim ben kısacası" (DG4).

"Ya biz ileriye gideceğimize ben zannediyorum ki daha çok geriye gidiyoruz. Evet, bazı şeylerde tamam ileriye gidiyoruz ama bu tip şeylerde hakikaten biz geriye gidiyoruz" (DG4).

"Ümitli olmak gerekir ama böyle kısa dönemde… 30 yıl evvelle yaşam tarzı bakımından kötüleşme var" (DG5).

"Değişim mesela bütün her yer inşaat, dağlar tepeler bütün inşaat Beykoz'da inşaat yani her tarafta olduğu gibi. Eskiden çok güzeldi benim kanaatim eski doğaldı, her şey insanlarıyla ahalisiyle herşeyiyle çok güzeldi. Şimdi iklim değişti, görüntü bozukluğu yani ama şimdi inşaat çok fazla oldu çok arttı, çok fazla oldu yani, yaşam çok kötü" (DG36).

"Maalesef ben Beykoz'un bu halini beğenmiyorum. Yani bizim çocukluğumuzda Beykoz'da yaşayan insanlar değil daha kapalı, anlatabiliyor muyum? Buda ne oluyor çok geri bırakıyor insanları" (DG39).

"Profil de değişti işsiz oranı arttı suç oranı arttı falan filan" (DG33).

Beykoz'un değişmediğini ve gelişebileceğinden ümitli olmayan karamsar düşünenler vardır. Beykoz'da yapılan lüks konutların ve yapılacak otel, marina gibi turizm alanlarının Beykoz'a bir katkı sağlayamayacağını, halkın çoğunluğunun emekli olmasından ve iş alanlarının olmamasından dolayı ekonomik anlamda düşük gelire sahip olduğunu bu nedenlerden dolayı bölgenin gelişmeye açık olmadığına dair karamsar düşünceler vardır.

"Beykoz'a otelin pek bir faydası olacağını sanmam. Yani esasında burada en lüzumlu olan şey bir fabrika yapılması. Çünkü çok ihtiyaç var. Yani şöyle güzel bir yer kurulursa Beykoz eski güzelliğine kavuşabilir ve çok kişide istifade edebilir" (OGG1).

"Şu anda ben karamsar bir yapıya sahip değilim ama Beykoz'la ilgili bir gelişmeden de ümitli değilim. Bundan sonra burada iş hayatı gelişmez. Sirkülasyon yok, yani ufak adamların gezdiği yer. Şimdi aşağıdaki çay bahçesini adam çok masraf etti çayı 2,5 liraya satıyor, ama yanındaki çayı 1,5

liraya, kahveyi 1 liraya satıyor. Caminin altı 75 kuruşa satıyor. Bunu buradaki halk bunun bile hesabını yapacak durumda" (DG16).

"Bana göre daha hiçbir şey başlamadı aynen devam ediyor. Gezi yolu olacak, oraya millet gelecek, turist gelecek işte biraz değişecek ama şurdan bakın Beykoz'da bir tane doğru dürüst çay bahçesi yok ya insanların oturup kalkacağı her neyse işte" (DG39).

"(Sinirlenerek) Hiçbir değişim yok! (Yalıköy'den bahsediyor) hiçbir şey değişmedi. Bi şu sahil açılıyordu oda yarım kaldı. Eskiden yalılar daha fazlaydı denizi göremiyoruz diye belediye bir kısmını yıktı, bir kısmını da yalı sahipleri müsaade etmediler. Bir gazinomuz vardı şimdide burda var (Gazinodan kastı çay bahçesi yani Yalıköy çay bahçesinden bahsediyor) başka yok ya doğru dürüst oraya inerdik işte. İşte yok bence bir değişim yok yani aynı bence yok aynı her şey aynı bir değişim yok" (DG37).

"Eskiden köklü aileler vardı göç alınca dengeler bozuldu. İş hacmi zayıfladı, eskiden 12-13 tane kahve vardı, şimdi o da yok kahve kültürü de bitti. Beykoz kolay kolay gelişmez, niye biliyor musunuz? Önü deniz, arkası orman, ancak burada Acarkent gibi kentleşme olur başka da bir şey olmaz burada" (OGG2).

"Bugün Beykoz'da evet çok büyük zenginler oturuyor fakat sadece korumalı sitelerinden çıkıp evden çıkıp işe işten çıkıp eve geliyorlar. Yani Beykoz'un ekonomisine çok ciddi bir fark ee şeyleri katkıları ne yazık ki olmuyor" (DG40).

Katılımcıların aktarımlarına göre Beykoz'da dünden bugüne değişimin yönü aslında fabrikaların kapatılmasıyla çok ciddi değişimler yaşandığını ifade etmişlerdir. Fabrikalar kapandıktan sonra Beykoz'da eğitim alanında fazlasıyla girişimler olmuş birçok üniversite açılmıştır. Özellikle son yirmi yılda alınan göçlerle Beykoz'un çehresi değişmiş ancak sosyal değişme anlamında Beykoz'un değişime uğrayarak gelişmesinden ziyade daha çok gerileyen bir yer olarak gördüklerini ve Beykoz'un çağdaşlıktan çok geride olduğunu kentli olamadığını belirtmişlerdir.

"Beykoz'daki bu fabrikaların kapatılması çok kötü oldu. Beykoz'da onların yerine bişey de yok yani uyduruk bir üniversite kuruluyor alman üniversitesi falan. Yani dolayısıyla Beykoz bence gerileyen bir ilçe bugün. Göçle gelenler bu işçiler belirli bir dönem sonra artık şey oluyorlar Beykozlu olmaya başladılar. Önce Rizeli oluyorlar Trabzonlu, İnebolulu, Giresunlu, Mesudiyeli oluyorlar ama onların ikinci kuşaklar hep Beykozluyuz biz diyorlar. Ben sosyal değişim derken Beykoz'da aa büyük bir sosyal değişme ama bu sosyal değişim pozitif bir değişim değil yani insanların en azından ulaşımlarının devletin sağlaması lazım" (DG33).

"Şu anda Beykoz'da yaşam iyi değil çünkü Beykoz tamamen emekli bölgesi" (DG1).

"Doğma büyüme ben buralıyım, Beykoz'luyum ama halen daha çözemedim. İstanbul'un her yeri gelişirken niye Beykoz gelişmiyor?" (DG4).

"Sosyal faaliyet diye bir şey kalmadı hepsi bitti ne dernekler kaldı ne restoran kaldı hiçbir şey kalmadı her şey bitti Beykoz da 70 80li yıllarda çok güzeldi, şimdi Kars'ın bir ilçesi gibi oldu" (OGG29)

"Beykoz'da sosyal yapı öyle pek fazla gelişmemiştir. Çünkü sosyal yapı da ekonomik yapı ile çok yakından ilişkili olduğu için burada zaten ekonomik yapı bitti diyebiliriz. Aile yapısı kısmen düzgün olmakla birlikte ekonomik yapılar aile yapılarını hep bozdu" (DG3).

"Yalılar duruyor yani değişen bir şey yok bu kısımdan bu kısma kadar yani içine girince yukarılara çıkınca falan zaten görüyorum otobüsten cebalet dolu" (DG36).

"Beykoz nedir? Pek değişmeyen bir yer diyelim Kötü bir değişme var, daha iyi bir değişmeyi bekliyoruz doğru" (DG32).

"Çağdaşlık bizim ilerimizde. Biz çağdaşlıktan gerideyiz" (DG30).

3.8. Beykoz'da Gelecek ve Gelecek üzerine Katılımcıların Düşünceler

Beykoz'da artan göç ve beraberinde oluşan plansız yapılaşma ile yeşil alanların zamanla kaybolmasına neden olmuştur. Beykoz'da görüşülen katılımcıların çoğunluğu bazı bölgelerin imara açılmasıyla artan yapılaşmadan dolayı yeşil alanların tahribatı konusunda oldukça rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Beykoz'da yapılan Üniversitelerin, hastanelerin ve çevre bağlantı yollarının yapılması aslında doğanın tahribatını beraberinde getirdiğini aktarmışlardır.

"Ben Beykoz çayırında otların içine yattığım zaman beni dışarıdan göremiyorlardı. Öyle bir yeşil sahaydı, üzüntü verici. Şimdi ne oldu? Beton asfalt döktüler. O yeşil sahayı yok ettiler. Halkın oturup istirahat edeceği yerler var mesela kaymak donduran. Kaymak donduranın alt kısmına Alman üniversitesi yapıldı. Şimdi orada daha da ek üniteler yapılıyor ama fakat yeşil alanı gene bozuyorlar". "Yeşil alanı bozmasınlar!" (DG10).

"Beykoz'un devasa bir çayırı vardı baya bir güzeldi küçüldü küçüldü. İnşaatlar vs.ler otoparklar yaptılar. Pazar yeri dedikleri şimdi arabaları park ettikleri yer oraları falan olduğu gibi çayırdı" (OGG2).

"Beykoz hani diyorlar ya İstanbul'un akciğeri, evet İstanbul'un akciğeri. İşte %83'e yakın yeşil alan olan bir ilçe. Acaba bu yeşil alan korunabilecek mi?" (DG11).

"Beykoz'da yapılaşmanın eee bu doğanın bozulmayarak olmasını ben temenni ediyorum" (DG2).

"Çok inşaatlar var dağlar taşlar doldu, hani Beykoz'un özelliği de artık bilmiyorum şey yani yeşil kaybolmak üzere yani her yerde olduğu gibi Beykoz'da da öyle oluyor maalesef" (DG36).

"Koskoca orman katledilerekten Şile yolunun yapıldığı, yani ormanı mahvettiler. Ben daha farklı olmasını isterim, hiç olmamasını isterim. İşte o ahşap yerlerin değişmeden durmasını isterim" (DG13).

"Ormanlar falan tabi hepsi iyi kötü bozuldu. Böyle yani şimdi eskiylen yeni arasında çok fark var tabi çok kalabalıklaştı, eskiden her yer boştu. Şimdi her yer ev oldu, her yer karmançorman, birde görüntü olarak daha çirkin oldu eskiye göre tabi" (DG19).

"Gecekondular çoğaldı, çevredeki binaların çoğalması ve kanalları dereye vermeleri ise Küçüksu deresini kirletti, foseptikler hep dereye verildi. 80 senesinde Kavacık'tan gelen kanalı dereye verdiler ama onu arıtmaya götüreceklerdi tam götüreceği sırada yeniden seçime geçildi o dönemki belediye başkanı seçimi kaybetti o iş kaldı kalınca dere büsbütün kirlendi. Bizim Küçüksu çayırı vardı o zamanlar 1. Köprünün (Boğaziçi köprüsü) montesi burda zamandan beri yani 1973'ten beri çayır da bitti" (DG14).

"Beykoz'da doğanın da müthiş bir şekilde kıyımı var. Buna doğru dürüst bir çözüm bulunamadı. Öngörüm bölgesi olduğu için birçok kaçak bina meselesi hala çözülmüş değil" (DG33).

"Hiç olmazsa her sokakta ya da her caddede bir AVM'miz yok, gökdelen gibi kule gibi 20 katlı 30 katlı binalarımız yok. Öyle ama bak şey var Kavacık'la başlayan bu betonlaşma Paşabahçe'nin üstlerine kadar girdi. Ben Kavacık'ın doğasının bozulmadan yerleşime açılmasını istiyorum" (DG13).

"Polenezköy dediğimiz inanılmaz bir katliamların yapıldığı bir yerdir, söylemek dahi istemiyorum onu orayı ben tarif bile edemem yani sadece felaket olarak isimlendirebilirim" (DG32).

Sosyal ve ekonomik değişimlerin beraberinde getirmiş olduğu kentsel dönüşüm projeleri sürdürülebilir tarihi ve doğal yapıların dokularının bozulmadan sağlıklı çağdaş yaşam alanları yapılmalı yönünde katılımcıların görüşleri yer almıştır.

"Biz daha yaşanılabilir bir Beykoz olmasını, hem turizmi, doğası, denizi ve yine azda olsa tarımla uğraşan mahallede olmuş olsa arka görünümünde olan köylerimiz, köy statüsünde görüntü olan yerler oraların doğasının bozulmaması hem üretim yapılması hem ilçeye hem bölgeye fayda sağlamasını düşünüyoruz" (DG2).

Katılımcıların ifadelerine göre, Beykoz özel uygulama alanı ilan edildiğinden, kentsel dönüşüm kapsamında bazı vatandaşlar parsel ya da ada bazında müteahhitlerle anlaşıp yelerini vereceklerini ifade etmişlerdir. Yapılacak yeni konutların gecekondulara nazaran daha yerleşik düzende olacağını ve çok değerli olup, Beykoz'un daha yaşanılabilir bir yer olacağını belirtmişlerdir.

"Oraya yapılacak olan konutlar çok değerli olacak. Çünkü dediğim gibi bütün boğaz ayağınızın altında. Orası tabi daha fazla ıslah edilecek yolları falan düzeltilecek. Yani sonuç olarak tam yaşanılabilir bir yer olacak" (DG3).

"Mesela işte Acarlar şimdi orda da diyoruz ki bir doğa yok edildi bir oluşum oldu, tamam fakat yani oluşumları kontrollü oluşum haline getirmek bence daha önemli. Acarkent gecekondu mantığıyla kıyaslandığında yerleşik düzen gibi gözüküyor. Hiç olmamasını değil, bu mümkün olan bişey değil ben buraların öyle olmasını isterdim" (DG32).

Beykoz'un son demlerini yaşadığı imara açıldığı kentlilik yolunda hareketlerin olduğu daha çok üst düzeyde insanlara hitap etiği soylulaştırma çabalarının olduğu katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Beykoz'un şartları ne olursa olsun son dönemlerini yaşıyor artık. Köylükten çıkacak şehirli Avrupalı mı desek başka bir şey mi desek onun adına çok tam bilememdim ama. İşte insanların karışık geldiği bir yer olacak. Belki bir Ümraniye gibi, bir Ataşehir gibi olacak. Çünkü burada artık konutta şeyi aştılar. Beykoz'un planları yapıldı" (DG17).

Katılımcıların ifadelerine göre Beykoz'da yaşayan insanların kaçak göçek yapılmış evlerden ziyade depreme dayanaklı daha iyi bir yerde yaşama hakkı olduğunu belirtmişlerdir.

"Beykoz daha iyi bir şeyde İstanbul metropolünde daha iyi bir yerde olması gerekir. Diğer ilçelere baktığımız zaman mülkiyet sorununu çözmüş, ama hala Beykoz'umuzda mülkiyet sorunu şu an itibari ile çözülmüş değil, tabii çalışmalar var, ileride tabi ki çözülür ümidi ile burada yaşayan insanlar da imarlı iskânlı böyle kaçak göçek yerlere depreme dayanıklı binalarda oturması hakkıdır yaşayan insanların" (DG2).

Beykoz'da henüz değişimin olmadığını, değişimin ön görünüme imar verilmesiyle başlayacağını belirtmişlerdir. Beykoz'un öngörünümde bulunan yapılara imar verildiği zaman Beykoz'luların artık burada barınamayacağını ifade edenler vardır.

"Daha zaman ister. Henüz bir değişim yok. Beykoz'un değişmesi için en az bir 20 sene daha geçmesi lazım. İmar açılmadı daha buraya. O imar açılırsa belki değişiklik olur. Mesela fakir insan burada yaşayamayacak. Şuradaki yalıyı bilmem kaç trilyona aldı banka genel müdürüymüş" (DG27).

"Bir ömür yaşadım ben burada üzüldüğüm şey çok medeni bir şeyin geri kalması. Ben isterdim ki o medeniyetten daha ileri gitsin bir medeniyet olsun. Ben Anadolu'dan şikâyetçi değilim ama burası Anadolu'nun bile gerisine gitti. Bunun tabi sebeplerinin başında maalesef bu kurumların yanlış. Sit kararı çıktı ondan sonra. Her şey burada bir yapıma engel. Şimdi Beykoz imara açılacak. Belki çok berbat bir imara açılacak. Bundan sonra tekrar bir göç alacak" (DG21).

"Şimdi bakın ben size ayrı bir şey daha söyleyeyim bu gidişatlan belki doğallığı güzel havası temiz, ama kardeşim yetmiyor dışarıdan gelene öyle ama bizim burada öyle değil ben balkona çıkıp balkondan denizi seyretmiyorum sıktı yani olacaksa olsun artık insanlar geçinemiyor. Yarın bir gün buralarda yeni yapılar olacak bu insanlar burada yaşayamayacak vakti gelen köyüne gidecek diğerleri de iş alanı neredeyse oraya gidecek. Bu yeni yapılarda bu insanlar duramayacak yaşayamayacak, zaten birçoğu satıyor sattı, bir kısmı hala satılık zaten insanların artık belli bir noktaya gelmiş olsun ne olacaksa gidelim zaten. Belediyenin arka tarafında Karlıtepe dediğimiz bir bölge var. Birçok insan yerini sattı oradan toprağını sattı gitti bir yerlerden daireler aldı bir tanesini kiraya verdi bir tanesinde kendi oturdu. Yeni bir kesim gelecek bu insanların hepsi gidecek bu kaçınılmaz bir gerçek. Ben İstinye'de büyüdüm, İstinye'yi bilirsiniz benim çocukluğum hep orada geçti eee değişimini bir göz önünde canlandırıyorum uçtu daha da devam edecek. E burası da yarın öbür gün öyle olacak. Yani bu imar bir netlik kazandığı zaman kentsel dönüşüm girdiği zaman duramayacaksın, dediğimiz gibi aidatına yetmeyecek geliri. Şimdi bana sorarsanız Beykoz için bu gerekiyor mu? Hayır gerekmiyor ama dayanma gücü de yok insanların ne yapsınlar bu insanlar bir gelir yok bir iş yok. Tapulu olanlar satıyor tapusuz yer ise çok kalmadı zaten, 2B'ler verildi sahiplerine, ayrıca şöyle söyleyeyim kadastro geçti öncelikle tapusuz yerde kiminse yer ilk teklif ona yapıldı. İşte belediye bir rakam belirlerdi o rakam üzerinden herkes parasını ödedi tapularını aldı. Yalnız bunlar arsa tapusu iskân yok biliyorsunuz burada. Ama bunun yanında problemli yerler hala var yok değil, genel anlamda tapu alındı imar bekleniyor planlar bekleniyor onu da çözdükten sonra…" (DG7).

"Bu imar yasası çıktıktan sonra oluşacak inşaat yapılaşmasının Beykoz'a rant olarak bir katma değer katacak da ama doğası ve güzelliği ister istemez bozulacak. Beykoz İstanbul'un en merkezi ve en cazibe yeri, ulaşım olarak yani şu anda her tarafa yakın olan bir yer. 3. Boğaz köprüsü burada, 2. Boğaz köprüsü burada, 1. Boğaz köprüsü orada, yollar desen aynı şekil, havaalanları ve burası yani bu imar açıldığı buraları herkes şey olarak kat karşılığı olarak buradaki yaşam ünitesi kalkacak. Bana

bile geldiler mesela burayı kat karşılığı alalım diye ıııı (hayır) ben onların şeyine göre yapılacağı sisteme göre benim burada oturma şansım olmayacak hiç kimsenin olmayacak. Elbette ki müstakil yaşamımıza devam etmek isterim, ama bu saatten sonra kalmamız zaten mümkün değil. Buradaki yapılaşma yani son sistem yapılaşma yapılıyor artık şimdi eskisi gibi değil yani. Şunu da söyleyeyim ben, buranın eskilerinden pek kalan olmayacak yani hele şu imar bu önümüzdeki sene imara açılıyor burası şu an çalışması yapılıyor, imara açıldığı zaman buranın yerlisinden burada bir kişi kalmayacak. Bana sorarsanız ben Beykoz'un eskisi gibi kalmasını isterim yapılaşmanın olmamasını isterim" (DG6).

"Beykoz'un bana göre eskileri buralarda tutmayacaklar bana göre. Bir imar durumunu getirdiler buraları bir temizlemeye kalkarlar, yeniden villaları vesaireleri kurtarırlar işte milletin hakkı hukuku varsa onu verirler, herkese derler ki geldiğiniz yerlere dönün. Tabi benim gidecek yerim yok, benim gidecek yerim oradaki mezarlık. Beykoz'un şekli budur" (OGG2).

Katılımcılardan bazıları Beykoz'un turizm cenneti olmasına rağmen düzenli ve örgütlü bir turizmin var olmadığını, bu bağlamda ihtiyaçların ilgili kurumlar ya da girişimciler tarafından desteklenmesi gerektiği yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Beykoz'da turizm sektörünün düzenlenip örgütlenmesi yönünde görüş belirtenler de dikkat çekmektedir.

"Beykoz turizm olarak iyi değerlendirilmiş bir yer değil. Turizm sadece Anadolu Kavağında var Beykoz'da bir de Polenezköy'de var eskiden kötü bir turizmdi şimdi düzenlendi toparlandı hakikaten ailelerin gittiği dinlendiği bir yer oldu. Beykoz'un köyleri de var ama yabancı turist adına Anadolu Kavağından başka hiçbir yer yok. Şimdi turizmde tabi o da dikkatsiz bir şekilde yürütülüyor. Bir derbederlik var, bir denetimsizlik var turiste hitap edecek yapı son derece bozuk" (DG5).

Katılımcılar Beykoz'un çevre bağlantı yolları ve 2. ve 3. köprü güzergahları üzerinde olmasının yanı sıra hafta sonu günübirlik turizm dolayısıyla yaşanan keşmekeş trafiğin Beykoz'daki yaşamı olumsuz etkilediği yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Ayrıca Beykoz'un doğal sit alanı durumunun, ileriki dönemlerde yeni imar planlarından doğacak yapılaşmanın buranın dokusunu bozacağını, yapılaşmanın bundan sonraki süreçte daha dikkatli planlanması gerektiği yönünde aktarımlarda bulunmuşlardır.

"Beykoz'da yaşam, ileriki yıllarda daha kıymetli ve daha şey olacak. Çünkü görülüyor ki artık İstanbul Güney'e doğru büyüme kabiliyetini kaybetti. Merkezde büyüme kabiliyetini de kaybetti. Kuzeye doğru büyüyecek eğer bu büyüme dikkatli bir şekilde yapılırsa çevreye fazla zarar vermeden yapılırsa 3. Köprüde burada, havaalanı da yakın Beykoz ve çevresindeki yaşam mükemmel kaliteli eeee "comfortable" ve rahat bir yaşam alanı" (DG5).

"(…) dolayısıyla yaşaması keyifli ama öte yandan her gün belirli bir trafiği göze almak zorunda. E tabiki tabikii yani ulaşılabilirlik…" (DG23).

"Ama birde şöyle bir şey var hafta sonu Kavacık'tan başlayıp Beykoz'a devam eden korkunç bir talep var trafik kilitleniyor. Biz mümkün olduğu kadar çıkmamaya çalışıyoruz" (DG11).

Özellikle Beykoz'un ulaşım ve trafik sorunun olması, gelecekte trafiğin keşmekeş bir hal alacağını yaşanılabilir bir yer olmaktan çıkacağı yönünde katılımcıların düşünceleri dikkat çemiştir.

"Peki, ben denizden konuşayım şehir hatlarından konuşayım. 1980 öncesinde ee Beykoz'a gelen vapur sayısını ben söylersem yalan olur. O tarihlerde aynı şekilde Adalar'a da vapurlar kalkardı 15 tane bizim buraya geliyorsa 15 tane oraya gidiyordu. Sonra şehir hatları dedi ki biz dedi boğaza özel gezi kaldıracağız dediler, bir anda bizim bile fiyatları falan uçtu gitti. İstanbul'daki en pahalı taşımacılığı boğaz hattına yapıyor şehir hatları 25 liradır buraya gidiş geliş. Şimdi şehir hatlarına diyorum ki kısa tur vapurunu 15 dakika Kanlıca 'ya uğratın millet orada 15 dakika otursun bir tarihi kanlıca yoğurdu yesin. Yok!" (DG4).

"Yani ulaşım meselesi çözülemedi mesela hala deniz ulaşımında sorun var. Eskiden deniz otobüsleri vardı hızlı otobüsler şeyler şimdi yok. Yani Beykoz'daki ulaşım meselesi çözülemedi. İşsizlik aynı şekilde" (DG33).

"Kavacık köprüsünün orada yapılan yapı Üniversite kampüsü de var, hastane de var, yurtta var, üçü bir arada. Oldukça büyük bir yapı yurt kısmı aktif. Hastane olacak tabi tabi evet öyle başlandı. (Gülümsüyor) Hastane olarak atıldı temeller. Siyaset! Şimdi burası bu trafiği nasıl kaldıracak diye düşünüyoruz. Sabahları gelseniz o yoldan kilit! Ama bu kadar değildi şimdi daha kötü. Şimdi kampüsü bir kere kampüsü karşısında hemen Medipol Üniversitesi yolun karşısında kalıyor. Yeni planlar var bu hastanenin aşağıdan tünellen birleştireceğini yaya geçidi yapacağını öğrencilerin dışarıda olmayıp tıp fakültesi de gelecekmiş ordan oraya geçmeleri sağlanacakmış" (DG14).

Fabrikaların çevreyi kirlettiği gerekçesiyle kapatılması bu alanların turizm alanları olarak belirlenmesi beraberinde rantı getirmiştir. Kentlileşme yolunda ilerleniyorsa fabrikalar kapatılıp üniversiteler açılıyorsa turizm anlamında birtakım girişimler yapılmalıdır. Turizm potansiyeli açısından yeme-içme, eğlence, alışveriş, sembolik olarak dekor ve saya atölyeleri açılmalıdır. Beykoz bu bağlamda gerek ekonomik anlamda kalkınır gerek se değişime ayak uydurur şeklinde katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

"Yani şimdi Beykoz'da yerleşimden, imardan, mülkiyetten, işte fabrikaların kapanmasından şeyden çağ atlıyorsak, Üniversiteler, bir takım yani turizm falan denildiği zaman işte bunların bir şekilde

yasal olarak imar yasaları Beykoz'un turizm aşamasına geçmesi Beykoz'u geleceği noktaya getirmesini ben temenni ediyorum. Beykoz turizm açısından, yerleşim açısından, mülkiyeti ve imarı açısından hızlı bir şekilde değişmesi lazım. Yapılması gerekenler daha çabuk yapılırsa turizm buraya daha çok gelir. Beykoz'a katkısı da olur. Hem ilçemizin esnafına hem belediyemize birtakım şeylere etkendir, faydası olur diye düşünüyorum ben. Çünkü geriye dönsen geriye zaten dönüş olmaz, en azından gelecekte yaşayan gençliğimize, çoluğumuza, çocuğumuza iyi bir gelecek bırakmak istiyoruz" (DG2).

"Ben Beykoz'un günlük turizminin ancak Beykoz'u zenginleştirebileceğini düşünüyorum. Tıpkı Ortaköy gibi, tıpkı Kadıköy gibi, tıpkı Eminönü gibi, tıpkı Beşiktaş gibi. Beykoz'a biri geldi oturdu bir turist, bir yerde oturdu ne yiyecek? Ne yiyecek? Nerde içecek bu adam işte soruyorum nerde içecek? Soru bu!" (DG40).

"Ama ben Beykoz'un turizm anlamında çok gelişebileceğini ve bunun üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Ama ne yazık ki hiç de öyle bakılmadığını görüyorum ve çok üzülüyorum. Hakikaten yani Beykoz hep tarih var Beykoz'da deniz var, işte göremeyeceğiniz kadar dünyanın hiçbir yerinde göremeyeceğiniz kadar bir manzara var. Yani buranın çok iyi değerlendirileceğini muhakkak. Mesela işte önümüzdeki 5 yıllık planlarında şuraya bir marina olacağı, yürüyüş yolları. Dediğim gibi ufak ufak atölye olabilir, sembolik olabilir ziyaret edilebilir. Yani turizm anlamında burada başka türlü fabrika yapamazsınız. Sadece turistik olarak kullanabilirsiniz" (DG35).

"Biz istiyoruz ki burada fabrikalar kapandıktan sonra bir marina limanı yapılsın. Marina limanı dediğin baya gelişmiş bir şey. Müsait yerler. Yapılsın, buraya fazla turist gelsin. Kanlıca 'ya geliyor. Kanlıca' ya daha çok turist geliyor. Neden geliyor bil bakalım? Orada bir yoğurtçu var. Kanlıca' ya onun için geliyor. Sonra Kanlıca 'da Hıdiv Köşkü var. Ama Beykoz 'a turist gelmiyor. Turisti getirecek yerler var. İşte onları daha henüz restore ediyorlar falan. Riva kalesi haritada yok" (DG10).

"Ben Beykoz'dan ümitliyim, Beykoz dikkatle ele alınırsa ve nokta şurada bu olmalı burayı bu şekilde düzeltmeliyiz ve bu somut projeler ele alınıp yürütülürse Beykoz bence İstanbul'un en şanslı ilçelerinden biri olur" (DG5).

Katılımcıların geleceğe dair düşünceleri arasında Beykoz'da imar hareketleriyle birlikte ileriye yönelik bir istihdam alanı yaratılmalı, bu durumda hem işsizlik azalmış olur hem de ekonomik anlamda kalkınır şeklinde düşüncelere rastlanılmıştır. Doğaya, denize zarar vermeden bu girişimlerin yapılması yönünde ifadelerde bulunmuşlardır.

"Beykoz'dan karşıya bakın nasıl ışıl, ışıl canlı duruyor, birde dedim gidip karşıdan oradan buraya bakın. Ya dedim birinin dişleri dökülüyor aralıklı aynı o şekilde burası. Yani şimdi dediğim gibi

benim şimdi ileriye dönük bir istihdam yaratılması gerekiyor. Denizi kirletmeden bizim sınırlarımız belli oralarda yapılabilir" (DG3).

"Ben güzel kardeşim şunu esas kalbimdeki, gönlümdeki şu yani hadi biz yaşımızı doldurduk ama bizim çocuklarımız bunlar şimdi tamam da yarın öbür gün her geçen sene bir önceki seneyi aratıyor her bakımdan yalnız iş bakımdan değil. Yani Beykoz'da ben şunu şey yapıyorum bizden sonraki nesilin rahat etmesi için Beykoz'a ne bileyim büyüklerimizin güzel bir iş sahası açması lazım. Yani her eee Şişecam fabrikasının eeee cam atölyesi, ee böyle güzel bir atölyeler açıp yeşil alanlarda yani gençliği sanatkârlar var, güzel sanatkârlar var. Ben hep bütün kalbimle bunu istiyorum. Hani ben Beykoz'un daha çok yücelmesini, sesinin duyulmasını istiyorum hani. Ben burada en güzel bir şekilde bütün gençleri bağlayacak güzel bir fabrika ne fabrikası olursa olsun" (OGG1).

"Beykoz'da şu anda imar hareketleri köylerimiz de dahil hızlandığında bir kere en azından inşai faaliyetler dolayısıyla bir hamle daha olacak diye inanıyorum. İşte bu 2019'a kadar ben inanıyorum ki camcılık işi burada daha da ağırlık kazanacak. Belki saya diken ayakkabı yapan arkadaşlar da bir formül bulacaklar belediye ile beraber, tekstil yapanlarda olacak yani o kollardan buralara girdiler var" (DG8).

Göçlerle birlikte artan nüfus ve gençleri yönlendirecek kültürel ve sosyal etkinliklerin olmaması yaşam kalitesini etkilemiştir. Uyuşturucu, gibi. Göçlerin engellenmesi ve daha yaşanılabilir bir yer olması yönünde beklentileri ifade edilmiştir.

"Gene özellikle gençlerimiz çocuklarımız Beykoz bölgesinde uyuşturucuya fuhuşa ve birtakım uygunsuz hareketlere meyillendi. Gençler özellikle gençlerimiz. Beykoz'da şey de yok yani gençlerimizi yönlendirecek kültürel etkinlikler ve kültürel faaliyetlerin de hemen hemen yok olduğu bir ortam Beykoz" (DG15).

"2.köprüden sonra aslında Beykoz değişti. Uyuşturucular çoğaldı. Fabrikalar kapanınca olanlar bu oldu" (DG17).

"İnsanlar geliyor burada perişan oluyor ufacık çocuklar bonzai içiyor, o tarza kadar düştü ve ilkokul çocukları bile var bunun içinde. Bizim bu Anadolu hisarında yok ama varoşlara yukarıya çıktığınız zaman maalesef bir hayli fazla. Bu göçü bir şekilde önlemek lazım" (DG14).

"Valla ben Beykoz'un gelişmesi ile ilgili konuşabilirim, daha kültürlü bir yer olmasıyla konuşabilirim. Yani benim istediğim düşündüğüm o, ben istiyorum ki insanlar daha farklı olsun, çocuklar daha şey gelişsin, yarın öbür gün ne olacak neler yaşayacaklar nasıl bir gelecek bekliyor. Sonra korkunç bir derecede göç var göçle gelenler hepsi aç, onlardan daha fazla saldırecekler. Yani işte kardeşim çocuklarımız için geleceğimiz için ne diyeyim ben sana çok daha farklı olmasını isterdim" (DG39).

"Gençler hep dışarıda Kadıköy'de Üsküdar'da karşıda çalışıyor burada herhangi bir sosyal hayatları yok ciddi sıkıntı var o anlamda" (DG7).

"Yani ee işte ne istiyor insan? Burda bir siyaset istiyor, siyasetle beraber ee başka şeyler istiyor. İşte güzel bir çevre istiyor, sosyal alanlar istiyor, ilişkiler istiyor, gelişen insan tipleri görmek istiyor da başa mı gitsek aşağı mı gitsek hangisini çözsem bende anlamıyorum ki yani" (DG32).

"İnsanların bilinçli olması gerekiyor, nüfus planlaması ve eğitim bir ülke için en önemli efendim" (OGG1).

Son zamanlarda Suriye'den aldığı göçlerle Beykoz'un yapısının bozulduğunu (hırsızlık gibi), özellikle yapılan sosyal yardımların ve sınavsız eğitim olanaklarına sahip olmaları yerel halk tarafından Suriyeli göçmenlere karşı tavır alındığını özellikle rahatsızlık hissedildiği katılımcılar ifade etmişlerdir.

"Sana bir şey daha söyleyeyim Suriyeliler Kavacık'ta çok var buralarda yok ama bu Suriyelilere çok yardım ediliyor, benim mahallemde 6 aydır elektriğini ödeyemeyen teyzemiz var" (DG9).

"Bir de göç her yeri bozar, her yeri bozar o yüzden bir şekilde Beykoz'da göçlerin durması lazım o kalırsa daha böyle yaşanılabilir bir yer olur diye düşünüyorum" (DG40).

"Bunların dışında 2000 yılından sonra göçle birlikte ister istemez yapıda bozuldu" (DG6).

3.9. Literatür Tartışması ve Değerlendirme

Literatürdeki Beykoz ile ilgili çalışmalara baktığımızda;

Akıncılar'ın 2013 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı'nda, yazmış olduğu "Türk Cam Sanayide Şişecam Fabrikalarının Rolü: Paşabahçe Fabrikası Örneği" adlı yüksek lisans tezinde; fabrika kuruluş alanlarının hammaddenin çıkarıldığı yere yakın olması ve çalışacak nitelikli işgücünün varlığı da önemsendiğini, araştırmada da fabrikadaki üretimin taş ve toprağa dayalı cam üretimi ve fabrikanın kuruluş alanı ise hammadde ve işgücü kaynakları ile pazara yakın bir konumda olduğunu belirtmiştir. Cumhuriyet'ten önce Beykoz'da bir cam atölyesinin varlık göstermiş olması fabrikanın işgücü talebini karşılayabilecek nitelikteki cam ustalarının burada bulunduğunu işaret ettiğini, ayrıca fabrikanın açılışının savaş yıllarına denk gelmesine rağmen halkın tüketim alışkanlıklarında kil ve metal kap kullanımının yerini cam almaya başladığını

bulgularında belirtmiştir. Bu durumun Beykoz'daki insanların yaşam standartlarının değişimini sağlayan bir güç olarak fabrikanın önemini gösterdiğinin altını çizmiştir. Ayrıca 1955'li bu yıllarda köyden kente iç göç hareketlerinin başladığı yıllar olduğuna değinmiştir. Paşabahçe Fabrikası 'zevkli ürünler' imal ederek ülkenin sosyo-kültürel açıdan kırsal toplumdan kentli topluma geçilmesinde önemli adımlardan biri olduğunu, buna bağlı olarak kentli kültürünün oluşmasına katkıda bulunduğu dikkat çekmiştir. 1960'dan sonra köyden kente göç olayının bir önceki döneme göre daha da hızlandığını, fabrika kuruluşundan itibaren giderek büyüyen üretim ve istihdam kapasitesiyle bölgedeki sosyal ve ekonomik çevrenin göç olgusu ile biçimlenmesinde pay sahibi olduğunu belirtmiştir. Beykoz'un yoğun bir göç almasıyla hızlı yapılaşmaya ve sonunda gecekondu tarzı evlerin yaygınlaşmasına sebep olduğunu, alt ve üst yapı hizmetleri üzerinde barındırdığı nüfus için yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Bu durumun yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik sorunların sahiplenilmesinde, dayanışmanın ve tepkinin örgütlenmesinde büyük olanaklar ortaya çıkarmıştır. Paşabahçe Şişe cam fabrikasının kuruluş alanı sorunu da 1980'li yıllar itibariyle önem kazandığını, topografik açıdan iki tarafı dik yamaçlarla kaplı bir vadi içerisinde kalması, artan üretim hacmine rağmen kuruluşun daha geniş alanlara olan ihtiyacını karşılayamadığını belirtmiştir. Beykoz'un nüfusunun da sürekli artması yerleşme alanlarının genişleme talebini ortaya çıkardığını, çeşitli mekânsal sorunlara sebep olduğunu ifade etmiştir. Özellikle 1980'li yıllardan sonra fabrikanın bulunduğu alanın kullanım kapasitesinin aşırı artışı fabrikanın kent dışına taşınmasını gündeme geldiğini, 1983'te düzenlenen Boğaziçi Öngörünüm Tatbikat Planının da bu düşüncenin öncülerinden olduğunu belirtmiştir. Bu nedenlerle fabrika 2002 yılına kadar üretimi devam ettirmiş fakat yavaş yavaş kent dışında bulunan Şişecam'a ait diğer fabrikalara fonksiyonlarını aktardığını belirtmiştir. Akıncıların bulgularında son olarak spora verdiği önemle de dikkat çektiği Şişecam fabrikasının desteklerinden bahsetmiştir (Akıncılar, A. 2013).

Tezde elde edilen bulgulardan yola çıkarak, fabrikaların Beykoz'un hayatında önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. 19.yüzyılda dönemin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan bu fabrikalar uzun yıllar üretimlerine devam etmiş, Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte bu sanayi kuruluşları olan fabrikaların bir kısmı üretimlerine son vererek kapanmış, ayakta kalan yalnızca 3 büyük fabrika olan (Deri Kundura Fabrikası, Şişecam Fabrikası, Tekel Fabrikası) 2000'li yıllara dek üretimlerine devam etmişlerdir. Zaman içerisinde bir Boğaziçi köyünden işçi semtine dönüşerek fabrikaların yarattığı üretim

gücü ve istihdam olanakları Beykoz'un ekonomik anlamda gelişmesinde en önemli etkenlerden biri olup değişimin dinamiklerini oluşturmuşlardır. Fabrikaların Beykoz'daki sosyal yaşam üzerindeki etkilerine baktığımızda; yazlık kışlık sinemaları, düğün salonları, dayanışma sandıkları, spor kulüplerine verdikleri destekler, işçilerin barınma ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte yapılan lojmanlar, vesilesiyle insanların ortak bir paydada buluşması ve sosyal ve kültürel paylaşımlarda bulunmalarına vesile olmuşlardır. Dolayısıyla fabrika buraya kadar sayılan bütün bu yönleriyle Türkiye'de modernleşmenin önemli sembollerinden birisi olmuştur. Son olarak geçmişten bugüne nüfusa paralel olarak büyüyen mekân talebi kentsel dönüşüm projelerini gündeme getirmiştir. Akıncıların yazmış olduğu tezinde değindiği bulgular ile elde ettiğimiz bulgular birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir.

Koçak'ın 2009 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda, yazmış olduğu "Paşabahçe semtinde işçi sınıfının oluşumu, cam işçi hareketinin gelişimi ve yönelimleri" adlı doktora tezinde; fabrika emek sürecinde devam eden muazzam mücadeleyi farklı boyutlarıyla ele almıştır. 19. yüzyılda İstanbul Paşabahçe'de, birincisi devlet tarafından işletilen, ikincisi yabancı sermaye tarafından imtiyazla kurulan iki fabrika olduğunu Osmanlı cam sanayi deneyimini oluşturduğunu belirtmiştir. Her ikisinde de kullanılan vasıflı işgücünün ağırlıkla yurt dışından sağlandığını bu durum işçi sınıfı deneyimleri açısından bize özgü dinamiklerin ortaya çıkmasının şartını oluşturduğunu ifade etmiştir. Osmanlı dönemi cam sanayinde işçi hareketlerinin karakteristiğini bu ayrımcılık karşıtı direnişler oluşturduğunu, dönemin genel işçi hareketi dalgası ile karşılaştırdığında, Paşabahçe'deki eylemlerde bir işçi sınıfının oluşmasının nesnel koşullarını, bir işçi hareketinin gelişmesini sağlayabilecek yapısal süreçleri yerel ve emek sürecine özgü dinamiklerin daha önde olduğu belirtmiştir. Cumhuriyet elitinin sermaye grubu olma özelliğini taşıyan İş Bankası öncülüğünde ve imtiyazlar verilerek, bir tür tekel niteliğinde kurulmuş olmak Şişecam'ı milli kuruluş yaptığını ancak bu bankaya haklar verilip fakat görevler verilmediğini belirtmiştir. Oysa devrin kamu sanayi kuruluşlarından beklenen çalıştırdıkları işçilere; dönem ortalamasından daha yüksek ücretler, kapsamlı sosyal haklar, konut, sağlık ve eğitim imkânları sunmuşlar, aynı zamanda yerleştikleri çevreye, ekonomik, sosyal ve kültürel faydalar sağladıklarını ifade etmiştir. Şişe-Cam'ın bu görevleri yerine getirmesi gerekmediğini, statüsü gereği ondan bu tür sosyal faydalar beklenmediğini ifade etmiştir. Sonuç olarak Şişe-Cam bir kamu tesisi olabilecekken alttan alta yürüyen bir mücadelenin

sonucu olarak, özel sermaye eliyle ama milli (bir tür yarı-kamusal) bir görünümde kur(dur)ulduğunu belirtmiştir. Bu durumun işçiler cephesinde ağır şartlarda ve genelde düşük ücretlerle çalışan, kesintisiz, derinden ve kaçınılmaz bir mücadele olduğunu ifade etmiştir. İşçilerin muhataplarının genellikle alt düzeyde yöneticiler, yani fabrikanın gündelik yaşamında karşılarına çıkan işveren temsilcileri olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan mücadelelerinin odağında, beyaz yakalıların hak etmediklerini ya da kendilerinin de hak ettiklerini düşündükleri kazanımların da yer aldığını belirtmiştir. İşyerinde kendilerine eşit ve insanca davranılması, doğrudan üreticiler olarak oluşmasını sağladıkları birikimden adil bir pay almak ve ücretlerini artırmak başlıca talepleri olduğunu belirtmiştir. Kimileri taleplerinin karşılanamayacağını düşünerek ellerindeki beceri sermayesini kullanma yolunu seçip başka işyerlerine vasıflı işçiler olarak gittiklerini ya da kendilerinin bizzat işyeri sahibi olduklarını belirtmiştir. Fabrikada çalışmaya devam edenlerin taleplerini, işverenle müzakere ederek, şikâyetlerini ona doğrudan ya da basın aracılığıyla dolaylı yoldan ileterek, protestolar geliştirerek gündeme getirdiklerini belirtmiştir. Öte yandan örgütlü güçlerini kullanarak, sendikaları kanalıyla iş ihtilafları açtıklarını, asgari ücret tespitleri yaptırdıklarını, iş koşullarında düzelmeler sağladıklarını da belirtmiştir. 1950'li yıllar boyunca, sınıf oluşumunun dinamik birer öznesi olduklarını, Paşabahçe işçilerinin öznesi oldukları arayışların fabrika dışında da sürdüklerini belirtmiştir. İşçilerin beklentilerini karşılayabileceğini umdukları Demokrat Parti'de etkin biçimde yer aldıklarını hatta yerel düzeyde asıl taşıyıcısı olduklarını ifade etmiştir. Kapitalizmin ulusal ve uluslararası ölçekte yapısal değişimlerinin, işçilerin gündelik yaşamına bariz biçimde yansıdığı, sonuçlarının işçilerin yaşamlarını derinden etkilediği, proleter deneyimin asli mekânın burası olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda sınıf oluşumu, çalışma ilişkilerinin işçi-işveren ilişkileri zemininde, Paşabahçe Grevinin buna örnek oluşturduğunu ifade etmiştir. Koçak, 1940'ların sonunda giderek yerleşik hale gelip öz örgütlenmesi olan sendikasına sahip çıkan Paşabahçe işçi sınıfının, 1950'ler boyunca yaşadığı semti şekillendirdiklerini, seçmenlik/yurttaşlık, politik aktivistlik deneyimlerini burada edindiklerini bulgularında açıkça ifade etmiştir (Koçak, M. H. 2009).

Yapılan alan araştırmasında, Koçak'ın bulguları ile elde edilen bulgular birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir. Elde edilen bulgularda, Beykoz'da Osmanlı zamanında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan fabrikalardan dolayı Beykoz Boğaziçi köyünden bir işçi semtine dönüşmüştür. Bu fabrikaların bir kısmı zaman içerisinde kapanmış günümüze dek ayakta kalabilen Deri Kundura fabrikası, Tekel İspirto fabrikası

ve Şişecam fabrikası olmuştur. Fabrikaların varlığı bölge halkının sosyal ve kültürel yaşamları üzerinde etkileri oldukça fazla olmuştur. Fabrikaların, sosyal kültürel etkinlikleri gerek spor kulüplerine olan destekleri ve çalışan işçiler için barınma imkanları sağlamaları azımsanamayacak ölçüde olmuştur. Ancak 2000'li yıllara gelindiğinde fabrikaların alınan kararlar doğrultusunda kapanmasıyla birlikte semtte ciddi bir kaos ortamı oluşmuştur. Bu dönemde STK'lar ve işçi sınıfının arasında yaşanan olaylar artmış uzun süren grevler gündeme oturmuş işçi hareketinin gelişimi ve yönelimi döneme damgasını vurmuştur. Beykoz'un sosyo-kültürel simgelerinden olan bu fabrikaların kapanması ekonomik anlamda bir çöküş yaşanmasına neden olmuştur. Fabrikaların kapanmasının ardından birçok insan işsiz kalmış, insanların bir kısmı farklı şehirlerdeki fabrikalarda istihdam olanaklarından dolayı göç etmek zorunda kalmışlardır. Geriye kalan birçok kişi ise erken yaşta emekliye ayrılmıştır.

Kurtuluş'un 2005 yılında yazmış olduğu "İstanbul'da Kentsel Ayrışma" adlı kitabında yer verdiği "İstanbul'da Kapalı Yerleşmeler: Beykoz Konakları örneği" ile ilgili çalışmasında, Türkiye'nin küresel ekonomi ile bütünleşme sürecindeki etkin rolüne de bağlı olarak İstanbul metropoliten alanı hızlı bir mekânsal dönüşüm sürecine girdiğini belirtmiştir. Bu sürecin bir parçası olarak çeşitlenen konut talebi ve kentsel mekânın büyük sermaye yatırımlarına konu olması, İstanbul'un kapalı yerleşmelerinin en yaygın olarak ortaya çıktığı bir metropoliten alan haline gelmesine neden olduğunu ifade etmiştir (Kurtuluş, 2005;168). Metropoliten ölçekteki mekânsal ayrışma, "kentle bütünleşemeyen" gecekondulu nüfusun yanında hızla yükselen "kentle bütünleşmek istemeyen" nüfusla giderek berraklaşmaktadır. Bu kapalı yerleşmeler, yerel ölçekte daha da belirgin bir mekânsal ve toplumsal ayrışma yaratmaktadır. Ancak kapalı yerleşimin çevresinde gecekondu ya da yoksul köy dokusu bulunmaktadır. Bu ayrışma öncellikle çevreden gelebilecek çeşitli tehlikeler ve yoksulluğun hiç de estetik olmayan görüntüsü, yoksul ya da kendinden daha düşük statülü yerleşmelerle temas etmelerini gerektirecek bütün olasılıkları ortadan kaldırma nedeniyle, arazinin özelleştirilerek, duvarlar ve bariyerlerle yerel halka kapatılmasıyla başladığını belirtmiştir (Kurtuluş, 2005;181,182) 1980'lerin sonunda sadece birkaç tane olan bu yerleşmelerin, kartopu efekti biçiminde çoğaldığını, 2000'lerin başında İstanbul'un yeni ulaşım akslarıyla değişen çeperi, 1960'ların gecekondulaşma hızıyla yarışan konut siteleri ile yapılaşmaya açıldığını belirtmiştir. "Kamuya kapalılığı", çeşitli operasyonlarla "özelleştirilen kent toprağını" ve kentin yeni seçkinlerinin "değişen tüketim sembollerini" yani kapalı yerleşmeyi temsil

eden “Beykoz Konakları” araştırmanın örneği olarak seçilmiştir (Kurtuluş, 2005;168). Kurtuluş kitabında üç tip kapalı yerleşimden bahsetmiştir. Birinci tip kapalı yerleşim oldukça geniş alanda, yeni orta sınıfın modern alt kent çeperinde alt kentlerdir. Giriş çıkışların kontrol edildiği özel iç güvenlikle dışarıya kapalıdır. Alanın genişliği ve barındırdığı nüfus 10 bini aştığı gibi, “dışarıya kapalılığı” çok sert olmamakla birlikte içerisinde okul, eczane, kamusal hizmetler ve süpermarket, eğlence yerleri gibi sosyal donatılarından dolayı çevresindeki diğer yerleşmelerden (gecekondu ve konut alanlarından) gelenlerin girişine esneklik sağlandığı yerleşimlerdir. “Bahçeşehir” bu tip yerleşmelerin tipik örneğidir. İkinci tip kapalı yerleşim, İstanbul’un maddi sermayelerini hızla arttıran, yeni zenginlerin güvenli yatırım ihtiyacı ve gösterişçi tüketim yoluyla dönüştürmeye çalıştırdıkları küresel sermayelerinden kaynaklı bir talebe cevap veren kapalı yerleşmelerdir. Kentin yeni çeperinde olduğu kadar coğrafi prestij alanlarında ortaya çıkan bu yerleşmeler lüks ve gösterişli yapılardan oluşmaktadır. Bu yerleşmeler okul, hastane, kamusal hizmetleri dışarıdan almakta, temizlik ve çevre düzeni, güvenlik hizmetleri için gerekli iş gücünü, uzmanlaşmış özel firmalardan çok çevrelerindeki yoksul yerleşim bölgelerinden sağlamaktadırlar. Giriş çıkışların kontrol edildiği katı bir güvenlik uygulaması yapılmamaktadır. Burada yaşayanların mekânsal bir aidiyet geliştirdiklerini ve kapalı bir cemaat oluşturduklarını söylemek çoğu zaman mümkün değildir. Anadolu yakasında boğazın sırtında kurulan “Acarkent” bu yerleşmelerin tipik bir örneğidir. Üçüncü tip kapalı yerleşim ise, dışarıya radikal olarak kapalı, mülk sahiplerine güçlü bir mekânsal aidiyet kazandıran yerleşmelerdir. Daha az sayıda, yüksek maliyetli, geniş kullanım alanlarına sahip, yüksek duvarlar ve sıkı güvenlik kontrolünün yapıldığı kapalı demir kapılarla yabancılara radikal bir biçimde kapalıdır. Okul, hastane gibi kamusal hizmetleri çevrelerindeki kuruluşlardan değil, İstanbul’un en prestijli kuruluşlarından sağlamaktadırlar. Temizlik, çevre düzeni ve güvenlik hizmetleri için uzmanlaşmış firmaların yanında, çevrelerindeki yoksul mahallelerden işgücü temin etmektedirler. Bu tip kapalı yerleşimlerin en tipi örneği “Kemer Country” ve “Beykoz Konaklarıdır”. Bu üçüncü tip kapalı yerleşim olan Beykoz Konakları sadece “ötekileştirdikleri” kentli nüfusa değil, tüm kamu gözüne kapılarını kapatmaktadırlar. Özelleştirilmiş bir kentsel yerleşime serbestçe girmek mümkün olmadığı gibi, izin almak da yönetimin aldığı kararlar nedeniyle oldukça zordur. Beykoz Konaklarının hedef kitlesi, iş alanları, gelir kaynakları, eğitim ve mesleki özellikleri bakımından homojen olmayan ancak maddi ve kültürel sermayeleri açısından belli bir homojenlik içeren bir yeni seçkinler grubudur. Beykoz Konaklarında yaşayanlar bir yaşam tarzı oluşturmaktan çok,

kendileri için yaratılmış beğeni ve rutinlerden oluşan hazır bir yaşam tarzını satın almaktadırlar. Hazır olarak satın alınmış yaşam tarzı ile kişilerin sahip oldukları kültürel sermayenin birbirine uyumlu hale getirilmesi ancak "kanun" zoruyla olabilmektedir (Kurtuluş, 2005; 169,170,171,179). Modern kapitalist kentin alt yerleşmesinin yeni bir boyutu gibi algılanan bu yerleşmelerin, kentsel alandan özelleştirilmiş arazide, kamuya kapalı ve yönetsel açıdan özerk öbekler olarak dikkati çekince, bu yerleşmelerin modern kentlerin tipik orta sınıf banliyölerinden farklı yeni bir olgu olduğunun farkına varıldığını belirtmiştir. Bu modern kentin küresel kapitalizmle birlikte girdiği dönüşüm sürecinin habercilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin kamusal gözüne kapalı, kent yönetiminden bağımsız ve bir çeşit özel ortak mülkiyete dayalı olarak, özelleştirilmiş kentsel arazinin üzerine inşaa edilen bu yeni adacıklar modern kent planlaması, kent yönetimi ve kentsel aidiyetler açısından radikal bir dönüşüme işaret etmektedir. Bu yeni kapalı yerleşim biçimi, modern kapitalist kentin orta sınıf alt kentlerinde farklılaşan yeni bir alt kentleşme yaratmaktadır. Bu yerleşimlerin, ilk bakışta geleneksel orta sınıf alt kentlerinden farkı, "kamuya kapalılık" ve bunun nedeni olarak görülen "derinleşen güvenlik ihtiyacı" olarak vurgulamaktadır. Bu kapalı yerleşmeler arasında ekonomik, kültürel, sosyal ve hukuksal olarak da ciddi farklılıklar olduğu ortaya çıkmaktadır (Kurtuluş, 2005;12). Bu yerleşim biçimi sadece güvenlik ihtiyacından değil belirli sınıflar için değişen kültürel sermayenin yaşam tarzı yoluyla ifade edilmesi ihtiyacından kaynaklanmaktadır (Bourdieu, 1989, akt; Kurtuluş, 2005;163). Bu kapalı yerleşmelerdeki temel vurgu, kapalı yerleşmede bir konut satın almanın aynı zamanda seçkin bir cemaatin üyesi olmak ve bir yaşam tarzı satın almak anlamına geldiğine yöneliktir (Işık & Pınarcıoğlu, 2001, akt; Kurtuluş, 2005;164). Diğer yandan kapalı yerleşmelerdeki duvarların içindeki özelleştirilmiş arazi aynı zamanda özgün bir özel mülkiyet tipi oluşturmakta ve bu ortak özel mülk araziye giriş ancak izne tabii olarak mümkün olmaktadır (Kurtuluş, 2005;164). Kapalı yerleşmelerin yarattığı bir diğer sorun ise, mekânsal ayrışma yoluyla yarattığı toplumsal ayrışma ve seçkinlerin dışarıda tutarak "ötekileştirdikleri" kentli nüfustur (Fainstein, Gordon & Harloe, 1992, akt; Kurtuluş, 2005;164). Bu kapalı yerleşmeler özellikle 1990'larda hızla çoğalmaya başlamıştır. Kentlerin yeni seçkinlerine özel olarak üretilen bu kapalı yerleşmeler, hızla kentin orta sınıfları için de arzu edilen bir yerleşim biçimine dönüşmektedir. Kentin orta ve üst sınıfları, kentin yoksul sınıflarından ve bu yoksulluğun yansıdığı kamusal ve kentsel mekanlardan uzaklaşmak istemektedirler. Bu uzaklaşma ve ayrışma isteği "güvenlik" söylemi ile meşrulaştırılmaktadır (Kurtuluş, 2005; 165,168). Kent merkezlerinde oluşan

yüksek rantlar, bu alanlarda yaşayan alt orta ve orta sınıfların bu alanları boşaltmasına neden olmaktadır. Düşük maliyetli apartmanlaşmayla orta sınıf yerleşmelerine dönüşmeye başlamış eski gecekondu alanları, kent merkezini terke etmek zorunda kalan sınıfların talebiyle karşı karşıya kalmaktadır (Yönder, 1987, 1998, Şenyapılı, 1995, Erder, 1996, Buğra, 2000, akt; Kurtuluş, 2005;166). Dolayısıyla kent merkezleri yine büyük ölçekli sermaye yatırımlarıyla dönüşmektedir. Yeni yasal düzenlemelerle kentlerin yönetimleri ilçe belediyelerine devredilen imar yetkileri sadece mevzi imar planlarıyla imarsız arazileri imara açmakla kalmamakta, aynı zamanda orman arazileri, su tutma alanları ve kıyılarda da yapılaşmayı hızlandırmaktadır (Kurtuluş, 2005;166).

Yapılan alan araştırmasında Beykoz'da bulunan kapalı yerleşimler olan Acarkent ve Beykoz Konakları'nın yarattığı istihdam olanakları bu bölgedeki yaşayan insanlara ekonomik anlamda gelir kaynağı oluşturduğuna dair bulgular elde edilmiştir. Öte yandan bu kapalı yerleşimlerdeki üst gelir gruplarıyla, gecekonduda yaşayan gruplar arasında kültürel farklılıklar, ayrışma ve ötekileştirme ile ilgili elde edilen bulgular açıkça kendini göstermektedir. Yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular ile Kurtuluş'un kitabında yer verdiği bulgular birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir.

Müderrisoğlu'nun 2006 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yazmış olduğu "Kentsel Rantın Dönüşümü ve Yerel Yönetimler" adlı yüksek lisans tezinde; Beykoz ile ilgili kentleşme sürecine paralel olarak Beykoz özelinde, hizmet alanlarının bulunduğu mahalle değerlerinin en yüksek olduğu ve bunu üst-gelir grubuna ait konut alanları, sanayi alanları ve gecekondu alanları takip ettiğini belirtmiştir. Hizmet alanları dışında, lüks konut alanları kentte yaşanan eğilimler nedeniyle sermayenin yaptığı yatırımlar da ön plana çıktığını ifade etmiştir. Üst gelir grubunun zaman içinde kent merkezi dışında kalan bakir alanlarda üretilen yüksek standartlı toplu konut alanlarına yerleşme süreci İstanbul dışında konut yerleşimi olarak Beykoz'da da görüldüğünü belirtmiştir. Kent merkezi üzerinde verilen kararlar, yatırımlar ve bu yatırımlara bağlı göçler, sosyal ve siyasal yapıdaki değişimlerin kentsel toprak rantının oluşumunda önemli etkenleri doğurduğunu, ancak yaratılan bu değerlerde ise arsa sahibinin emeği olmamasına karşın, ekonomik kazanç sağladığını tezinde bu bulgulara yer vermiştir (Müderrisoğlu, B. 2006).

Yapılan alan araştırmasında Beykoz'da sanayi alanları ve gecekonduların yanı sıra üst gelir gurubunun varlığından söz etmek mümkün olmuştur. Özellikle fabrikaların kapanmasından sonra kentsel rantın varlığı dikkat çekmiştir. Yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular ile Müderrisoğlu'nun bulguları birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir.

Öncel'in 2015 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı'nda, yazmış olduğu "Özelleştirilen Beykoz Kundura Fabrikasının Sosyal Bir Komplekse Dönüştürülmesi" adlı yüksek lisans tezinde; Beykoz'un geçmişten günümüze tarihi derinliği, kültür ve sanat alanındaki birikimi, coğrafi dokusu ve Boğaz'ın incisi konumuyla sadece İstanbul'un değil Türkiye'nin hatta dünyanın en önemli kentlerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Dört bin yıllık geçmişi olan Beykoz'un yakın zamana kadar sanayi yönüyle ön plana çıktığını, çok önemli üç fabrikası olan Sümerbank Deri Kundura, Tekel ve Paşabahçe Cam Fabrikalarının Beykoz'da faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Karadeniz ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden göç eden insanların ekmek kapısı olarak gördükleri bu fabrikalarda çalışmak için Beykoz'a yerleştiklerini, bu durumun zaman içerisinde çarpık yapılaşma olmak üzere birçok sorunu da beraberinde getirdiğini belirtmiştir. Fabrikaların kapanmasıyla işsizlik olmak üzere sorunlar çoğalmış, fabrikaların son derece kıymetli olan arazilerinin âtıl durumda kaldığını belirtmiştir. Öncel, Beykoz Deri-Kundura Fabrikası'nın yeniden projelendirilmesi ve aktif olarak turizm açısından faaliyete geçirilmesiyle başta eğitim olmak üzere değişim ve dönüşümün sağlanmış olacağını öngörmüştür. Böylece Beykoz ilçesinde işsizlik oranının düşeceğini, yerli ve yabancı turist sayısının artacağını, bölgede yeni iş olanaklarının artacağını öngörmüştür (Öncel, M. U. 2015).

Öncel'in yaptığı alan araştırmasında elde ettiği bulgular ile bu tezde yapılan alan araştırmasında elde edilen bulgular birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir. Ancak Önel'in öngördüğü Fabrika alanlarının turizm açısından değerlendirilmesi sonucu işsizliğin azalacağı, yerli yabancı turistin artacağına dair öngörüsüne katılmamaktayız. Nitekim mevcutta film ve plato olarak kullanılan deri kundura fabrikasının alanı Beykoz'a herhangi bir getiri sağlamadığı görülmüştür. Ayrıca son iki yılda yapılan Üniversitelerin istihdam olanağı sağladığı yönünde herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Şahin'in 2013 yılında yazmış olduğu "Nüfus Coğrafyası Açısından Bir Değerlendirme: Beykoz'da Nüfus Artışının Seyri ve Mekânsal Dağılışı" adlı makalede; eski bir yerleşim yeri olan Beykoz'un nüfusunun, ilçenin yüzeyine düzenli olarak dağılmadığını, bunun temel nedenlerinin ilçenin topoğrafik yapısının çeşitlilik göstermesi, iş olanakları bazı alanlarda toplanması ve tarihten gelen yerleşim yerlerinin devamlılık göstermesine bağlı olduğunu belirtmiştir. Ancak plansız bir yerleşmenin gerçekleştiği Beykoz'da bazen yamaçlar yoğun binalaşmaya uğramış bazen ormanlar tahrip edilerek yerleşim alanına dönüştürülmüş hatta baraj sahalarına konutlar inşa edildiğini belirtmiştir. Bununla birlikte ilçenin sürekli göç almaya ve Türkiye'nin her tarafından göçler alıp son 60 yıl içinde yoğun nüfuslanmaya devam ettiğini belirtmiştir. Beykoz'a en yoğun göçlerin, Ordu, Kastamonu, Rize ve Trabzon'dan olduğunu ifade etmiştir. Beykoz'un doğal bir sit alanı uygulamasında vazgeçilmeli ve kaçak yapılaşma engellenerek planlı bir yerleşim yapılmasını, ilçede kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesi ve coğrafi mekân üzerinde uygun yerlerde nüfusun yoğunlaşmasını sağlanması gerekliliğine vurgu yapmıştır (Şahin, V. 2013).

Şahin'in yazmış olduğu makalesinde yer verdiği bulgular ile alan araştırmasında yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların birbirini desteklediği görülmüştür.

Şal'ın 2008 yılında Yüksek Teknoloji Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü'nde yazmış olduğu "Kaçak Yapılaşmanın Önlenmesi İle İlgili Sorunlar; Boğaziçi Öngörüm Bölgesi Örneği" adlı yüksek lisans tezinde; İstanbul şehrinin ve bu şehrin incisi olan Boğaziçi'nin gerek jeopolitik konumunun önemi gerekse tarihi ve doğal güzellikleri ile hem Türkiye'nin hem de dünyanın en önemli mekânlarından biri olduğuna değinmiştir. Yüzyıllar boyunca farklı milletlere ev sahipliği yapmış ve birçok yerleşime sahne olmuş olan bu değerli mekân, sahip olduğu doğal güzellikleri ve mimari dokuyu son yarım asırdır yaşanan yoğun göç ve bunun getirdiği yapılaşma hareketleri neticesinde günümüzde kaybetme noktasına geldiğini belirtmiştir. Siyasi ve maddi çıkarların koruma kaygısının üzerinde tutulduğu son yarım asır boyunca bu yoğun yapılaşma kontrol altına alınamamış; Boğaziçi'nin yok olmasına seyirci kalındığına değinmiştir. Boğaziçi ile ilgili yapılan ilk yasal düzenlemenin 1848 yılında yapıldığını, 1882 yılında Ebniye Kanunu ile sınırlarının belirlendiği, Cumhuriyetin ilanından sonra, 1948 yılında Bina Yapımı Teşvik Kanunu'nun kabul edilmesi ile başlayan sürecin 1955 yılında İstanbul Sanayi Planı ile 1969 tarihinde yürürlüğe giren 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, Boğaziçi'nde

betonarme yapıların çoğalmasına, 1982 senesinde kabul edilmiş olan Turizm Teşvik Kanunu ise Boğaziçi siluetinde tarihi değerlerin önünü gölgeleyen otellerin gelişmesine neden olduğuna dikkat çekmiştir. 1983 tarih, 2805 sayılı İmar ve Gecekondu Affı, 1984 tarih 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler İle İlgili Kanun, 1986 tarih 3290 sayılı Af Kanunu ve 1988 yılında hazırlanan Geri Görünüm ve Etkilenme Bölgeleri'ne ait 1/5000 ölçekli Boğaziçi Revizyon Nazım İmar Planı, Boğaziçi'ni olumsuz olarak etkileyen düzenlemelere örnek olduğunu belirtmiştir. Boğaziçi'ni dolaylı yoldan da olsa koruma altına alan ilk yasal düzenlemenin 1956 tarihli, 6831 sayılı Orman Kanunu olduğunu, 1970 tarihinde Gayrimenkul Eski Eserler Kurulu tarafından Boğaziçi'nde sahil şeridi üzerinde bulunan tarihi yalıların korunması için alınan bir karar olduğunu, 1973'te 1710 sayılı Eski Eserler Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra, Gayrimenkul Eski Eserler Kurulu tarafından Boğaziçi'nin SIT özelliklerinin tescil edildiğini belirtmiştir. 1983 tarihinde özellikle Boğaziçi'nde önemli olabilecek 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çıkarılmış; ancak 1983 yılından beri hiçbir kamulaştırılma yapılamadığı için bu kanun amacına ulaşamamıştır. Boğaziçi Alanı'ndaki gayri yasal yapılaşmanın önüne tam olarak geçebilmek; 1983 yılında bölgenin SIT alanı olarak ilan edilip, 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu'nun kabul edilmesi ile olmuştur. Ancak; 1985 yılında, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 46,47 ve 48. maddeleri ve geçici 7. maddesi ile 2960 Sayılı Boğaziçi Yasasında değişiklikler yapılması, Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesi'nde konut yapımına izin verilmesi, Boğaziçi İmar İdare Heyeti'nin kaldırılması, kaçak yapılaşmanın ve gecekonduların imar affı kapsamına alınması, Boğaziçi Alanı'na özellikle büyük zararlar verdiğini ifade etmiştir. 1986 tarihinde 46, 47 ve 48. maddeler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, 1987'de yürürlüğe girdiğini belirtmiştir. 1989 senesinde çıkan 1988/61 sayılı karar ile de bütün Boğaziçi Alanı imar affı kapsamından çıkarılmış, 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu bölgenin korunması için çok önemli bir adım olduğunu, ancak ne Boğaziçi Kanunu ne de bu kanunun uygulanmasından ve bölgenin denetlenmesinden sorumlu Boğaziçi İmar Müdürlüğünün bölgedeki sorunlara tam olarak cevap verdiklerinin görülmediğini belirtmiştir. Boğaziçi Ön Görünüm Bölgesi'nde yaşanan bu sorunların yanı sıra; 1982 senesinde kabul edilmiş olan Turizm Teşvik Kanunu'ndaki turizm ve iş merkezi fonksiyon tanımı ile verilmiş olan, nazım planlara uymayan yüksek yapılaşma hakları sonucu oluşturulan, Geri Görünüm Bölgesi'nde yer alan merkezi iş alanları Boğaziçi Ön Görünüm Bölgesi'ni de dolaylı olarak etkilendiğini belirtmiştir. Avrupa Yakası'nda Zincirlikuyu-Büyükdere, Avrupa Yakası'nda Altunizade-Kavacık akslarında yoğunlaşan

merkezi iş alanları, bu bölgelerdeki nüfus yoğunluğunu arttırmaktadır. Boğaziçi Ön Görünüm Bölgesi'nin dışında kalmış olsa da merkezi iş alanları Boğaziçi Ön Görünüm Bölgesi'ne yakınlıklarından dolayı hem Avrupa hem de Asya Yakası'nda Boğaziçi Ön Görünüm Bölgesi üzerindeki gayri yasal konut baskısını arttırmakta; hem de Boğaziçi silueti üzerinde olumsuz bir etki yarattığını ifade etmektedir. Son olarak Şal yazmış olduğu tezde tespit ettiği fiziksel sorunlar, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve yönetimsel sorunlar olmak üzere bulgulara yer vermiştir (Şal, H. 2008).

Yapılan alan araştırmasında elde edilen bulgular ile Şal'ın bulguları birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir. Bugüne dek yapılan düzenlemelerin bir kısmının bölgenin korunmasına katkı sağlamış olsa da bir takım yasal düzenlemelerle bölgeye verilen önemli zararlar da olmuştur. Tüm bu olumsuz düzenlemelere karşı bölgeyi koruyacak olumlu yasal düzenlemeler de yapıldığını yapılan araştırmalarda görülmektedir. Özellikle elde ettiğimiz bulgulardan olan 1983 yılında çıkarılan 2960 sayılı Boğaziçi kanunu en belirgin olanıdır. Bu kanun ile Boğaziçi sahil şeridi ve ön görünümde bulunan alanlara konut yapılmasına izin verilmemiş kaçak yapılaşmanın ve gecekondulaşmanın önüne geçilmiş bu kanun ile Boğaziçi koruma altına alınmıştır. Ancak ufak bir serbestlik bırakıldığına dair elde edilen bulgularda Şal'ın da değindiği gibi 1985 yılında 3194 sayılı imar kanunu ile gecekonduların imar affı kapsamına alınmasıyla birlikte konut yapımına izin verilmiş olup bu dönemde Boğaziçi'nin sülieti kaçak yapılaşmayla hızla değişmiştir. 1989 yılında 61 sayılı kanun ile Boğaziçi tekrar imar affı kapsamından çıkarılmış olup 2960 saylı kanun ile Boğaziçi korunarak günümüze dek geçerliliğini sağlamıştır. Yine Şal'ında bulgularında yer verdiği 1982 yılında kabul edilen Turizm Teşvik Kanunu'ndaki turizm ve iş merkezi fonksiyon ile geri görünüm bölgesinde yer alan Kavacık'taki merkezi iş alanları bu bölgelerdeki nüfus yoğunluğunu arttırdığını belirtmiştir. Bu tezde aynı bulgulara yer verilmiş olup Şal'ın bulguları ile örtüşmektedir.

Tolga'nın 2006 yılında Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı'nda, yazmış olduğu "Endüstriyel Alanların Dönüşümü, Kentsel Mekâna Etkileri: Beykoz Kundura ve Deri Fabrikası İçin Bir Dönüşüm Senaryosu" adlı yüksek lisans tezinde; İstanbul Beykoz'da yer alan ve ikiyiz yıllık tarihiyle Türk deri ve ayakkabı teknolojisinin gelişerek bugünlere gelmesini sağlayan ve çevreye verdiği zarar nedeniyle kapatılan Sümerbank Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası, özelleştirme idaresi kararlarınca özel bir şirkete satılarak turizm alanı olarak yeniden işlevlendirilmesi öngörüldüğüne değinmiştir. Çok

önemli bir endüstri arkeolojisi alanı olan bu fabrika bölgesinin, Beykoz kıyı bölgesinde yer alan ve yine işlevi sona eren Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası, önemli bir kentsel boşluk olan Beykoz Çayırı, Beykoz Kasrı ve diğer kültürel değerlerle beraber projelendirilerek Beykoz kıyı kesimi için kültürel bir dizgi oluşturulması sağlanabileceğini belirtmiştir. Bu dizgi içerisinde değerlendirilecek fabrika alanını, sahip olduğu endüstri arkeolojisi miraslarını, kentsel boşlukları, yeşil alanları bir bütün halinde değerlendirerek Ayakkabı ve Deri müzesi, Çağdaş Sanatlar Müzesi gibi kamusal alanlara dönüştürmek, kentin suyla buluştuğu bir bölgenin kent kullanıcısına teslim edilmesini sağlanabileceğini ifade etmiştir. Oluşacak rekreasyon alanları, müzeler, konaklama birimleri, ticari birimler bölgenin sosyal çevreyle de bütünleşmesini sağlayabileceğini önermiştir. Bu bağlamda Beykoz kıyı bölgesi, tüm kültürel ve doğal miraslarını bir bütün halinde sunabilir ve kentsel bir odak noktası haline gelebileceğini ifade etmiştir. Kendini birçok dönüşüm projesiyle yenilemeye çalışan İstanbul kenti, kamusal alan kullanımı sağlayan, kenti suyla buluşturan ve kültürel değerlerini ön plana çıkaran bu tür endüstriyel alan dönüşümü projeleriyle tarihini yok etmeden yeni kentsel mekanlar kazanılabileceğini önermiştir (Tolga, H. B. 2006).

Yapılan alan araştırmasında Beykoz ile ilgili elde edilen bulgular ile Tolga'nın tezinde yer verdiği bulgular birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir. Deri Kundura fabrikasının bugünkü işlevi doğal tarihi dokusu muhafaza edilerek kültürel etkinliklerin yanı sıra daha çok film ve plato alanında hizmet verildiği görülmüştür. Yine Beykoz Çayırı, Beykoz Kasrı ve diğer kültürel değerlerle beraber Beykoz kıyı kesimi içinde bulunan kültürel alanlar ve kapanan fabrika alanlarının dönüşümü ile ilgili şu bulgulara rastlanılmıştır. Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası kapandıktan sonra fabrika alanının toprak rant değeri yüksek olduğundan kamusal alanda hizmet henüz hizmet vermemekte âtıl vaziyette geleceği muamma bir şekilde beklemektedir. Paşabahçe Tekel fabrikası yine özelleştirme kapsamında ihale edilerek özel bir şirketin satın almasıyla birlikte kamusal alanda gelecek yıllarda turizm hizmeti vermek için otel inşaatına başlamıştır. Sonuç olarak yapılan görüşmelerde, fabrikaların kullandığı asitli kimyasal atıkların çevrede bıraktığı tahribat ve ağır kokusu nedeniyle boğazı kirlettiği yönünde düşüncelere rastlanılmıştır. Ayrıca Beykoz Çayırı, Beykoz Kasrı ve daha birçok tarihi ve kültürel yapıların bir kısmı doğal yapısını korumakla birlikte kentsel rantın getirmiş olduğu doğa tahribatı ile karşı karşıyadır. Beykoz'da kamusal alanda hizmet verebilecek (hastane, okul

dışında) herhangi bir yapı olmamakla birlikte bu alanda çok fazla ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Tüfekçi'nin 1998 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk İktisat Tarihi Bilim Dalı'nda yazmış olduğu "Maliye Nezareti Temettuat Defterlerine Göre 1844 yılında Kartal ve Beykoz Kazalarının Sosyo-Ekonomik Durumu" adlı yüksek lisans tezinde; Beykoz'da %80 Müslüman, %20 Gayri-Müslüm nüfusun yaşadığı görülmektedir. Nüfusun çoğunluğu yoğun uğraş olarak toprağa bağlı geçimlerini sürdürmektedirler. Tarımda yetiştirilen ürünler ise genelde tarla ürünü cinsinden olup daha çok buğday, yulaf, arpa yetiştirilirken az da olsa mısır, burçak ve azımsanamayacak oranda keten yetiştirilmektedir. Zirai faaliyetler arasında tarla ürünlerinin oranı %92,41 oranında yüksek düzeyde görülmektedir. Beykoz'da her ne kadar bağcılık etkin gözükmüyorsa da sebze ve meyve yetiştiriciliği küçümsenemeyecek boyutta olup bu oran %1,78 düzeyindedir. Yine zirai faaliyetler kapsamında yoğun uğraş alanlarından biri de hayvancılık olup çoğunlukla büyükbaş hayvancılık daha yoğun durumda olup bu oran %5,82 düzeyindedir. Beykoz'da zirai alanlar dışında geçim faaliyetlerinin daha yoğun olması; odunculuk, kömürcülük, süpürgecilik gibi mesleklerle birlikte nakliyecilik alanında da daha etkin durumda olmuşlardır. Bunun yanı sıra esnaf çeşitliliği içerisinde fırıncılık, bakkalcılık, berberlik gibi daha çok temel ihtiyaçlara yönelik oluşumlarla birlikte demircilik, körükçülük, nalbantlık, kahvecilik, hamamcılık, terzilik gibi faaliyetler de dikkat çekmiştir (Tüfekçi, A. 1998).

Yapılan alan araştırmasında Tüfekçi'nin yazdığı Beykoz ile ilgili nüfus yapısı, ekonomik anlamda geçim kaynaklarına dair bulgularıyla bu tezde bulunan bulguların tamamının örtüştüğü görülmektedir. 1960 yılından bugüne Beykoz'un nüfus yapısı, ekonomisi ve istihdam yapısı değerlendirildiğinde şu bulgulara rastlanılmıştır. Beykoz'un geçmişte Tüfekçi'nin de değindiği gibi Geçmiş yıllarda Beykoz'un Gayri-Müslüm nüfusa sahip olduğunu, ancak bu azınlıkların 1955 yılında yaşanan 6-7 Eylül hadiseleriyle kaybolduğunu yapılan görüşmelerde görülmüştür. Yine Beykoz'un köylerinde eskiden tarıma dayalı seracılık, sebze ve meyve yetiştiriciliği, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık, arıcılık, odunculuk gibi gelir elde edebilecekleri işler yoğunlukta olmuştur. Tüfekçi'nin bulgularında yer vermediği ancak bu tezde yer verdiğimiz bir diğer geçim kaynağı ise Beykoz'un balıkçı köylerinin geçimlerini balıkçılıkla sürdürmüş olmalarıdır. Zaman içerisinde balıkçılık, tarım, hayvancılık, odunculuk ve diğer meslekler eski canlılığını

yitirmiştir. Yine Tüfekçi'nin değinmediği bir diğer geçim kaynağı olan zirai faaliyetler dışında, ilçenin nüfusunun neredeyse tamamı işçi muhiti olan Beykoz'da büyük fabrikalarda çalışmışlardır. Bu fabrikalar dönemin en büyük sanayi kuruluşları olup, semtte sanayinin yansımaları olan dekor ve saya atölyelerinin varlığı azımsanamayacak oranda fazla olup Beykoz'un ekonomisi canlı tutmuştur. 2000 yılı itibariyle fabrikaların kapanmasıyla birlikte var olan atölyelerinde varlığı kaybolmuş, var olan ekonomik canlılık yerini durgun bir esnaf yapısına bırakmıştır.

Urhan'ın 2014 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda, yazmış olduğu "Türkiye'de sosyal yardım rejiminin yerel düzeyde örgütlenmesi: Beykoz örneği" adlı doktora tezinde; sosyal yardım rejiminin yerel düzeyde örgütlenmesi Beykoz ilçesinde niteliksel yöntemle yapılan bir alan araştırmasıyla ortaya koyduğunu, Beykoz ilçesinin tarihsel perspektifle sosyo-ekonomik ve siyasi-kültürel yapısı değerlendirmiş, sosyal refah alanında yerel ve yerel-üstü kurum ve aktörler tanımlamıştır. Urhan'ın alan araştırmasında, Beykoz'un Türkiye'de iç göçle birlikte yaşanan değişimlerin ve kentleşme sorunlarının en yoğun yaşandığı mekânlardan biri olduğunu, 1940'lı yıllardan itibaren binlerce insanın, kırdan kente göç ederek, Beykoz'da bulunan fabrikalarda işçi olarak çalışmak için geldiklerini belirtmiştir. Göç edenlerin tümünün fabrikalarda iş imkânı bulamadığını, çoğunluğunun Karadeniz'den, Kars-Ardahan'dan göç edenlerin oluşturduğunu göçmenlerin enformel dayanışma ağlarıyla, fabrikaların etrafında bir enformel sektörün oluşmasını, kente yeni gelenlerin formel ya da enformel sektörde iş bulmaları ve konut sahibi olmaları konusunda önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Beykoz'lu eski göçmenlerin yakın zamana kadar köyle bağları sürdürdüğünü, köyde bulunan topraklarından da gelir elde ettiklerini, aile dayanışması önemine değinmiştir. Urhan, Beykoz'lu eski göçmenlerin hiçbir zaman tam anlamıyla mülksüz ve metalaşmış olmadıklarını ifade etmektedir. Göçmenlerin kendi imkanlarıyla gecekondu inşa ederek konut sorunlarını çözdüklerini, zamanla bu yapılar sadece konut ihtiyacını karşılamaktan ziyade aynı zamanda gelir getiren ve insanlara sosyal koruma sağlayan mekanizmalara dönüştüğünü belirtmiştir. Özellikle 1990'lardan sonra gelen göçmenlerin köyle bağlarının kalmamasının geniş aile fonksiyonunun da ortadan kalktığını belirtmiştir. Beykoz'da eğitim ve sosyal hizmet olanaklarının sınırlı olması nedeniyle göçmenlerin kentle bütünleşmelerinin yetersiz kaldığını, halkın genel olarak eğitim düzeyinin düşük, kültürel değerlerin ön planda olduğu bir sosyal yapıdan söz edilebileceğini belirtmiştir. Urhan, kadınların eğitim düzeylerinin, erkeklerin eğitim düzeylerine oranla daha düşük

olduğunu, işgücüne katılımlarının az olduğunu belirtmiştir. İlçede yaşanan yoksulluğa bakıldığında 1990'ların ilçe için bir dönüm noktası olduğunu, 1990'lardan sonra zorunlu göç sonucu gelen göçmenler için ilçede eski göçmenler gibi konut edinme, iş bulma olanakları tükendiğini belirtmiştir. Yeni gelenlerin genellikle hizmet veya imalat sektöründe asgari ücretle, düzensiz ve güvencesiz işlerde çalışma olanağı bulabildiklerini, genellikle eski gecekondularda kiracı olarak yaşayan bu gruplar için en temel sorunun düzenli bir iş ve gelire sahip olmadıklarını belirtmiştir. 2000'lerin başında ilçede bulunan fabrikaların kapanmasıyla birlikte işsizlik artmış, 2013'e gelindiğinde Kavacık civarında bazı holdinglerin ve şirketlerin yönetimsel iş merkezleri balıkçılık, merdiven altı konfeksiyon ve imalat atölyeleri başlıca ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü alanlar olarak belirlendiğini ifade etmiştir. Bugüne kadar tarım ve ormancılık da ilçede ekonomik faaliyetlerde önemli bir yer kaplamakta iken köylerin yapılaşmaya açılmasıyla bu faaliyetlerin azalacağını öngörmüştür. Bugün ilçede yaşanan yoksulluğun en önemli nedeni işsizlik olduğunu, özellikle çalıştığı halde geçinemeyen, kendilerinin ve çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamayan önemli oranda bir nüfus olduğunu belirtmiştir. Beykoz'da engelli, yaşlı, çocuk refahı, kadın ve aileye yönelik yeterli sosyal hizmet programlarının bulunmadığını, kentsel hizmetlere ulaşma ve kentle bütünleşmeyi engellediğini ve yakın zamana kadar bu hizmetlerde bir gelişme olmadığı belirtmiştir. Urhan, Beykoz'da ne merkezi yönetimin il ve ilçe düzeyindeki kurumlarının ne de belediyenin sosyal hizmetlerin geliştirilmesine dönük uygulamalarının bulunmadığını belirtmiştir. Beykoz'un ekonomik faaliyetlerinin son on yılda çok gerilediğini, bu süreçte turizm ve eğitim sektörünün canlandırılmasına yönelik çalışmaların çok yavaş ilerlediğini ifade etmektedir. (Urhan, G. 2014).

Sonuç olarak Urhan'ın alan araştırmasında elde ettiği tüm bulgular ile bu tezde yapılan alan araştırmasında elde edilen bulgular birbirini destekler nitelikte olup örtüşmektedir.

Yerlitaş'ın 2013 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda, yazmış olduğu "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sümerbank Beykoz Deri Kundura Fabrikası" adlı yüksek lisans tezinde; 1812 yılında kurulup 2004 yılına kadar varlığını sürdürmüş olan Beykoz Deri Kundura Fabrikası ülkenin son dönem tarihiyle paralel bir varlık gösterdiğini, sanayileşme öncesi devrin en önemli üretim geleneklerinden biri olan debbağlık kültürünü bir adım öteye taşıdığını belirtmiştir. Beykoz Deri Kundura Fabrikası ise Osmanlı Devleti içinde sanayileşmede makine ile geleneksel üretimin

birleştirilerek Beykoz semtinin gelişmesine de ve yeni fabrikaların açılmasına da öncülük ettiğini ifade etmiştir. Yeni Cumhuriyet döneminde devletin ekonomik açıdan içinde bulunulan olumsuz koşullar karşısında sorumluluk almasına yol açmış, Beykoz Deri Kundura Fabrikası Sümerbank'a devredilerek yeni bir dönemin kapılarının aralandığına değinmiştir. Teknolojik açıdan modern ve yetişmiş işçi gücüyle hareket eden Beykoz Deri Kundura Fabrikası, askeri ihtiyaçların karşılanması dışında halkın alım gücüne uygun kaliteli kunduraların üretimini sağlamış, çalıştırdığı işçilerin üretimine göre maaş aldıkları, sosyal açıdan aktif, çevresinde bir işçi mahallesi kültürü yaratmış ender fabrikalardan biri olduğunu belirtmiştir. İşçilerin refah seviyesinin yüksek olması Beykoz ilçesinin göç almasını da sağlamıştır. Demokrat Partinin iktidarda olduğu yıllarda işçilere yönelik hakların artırılması işçilerin iktidara yakın olmasına yol açmış 1960'larla birlikte getirilen toplu sözleşme ve grev haklarıyla fabrikada çalışan işçi kesimin haklarının arttırıldığını belirtmiştir. Ayrıca bir okul gibi içinde çalıştırdığı işçileri yetiştiren ve sayısız teknik elemanı piyasaya kazandırmış bir fabrika olan Beykoz Deri Kundura Fabrikası, emeği üretimin dışında tutmadan işçileri de üretimin baş aktörü olarak kabul eden, onları üretimlerine yabancılaştırmayan bir fabrika olduğunu ifade etmiştir. Sümerbank içinde kendi sağlık kuruluşu olan, oluşturdukları yardım sandıkları ile işçiler arasında dayanışma duygusunu artıran, kooperatiflerle işçileri ev sahibi yapan bir fabrika olup, baskıcı bir idari anlayışla yönetilmeden işçiler ve çalışanlar arasında dayanışmaya dayalı bir kültürle devlete bağlı bir üretim merkezi olan Beykoz Deri Kundura Fabrikasının, işçi alımlarına 1986 yılı sonrasında son vererek günden güne işçi sayısını azaltarak 2003 yılında 29,7 milyon dolara satıldığını belirtmiştir. Yerlitaş'ın ifadesine göre, bir semte kültür katan kundura fabrikası, işçilerin ve ailelerinin tüm mücadelesine rağmen 2500-3000 kişinin ve onlarla birlikte bir semtin yaşamını idame ettirmesini sağlayan, fabrika düdüğüyle bir şehre hayat katan Beykoz Deri Kundura Fabrikası'nın kapanması, üretime dayalı bir kültürün de tarih sahnesinden çekilmesine yol açtığını ifade etmiştir. Günümüzde fabrika düdüğünün sesinin duyulmadığı, işçilerin hep birlikte semtin içinden geçmediği bir film platosu olarak kullanıldığını belirtmiştir (Yerlitaş, O. 2013).

Yapılan alan araştırmasında elde edilen bulgular ile Yerlitaş'ın tezinde yer verdiği bulgular birebir örtüşmekte ve birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 4
SONUÇ VE ÖNERİLER

"Sosyal Değişme ve Modernleşme: Beykoz'da 1960 yılından günümüze Değişme ve Dinamikleri" adıyla Beykoz semtini temel alarak tamamlanan araştırmada niteliksel araştırma teknikleriyle sonuca gidilmiştir. Araştırmada en az 30 yıldır Beykoz'da yaşayan 60 yaş üzeri katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Beykoz'lu olmanın gündelik hayatta hangi unsurlarla etkileşim halinde olduklarını ve ne tür sorunlarla karşılaştıklarını bu sorunlar karşısında hangi stratejileri geliştirdikleri araştırılmıştır. Araştırmada Beykoz semtine ilişkin bilgilerde elde edilmiştir. Toplamda 12'si kadın, 51'i erkek olmak üzere 63 kişi ile 48 görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerin 44'ü (DG) Derinlemesine Görüşme, 4'ü ise (OGG) Odak Grup Görüşmesidir. Katılımcılarla görüşmek için önceden belirlenen Beykoz'un kıyı şeridindeki mahallelerinde, katılımcıların belirlemiş olduğu ev, işyeri, Cafe gibi mekanlarda yapılmıştır.

Niteliksel araştırma yöntemleriyle hazırlanan bu çalışmanın bulgu ve sonuçları niteliksel araştırmanın doğası gereği genellenemez, ancak yine de İstanbul geneli Beykoz ölçeğinde görüşülen kişilerin profillerinden bir kesit sunmaktadır. Bununla birlikte bu çalışma Beykoz'da dünden bugüne sosyal değişmenin dinamiklerine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırmanın bulgularından ve tartışmalarla işlenen konulardan yola çıkarak Beykoz'u üç ayrı dönemde değerlendirip şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

Beykoz'u ana hatlarıyla belirlemek için; Cumhuriyet öncesi (Osmanlı) dönemi, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte fabrikaların varlığı, göç aldığı dönem ve günümüzü son dönem olarak belirtmek mümkündür. Beykoz'a ilişkin ilk bilgilerin elde edildiği 19. yüzyılın başlarında Beykoz'un kent dışında olması, deniz ulaşımına yakınlığı ve özellikle doğal su kaynaklarına sahip olması fikri sanayi alanı olarak seçilmesinde en önemli etkenlerden biri olmuştur. Bu nedenle Beykoz'u, Osmanlının sanayileşme çabaları içerisinde görmek mümkündür. 1800'lü yılların başında Beykoz'da kamu ve özel girişim olmak üzere birçok sanayileşme girişimlerinde bulunulmuştur. Dönemin ilk sanayi kuruluşu olan Çuha ve Kâğıt fabrikası 1805'te kurulmuş, bunu takiben Deri kundura fabrikası (eski debbağhane) 1810'da kurulmuş ve yakın zaman kadar da faaliyetine devam etmiştir. Ardından 1837'de Demir Madeni İşlemeleri, ilk camların üretildiği

Paşabahçe Cam fabrikası, 1845'te Çini ve Cam fabrikası, Tuğla fabrikası, 1853'te İspermeçet Mumu fabrikası, 1892'de Çini ve Tabak fabrikası, 1910'da Kiremit ve Tuğla fabrikaları, 1923'te İspirto ve İçki fabrikası dönemin ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuşlardır.

19. yüzyılda başlayıp ve 20. yüzyılın başına kadar devam eden bu sanayileşme çabaları Beykoz'un stratejik konumu gereği ne denli önemli bir bölge olduğunu arz etmektedir. Bu dönemde Beykoz Boğaziçi köyü olarak bilinmekte olup, nüfus bakımından oldukça küçük bir yer olmuştur. Yapılar günümüzdeki yapılardan ziyade daha çok iki katlı ahşap cumbalı evlerden ve yalılardan oluşmaktadır. Bu dönemde ataerkil bir aile yapısı olmakla beraber geleneksel ilişkilerin yer aldığı bir yer olmuştur. Kapıların kilitli olmadığı, herkesin birbirini tanıdığı, halkın birbiriyle olan münasebetinin ve komşuluk ilişkilerinin daha samimi ilişkiler temeline dayandığı bilinmektedir. Bu dönemin en belirgin özelliği azınlık nüfusun azımsanamayacak oranda varlıklarıdır. Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin, Arnavutların, Boşnakların ve Müslümanların bir arada yaşadıkları farklı kültürel kimliklerin oluşturulduğu zengin dinamik bir yapının varlığı söz konusu olmuştur. Beykoz'un bu dönemine ilişkin sosyal ve ekonomik yapısına baktığımızda daha çok sözlü anlatılara dayanan bilgiler ışık tutmaktadır. Azınlıkların ve Beykoz halkının; din, dil, ırk ayrımı olmaksızın insani ilişkilerin rahatça kurulduğu etnik kültürel bir yapıdan bahsetmek mümkündür. Bu dönemde göç unsuru yok denecek kadar az olsa da fabrikalara mevsimlik işçi olarak gelenler olmuştur. Genelde fabrikaların istihdam ettikleri nüfus Beykoz'un yerel halkı ve azınlıklardan oluşmaktadır. Beykoz, geçmişte bir sahil kasabasıyken, tam bir mutabakatla yaşayan zengin çok kültürlü bir yapıya sahipti.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte var olan fabrikaların bir kısmı ayakta kalmayıp üretimlerine son vererek kapanmış, bunu takiben Mobil, Standart Oil, Sokoni Vakum gibi yeni yerler açılmıştır. 1834'te kurulan Paşabahçe Şişecam fabrikası dönemin en önemli fabrikası olup, Beykoz'da köklü değişimlerin başlangıcını oluşturarak yeni bir dönemin kapılarının aralanmasına sebep olmuştur. Beykoz'u Beykoz yapan ismini Paşabahçe semtinden alan Paşabahçe Şişecam fabrikası tüm dinamiklerinin kökenini de bu dönemde gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla Beykoz zaman içerisinde bir Boğaziçi köyünden bir işçi semti hüviyetine kavuşarak kendi dinamiğini oluşturmuştur. Fabrikaların kurulması ardından Gayri-Müslimlerin Beykoz'dan göç etmeleriyle ve kentleşmeyle birlikte birçok

insan Beykoz'a göç etmiştir. Bu göçlerde yine insanlar belirli gruplar halinde ve buradaki kültürel yapıya saygı göstererek hayatlarını sürdürmüşlerdir. Gerçekleşen göç hareketleri sonrasında kültürel, siyasal, ekonomik anlamda değişimler yaratılmış, insanların sosyal yaşamları üzerinde de değişimlere yol açmıştır.

Beykoz'da sanayileşmenin oluşturduğu formel işgücü ve gecekondulaşmanın yol açtığı toprak rantının geniş kitlelere hitap etmesiyle Beykoz'u tehdit eden bir unsur haline gelmiştir. Gecekondu olgusu, esasında enformel sektör olup, enformel sektör içinde doğup, gelişip kent içinde yoksul gruplara yaşam olanakları sunmaktadır. 1950'li yıllarda Türkiye'de kırdan kente kitlesel göç olgusuyla berber tarım toplumunun âtıl işgücü mega kentlere hızla göç etmekte ve gerek barınma gerekse de geçim kaynakları elde etme çabaları enformel sektörü doğurmuştur. Bu süreçte göç ederek enformel piyasasında yerleştiği gecekondularda hayatlarını idame ettiren bu kitleler geleneksel özellikleri bünyesinde barındıran dayanışma ağlarını kullanarak formel ya da enformel işgücü piyasasında buldukları işlerle kent içinde yerleşmiş oldukları gecekondu alanlarının zamanla değerli hale gelmesiyle zaman içerisinde oluşan rantlara el koyarak sahip olmuşlardır. Bu sayede gecekondularda yaşayan kitlelerin sebepsiz zenginleşmeleri ortaya çıkmakta ve 1980 sonrası çıkarılan imar aflarıyla elde ettikleri konutlarıyla dayanışma ağları sayesinde kendinden sonra gelenlere konutlarını kiralayarak ya da gecekondu yapmalarını sağlayarak imkanlar sunmuşlardır. Gecekondulaşmanın en önemli unsuru sayılan ağ türü ilişkilerdir. Bu ilişki ağları ise hemşerilik ilişkilerine dayanmaktadır. Gecekondu alanlarında oluşan kentsel rantın elde edilmesinde şüphesiz kültürel birlikteliklerin beslemiş olduğu dayanışma ağları ve cemaatler önemli işlev görmektedir. Beykoz'da da göçler sonucunda oluşan mahallelerin geleneksel enformel ilişkilerin en önemli mekanları olduğunu, göçle gelenlerin kentte tutunma mücadelelerinin temelde ağ türü ilişkilerin belirleyici rol aldığını görmekteyiz. Beykoz'a göç eden kitleler kendilerinden önce gelen hemşerilerinin gerek işgücü piyasasında sağladıkları belli fırsatlar gerek gecekondu yapımı için sağladıkları fırsatları hemşeriliğe dayalı karşılıklı güven bağlarıyla deneyimlerden önemli ölçüde yararlanmışlardır.

Türkiye'de gelir dağılımın hızla kutuplaştığı günümüz koşullarında özellikle kentlerdeki gecekondulaşma olgusunda ve kentsel rantın hareketliliğinde değişim ve dönüşümün dinamiklerini görmekteyiz. Kentlere olan yoğun göçün kent çeperinde işgal edilebilecek boş alanların var olmasıyla mümkündür. 1950'li yıllarda kentleşmenin ilk aşamalarından

biri olan kırdan kente göç eden kitlelerin oluşturduğu gecekondulaşma sürecidir. Nüfusun kırdan kente göç etmesiyle salt nüfusun mekânda yer değiştirmesi değişim sürecine işaret etmekte ve ekonomik, politik, toplumsal, kültürel düzeylerde bir dizi değişimin yaşanmasını sağlamıştır. Kentin çeperinde plansız yapılaşmayla geri dönüşü mümkün olmayan tarihsel ve kültürel değerlerin yitirilmesine neden olmuştur. Kentlerin değişim süreçlerinde farklı dinamiklerin irdelenmesi adına düalistik ikili yapısı daha çok formel ve enformel şeklinde oluşmaktadır. Kentin çeperinde arsa işgalleriyle başlayan bu süreç devamında gecekondulaşma olgusunu ortaya çıkarmakta ve zamanla bu gecekonduların ticarileşmesiyle birlikte kaçınılmaz bir şekilde sebepsiz zenginleşme ortaya çıkmaktadır. Beykoz'da da göçlerle birlikte yerleşen kesimin kültürel birliktelikler sonucunda ilişki ağları sayesinde gecekondularda yaşayan insanlar yaşama stratejileri geliştirerek, hatta belli bir hayat standartına kavuşarak sebepsiz zenginleşebilmektedirler. Gecekondulaşmanın hızlandığı dönem olarak bilinen 1980'li yıllarda geri dönüşü olmayan imar affına ilişkin özel koşullar sayesinde kent çeperinde oluşan gecekonduların konumunda meydana gelen değişmeler olmuştur. İmar affıyla tek katlı kaçak yapılardan çok katlı yapılara dönüşüm sağlanmış toprak rantını beraberinden getirmiştir. Bu yasal düzenlemeler sayesinde gecekondu sahiplerinin evlerini kaçak yollarla büyütüp kiraya vermeleri ya da satışa çıkararak gelir elde etmeleri gibi bir dizi eylemleri olmuştur. Ancak bu kitlelerin zaman içerisinde sahip oldukları gecekondularının el değiştirilmesi sonucunda, hemşerilik ilişkileriyle kurdukları ağ ilişkilerinin de zayıflaması hatta dezavantajlı duruma düşmeleri kaçınılmaz bir son olmuştur. Beykoz'daki yapıyı incelerken (yapı-aktör) hemşerilik ilişkilerine dayalı dayanışma ağları ve cemaatler arasındaki ilişki tarzı süreç içerisinde değişime uğradığı dikkat çekmiştir.

Beykoz'un kentleşmesiyle birlikte hızlı sermaye birikimlerinin sağlandığı, büyük sermaye sahiplerinin bölgedeki toprak rantı sebebiyle ciddi yatırımlar yaptığı, tüm finansal kaynaklarını Beykoz'daki arsalara yönelterek rantı bir adım öteye taşıdıkları dikkat çekmiştir. İstanbul'un dışında enformel kesimin yaşamış olduğu bu gecekondu mahalleleri bir anda formel alanda önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Modernleşme ve gelişmeyle birlikte formelin sınırları genişleyip enformelin sınırları daralmaktadır. Öte yandan gözle görülür yoksul kesimin varlığı dikkat çekmektedir. Gelişme potansiyeline sahip modern grupların örgütlü yapısı karşısında enformel grupların örgütsüz yapısı modernleşememe gelişememe durumlarını açıkça göstermektedir. Bu yeni oluşan sistemin sosyal, siyasal ve ekonomik olarak dışında kalan, mücadele gücü kalmayan bu

yapı yoksulluk durumuna karşılık gelmektedir. Gecekondulaşma sürecinde oluşan yoksul grubun içerisinde de belli ayrımlara gidilmiş, düzenli formel iş hayatı ve belli hayat standartlarına kavuşup yoksulluktan kurtulan gruplarla birlikte yaşam stratejileri zayıf, düzensiz enformel iş ya da işsizlik durumları olan yoksulluğu devam eden grupların varlığı dikkat çekmiştir. Bunun en önemli sebebinin eğitim kalitesi olduğu düşünülmektedir. Beykoz'da düzenli formel iş hayatına sahip orta gelir seviyesindeki grupların yüksek rant sağlamayı ve çoğunlukla işveren olmayı ya da kendi hesabına çalışmayı başarmış kişilerdir. Bu gruptaki kişiler sosyo-kültürel olarak okuryazarlık oranlarına sahip, çocukları ve kendileri daha iyi eğitimli, kültüre ve eğlenceye daha çok önem veren İstanbul kültürü ile bütünleşmiş kendi içlerinde dayanışma ilişkileri oluşturmuş kişilerdir. Enformel iş yaşamındaki dezavantajlı yoksul grup, kentte tutunma mücadeleleri gerek eğitim gerekse kültürel ve sosyal yaşama adaptasyon konusunda oldukça geri planda ve çekimse kalıp İstanbul kültüründen çok uzakta yaşamaktadırlar.

Görüşmeciler, Beykoz'da suç işleme oranının düşük olduğunu, ancak, uyuşturucu kullanımının yaygınlaştığı belirtmişlerdir. Alanda yapılan görüşmelerden çıkan bulgularda, uyuşturucu kullanımında artışla alkolün yasaklanması ve alkollü mekanların olmaması arasında bağlantı kurmaları dikkat çekmiştir. Bu yaşayış biçiminden son derece rahatsızlık duyan halkın, gençlerin sosyalleşebilecekleri mekanların olmayışının gerekçelerini, semtin örgütsüz yapısına bağlayan, eğitimsiz yoksul gençlerin uyuşturucu batağına düşmeleri kaçınılmaz sonu göstermektedir.

Beykoz'un yapısına baktığımızda bu durum gelenekselle modernin, geçmişle bugünün karıştığı farklı mozaikleri bünyesinde barındıran bir yer olarak karşımıza çıkmıştır. Günümüzde nüfusun çoğunluğun artık kentlerde yaşamaktadırlar. Kentlere göç eden insanların iş yoğunluğu modern kentin yaşamına ayak uydurmayı zorlaştırmakta ve zamanla kendi kabuğuna çekilen bireyleri yalnızlaştırmaktadır. Küçük yerlerde çok sık etkileşime girilen kapı komşusu, sokakta karşılaştığı arkadaşı veya bir ahbabıyla girdiği geleneksel ilişkiler kentlerde yerini bireyselleşmiş modern ilişkilere bırakmıştır. Beykoz'da da daha önceki sıcak birincil ilişkiler, yerini, aşırı bireyselleşme ve yalnızlaşmaya bırakmıştır.

Türkiye'de, özellikle büyük kentlerde, kaçak gecekonduların yerini planlı, imarlı ve ruhsatlı apartmanlar almıştır. Bu gecekondularda yaşanan altyapı sorunları ve temel

ihtiyaçlar yapılan planlı, imarlı ve ruhsatlı yapılarda giderilmiştir. Beykoz özelinde bu durum değerlendirilecek olursa, orta sınıfın yaşamış olduğu apartmanlar üst sınıfın yaşamış olduğu kapalı, güvenlikli lüks konutlar ve gecekondularda yaşayan yoksullar şeklinde bir ayrıma gidilebilir. Orta ve üst sınıfların yaşamış olduğu konutlarla, yoksulların yaşamış olduğu gecekondular kentli-yoksul ayrımını keskin hatlarıyla daha belirgin hale getirmektedir. Ayrıca Beykoz'daki gecekondulara nazaran lüks konutların ve gelişmeye açık planlı imarlı apartmanların modern olanın simgesini de ifade ettiği görülmektedir. 1990'lı yıllarla beraber Beykoz'da orta ve üst sınıfın artmasıyla eskiye nazaran daha yalıtılmış ve dış çevreyle izole edilmiş mekanlar ortaya çıkmış, kendi gibi olmayanlarla iletişimin en aza indirgenmiş homojen yapıdan heterojen bir yapıya dönüşen bir yaşam biçimi ortaya çıkmıştır. Bu yalıtılmış ve izole olmuş yapıların boğazın sırtlarında orman ve deniz manzaralı tüm doğal güzellikleri bünyesinde barındıran kente yakınlığıyla dikkat çeken bu araziler üzerinde imar düzenlemeleriyle orta ve üst gelir grubuna hitap eden yaşam alanları oluşturulmuş ve konut gelişimine neden olmuştur. Bu yaşam alanları kentin karmaşasından arındırılmış, kendi yaşam tarzlarını oluşturabilecekleri korunaklı ve izole mekânlar yaratılmıştır. Beykoz'daki gecekondu bölgeleriyle keskin hatlarla ayrılmış bu yaşama alanları bu özellikleri nedeniyle bir anlamda gettolaşmıştır. Beykoz'un yapısına baktığımızda gelenekselle modernin bir sentezini görmekteyiz. Beykoz'da bambaşka bir sosyalleşme olgusu dikkat çekmektedir. Bir tarafta kentin olanaklarına erişimleri kısıtlı gecekonduda yaşayan yoksullar ve yaşam biçimleri, öte yanda orta ve üst sınıfın yaşadıkları konutlar, yaşam biçimleri ve kentin tüm olanaklarından faydalanmaları dikkat çekmektedir. Beykoz'da gecekonduda yaşayan görece yoksulların yerine yeni aktörler olan orta ve üst sınıf devreye girmiş yaşam stratejileri değişmiş bölgede dönüşümün ilk nüveleri yaşanmıştır. Bugün Beykoz göç alabilen, kentsel rantı yaratabilen, görece dinamik bir ekonomik yapıya sahip bir yer olmuştur.

Beykoz'da gelir dağılımında ciddi dengesizlikler oluşmaktadır. Yoksullukla baş etme süreçlerinde insanların kendi aralarında oluşturdukları cemaatler ve dayanışma ağları ön plana çıkmış, kendi memleketlerinden olmayanları dışlayıcı fakat kendi içlerinde dayanışma ağlarıyla toplumsal yaşama damgasını vurup, kentin birleştirici unsurlarına tehdit oluşturmaktadırlar. Beykoz'da işgücü piyasası hakkında elde edilen bilgiler ışığında işsizliğin görece yoğun olduğu görülmektedir. Ekonomik olarak da dezavantajlı insanların yaşadığı semt olarak bilinen Beykoz'da yaşlı nüfusun ağırlıkta olduğu ve

emeklilerin oranının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Genç nüfusun İstanbul'un diğer semtlerinde ucuz emek gücü olarak istihdam edildikleri görülmüştür. Beykoz'da kadınlarının çalışma oranının erkeklere nazaran sayıca fazla olduğu, çoğunun Acarlar ve Beykoz Konakları gibi üst gelir gruplarının yaşadığı lüks konutların ev işlerine giderek geçimlerini sağladıkları, erkeklerin de çoğunluğunun işsiz ya da düzenli olmayan işlere sahip oldukları, boş zamanlarını daha çok ganyan bayii, kahve, dernek, lokal gibi yerlerde geçirdikleri görülmektedir. Yine Beykoz'da okuma yazma bile nüfusun ağırlıkta olduğunu görmekteyiz. Eğitim durumları bakımından değerlendirdiğimizde, ortaokul ve lise mezunlarının sayısı yüksek iken, ilkokul mezunlarının oranı oldukça küçük bir oranı oluşturmuştur. Üniversite mezunlarının yüksek oranda olmasının formel işgücüne katılımlarında kendini göstermiştir. İşkollarına göre değerlendirdiğimizde, en yüksek oranının emekliler olduğu, bunu takiben hizmet sektörü, kendi hesabına çalışan küçük esnaf, memur ve son olarak düzensiz enformel işler (inşaat, konfeksiyon, pazarcılık) olduğunu görmekteyiz. Beykoz'da yeterli eğitime sahip bireylerin, sosyal sermayeye ve kaynaklara sahip oldukları görülmektedir.

Beykoz'un nüfus yapısına baktığımızda özellikle 1980'li yıllarda oldukça yoğun bir göç dalgası olduğu görülmüştür. Ancak 1950'li öncesi aldığı göçlerle 1980 sonrası aldığı göçler arasında niteliksel farklılıklar dikkat çekmiştir. 1950 öncesi daha çok Karadeniz bölgesinden aldığı göçlerin yapısı 1980 sonrası daha çok İstanbul içi ve Doğu Anadolu'dan aldığı göçler şeklinde değişmiştir. Yine 2000 yılı itibariyle fabrikaların kapanmasıyla istihdam olanaklarının yok olmasına rağmen göç hareketliliğinin devam etmiş olması Beykoz'daki hemşerilik ilişkilerine dayalı olduğu düşünülmektedir. Beykoz'un arazileri üzerinde denetim hakkını elinde bulunduran bu gruplar Beykoz'un çehresini değiştiren ilişkilerin başlangıç noktasını oluşturdukları düşünülmektedir. Hemşerilik derneklerinin sayıca fazla olduğu Beykoz'da özellikle Trabzon, Rize, Giresun, Kastamonu, Ordu, Sinop, Kars, Ardahan ağırlıkta olduklarını hatta Kars mahallesi diye de kümeleştiklerini görmekteyiz. Özellikle belirtmekte fayda görülen şu husus dikkat çekmiştir; Beykoz doğumlu olmasına rağmen nüfus kayıtlarının yukarıda bahsi geçen şehirlerde halen kayıtlı olduğu ve sayılarının azımsanamayacak oranda olduğu siyasi kaygılardan kaynaklandığı gerçeğini yansıtmaktadır.

Beykoz ilçesinin siyasi kanadında kuruluş öyküsüne baktığımızda; büyükşehir belediyesine bağlı şube müdürlüğü statüsündeyken 1984 yılında ilçe belediyesi

hüviyetine kavuşmuştur. Yapılan ilk seçimlerde ANAP partisinden aday gösterilen Beykoz doğumlu Ali Zengin belediye başkanı olmuş ve 5 yıl Beykoz'da hizmet vermiştir. Ardından 1989 yılında SODEP Partisinden aday gösterilen Mesudiye doğumlu Şevket Arıkan belediye başkanı olmuş ve kendisi de 5 yıl Beykoz'da hizmet vermiştir. 1994 yılında RP partisinden aday gösterilen Kars doğumlu Yücel Çelikbilek belediye başkanı olmuş ve kendisi de 5 yıl Beykoz'da hizmet vermiştir. 1999 yılında DSP partisinden aday gösterilen Paşabahçe doğumlu Alaattin Köseler belediye başkanı olmuş ve 5 yıl Beykoz'da hizmet vermiştir. 2004 yılında yapılan yerel seçimlerde yerini Beykoz doğumlu Muharrem Ergül'e bırakmış ve belediye başkanı olarak 5 yıl Beykoz'da hizmet vermiştir. 2009 yılında yapılan son yerel seçimlerde daha önce bir dönem RP partisinden aday gösterilerek 5 yıl belediye başkanlığı yapan Yücel Çelikbilek bu kez ülkenin iktidar partisi olan AKP'den aday olarak belediye başkanı olmuştur. 2009'dan günümüze dek 8 yıldır istikrarlı bir şekilde belediye başkanlığı görevini yürütmektedir. Beykoz ilçe belediyesi olduğundan bu yana altı belediye başkanı göreve gelmiş, ancak bunların içinde ikinci kez göreve gelen Yücel Çelikbilek'in on üç yıllık hizmet süresi istikrarıyla devam etmiştir. Ancak tek bir şey vardır ki, son dönemde ülkenin iktidar partisi olan AKP'den aday olarak Beykoz belediye başkanı olmasıyla Beykoz'un tarihinde yeni bir sayfa açıldığı yapılan görüşmelerde gözlemlenmiştir. Ancak şunu belirtmeliyiz ki, Beykoz'un yerel siyasetindeki bu göreceli oy dağılımı Beykoz'un kendine özgü dinamikleri ve etnik kompozisyonu hakkında bizlere fikir vermektedir. Beykoz'un yapısında son derece muhafazakâr öğeler barındıran bir politika tarzı benimsendiği görülmüştür. Bu durumun Beykoz'a yansıması Beykoz'un sosyal kültürel yapısında kendini açıkça göstermektedir. Beykoz özelinde bu muhafazakâr politik görüşün birinci kuşak olan kesime pek hitap etmediği, bu siyasi yapının daha çok Beykoz'daki hemşerilik bağlarıyla kurulan ilişki ağlarına yönelik olan bir yapı olduğu açıkça görülmüştür.

Beykoz günümüzde fabrikaların kapanmasıyla birlikte işçilerin farklı şehirlerde bulunan fabrikaların sunduğu istihdam olanaklarından faydalanarak göç etmişlerdir. Bugün Beykoz'daki fabrikaların yerleri rantın etkin olmasıyla âtıl bir vaziyette kalmıştır. Âtıl kalan bu arazilerin ya da fabrikaların orada yaşayanlara açılım sağlaması doğrultusunda kullanılması görüşmeciler tarafından belirtilmiştir. Beykoz'da araştırma sürecinde görüşülen katılımcıların bir çeşit milliyetçiliğin oluşturulması sürecinde kendi oluşturdukları kimliklerini idealize ettikleri görülmüştür. Ülkemizde son yıllarda var olan kültür çatışması Beykoz örneğinde de görülmüştür. Beykoz'luların kendi kimliklerini

oluştururken Rumlarla ve Ermenilerle bir arada yaşadıklarını ifade ederek bir nevi İstanbul kimliğine tutundukları gözlemlenmiştir. Fabrikaların aktif olduğu dönemde var olan sosyo-kültürel yaşam, fabrikaların kapanmasıyla kaybolup, Beykoz'un demografisi değişmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde fabrikaların kapanmasıyla birlikte üçüncü dalga değişimin eşiğine gelinmiştir. Ancak bu durum imar değişikliklerine gidilmesine ve ilçenin arka görünümlerinin imara açılarak burada bir kentsel dönüşümün dinamikleri ortaya çıkmıştır. Kentleşme yolunda önemli rol oynayan unsurlardan biri özellikle imar uygulamaları etkili olmuştur. Bölgenin arka görünümdeki alanların bugün en değerli arazilere dönüştürülmesiyle Beykoz'un kentleşme yolundaki ilk adımları atılmıştır. Beykoz'da doğal çevreyi, tarihsel ve kültürel mirası yok eden yerine ikame edilen beton yığını bölgeyi tahrip etmekte ve kentin kültürünü yok etmektedir. Alanda yapılan araştırmada katılımcıların bir kısmı kentsel dönüşümle var olan kültürün yok olduğunu savunurken, diğer grup Beykoz'da kentlilik bilincinin, kent kültürünün olmadığını, kentsel dönüşümle beraber kent kültürünün, kent bilincinin oluşacağını savunmuşlardır. Bu iki grup arasında var olan çatışma bizlere kültür çatışmasının Beykoz özelinde yaşandığını açıkça göstermektedir. Beykoz'da ciddi bir kentsel dönüşüm olgusu mevcuttur. Yeni açılan üniversitelerle birlikte Beykoz yeniden İstanbul'un üst tabakaya hitap eden bir semte dönüştürülmek istenmektedir. Dolayısıyla burada artık bir Beykoz kültüründen söz etmek pek te mümkün değildir. Geçmişte kapıların açık olduğu, sosyal ve ekonomik olarak canlı bir semt olan Beykoz, yerini yıkılmaya yüz tutmuş eski yapılara ve sosyo-ekonomik olarak durgun bir yaşam tarzına bırakmış geriye kalan ise yıkıntılar içerisinde bir Beykoz olmuştur.

Sonuç olarak; Kıray 1964 yılında "Ereğli; Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası" adlı kır-kent araştırmasında sanayinin kente getireceği değişim ve dönüşümü ele almıştır. Kıray'ın çalışmasından hareketle, Beykoz ölçeğinde geçmişten günümüze dek sanayinin yarattığı değişim ve dönüşümün izlerine rastlanmıştır. Beykoz'da fabrikaların kurulmasıyla sosyal ve ekonomik anlamda yaşanan hareketlilik, sonrasında fabrikaların kapanmasıyla durağan bir döneme geçmiştir. Fabrikaların konumu nedeniyle rantın yüksek olması David Harvey'in kentleşmenin sanayi kapitalizminin oluşturduğu "yaratılmış çevrenin" bir yönü olduğu yönündeki görüşünü destekler niteliktedir. Harvey, modern kentliliğin sürekli olarak mekânı yeniden yapılandırdığına işaret etmektedir. Castells'e (1991) göre, Harvey'in ortaya koyduğu gibi kentlerin 1970'lerden bu yana küresel kapitalizmin girdiği krizler sonucunda yeniden yapılandırılması ve

şekillendirilmesiyle ve aynı zamanda yeni teknolojilerin devreye girmesiyle yeni bir gelişmenin ortaya çıktığını ileri sürmektedir (Akt: Giddens, W. Sutton, 2016;223).

Harvey, kentsel rant teorisini sermaye birikiminin dinamiğiyle ilişkilendirmektedir. Bunu sanal sermayenin ve kriz teorisinin ortaya çıkışına bağlayarak yapar. Kapitalistler arasındaki rekabet aşırı birikim bunalımına neden olur. Bu birikim sorunu krize yol açar ve istikrarı sağlamanın yolu ise krizi dengeleyici bir işlev olarak sermayenin yapılı çevrede yatırıma yönlendirilmesidir. Sermayenin yapılı çevrede dolaşımı sırasında toprak sahipleri rant, inşaatçılar kâr elde ederken, finans kuruluşları da sermayelerini artırır. Kent mekânı, sermayenin kendi çıkarı için uygun gördüğü yapılı çevre yatırımları doğrultusunda değişir/biçimlenir. Dolayısıyla, kapitalizmin dinamiği zorunlu olarak kriz eğilimlidir. Kapitalizmin kriz eğilimleri dönemsel olarak aşırı birikim evrelerinin ortaya çıkmasına, dolayısıyla kâr oranlarının düşmesine yol açar Kapitalist sermayenin yapılı çevredeki yatırımı belli kriz dönemlerinde denge sağlayan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Kapitalizmin eşitsiz gelişme çerçevesinde sermaye kendi kâr mantığı içerisinde yapılı çevre üretir. Kapitalist ekonomide rant sermaye faiziyle karışmış ve bunun sonucu olarak da kapitalizmin gelişmesinde rant artışları çok büyük önem kazanmıştır. Kapitalizmin doğası gereği artı-değer üretiminde girdiği krize çözüm olarak, sermayenin ikinci döngüleri olan (yapılı çevre üretimi; konut, işyerleri, alışveriş merkezlerine, kısaca kentsel alana yatırım vb.) devreye girmektedir (Akın, 2007;79).

Bu düşünceden yola çıkarak içine girilen küresel kapitalizmin yarattığı krize çözüm olarak rantın devreye girmesiyle sanayileşmenin kent merkezinin dışına taşınmasıyla yaratılan sanayisizleşmenin ve sermayenin merkezileşmesi sonrasında yerine kentleşmenin konulması beraberinde soylulaştırmayı ve sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler görünür kılmıştır. Kent merkezinde oluşturulan bu dönüşümler ve arazilerin değerli olması, dolayısıyla sınıf değişimini de beraberinde getirmektedir. Bu araştırmada da Beykoz özelinde yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin Harvey'in yaklaşımları doğrultusunda doğrulandığı görülmektedir.

4.1. Öneriler

Beykoz yerelinde bir diğer önemli ortak nokta ise kentsel dönüşüm için verilen mücadeledir. Beykoz'un yapısı daha çok gecekondu tarzı müstakil evlerden oluşmakta ve aynı zamanda burada yaşayan insanların toprakla temasları yaşamlarının bir parçası olmaktadır. Dolayısıyla bu bölgede yapılacak kentsel dönüşüm kapsamındaki konutlarda yaşamaları önemli ölçüde yaşam kalitelerini etkileyecektir. Bu anlamda kentsel dönüşüm sürecinde olan Beykoz'un geleceğini şu açılardan değerlendirmek yerinde olacaktır.

1. Kentsel dönüşüm kapsamında yapılacak olan bu konutlarda, yerel halkın gerek bütçe olarak gerekse yaşam koşulları açısından barınamayacaklarını düşünmekteyiz. Beykoz'luların tek sosyal sermayeleri olan mahalle kültürü ve komşuluk ilişkilerinin yapılacak konutlarla dönüşüp kaybolmasının yanı sıra Beykoz'un dokusunun bozulması söz konusudur.

2. Muhtemel bir tabloda adaptasyon sorunu yaşayacaklarına ve ayak uyduramayacaklarına dair elde edilen bulgular doğrultusunda, bu hususlar dikkate alınarak Beykoz'luların yerinde kalabileceği ve yaşam koşullarının olumsuz yönde etkilenmemesi yönünde özellikle Beykoz kültürünü muhafaza edebilecekleri, yapıların yapılması yerinde olacaktır.

3. Arka görünümde başlayan kentsel dönüşüm kapsamında mevcut yapıların iyileştirilmesi, yapılacak olan konut alanlarının da daha yaşanılabilir, sağlıklı ve nitelikli mekanlar olmasının yanı sıra erişilebilir maliyetlerde konut alanları sağlanmalıdır.

4. Öngörünümde sosyal donatı ve yeşil alanları olan kısa ve az katlı yatay projelerle birlikte arka görünümde daha yüksek katlı rezidans projeler hayata geçirilebilir. Dolayısıyla hem boğazın dokusunu ve siluetini bozmayan bir yapı olur, hem de Beykoz'lu halkın alışık olduğu yaşam konutları hayata geçmiş olur. Bu anlamda Beykoz halkının rant uğruna arsalarını satmaları ve bu arsaları alan büyük inşaat firmalarının bugünden ziyade geleceği düşünerek hareket etmeleri daha yaşanılabilir bir kent olma yolunda ilk adımları atılmış olur.

5. Beykoz halkı daha yaşanılabilir alanlar tercih etmekte ve yapı izni olmayan ön görünümde bulunan gecekonduların artık yaşanılabilir alanlar olmadığını, özellikle deprem riski taşıdığından bu yapıların ivedilikle dönüştürülmesi gerektiği düşünülmektedir. Beykoz'da her köşe başında karşılaşılan yıkılmaya yüz tutmuş kagir yapıların çevre için yarattığı tehdit unsuru göz ardı edilemeyecek durumdadır.

6. Kentsel dönüşüm sürecinde Beykoz'da ortaya çıkan fiziksel ve ekonomik problemlerin yanı sıra altyapısal ihtiyaçların giderilmesi söz konusudur. Altyapı sorunları yavaş yavaş çözülmekle beraber mahalle sakinlerinin kentsel sorunları yerel yönetimler tarafından bir nebze de olsa çözülmeye çalışılmıştır. Beykoz'un boğaz semti olması dolayısıyla, boğazın kirlenmesi günümüzde karşı konulamaz bir tehdit unsuru olmuş, doğal ekolojik canlılığın yok olması söz konusudur. Süratle bu çevre tahribatının ve boğaz kirliliğinin önüne geçilmesi gerektiğini düşünülmektedir.

7. Beykoz'un %80'inin yeşil alan olmasına rağmen düzenli sosyalleşme alanlarının yokluğu dikkat çekmiştir. İlçede en azından görünürde sahil bandında kafe, restoran, çay bahçesinin olmaması, var olan bir iki çay bahçesinin yetersizliği ve temel gereksinimlere hitap etmemesi mahalle sakinlerinin talepleri arasında yer almaktadır.

8. Hemen hemen hiçbir yerde sinema, tiyatro ya da boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal donatı alanların olmaması gelişen talepler arasında yer almaktadır. Var olan Beykoz Vakfının faaliyetleri ise Beykoz belediyesi uhdesinde olup daha çok siyasi kaygılar gözetilerek düzenlenmekte ve mahalle sakinleri tarafından pek önemsenmemektedir.

9. Beykoz'un yaşlı nüfusu göz önünde bulundurulacak olursa, emekli kadın-erkek nüfusun ve özellikle de gençlerin faydalanabilecekleri sosyalleşebilecekleri kültürel etkinlik, eğlence ve spor etkinliklerinin son derece sınırlı olması, kent yaşamının en sıradan özellikleri olan bu taleplerin geçmişte olmasına rağmen, bugün maalesef Beykoz özelinde görülmemesi gelişen talepler arasında yer almaktadır. Yerel yönetimin proje kapsamında özellikle emeklilere ve gençlere

yönelik sosyal içerikli gelişim programları geliştirmesi ve bu anlamda kentlilik bilinci oluşturulması için sosyal farkındalık kazandırılması yerinde olacağı düşünülmektedir.

10. Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli nokta kentsel dönüşümün olumsuz etkileri olacaktır. Bu süreçte yoksul insanların göç etmeleri, mahalle kültürünün ve komşuluk ilişkilerinin kaybolması, kimlik yitimi, kimliksizleşme, kimlik değişimi, kutuplaşma, yabancılaşma ve son olarak yozlaşma gibi bir dizi olumsuz eylemler olması muhtemel tablodur. Bu anlamda yerel yönetimlere fazlasıyla görev düşmekte ve bu durumları göz önünde bulundurarak Beykoz'un geleceği için genel bir değerlendirme yapmaları olumlu anlamda düşünülebilinir.

11. Fabrikaların endüstri arkeolojisi doğrultusunda müzelere dönüştürülmesi düşünülebilir.

12. Bir işçi muhiti olan Beykoz'un ekonomik anlamda umutsuz durumlarına çözüm önerisi olarak yeni istihdam olanakları sağlanmalıdır. Geçmişte Beykoz'un sembolü haline gelen saya ve dekor atölyelerinin yeniden canlanması ve bu alanda çalışmalar yapılarak ekonomik anlamda gelir kaynakları oluşturacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın neticesinde; siyasi kaygıların kültürel yaşamın önüne geçmeyecek bir şekilde, boğazın doğal dokusunu bozmayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Sosyal gereksinimlere göre; mevcut arazilerin geçmişi yansıtacak şekilde tarihi müzeler, rekreasyon alanları, sanatsal gösterim içeren küçük mekanlar ve bölgeye katkısı olacağı düşünülen diğer eğitim ve sosyal donatı alanları ile zenginleştirilmesi düşünülebilir.

KAYNAKLAR

AKIN, E. (2007) "Kentsel Gelişme ve Kentsel Rantlar: Ankara Örneği" Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Kent ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

AKINCILAR, A. (2013) "Türk Cam Sanayinde Şişecam Fabrikalarının Rolü: Paşabahçe Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Adanan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/635

AKŞİT, B. T. (2015) *Sosyal Bilimlerde Yöntem Ders Notları, Social Research Methods (Neuman, W.L. 20016. Allyn and Bacon, Boston); Introduction to Social Research (Punch, K. F. 20015. Sage Publications, London)* (ed). B. T. AKŞİT, İstanbul, ss. 21

ARLI, A. (2009) "Sosyal Mekânda Farklılaşma: Denizli'de Kırsal/Kentsel Dönüşüm (1990/2000)" Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

ATEŞ, G. (2013) "Anthony Giddens Zygmunt Bauman'ın Modernite Görüşlerinin Karşılaştırılması" Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bilim Dalı.
(erişim kısıtlaması mevcut)
http://edebiyat.cumhuriyet.edu.tr/acv.php?pid=30625&kod=yonetilentezbilgileri

ATİK, M. (2014) "Yenilenen Kentler Dönüşen Kentliler: Zeytinburnu Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/1643

BAYCAN, İ. (2011) "Parçalanan Kentsel Dokuda Yeni Bir Mekânsal Oluşum: Tampon Mekân" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://polen.itu.edu.tr/xmlui/handle/11527/3394

BOTTOMORE, T., NİSPET, R. (2014) *Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi*, (çev). M. Tunçay, A. Uğur, İstanbul, Kırmızı Yayınları, ss. 93

COLLİNS, R., MAKOWSKY, M. (2014) *Toplumun Keşfi*, (çev). Prof. Dr. Nurgün Oktik, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, ss. 192-193

ÇAYBOYLU, İ. (2002) "TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2001 Yılı Aile Raporu", TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara. (ed). İ. Çayboylu, ss.96 (1.Baskı, 2002 Kasım) (erişim tarihi: 29.12.2017)
http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293ea2369dc32358ee2b25/kutuphane_40_2001_yili_aile_raporu.pdf

ÇETİN, A., YÜCEDAĞ, İ. (2010) "Modern- Geleneksel Ayrımının Bilgi-İktidar Bağlamında Değerlenişi" Mardin Artuklu Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü. Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Mukaddime, sayı 1, ss. 7 (erişim tarihi: 29.12.2017)
http://mukaddime.artuklu.edu.tr/download/article-file/184134

DEMİRKAN, Y. (2003) "Kentleşme Sürecinde Dini Yaşam, Eryaman Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

ESKİCUMALI, A. (2001) "Eğitim ve Sosyal Değişme: Türkiye'nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü 1923-1946" Yayımlanmamış Makale, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, Cilt 19(2) 2003 ss.2
http://dergipark.gov.tr/download/article-file/115682

GIDDENS, A., SUTTON, P.W. (2016) *Sosyoloji,* (ed). Senem Tüfekçioğlu, Prof. Dr. Ayşe Nilüfer Durakbaşa, Dr. Funda Karapehlivan Şenel, İstanbul, Kırmızı Yayınları, ss. 215-223

GÜNEŞ, S. (2014) "Kentsel Dönüşümde Kentsel Haklar ve Soylulaştırma: İstanbul Şerifali Çiftliği Bölgesi İmar İskân Evlerinde Yapılan Niteliksel Bir Araştırma" Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017) https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

GÜREŞÇİ, E. (2010) "Köyden Kente Göçün Köydeki ve Kentteki Yansımaları: Akpınar Köyü Üzerinden Bir Değerlendirme" Atatürk Üniversitesi İspir Hamza Polat Meslek Yüksek Okulu 25900 İspir/ Erzurum. Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2010 ISSN: 1309 -8012, (erişim tarihi: 29.12.2017) http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sobiadsbd/article/view/5000136823

KAHRAMAN, T. (2009) "Toplumsal Değişimin Kuramcısını Anarken" Mübeccel Kıray (erişim tarihi: 29.12.2017) www.planlama.orghttp://www.planlama.org/index.php/planlamaorg-yazlar6/konuk-yazlar/1433-toplumsal-deiimin-kuramcsn-anarken

KAYA, M. (2012) Klasik Sosyolojik Perspektifte Modernleşme Tartışmaları, Birey ve Toplum Dergisi, Cilt 2. Sayı 4. ss. 1-17 (erişim tarihi: 29.12.2017) http://dergipark.gov.tr/download/article-file/40762

KIRAY, B. M. (2000) *Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, (Ekim 2010, 3. Baskı) ss. 9-20

KOÇAK, M.H. (2009) "Paşabahçe Semtinde İşçi Sınıfının Oluşumu: Cam İşçi Hareketinin Gelişimi ve Yönelimleri", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017) https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

KONGAR, E. (2012) *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Geçeği,* İstanbul, Remzi Kitabevi, (16. Basım), ss. 23-24-59-17-174

KURTULUŞ, H. (2005) *İstanbul'da Kentsel Ayrışma,* İstanbul, Bağlam Yayıncılık, (1. Basım), ss. 12-163-182

KÜMBETOĞLU, B. (2015) *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma,* İstanbul, Bağlam Yayınları, (4. Basım), ss. 34-42-72

MÜDERRİSOĞLU, B. (2006) "Kentsel Rantın Dönüşümü ve Yerel Yönetimler", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

NEUMAN, W. L. (2014) *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar,* (çev). S. Özge, Ankara, Yayın Odası, ss. 130

OKTİK, N. (2007) *Dünden Bugüne Yalıkavak'ta Sosyal Yaşam Projesi*, Muğla Üniversitesi Basımevi, ss. 22-23-35

OKTİK, N. (2016) *Gelişme Sosyolojisi Ders Kitabı*, Atatürk Üniversitesi, ss. 9-10

OZANKAYA, Ö. (2007) *Toplumbilim,* İstanbul, Cem Yayınevi, ss. 200-591-592-606-655

ÖNCEL, M. U. (2015) "Özelleştirilen Beykoz Kundura Fabrikasının Sosyal Bir Komplekse Dönüştürülmesi", Yüksel Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

SLATTERY, M. (2015) *Sosyolojide Temel Fikirler,* (çev). Ü. Tatlıcan, G. Demiriz, İstanbul, Sentez Yayıncılık, ss. 73-114-291

ŞAL, H. (2008) "Kaçak Yapılaşmanın Önlenmesiyle İlgili Sorunlar; Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017) https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

TOLGA, H.B. (2006) "Endüstriyel Alanların Dönüşümü, Kentsel Mekâna Etkileri: Beykoz Kundura ve Deri Fabrikası İçin Bir Dönüşüm Senaryosu", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı (erişim kısıtlaması mevcut)
http://ulusaltezmerkezi.com/endustriyel-alanlarin-donusumu-kentsel-mekana-etkileri-beykoz-kundura-ve-deri-fabrikasi-icin-bir-donusum-senaryosu/169/

TÜFEKÇİ, A. (1998) "Maliye Nezareti Temettuat Defterlerine Göre 1844 yılında Kartal ve Beykoz Kazalarının Sosyo-Ekonomik Durumu" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk İktisat Tarihi Bilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017) https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

TÜRKKAHRAMAN, M. ve TUTAR, H. (2009) "Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi- Alanya", İşletme Fakültesi Dergisi1/1 (2009) 1-16. ss. 4 (erişim tarihi: 29.12.2017)
http://dergipark.gov.tr/download/article-file/201485

URHAN, G. (2014) "Türkiye'de Sosyal Yardım Rejiminin Yerel Düzeyde Örgütlenmesi: Beykoz Örneği", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

WALLERSTEİN, I. (2012) *Bildiğimiz Dünyanın Sonu, Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim,* (çev). T. Birkan, İstanbul, Metis Yayınları, ss.173

YERLİTAŞ, O. (2013) "Osmanlıdan Cumhuriyete Sümerbank Beykoz Deri Kundura Fabrikası", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı. (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

ŞAHİN, V. (2013) "Nüfus Coğrafyası Açısından Bir Değerlendirme: Beykoz'da Nüfus Artışının Seyri ve Mekânsal Dağılışı" Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:28, Temmuz. (erişim tarihi: 29.12.2017)
http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/2730?locale-attribute=en

YILMAZ, G. T. (1993) "Sosyal Değişmede Sanayileşme Etkisi: Bayrampaşa'da Bir Araştırma" Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, (erişim tarihi: 29.12.2017)
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

İNTERNET YAYINLARI

1. Beykoz'un Tarihçesi ve Geçmişte Beykoz Resimleri
http://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce (erişim tarihi: 29.12.2017)

2. Beykoz'un Haritası
https://www.yerbilgisi.com/istanbul-haritasi-ilceler/ (erişim tarihi: 29.12.2017)

3. Beykoz'un Nüfusu
https://www.nufusu.com/ilce/beykoz_istanbul-nufusu (erişim tarihi: 29.12.2017)
www.tuik.gov.tr (erişim kısıtlaması mevcut)

4. Beykoz'un Geçmişinden Bir Resim, Yalıköy'den Görünen Beykoz Kasr-ı
http://www.degisti.com/index.php/archives/511 (erişim tarihi: 29.12.2017)

5. Beykoz'un Geçmişinden Bir Resim, 1908 Yılı Beykoz Boğaziçi Gazinosu
https://tr.pinterest.com/pin/517702919638381503 (erişim tarihi: 29.12.2017)

6. Beykoz'un Geçmişinden Bir Resim, Abdülhamid'in Arşivinden Beykoz'da Bir Sokak
https://tr.pinterest.com/sedatakkose/ordubeykoz-%C4%B1stanbul
(erişim tarihi: 29.12.2017)

7. Beykoz'un Geçmişinden Bir Resim, 1957 Yılı

http://listelist.com/istanbul-fotograflari (erişim tarihi: 29.12.2017)

8. Beykoz'un Geçmişinden Bir Resim, 1935 Yılı Paşabahçe Şişecam Fabrikası
http://slideplayer.biz.tr/slide/3626259 (erişim tarihi: 29.12.2017)

9. Beykoz'un Geçmişinden Bir Resim, 1810 Yılı Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası
http://www.beykozses.com/bir-zamanlar-beykoz-akbaba-demiryolu.html
(erişim tarihi: 29.12.2017)

10. Beykoz'un Bugününden Bir Resim, Paşabahçe Tekel ve İspirto Fabrikası
http://www.torunlargyo.com.tr/pasabahce.php (erişim tarihi: 29.12.2017)
11. Beykoz'un Bugününden Bir Resim, Paşabahçe Şişecam Fabrikası
http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/pasabahcenin-sembolu-yikilip-otel-yapilacak-1243309 (erişim tarihi: 29.12.2017)

12. Beykoz'un Bugününden Bir Resim, Paşabahçe Şişecam Fabrikası
http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/pasabahcenin-sembolu-yikilip-otel-yapilacak-1243309 (erişim tarihi: 29.12.2017)

12. Beykoz'un Bugününden Bir Resim, Deri ve Kundura Fabrikası 2012
https://cdn3.themagger.net/wp-content/uploads/2012/07/IMG_2295.jpg
(erişim tarihi: 29.12.2017)

13. Beykoz'un Bugününden Bir Resim,
http://www.haberturk.com/beykoz-belediye-baskani-yucel-celikbilek-beykozda-mulkiyetin-yuzde-90-i-cozuldu-1686045-ekonomi (erişim tarihi: 29.12.2017)

14. Beykoz'un Bugününden Bir Resim, Yalıköy
http://www.emlaksayfasi.com.tr/istanbul-emlak-haber/beykoz-un-5-mahallesine-imar-izni-cikti-h33373.html (erişim tarihi: 29.12.2017)

EKLER

Ek:1 Tablo1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Kadın	12
Erkek	51
Toplam	63

Ek:2 Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Durumları

	Kadın	**Erkek**
İlkokul	1	3
Ortaokul	2	15
Lise	7	14
Yüksekokul	1	4
Üniversite ve Üstü	1	13
Toplam	**12**	**49**

Ek:3 Tablo 3. Beykoz'un Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

Yıl	Nüfus
1950	37,122
1955	48,832
1960	58,317
1965	67,758
1970	76,385
1975	92,767
1980	114,812
1985	136,063
1990	163,786
1997	193,067
2000	216,985
2007	241,833
2008	243,454
2009	244,137
2010	246,136
2011	247,284
2012	246,352
2013	248,056
2014	248,071
2015	249,727
2016	250,410

Kaynak: https://www.nufusu.com/ilce/beykoz_istanbul-nufusu

www.tuik.gov.tr

(Şahin, V. 2013;326)

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

	Kodu	Cinsiyeti	Yaş	Eğitimi	Nerede Doğduğu	En Uzun Yaşadığı Yer	Varsa Başka İşi	Medeni	Çocuk	Bildiği Diller	Beykoz'da Yaşama Süresi
1	DG1	Erkek	65	İlkokul/Kastamonu	Bozkurt/ Kastamonu	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Tekel Fabrikasından Emekli	Evli	2 çocuk, E30, E40	Türkçe	55 yıl
2	DG2	Erkek	58	Açık öğretim Lise	Beykoz/ İstanbul	Beykoz/ İstanbul	CHP Meclis Üyesi, CHP Grup Başkan Vekili, Muhtarlar Dernek Başkanı	Evli	4 Çocuk, K20-30, E28-34	Türkçe, Almanca	58 yıl
3	DG3	Erkek	71	Adıyaman Ticaret Lisesi	Edirne	Yalıköy Beykoz/ İstanbul	Emekli Bankacı, Yalıköy Mahalle Muhtarı	Evli	2 Çocuk, K38, E43	Türkçe	47 yıl
4	DG4	Erkek	53	İstanbul Teknik Üniversitesi	Beykoz/ İstanbul	Anadolu Kavağı Beykoz/ İstanbul	Emekli, Anadolu Kavağı Muhtarı 3yıl	Evli	2 çocuk, E28, 22	Türkçe, İngilizce İtalyanca	53 yıl
5	DG5	Erkek	68	Almanya Betonarme Montaj Sanat Okulu	Beykoz/ İstanbul	Anadolu Kavağı Beykoz/ İstanbul	Anavatan il ve ilçe başkanlığı, Beykoz Spor kulübü başkanlığı, Müteahhit,	Evli	3 Çocuk, K43-45, E45 8 torun,	Türkçe, Almanca İngilizce	68 yıl
6	DG6	Erkek	63	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu	Beykoz/ İstanbul (Aslen Rizeli)	Beykoz/ İstanbul	50 yıl büfecilik, fırıncılık yapmış, şu an emekli	Evli	3 Çocuk, E38-34-31	Türkçe	63 yıl
7	DG7	Erkek	54	Boğaziçi Behçet Çağlar Lisesi/ Baltalimanı	Zeynep Kâmil/Üsküdar-İstanbul (nüfus kaydı Ordu/Mesudiye'de)	23 yıl İstinye/ Sarıyer	20 yıl tekstil 15 yıldır (3 dönem) Paşabahçe muhtarı	Evli	2 Çocuk, E26-20	Türkçe	31 yıl
8	DG8	Erkek	68	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu	Beykoz/ İstanbul	Yalıköy Beykoz/ İstanbul	1984 yılı Beykoz Beled. İlk dönem Beled. Başkanı, Beykoz Vakfı Başkanı, Şu an Beykoz Beled. Başkan Danışmanı	Evli	2 Çocuk, E48-K47	Türkçe	68 yıl
9	DG9	Erkek	77	İstanbul Üniversitesi/Türkoloji Bölümü	Beykoz/İstanbul – Nüfus Kaydı Rize	Beykoz/ İstanbul	Emekli İş Bankası Müdürü/Beykoz Belediyesi Kent Konseyi Yürütme Kurulu Üyesi	Evli	2 Çocuk, K47-40	Türkçe	77 yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

10	DG10	Erkek	89	Beykoz Ortaokulu (Ziya Ünsal)	Sürmene/Trabzon (10 yaşında Beykoz'a göç	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Deri Kundura Fabrikasında 27 yıl çalışıp emekli, Beyoğlu'nda Soğutma Sanayi, Ayakkabı tamirat dükkânı 5 yıl, Paşabahçe Spor Kulübü Yöneticisi 67 yıl	Dul	2 Çocuk, K51, E60	Türkçe	79 Yıl
11	DG11	Erkek	58	Malatya İnönü Üniversitesi/Matematik Bölümü	Beykoz/İstanbul, Nüfus Kaydı Rize	Beykoz/ İstanbul	27 yıl İnşaat Sektörü/Beykoz Belediyesi 2. Dönem AK Parti Meclis Üyesi, Beykoz Yeşilay Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, Doğu Karadenizliler Dernek Kurucusu 15 yıl, 3 yıl Başkan	Evli	3 Çocuk, K27-24, E17	Türkçe	58 Yıl
12	DG12	Erkek	79	Beykoz İlkokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	E, Deri kundura fabrikası servis teknesi kaptanı ve aynı zamanda Beykoz Spor kulübü kaptanı 24 yıl	Evli	1 Çocuk, E55	Türkçe	79 yıl
13	DG12	Kadın	77	Üsküdar Mithatpaşa Kız Sanat Enstitüsü	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Adliyede kâtiplik 20 yıl, Beykoz Kürek takımı 5 yıl	Evli	1 Çocuk, E55	Türkçe	72 yıl
14	DG13	Kadın	67	Kandilli Kız Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Şişecam Fabrikası sekreterlik 19 yıl, Eczacıbaşı sekreterlik 5 yıl, Beykoz Kürek takımı 6 yıl, Galatasaray Kürek Takımı 3 yıl, Şu an Voleybol Federasyonunda hakemlik ve Gözlemcilik 19 yıl	Bekar	Yok	Türkçe, İngilizce	51 yıl
15	DG14	Kadın	67	Üsküdar Kız Sanat Lisesi	Anadolu Hisarı Beykoz/İstanbul	Anadolu Hisarı Beykoz İstanbul	Annesi 38 yıl muhtarlık yapmış, anneden devraldığı muhtarlığı 3 yıldır devam ettirmekte	Evli	2 Çocuk, K36, E41	Türkçe	67 Yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

16	DG15	Erkek	53	Paşabahçe Ferit İnal Lisesi	Trabzon 10 yaşında Beykoz'a göç eder	Beykoz İstanbul	Muhasebe, 3 yıldır Kanlıca mahalle muhtarı	Dul	2 Çocuk, K22, E27	Türkçe	43 Yıl
17	DG16	Erkek	73	İstanbul Üniversitesi/Hukuk Fakültesi	Paşabahçe Beykoz/İstanbul	Paşabahçe Beykoz İstanbul	1976 Yılında CHP İlçe Başkanı, 1977 İl Genel Meclis Başkanı, Emekli Serbest Avukat 43 yıl	Evli	3 Çocuk, K39, E42-37	Türkçe	73 Yıl
18	DG17	Erkek	53	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu (Terk)	Zeynep Kâmil-Üsküdar/İstanbul	Beykoz İstanbul	Cam Ustası (39 yıl)	Evli	2 Çocuk, K22, E18	Türkçe	53 Yıl
19	DG18	Erkek	69	Haydarpaşa Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Nalbur dükkânı var, 55 yıldır ticaretle uğraşıyor, 7 yıl Beykoz Vakfı kurucularından	Evli	2 Çocuk, K37, E33	Türkçe, İngilizce	69 Yıl
20	DG19	Erkek	71	İstanbul Üniversitesi/Eczacılık Fakültesi	Kırşehir, 10 yaşında Beykoz/İstanbul'a göç	Beykoz İstanbul	45 yıldır Eczacı	Evli	2 Çocuk, K42,36	Türkçe, İngilizce	61 Yıl
21	DG20	Erkek	70	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	14 yıl lokantacılık, 43 yıl tuhafiyecilik, 2 yıldır peynirci, şarküteri	Evli	2 Çocuk, K26, E30	Türkçe	70 Yıl
22	DG21	Erkek	59	Beykoz Denizcilik Su Ürünleri Meslek Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	5 yıl kaptanlık, 49 yıldır baba mesleği av ve deniz malzemeleri satışı, TÜDAV Türk Deniz Araştırmaları Vakfı Kurucularından	Bekar	Yok	Türkçe İngilizce	59 Yıl
23	DG22	Kadın	71	Beşiktaş Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu/Seramik Bölüm	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Seramik Sanatçısı	Dul	1 Çocuk, E47	Türkçe	71 Yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

24	DG23	Erkek	47	İstanbul Üniversitesi/Deniz Bilimleri	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Mimar ve Su Altı İnşaatları	Evli	1 Çocuk, E16	Türkçe İngilizce	47 Yıl
25	DG24	Erkek	71	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu	Rumeli Kavağı Sarıyer/İstanbul, 12 yıl sonra Beykoz'a göç	Beykoz İstanbul	Fotoğraf Sanatçısı	Dul	2 Çocuk, K45, 39	Türkçe	60 Yıl
26	DG25	Erkek	79	İstanbul Üniversitesi/İktisat Fakültesi	Paşabahçe Beykoz/İstanbul	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Optik Malzemeleri İthalatı ve Mümessilliği, Emekli, Paşabahçe Aya Konstantinos Rum Ortodoks Kilisesi Vakıf Başkanı	Evli	2 Çocuk, K46,40	Türkçe, Rumca, İngilizce	79 Yıl
27	DG26	Erkek	72	Beykoz Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Yeniköy (22 yıl), Kalamış (16 yıl) Beykoz (24 yıl)	Futbolcu (Kaleci) Beykoz 8 yıl, Galatasaray 10 yıl, Ticaret 12 yıl	Evli	2 Çocuk, K40, E44	Türkçe	24 yıl
28	DG27	Erkek	86	Sultanahmet Sanat Enstitüsü	Paşabahçe Beykoz/İstanbul	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Beykoz, Kadıköy, Üsküdar, Kartal, Eminönü Adliyelerinde 35 yıl bilirkişilik yapmış, 30 yıl kalıp buz satmış, 40 yıldır bir fiil peynircilik yapmakta	Evli	1 Çocuk, K39	Türkçe	86 Yıl
29	DG28	Erkek	65	Sarıyer Lisesi	Yalıköy/Beykoz İstanbul	Yalıköy Beykoz İstanbul	1980 öncesi Beykoz Şube Müdürlüğünde İTA Sicil Amirliğinde çalıştı, Balıkçılık, Muhasebe, Teknik Danışmanlık	Bekar	Yok	Türkçe	65 Yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

30	DG29	Erkek	66	Beykoz Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	37 yıl Ermeni Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığı, 46 yıl pazarcılık	Bekar	1 Çocuk, K25	Türkçe, Ermenice	66 Yıl
31	DG30	Erkek	74	Ege Üniversitesi/Tekstil Doktora	Kandilli-Üsküdar/İstanbul (4 yıl)	Beykoz İstanbul	Ege Üniversitesi Öğretim Görevlisi (25 yıl), Bilgi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ticaret Üniversitesi Öğretim Görevlisi Kısa Dönemler, Şu an AKEV Antalya Kültür Eğitim Vakfı Üniversitesi Öğretim Görevlisi	Evli	1 Çocuk, K42	Türkçe, İngilizce, Almanca	60 Yıl
32	DG31	Erkek	80	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu,	Yalıköy/Beykoz İstanbul	Yalıköy Beykoz İstanbul	Mücellit Cilt İşi Ofset, Emekli	Evli	2 Çocuk, E47,40	Türkçe	80 Yıl
33	DG31	Kadın	72	Büyükdere Sanat Merkezi 2 yıl, Üsküdar Akşam Sanat Merkezi 2 yıl	Yalıköy/Beykoz İstanbul	Yalıköy Beykoz İstanbul	Ev Hanımı	Evli	2 Çocuk, E47,40	Türkçe	72 yıl
34	DG32	Erkek	60	Kabataş Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Serbest ticaret, (Beykoz Münip büfenin sahibi babadan oğula)	Evli	2 Çocuk, E24-15	Türkçe	60 yıl
35	DG33	Erkek	57	İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü	Tirebolu/Giresun (3 yıl)	Beykoz İstanbul	İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Öğretim Üyesi TÜDAV (Türk Deniz Araştırmaları Vakfı) Kurucusu	Evli	2 Çocuk, K18, E20	Türkçe, İngilizce	40 yıl
36	DG34	Kadın	66	Kandilli Kız Lisesi	Beykoz/İstanbul	İsviçre (22 yıl)	Ev Hanımı	Dul	1 Çocuk, K45	Türkçe, Fransızca, İtalyanca	20 yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

37	DG35	Kadın	57	Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, İş İdaresi Bölümü	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Deri Kundura Fabrikası 14 yıl, Yıldız Porselen 8 yıl	Evli	2 Çocuk, K22, E32	Türkçe	57 yıl
38	DG36	Kadın	75	Beykoz Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Ziraat Bankası 20 yıl, Emekli, Beykoz Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üyesi	Dul	1 Çocuk, E46	Türkçe	65 yıl
39	DG37	Kadın	78	Ahmet Mithat Efendi İlkokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Ev hanımı ve Beykoz Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üyesi	Dul	1 Çocuk, E56	Türkçe	64 yıl
40	DG38	Kadın	72	Beykoz Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Ev hanımı ve Beykoz Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üyesi	Evli	2 Çocuk, E52-48	Türkçe	72 yıl
41	DG39	Erkek	62	Balıkesir İşletmecilik ve	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Muhasebeci 25 yıldır, Beykoz Kök Kardeşler Lokantası 1935'ten beri Turizm Meslek Yüksekokulu	Evli	Yok	Türkçe Almanca	26 yıl
42	DG40	Erkek	62	Marmara Üniversitesi Türkdili ve Edebiyatı	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Öğretmenlik 2 yıl, Okul Müdürlüğü 6 yıl, Basıl Müşav. 3 yıl, Kültür Ateşeliği 3 yıl, İst. Büy. Bel. Özel Kalem 4 yıl, Şehir Tiy. Genle Müd. 5 yıl, Beykoz Belediye Başkanlığı bir dönem, Kültür Turizm Bakanlığı Müşav. Devam, Beykoz Üniversitesi Mütevveli Heyet	Evli	3 Çocuk, K39-23, E34	Türkçe	62 yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

43	DG41	Erkek	65	Yıldız Yüksek Teknikerlik Okulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Gazeteci- Yazar (İz Tv Program, Birgün Gazetesi yazarı, 14 kitap yazdı, artı gerçek gazetesi yazarı)	Bekar	1 Çocuk, E36	Türkçe	65 yıl
44	DG42	Kadın	68	Nişantaşı Kız Lisesi	Akyazı/Adapazarı (6 ay)	Beykoz 14yıl Nişantaşı 27 yıl, Levent yıl	Ev Hanımı (Ahmet Mithat Efendinin torunun kızı)	Evli	2 Çocuk, K42, E47	Türkçe, İngilizce	14 yıl
45	DG43	Kadın	66	Avusturya Lisesi	Beyoğlu/İstanbul (11 yıl)	Beşiktaş/İstanbul (44 yıl), Etiler (10 yıl)	Emekli, (Ticaret, Gıda, Tekstil 14 yıl)	Bekar	2 Çocuk, K40,35	Türkçe, İngilizce, Almanca	30 yıl
46	OGG1	Erkek	73	Beykoz Ortaokulu	Beykoz/ İstanbul	Yalıköy Beykoz/ İstanbul	51 yıldır Kuyumcu	Evli	2 Çocuk K36, E38	Türkçe, İngilizce Arapça	73 yıl
47	OGG1	Erkek	39	Anadolu Hisarı Ticaret Lisesi	Beykoz/ İstanbul	Yalıköy Beykoz/ İstanbul	22 yıldır Kuyumcu	Evli	2 Çocuk K9, E4	Türkçe	39 yıl
48	OGG1	Erkek	65	İlkokul	Mengen/ Bolu	Yalıköy Beykoz/ İstanbul	Deri Kundura Fabrikasından Emekli	Evli	2 Çocuk K29, 37	Türkçe	55 yıl
49	OGG2	Erkek	85	Beykoz Ortaokulu	Beykoz/ İstanbul	Yalıköy Beykoz/ İstanbul	6 yıl Beyoğlu Belediyesi, 30 yıl Sarıyer Belediyesi, 4 ay Beykoz Belediyesi, Emekli	Evli	2 Çocuk, E60 vefat K48	Türkçe	49 yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

50	OGG2	Erkek	50	?	?	?	25 yıldır esnaf, Yalıköy Taşfırın Lahmacun Salonu çalışan	Evli	2 çocuk, E18-K14	?	?
51	OGG2	Erkek	40	?	Beykoz/ İstanbul	Beykoz/ İstanbul	Toptan Kırtasiye Dükkân sahibi	Evli	2 Çocuk, 11-6?	?	40 yıl
52	OGG3	Erkek	58	Paşabahçe Ferit İnal Lisesi, Anadolu Üniversitesi/İktisat Fakültesi	Paşabahçe Beykoz/İstanbul	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Gümrük Müşaviri 43 yıl	Evli	1 Çocuk, K22	Türkçe	58 Yıl
53	OGG3	Erkek	64	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu (Orta 2 terk)	Düzce (5 yıl), Üsküdar (2 yıl), Beykoz Paşabahçe/İstanbul	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Paşabahçe Tekel Fabrikasından emekli	Bekar	2 Çocuk, E35,29	Türkçe	57 Yıl
54	OGG3	Erkek	60	Beykoz Ortaokulu	Fatih/İstanbul, Nüfus kaydı Rize, Kabataş ve Beşiktaş'tan 9 yaşında Paşabahçe'ye göç ediyor.	Paşabahçe Beykoz İstanbul	Denizci (Çarkçıbaşı)	Evli	2 Çocuk, E33,29	Türkçe	51 Yıl
55	OGG4	Erkek	74	Maçka Sanat Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Beykoz Spor Kulübü Başkanlığı	Bekar	Yok	Türkçe	74 Yıl
56	OGG4	Erkek	50	İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Kimya Bölümü	Zeynep kâmil Üsküdar/İstanbul	Beykoz İstanbul	Özel Sektörde İhracat Müdürü	Evli	1 Çocuk, K9	Türkçe, İngilizce	50 Yıl
57	OGG4	Erkek	55	Kasımpaşa Gemi Yapım Meslek Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Denizcilik İşletmelerinden Emekli	Evli	1 Çocuk, E27	Türkçe	55 Yıl

Ek:4 Tablo 4: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

58	OGG4	Erkek	69	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Serbest Meslek-Emekli	Evli	2 Çocuk, K41, E42	Türkçe	69 Yıl
59	OGG4	Erkek	55	Paşabahçe Ferit İnal Lisesi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Özel Sektör (Tekstil) Satış ve Pazarlama	Evli	1 Çocuk, E23 (eşinin ilk evli. ço.)	Türkçe	55 Yıl
60	OGG5	Erkek	75	İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi	Üsküdar/İstanbul (Kütük Beyoğlu/İstanbul)	Şişli, Cerrahpaşa/ İstanbul	Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi, Üroloji Anabilim Dalı Başkanı (42 Yıl)	Evli	2 Çocuk, K46, E39	Türkçe, İngilizce	13 Yıl (1950-1963)
61	OGG5	Erkek	74	İstanbul İktisadi Ticari Bilimler Akademisi	Yalıköy/Beykoz İstanbul (Kütük Rize)	Yalıköy Beykoz İstanbul	Muhasebeci (30 yıl) Futbol Hakemi (21 yıl)	Evli	3 Çocuk, K43,42 E35	Türkçe	74 Yıl
62	OGG5	Erkek	76	Beykoz Ziya Ünsal Ortaokulu	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Terzi (52 yıl) baba mesleğini devralmış	Evli	2 Çocuk, K44,35	Türkçe	76 Yıl
63	OGG5	Erkek	73	Şişli Ticari İlimler Akademisi	Beykoz/İstanbul	Beykoz İstanbul	Voleybolcu, Doğuş Holding İşletme Yönetimi (20 yıl)	Bekar	2 Çocuk, K40, 35	Türkçe, İngilizce	73 Yıl

Ek:5 (Eski Beykoz'lu Sporcular Derneği Üyeleri)

Sol Baştan; Can Çakmak, Halidun Özkan (Denizci), Adnan Zibal (Beykoz Vakfı Kurucularından), Ahmet Salih Çakmak (Eski Beykoz Spor Kulübü Başkanı), Ahmet Ersin, Hasan Akçaoğlu

Ahmet Salih Çakmak'ın evinde yapılan Odak Grup Görüşmesi (OGG)

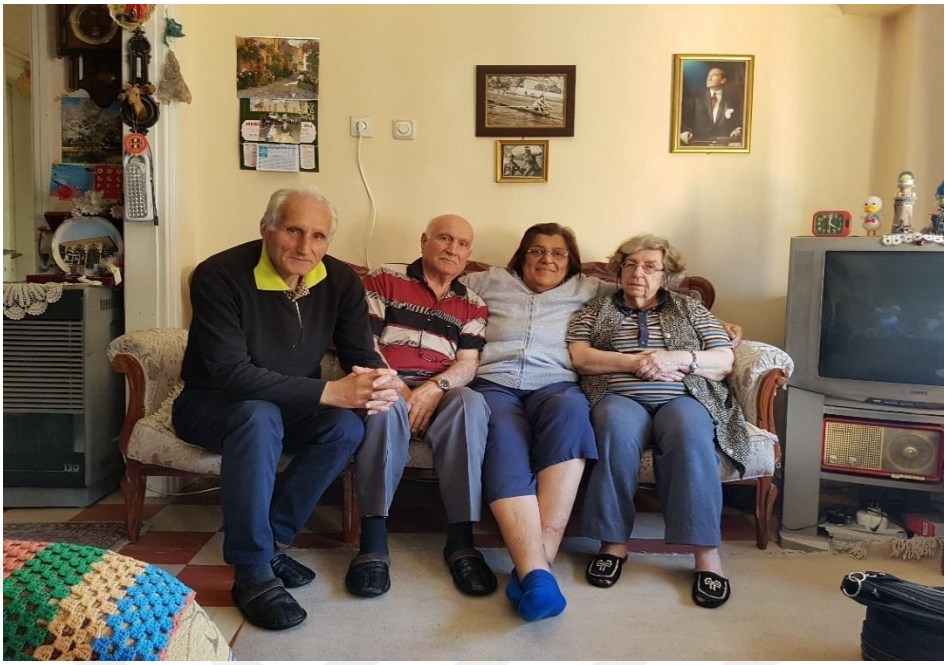
Ek:6 (Eski Beykoz'lular)

Sol Baştan; Şeref Ocağışen, Ali Karagülle, Tayyar İlter, Bahattin Şençağda (Eski Milli Voleybolcu), Prof. Dr. Armağan Öner (Cerrahpaşa Tıp Fakül. Üroloji Anabilim Dalı Başk.), Salih Yazıcı (Futbol Hakemi)

Terzi Tayyar İlter'in Dükkanında Yapılan Derinlemesine Görüşmeler (OGG5)

Ek:7 (Eski Beykoz'lu Milli Sporcular)

Sol Baştan; Ahmet Salih Çakmak (Eski Beykoz Spor Kulübü Başkanı), Ceyhun Çakmak (Eski Milli Kürekçi ve Beykoz Spor Kulübü Kaptanı), Şule Aşkın (Eski Mili Voleybolcu), Suzan Çakmak (Eski Milli Kürekçi) Ceyhun Çakmak'ın evinde Yapılan Derinlemesine Görüşmeler (DG12-DG13)

Ek:8 (Eski Beykoz'lular)

Sol Baştan; Prof. Dr. Bertan Tolkun (Ege Üniv. Öğr. Gör.), Ferit Irız, Nazım Alpman (Gazeteci-Yazar) Yalıköy Özlem Çay Bahçesinde Yapılan Derinlemesine Görüşmeler (DG30-DG41)

Ek:9 (Geçmişte Beykoz)

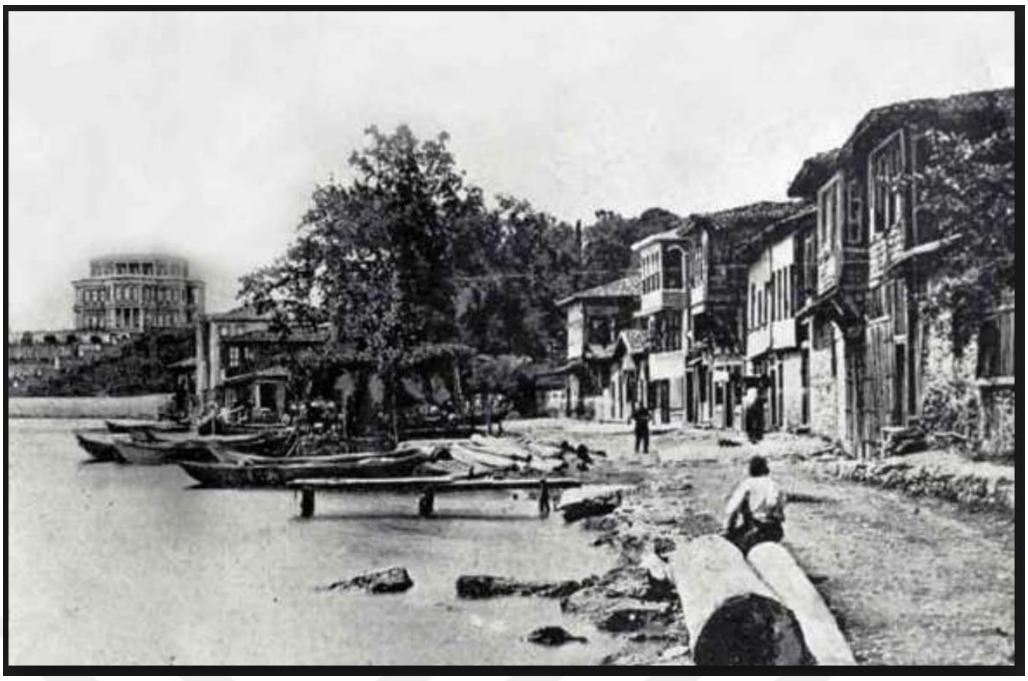

M.Ö. 1900'ler Beykoz Boğaziçi'nden Bir Görüntü

http://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce

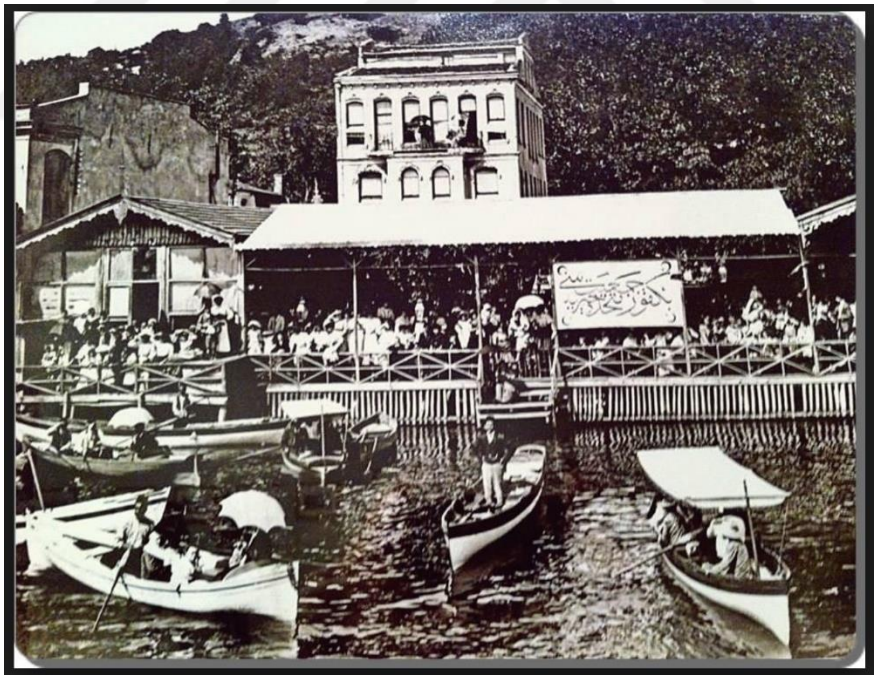

http://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce

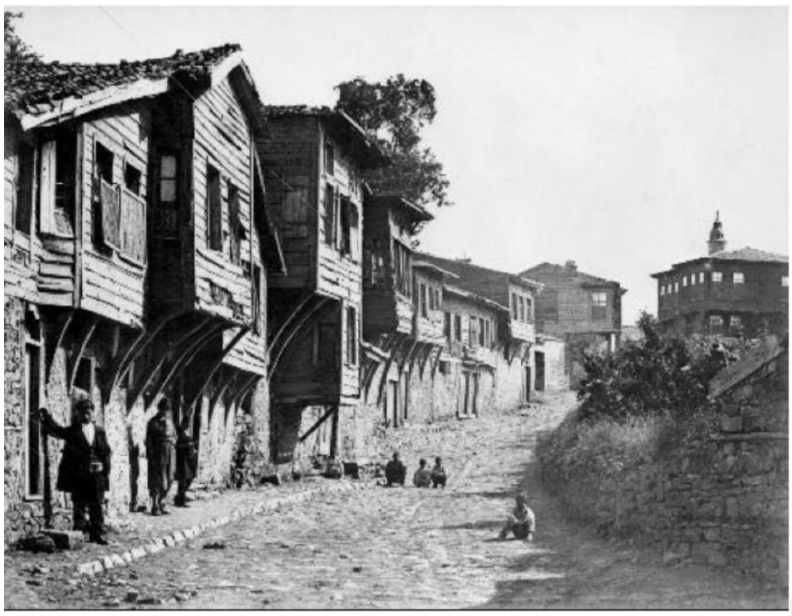
Geçmişten bir kare; Beykoz Yalıköy'den görünen Beykoz Kasr-ı

http://www.degisti.com/index.php/archives/511

1908 yılı Beykoz Boğaziçi Gazinosu

https://tr.pinterest.com/pin/517702919638381503

Abdülhamid'in arşivinden İstanbul fotoğrafları Beykoz'da bir sokak

https://tr.pinterest.com/sedatakkose/ordubeykoz-%C4%B1stanbul

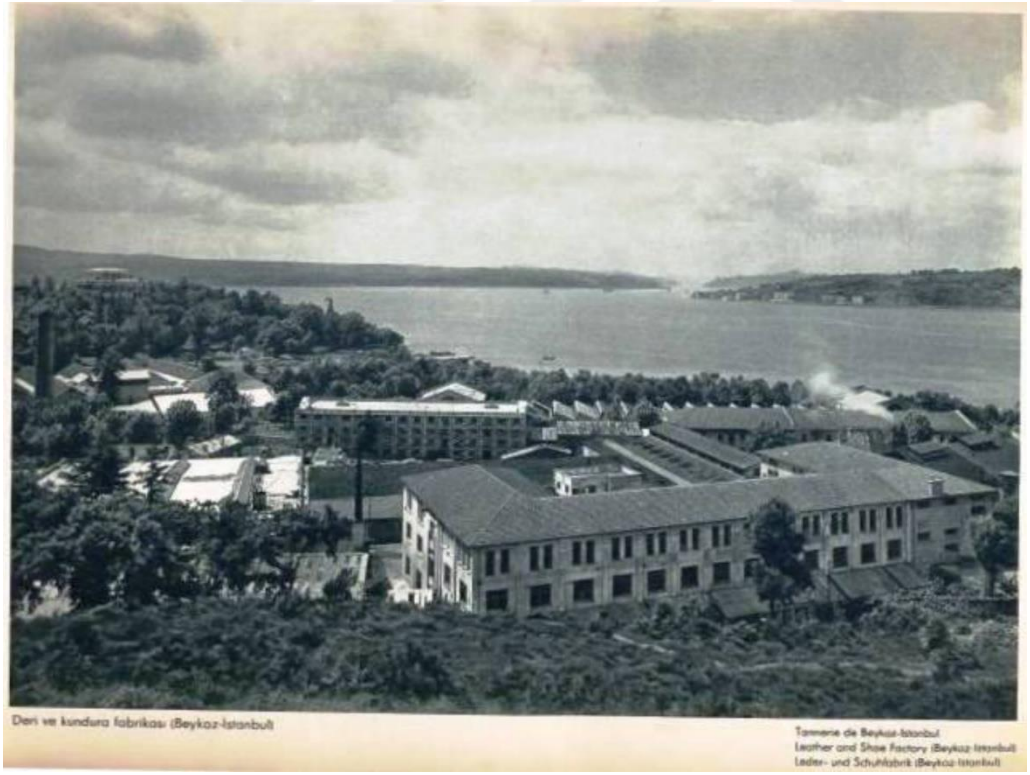
1957 yılı Beykoz'dan bir kare

http://listelist.com/istanbul-fotograflari

İstanbul Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası 1935 – Beykoz

http://slideplayer.biz.tr/slide/3626259

1810 Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası

http://www.beykozses.com/bir-zamanlar-beykoz-akbaba-demiryolu.html

Ek:10 (Beykoz'un Bugünü)

Paşabahçe Tekel ve İspirto Fabrikası – Beykoz (02.07.2017)

http://www.torunlargyo.com.tr/pasabahce.php

Paşabahçe Şişecam Fabrikası – Beykoz (24 Mayıs 2016)

http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/pasabahcenin-sembolu-yikilip-otel-yapilacak-1243309

Paşabahçe Şişecam Fabrikası – Beykoz (24 Mayıs 2016)

http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/pasabahcenin-sembolu-yikilip-otel-yapilacak-1243309

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası (2012)

https://cdn3.themagger.net/wp-content/uploads/2012/07/IMG_2295.jpg

Beykoz – (27.10.2017)

http://www.haberturk.com/beykoz-belediye-baskani-yucel-celikbilek-beykozda-mulkiyetin-yuzde-90-i-cozuldu-1686045-ekonomi

Beykoz – Yalıköy (30.10.2017)

http://www.emlaksayfasi.com.tr/istanbul-emlak-haber/beykoz-un-5-mahallesine-imar-izni-cikti-h33373.html

Ek:11 Derinlemesine Görüşmenin Senaryosu

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ, SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL DEĞİŞME VE MODERNLEŞME
BEYKOZ'DA 1960 YILINDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞME VE DİNAMİKLERİ
(Güncellenme tarihi: 6 Şubat 2017)
FORM 1

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME ÇERÇEVESİ

Tanıtım

Merhaba, ismim Sibel Kaya Kuştemir. Ben Maltepe Üniversitesi'nden geliyorum. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı'nda, Sosyoloji Bölümünde Yüksek Lisans yapıyorum. Öncelikle beni kabul ettiği için çok teşekkür ederim. Beykoz'da Sosyal Değişme ve Modernleşme bağlamında, 1960 yılından günümüze değişme ve dinamikleri üzerine bir alan araştırması yapıyorum. Bu doğrultuda sizinle bir görüşme yapmak istiyorum. Size bazı sorular yönelteceğim. Bu soruların doğru ya da yanlış herhangi bir cevabı bulunmamaktadır. Yapacağım araştırmam için geçerli olan asıl cevap sizin verdiğiniz cevaplar olacaktır. Süre olarak görüşmemizin akışına göre değişmekle birlikte, minimum bir saat sürecektir. Ayrıca burada belirtmem gerekirse isimlerden ziyade, benim için sizin fikirleriniz çok daha önemli, dolayısıyla, sizden bunları öğrenmeye gediğimden, söylediğiniz hiçbir şeyi atlamak istemediğim için görüşmenin teybe kaydedilmesi konusunda müsaadenizi istiyorum. (izin verilmediği takdirde ısrar edilmeyecektir).

DG Kodu:
Görüşmenin kiminle yapıldığı[1]:
Görüşmenin tarihi:
Görüşmenin saati ve süresi:
Görüşmenin yapıldığı yer:

[1] Adını vermek istemezse ısrar edilmeyecek.

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyor mu?

1. Uygun 2. Uygun değil.

Kişisel özellikler:

- **Yaşı:** ……..
- **En son bitirdiği okul** (Hangi şehirde/ilçede olduğu belirtilecek)**:** ……
- **Doğduğu il/ilçe/köy:** ……
- **Hayatta en uzun süre yaşadığı il/ilçe/köy**: ……....
- **Yaptığı Mesleği/İşi ve bu mesleği/işi kaç yıldır yaptığı:**……
- **Medeni durumu:** ……....
- (Varsa) **Çocukları hakkında bilgi:** (Cinsiyetleri, yaşları, vb.) ……..…
- **Bildiği/konuştuğu diller:** ……..

Görüşme akışı

1. Beykoz'da yaşam nasıl?

- Beykoz'u bir yabancıya, burayı bilmeyen birine nasıl anlatırsınız?

2. Beykoz'un yapısı hep böyle miydi?

- Beykoz'un şu an ki yapısı nasıl?

3. Beykoz için bir değişimden söz edebilir misiniz?

- Değişme ne zaman başladı?
- Neler değişti?

4. Beykoz'da faaliyet gösteren sanayileşmenin konumunda ne tür değişimler oldu?

- Bu fabrikalar kapanınca hangi anlamda ve ne gibi değişmeler oldu?
- Bu sanayi kuruluşları Beykoz'u bıraktı mı? Bıraktıysa nedenleri nedir?

5. Beykoz'da faaliyet gösteren fabrikalar kapanınca işçilere ne oldu?

- Bu işçiler hala Beykoz'dalar mı, yoksa göç mü ettiler?

6. Beykoz fabrikalar kapanmadan önce ve kapandıktan sonra göç aldı mı? Göç aldıysa size göre ne zaman bu göçü almaya başladı?

- Size göre bu göçün nedeni/sebebi nedir?

7. Şu an Beykoz'un geçim ve gelir kaynakları nelerdir?

- Meslek grupları nelerdir?

8. Görüştüğümüz konular çerçevesinde Beykoz'la ilgili olarak bizimle paylaşmak istediğiniz ya da eklemek istediğiniz bir şey var mı?

9. Bizimle bu konuları paylaşmasında yararlı bulduğunuz kişilerin isimlerini ve adresleri/iletişim bilgilerini verir misiniz?

Teşekkür ve ayrılma

Ek:12 Derinlemesine Görüşmenin Senaryo Geliştirme Formu

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL DEĞİŞME VE MODERNLEŞME
BEYKOZ'DA 1960 YILINDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞME VE DİNAMİKLERİ
(Güncellenme tarihi: 11 Şubat 2017)
FORM 2

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SENARYO GELİŞTİRME FORMU

DG Kodu:
Görüşmenin kiminle yapıldığı[2]:
Görüşmenin kimler tarafından yapıldığı:
Görüşmenin tarihi:
Görüşmenin saati ve süresi:
Görüşmenin yapıldığı yer:
Senaryonun kimler tarafından hazırlandığı:
Senaryo hazırlama tarihi:
Senaryo hazırlama saati ve süresi:

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun buluyor mu?
1. Uygun 2. Uygun değil.

Kişisel özellikler:

- **Yaşı:**
- **En son bitirdiği okul:**
- **Doğduğu il/ilçe/köy:**

[2] Adını vermek istemezse ısrar edilmeyecek.

- **Hayatta en uzun süre yaşadığı il/ilçe/köy**:
- **Yaptığı Mesleği/İşi ve bu mesleği/işi kaç yıldır yaptığı:**
- **Medeni durumu:**
- (Varsa) **Çocukları hakkında bilgi:**
- **Bildiği/konuştuğu diller:**

Çözümlemeyi yapanların (tam senaryoyu yazanların) dikkatine:

Görüşme çözümlenirken (deşifre edilirken), görüşme sırasında sahada tutulan notlar, gözlemler ve ses kayıt cihazı yardımı ile geliştirilen senaryo, bütün ayrıntıları ile yazılacaktır. Tam olarak ne söylenmişse -yanlış telaffuzlar da dahil olmak üzere- her şey aynen yazılacaktır. Hatırlanabildiği ölçüde, kişinin jestleri ve mimikleri de senaryoya yansıtılmaya çalışılacaktır.

Görüşme akışı

Moderatör: Beykoz'da yaşam nasıl?

Ahmet Bey: Beykoz'da yaşam bana göre gayet güzel bir yer sakin sessiz, tam emeklilerin yaşayabileceği bir yerdir.

Moderatör: Ahmet Bey Beykoz'un yapısı hep böyle miydi? Eskiden nasıldı, şimdi nasıl?

Ahmet Bey: Tabiki eskiden böyle değildi, çok göç aldı burası gecekondulaşma arttı e işte yapısı da ister istemez bozuldu.

Ek:13 Derinlemesine Görüşmenin Veri Analiz Formu

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL DEĞİŞME VE MODERNLEŞME
BEYKOZ'DA 1960 YILINDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞME VE DİNAMİKLERİ
(Güncellenme tarihi: 11 Şubat 2017)
FORM 3

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME VERİ ANALİZ FORMU

DG Kodu:

Görüşmenin kiminle yapıldığı:

Görüşmenin kimler tarafından yapıldığı:

Görüşmenin tarihi: Görüşmenin saati ve süresi:

Görüşmenin yapıldığı yer: ……..

Senaryonun kimler tarafından hazırlandığı:

Senaryo hazırlama tarihi: ……

Senaryo hazırlama saati ve süresi:

Veri analizinin kimler tarafından hazırlandığı:

Veri analizi tarihi: ……..

Veri analizinin saati ve süresi:…….

Görüşmenin teybe kaydedilmesini uygun bulmuş mu?

1. Uygun 2. Uygun değil.

Kişisel özellikler:

- **Yaşı:** ……
- **En son bitirdiği okul** (Hangi şehirde/ilçede olduğu belirtilecek)**:** …….
- **Doğduğu il/ilçe/köy:** ……..
- **Hayatta en uzun süre yaşadığı il/ilçe/köy**: ……

- (Varsa) **Yaptığı başka işi/Mesleği:** …….
- **Medeni durumu:** …….
- (Varsa) **Çocukları hakkında bilgi:** (Cinsiyetleri, yaşları, vb.) ……..
- **Bildiği/konuştuğu diller:** ……

Veri analizini (değerlendirmeyi) yapan kişi(ler)nin dikkatine: Aşağıda yer alan konu başlıkları çerçevesinde, görüşme sırasında dikkati çeken en önemli fikirler, yaklaşımlar nelerdir? **Genel bir değerlendirme yaparak ÖZETLEYİNİZ.** Görüşülen kişinin o konuya ilişkin önemli cümlelerini tırnak içinde ve bir font küçülterek yazınız.

Moderatör: Beykoz'da yaşam nasıl? Beykoz'u bir yabancıya, burayı bilmeyen birine nasıl anlatırsınız?

Ahmet Bey:

Moderatör: Beykoz'un yapısı hep böyle miydi? Beykoz'un yapısı eskiden nasıldı şimdi nasıl?

Ahmet Bey:

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Elazığ'da doğdu. İlk ve Ortaöğretimini Elazığ'da tamamladıktan sonra, Lise eğitimini 2003 yılında Haydarpaşa Anadolu Teknik ve Meslek Lisesinde tamamladı. 2004 yılında girdiği Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Davranış bilimi Bölümünden Ön lisans öğrenimi bitirdi. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Sosyoloji bölümü Lisans eğitimini tamamladı. 2015-2017 yılları arasında Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Yüksek Lisans Bölümünden "Sosyal Değişme ve Modernleşme: Beykoz'da 1960 Yılından Günümüze Değişme ve Dinamikleri" adlı tez araştırması ile mezun olmuştur.

Sibel KAYA KUŞTEMİR